

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΠ. ΣΕΡΡΑΟΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΕΜΠ, ΔΡ. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ ΒΙΕΝΝΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜΠ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

**ΣΠΟΥΔΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ, ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ**

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A.

Συνοπτικά βιογραφικά στοιχεία

B.

Σπουδές – τίτλοι - διακρίσεις

Γ.

Ερευνητική δραστηριότητα

Δ.

Επιστημονικές Δημοσιεύσεις

E.

Διδακτική εμπειρία

Z.

Επαγγελματική δραστηριότητα - Μελέτες

H.

Λοιπά

Παράρτημα

Κρίσεις και αναφορές τρίτων

Α. ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Όνοματεπώνυμο	Κωνσταντίνος Αποστόλου Σεργιάος
Τόπος και ημερομηνία γέννησης	Αθήνα, 30.6.1965
Οικογενειακή κατάσταση	Χήρος, δύο παιδιά
Επάγγελμα, ειδικότητα	Αρχιτέκτων, Δρ. Πολεοδομίας

Εκπαίδευση - σπουδές

- 1970 - 1975: Βασική εκπαίδευση στο Ελληνογερμανικό σχολείο «Εκπαιδευτικός οργανισμός Ελληνικής Γερμανικής» - Χαλάνδρι.
- 1975 - 1983: Γυμνασιακή και λυκειακή εκπαίδευση στο Θουκυδίδειο Γυμνάσιο – Λύκειο Αλίμου.
- 1983: «Πανελλαδικές εξετάσεις» και εισαγωγή στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου με σειρά επιτυχίας 18 επί συνόλου εισακτέων 68.
- 1989: «Δίπλωμα Αρχιτέκτονος Μηχανικού» από το ΕΜΠ, με γενικό βαθμό «Λίαν Καλώς» (8,49) (βλ. κεφ. Β.1, σημείο 1).
- 1989 - 1990: Μεταπτυχιακές σπουδές πολεοδομίας στο Πολυτεχνείο του Μονάχου (βλ. κεφ. Β.1, σημείο 2) με υποτροφία του γερμανικού κράτους (DAAD) (βλ. κεφ. Β.2, σημείο 3).
- 1990 - 1993: Διδακτορικές σπουδές στο Πολυτεχνείο της Βιέννης (βλ. κεφ. Β.1, σημείο 3) με υποτροφία του ιδρύματος FVS, μετά από πρόταση του αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη (βλ. κεφ. Β.2, σημείο 4).

Επιστημονική – ακαδημαϊκή δραστηριότητα

- 1989: Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, ερευνητικό πρόγραμμα «Πολεοδομική έρευνα και προγραμματισμός αναβάθμισης Εμπορικού Τριγώνου στην Αθήνα», επιστημονικός υπεύθυνος καθηγητής Α. Αραβαντινός (βλ. κεφ. Γ, σημείο 4).
- 1990 – 1993: Ludwig Boltzmann Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungn der Raumplanung (Ινστιτούτο Ludwig Boltzmann διερεύνησης μεθόδων και επιδράσεων της πολεοδομίας), Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας του Πολυτεχνείου Βιέννης. Συμμετοχή σε διάφορες ερευνητικές εργασίες, υπεύθυνος καθηγητής R. Wurzer (βλ. κεφ. Γ, σημείο 6).
- 1995 - σήμερα: Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ. Συμμετοχή σε σειρά ερευνητικών προγραμμάτων (βλ. κεφ. Γ, σημεία 7 έως 9, 12 έως 14), σε σεμινάρια Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης (βλ. κεφ. Ε, σημείο 9) και σε διδασκαλία στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

- (ΔΠΜΣ) «Αρχιτεκτονική - σχεδιασμός του χώρου» (βλ. κεφ. Ε, σημείο 5). Συνεργασία στη διδασκαλία προπτυχιακών μαθημάτων (βλ. κεφ. Ε, σημεία 1.1 έως 1.3) και παρακολούθηση σπουδαστών στα πλαίσια προγραμμάτων IAESTE (βλ. κεφ. Ε, σημείο 11).
- 2001 - 2005: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Αυτόνομη διδασκαλία πολεοδομικών μαθημάτων στο πρόγραμμα προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών (βλ. κεφ. Ε, σημεία 4 & 6).
- 2001 - 2017: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διδασκαλία ως μέλος Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (βλ. κεφ. Ε, σημείο 8).
- 2004: Εκλογή από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ σε θέση ΔΕΠ, στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή στο γνωστικό αντικείμενο «Αστικός Σχεδιασμός».
- 2009: Εκλογή από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ για τη μονιμοποίηση σε θέση ΔΕΠ, στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή στο γνωστικό αντικείμενο «Αστικός Σχεδιασμός».
- 2010: Εκλογή από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή στο γνωστικό αντικείμενο «Αστικός Σχεδιασμός - Πολεοδομία».
- 2016: Εκλογή από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ στη βαθμίδα του Καθηγητή στο γνωστικό αντικείμενο «Αστικός Σχεδιασμός - Πολεοδομία».

Λοιπή δραστηριότητα εντός ακαδημαϊκού χώρου ΕΜΠ

Μέλος της Γενικής Συνέλευσης της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (2007 – 2009 & 2013 έως σήμερα).

Μέλος της επιτροπής σπουδών της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (2007 – 2009).

Μέλος της επιτροπής σπουδών του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ.

Μέλος εκλεκτορικών σωμάτων της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, καθώς και άλλων Σχολών άλλων ΑΕΙ.

Μέλος εισηγητικών επιτροπών για την κρίση υποψηφίων του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (2007 έως σήμερα), σε γνωστικά αντικείμενα χωροταξικού, πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού.

Μέλος επιτροπής ιστοσελίδας της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (2005 – σήμερα).

Μέλος επιτροπής Οδηγού Σπουδών της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (2005 – σήμερα).

Μέλος επιτροπής διενέργειας πρόχειρων διαγωνισμών προμηθειών της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ.

Διευθυντής του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ (2013 – 2014).

Λοιπή δραστηριότητα εκτός ΕΜΠ (επιλογή)

- 1988 - 1990: Συνεργασία με διάφορα αρχιτεκτονικά γραφεία (Γ. Κίζης, Δ. Ποτηρόπουλος, κ.α) (βλ. κεφ. Ζ σημείο 25).
- 1997 - 2002: Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ). Συνεργασία στη σύνταξη προδιαγραφών για τον πολεοδομικό σχεδιασμό, στην εκπόνηση σχεδίων έκτακτης ανάγκης, καθώς επίσης και στην προετοιμασία και διεξαγωγή επιμορφωτικών σεμιναρίων για θέματα αντισεισμικού σχεδιασμού και προστασίας (βλ. κεφ. Ζ, σημείο 13 και κεφ. Ε σημείο 13).
- 2002 - 2004: Επιστημονική Γραμματεία Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΥΠΕΧΩΔΕ) (βλ. κεφ. Ζ σημείο 14)
- 1997 - 1998 και 2002 - 2006: Τακτικό μέλος της Πολεοδομικής Επιτροπής του Δήμου Αλίμου (βλ. κεφ. Ζ σημείο 4).
- 1989: Μέλος Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (ΤΕΕ) και Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών (ΣΑΔΑΣ).
- 1999: Μέλος Συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ).
- 2001 - 2004: Μέλος του επταμελούς Διοικητικού Συμβουλίου του ΣΕΠΟΧ. Κατά το διάστημα 2001 – 2003 ταμίας του συλλόγου. Συμμετοχή στη διοργάνωση επιστημονικών εκδηλώσεων και στην έκδοση ενημερωτικών και επιστημονικών εντύπων και περιοδικών. Συντονιστής (2003 – 2004) της συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού του ΣΕΠΟΧ «Τα νέα του ΣΕΠΟΧ».
- 2002 – 2003: Μέλος της Εθνικής Επιτροπής Europan, ως αναπληρωτής εκπρόσωπος του Συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών.
- 2004: Μέλος της Εταιρείας Ιστορίας της Πόλης και της Πολεοδομίας.
- 2004: Μέλος της οργανωτικής επιτροπής του Συνεδρίου «Πολιτική αειφόρου ανάπτυξης των πόλεων στην Ελλάδα». ΕΜΠ/ΥΠΕΧΩΔΕ, 10.9.2004.
- 2006: Μέλος επιτροπής πιστοποίησης σειράς δράσεων του προγράμματος «Α-ριάδνη: παραδοσιακή χειροτεχνία και αστική ανάπτυξη», στα πλαίσια της κοινοτικής πρωτοβουλίας equal (συντονιστής: Αναπτυξιακή Εταιρεία Δήμου Αθηναίων).
- 2006: Μέλος εξεταστικών επιτροπών των διαγωνισμών για την επιλογή υποψηφίων στα πλαίσια των μεταπτυχιακών προγραμμάτων υποτροφιών του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) 2006/07, στα γνωστικά αντικείμενα: α) «αστικός σχεδιασμός (urban planning) και βιώσιμη ανάπτυξη» και β) «αστική ανασυγκρότηση και αστικές αναπλάσεις».

- 2006: Συνεργασία με το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) για τη γνωμοδότηση επί του προγράμματος σπουδών και την εποπτεία σπουδών υποτρόφων εξωτερικού, στο γνωστικό αντικείμενο «αστική ανασυγκρότηση και αστικές αναπλάσεις».
- 2006: Εκπρόσωπος ΤΕΕ στην επιτροπή διαγωνισμού του έργου «Ειδικό σχολείο Εκπαίδευσης και θεραπευτικής αγωγής ΑΜΕΑ» στο Δήμο Αργυρούπολης.
- 2003 –σήμερα: Αξιολογητής / κριτής επιστημονικών εργασιών προς δημοσίευση στο περιοδικό του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του πανεπιστημίου Θεσσαλίας «Αειχώρος».
- 2007 – 2010: Αξιολογητής / κριτής επιστημονικών εργασιών προς δημοσίευση στο περιοδικό «Τεχνικά Χρονικά, Επιστημονική έκδοση του ΤΕΕ».
- 2008: Μέλος κριτικής επιτροπής (ως εκπρόσωπος του ΕΜΠ) του Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού Ιδεών για την ανάπλαση κοινόχρηστου χώρου πρασίνου στο ΟΤ 166 στου Δήμου Φιλοθέης.
- 2010: Μέλος της Τιμητικής Επιτροπής του 11ου Πανελληνίου Αρχιτεκτονικού Συνεδρίου «Επάγγελμα Αρχιτέκτων. Ρόλος – Ευθύνη – Προσφορά – Ανάπτυξη».
- 2010: Μέλος της Οργανωτικής επιτροπής του 1ου Διεθνούς Συνεδρίου για τη διαχείριση των Προσβάσεων (1st International Conference on Access Management) Αθήνα, ΑΤΜ/ΤΡΒ/ΤΕΕ 14-17 Ιουνίου 2011.
- 2009 - 2010: Εξωτερικός σύμβουλος / συνεργάτης Υπουργού ΠΕΚΑ για θέματα Πολεοδομικού Σχεδιασμού και Σχεδιασμού Μητροπολιτικού συγκροτήματος Αθήνας.
- 2011: Μέλος του Προεδρείου της ημερίδα με θέμα «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής 2021, Βασικές Στρατηγικές και Κατευθύνσεις» στο πλαίσιο του Διεθνούς Συνεδρίου με θέμα «Εξοδος από την κρίση-προοπτικές». METREX / ΟΡΣΑ, 12.5.2011.
- 2010 - 2011: Πρόεδρος του ΔΣ του Οργανισμού Διοίκησης και Διαχείρισης του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης» (βλ. κεφ. Ζ σημείο 21).
- 2011 - 2013: Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΔΔ «Πράσινο Ταμείο» (βλ. κεφ. Ζ σημείο 23).
- 2013: Αξιολογητής ΙΚΥ, στο πλαίσιο της πράξης «Πρόγραμμα υποτροφιών Ι.Κ.Υ. με διαδικασία εξατομικευμένης αξιολόγησης - οριζόντια πράξη» για το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013.
- 2014: Αξιολογητής ΙΚΥ, στο πλαίσιο της προκήρυξης για εκπόνηση μεταδιδακτορικής έρευνας στην Ελλάδα μέσω του προγράμματος «Υποτροφίες αριστείας ΙΚΥ μεταπτυχιακών σπουδών στην Ελλάδα – Πρόγραμμα Siemens» για το ακαδημαϊκό έτος 2014/15, σε θεματικές ενότητες αιχμής

- όπως, Ενέργεια, Υγεία, Βιομηχανία καθώς και Υποδομές – Αστική Ανάπτυξη – Περιβάλλον.
- 2013 – 2014: Μέλος Επιτροπής Αξιολόγησης Ιδιωτικών Πανεπιστημίων (ΕΑΙΠ) της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- 2013, 2014: Μέλος της Οργανωτικής Επιτροπής των 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου}, και 4^{ου} διεθνούς συνεδρίου ‘Changing Cities; spatial, morphological landscape and socio-economic dimensions’, Σιάθος 2013, Πόρτο Χέλι 2014, Ερμούπολη Σύρου 2016 και Χανιά 2018.
- 2011- 2014: Μέλος μητρώου εκπαιδευτών Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ). Εξεταστής Διπλωματικών Εργασιών. Μέλος της κεντρικής επιτροπής εξετάσεων των εισαγωγικών διαγωνισμών της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ). Εξεταστής του μαθήματος «περιβάλλον - ποιότητας ζωής».
- 2014: Πρόεδρος επιτροπής κρίσεως (κριτής «εκ προσωπικοτήτων») του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού ιδεών με θέμα: «Γενικό σχέδιο για την αξιοποίηση ακινήτου του Παγκρήτιου Σταδίου που βρίσκεται στο δυτικό παραλιακό μέτωπο της πόλης του Ηρακλείου».
- 2015 – 2018 Μέλος της Επιτροπής Αξιολόγησης του Deutscher Akademischer Austausch Dienst (DAAD) που αφορά υποτρόφους για μεταπτυχιακές σπουδές και έρευνα στην Ο.Δ. της Γερμανίας.
- 2014 Μέλος εξεταστικής επιτροπής στο γνωστικό αντικείμενο «Αστικός Σχεδιασμός» για την επιλογή υποτρόφων του Ιδρύματος Ευγενίδου.
- 2014 Μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής της δράσης «Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα» του προγράμματος του ΕΜΠ «Ολοκληρωμένη Υπηρεσία Ελληνικού Συσσωρευτή Ακαδημαϊκών Ηλεκτρονικών Βιβλίων». Αξιολογητής προτάσεων στο αντικείμενο «Επιστήμες Μηχανικών και Πληροφορική».
- 2016: Μέλος επιτροπής κρίσεως (κριτής «εκ προσωπικοτήτων») του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού ιδεών με θέμα: «Ανάπλαση του παλαιού λιμένα Πατρών».
- 2017 Μέλος επιτροπής κρίσεως (εκπρόσωπος ΕΜΠ) του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού ιδεών με θέμα: «« Αρχιτεκτονικός διαγωνισμός ιδεών για την μελέτη ανάπλασης 640 στρεμμάτων της πρώην λιμενο-βιομηχανικής περιοχής Λιπασμάτων»».
- 2018: Πρόεδρος επιτροπής κρίσεως (κριτής «εκ προσωπικοτήτων») του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού ιδεών με θέμα: «Αρχιτεκτονικός διαγωνισμός ιδεών για την ανάπλαση περιοχής Σταθμού ΟΣΕ Κοζάνης».

Εκπαιδευτικά ταξίδια

- Αυστρία: Βιέννη (2007: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής μεταπτυχιακών φοιτητών Πολιτοδομίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ), Graz, Salzburg, Innsbruck, Krems, Stein, Dürnstein, Melk, Wr. Neustadt, St. Pölten, Tulln, Baden, Eisenstadt, Berndorf, Steyr, Falkenstein, Mistelbach, Enns, Klagenfurt, Linz, κ.α.
- Βέλγιο: Βρυξέλλες, κ.α.
- Βουλγαρία: Σόφια, Φιλιπούπολη, κ.α.
- Γαλλία: Παρίσι, Βερσαλλίες, Evry, St. Quentin en Yvelin, Reims, Chartres, Rainsy, Metz, Nancy, Στρασβούργο, Belfort, Besabcon, Dijon, Lyon, Grenoble, Μασσαλία, Τουλούζη, St. Malo, κ.α.
- Γερμανία: Αμβούργο (2017: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής προπτυχιακών φοιτητών Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ), Βερολίνο (2005: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής μεταπτυχιακών φοιτητών Πολιτοδομίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ), Düsseldorf / Ruhrgebiet (2018: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής προπτυχιακών φοιτητών Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ), Ανόβερο (2015: στο πλαίσιο εκπαιδευτικής άδειας), Potsdam, Κίελο, Lübeck, Friedrichstadt, Husum, Oldenburg, Cismar, Rostock, Wismar, Tönning, Δρέσδη, Φραγκφούρτη, Eisenach, Βαϊμάρη, Χαϊδελβέργη, Στουτγκάρδη, Mainz, Würzburg, Μόναχο, Tittmoning, Burghausen, Dachau, Freising, Eching, κ.α.
- Δανία: Κοπεγχάγη, κ.α.
- Ελβετία: Ζυρίχη, Βασιλεία, Βέρνη, Lugano, Locarno, Bellinzona, Monte Carrasso, Cadenazzo, κ.α.
- Η.Π.Α.: Νέα Υόρκη (2007: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής προπτυχιακών φοιτητών Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ), Cincinnati, Chicago, Detroit, Indianapolis, κ.α. (2015: στο πλαίσιο εκπαιδευτικής άδειας).
- Ιαπωνία: Osaka, Kyoto, Tokyo (2008: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής προπτυχιακών φοιτητών Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ).
- Ισπανία: Βαρκελώνη (2006: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής προπτυχιακών φοιτητών Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ).
- Ιταλία: Βενετία, Μιλάνο, Palmanova, Bologna, Vicenza, Ravenna, Padova, Verona, Siena, Φλωρεντία, S. Marino, Urbino, Arezo, Genova, Ρώμη, Pisa, S. Giminiano, κ.α.
- Μ. Βρετανία: Λονδίνο, Οξφόρδη, Μ. Keynes, Stevenage, Crawley, Welwyn, Brighton, Canterbury, κ.α.
- Ολλανδία: Χάγη, Amsterdam, Leiden, Rotterdam, Delft (2010: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής μεταπτυχιακών φοιτητών Πολιτοδομίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ).

Ουγγαρία:	Βουδαπέστη, Ödenburg, κ.α.
Ουκρανία:	Lviv
Πορτογαλία	Λισαβόνα, Porto (2017: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής προπτυχιακών φοιτητών Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ).
Ρουμανία:	Βουκουρέστι (2013: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής μεταπτυχιακών φοιτητών Πολεοδομίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ).
Σλοβακία:	Bratislava, κ.α.
Τουρκία	Κωνσταντινούπολη (2008: ως συνοδός εκπαιδευτικής εκδρομής μεταπτυχιακών φοιτητών Πολεοδομίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ), Mersin (2014: ως διδάσκων σε διεθνές workshop του προγράμματος Erasmus, (2015: στο πλαίσιο εκπαιδευτικής άδειας).
Τσεχία:	Πράγα, Mikulov, Olmütz, κ.α.

B. ΣΠΟΥΔΕΣ – ΤΙΤΛΟΙ - ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

B.1. Σπουδές

1. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Το **1989** και μετά από συμμετοχή μου στις πανελλήνιες εξετάσεις, πέτυχα στην αρχιτεκτονική σχολή του ΕΜΠ με **σειρά επιτυχίας 18** επί συνόλου 68 εισαχθέντων. Παρακολούθησα κανονικά όλα τα μαθήματα πετυχαίνοντας καλούς βαθμούς. Στο τελευταίο έτος των σπουδών μου παρουσίασα **διάλεξη** στο Σπουδαστήριο Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής με θέμα «Στεγώσεις μνημείων με νέες κατασκευές» και με επιβλέποντα τον καθηγητή Χ. Μπούρα και **διπλωματική εργασία** στον Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας με θέμα «Αρχαία Κόρινθος: Μελέτη και ανάπλαση του οικισμού και των αρχαιολογικών χώρων» και με επιβλέποντες τους καθηγητές Α. Αραβαντινό και Γ. Σαρηγιάννη. Και οι δύο εργασίες βαθμολογήθηκαν ομόφωνα με **άριστα (10)**. Κατόπιν αυτών έλαβα το **1990** το «Δίπλωμα Αρχιτέκτονος Μηχανικού» από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, με γενικό βαθμό Διπλώματος 8,49 - «Λίαν Καλώς».

2. Πολυτεχνείο Μονάχου, μεταπτυχιακές σπουδές Πολεοδομίας (Städtebauliches Aufbaustudium)

Αφού ολοκλήρωσα τις σπουδές μου στο ΕΜΠ, και μετά από γραπτές οκτώωρες εισαγωγικές εξετάσεις που έδωσα στο Πολυτεχνείο του Μονάχου (Technische Universität München) τον Οκτώβριο του **1989**, στα μαθήματα «Αρχιτεκτονική σύνθεση» (καθηγητής F. Kurrent) και «Πολεοδομική σύνθεση» (καθηγητής F. Angerer), έγινα δεκτός στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Πολεοδομίας (Städtebauliches Aufbaustudium), της έδρας Πολεοδομίας και Περιφερειακού Σχεδιασμού (καθηγητής G. Albers και F. Stracke). Το πρόγραμμα αυτό διήρκεσε ενάμισι ακαδημαϊκό έτος (τρία εξάμηνα, εκ των οποίων το τελευταίο αφιερώθηκε στη σύνταξη πτυχιακής εργασίας) και περιλάμβανε συνολικά **δεκαεννέα μαθήματα**, τα οποία και παρακολούθησα όλα κανονικά. Αυτά αφορούσαν συνοπτικά τα παρακάτω γνωστικά αντικείμενα:

α) Βάσεις του σχεδιασμού (γεωγραφία, στατιστική, κοινωνιολογία, οικονομικά, οικολογία, περιβάλλον).

β) Δίκαιο και διοίκηση (πολεοδομικό δίκαιο και οικοδομικός κανονισμός, ρύθμιση του εδάφους και μέθοδοι αναδιάταξης ιδιοκτησιών, κοινοτικό δίκαιο, στέγαση).

γ) Χωρικός σχεδιασμός (χωροταξία, περιφερειακός σχεδιασμός, πολεοδομικός σχεδιασμός, σχεδιασμός στον αγροτικό χώρο).

δ) Τομεακός σχεδιασμός (κυκλοφοριακός σχεδιασμός, σχεδιασμός τοπίου, διαχείριση υδάτινων πόρων και απορριμμάτων, διαχείριση ενέργειας).

Σε δεκαεπτά από τα παραπάνω μαθήματα έδωσα προφορικές εξετάσεις ενώ σε δύο, τετράωρες γραπτές εξετάσεις (Klausur). Παράλληλα έλαβα μέρος σε **έξι συνολικά ασκήσεις** με τα παρακάτω αντικείμενα:

- α) Άσκηση πολεοδομικής απογραφής.
- β) Άσκηση περιφερειακού σχεδιασμού.
- γ) Άσκηση ρυθμιστικού σχεδιασμού και σχεδιασμού χρήσεων γης.
- δ) Άσκηση πολεοδομικής σύνθεσης (πολεοδομική μελέτη)
- ε) Άσκηση κυκλοφοριακού σχεδιασμού και διαχείρισης υδατικών πόρων
- στ) Άσκηση σχεδιασμού τοπίου

Ολοκλήρωσα τις σπουδές μου ειπονώντας **πτυχιακή εργασία** με θέμα «Σχεδιασμός μιας μεγαλούπολης υπό το πρίσμα μιας μεγάλης εκδήλωσης. Το παράδειγμα Βιέννη - Διεθνής έκθεση 1995», η οποία αξιολογήθηκε με τον μέγιστο βαθμό 1,0. (1,0 = άριστα, 5,0 = κακώς). Ο τελικός βαθμός του μεταπτυχιακού διπλώματος διαμορφώθηκε σε **«Επιτυχώς - Άριστα»** (1,5).

3. Πολυτεχνείο Βιέννης, διδακτορική διατριβή

Με την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους **1990–1991** έγινα δεκτός και εγγράφηκα στη Σχολή Πολεοδομίας και Αρχιτεκτονικής του Πολυτεχνείου της Βιέννης (Technische Universität Wien) ως υποψήφιος διδάκτορας και ξεκίνησα αμέσως την επεξεργασία της διδακτορικής μου διατριβής με θέμα «Δημοτικός σχεδιασμός στην Ελλάδα και στην Αυστρία. Τα παραδείγματα Κοζάνη και Krems. Μια σύγκριση».

Το Ινστιτούτο (Τομέας) Πολεοδομίας και Χωροταξίας του Πολυτεχνείου μου διέθεσε μια **θέση εργασίας** στους χώρους της σχολής και ειδικότερα στο Ινστιτούτο Πολεοδομικών Ερευνών Ludwig Boltzmann (Ludwig Boltzmann Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung). Υπεύθυνος διδάσκων ορίστηκε ο καθηγητής Dr. R. Wurzer. Παράλληλα παρακολούθησα διάφορα **μαθήματα πολεοδομίας**, κυρίως στο Ινστιτούτο Πολεοδομίας και Χωροταξίας, ώστε να ενημερωθώ για τις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν την οργάνωση του σχεδιασμού στην Αυστρία. Η επεξεργασία της διατριβής διήρκεσε μέχρι το τέλος του 1993 και συμπεριέλαβε αξιολόγηση πολυάριθμων δημοσιευμένων πηγών, έρευνα και αξιολόγηση αδημοσίευτων πηγών, πολυάριθμες προσωπικές συνεντεύξεις στην Ελλάδα και στην Αυστρία, απογραφές και αξιολογήσεις πρωτογενούς υλικού στα πλαίσια των δύο μελετών περίπτωσης (πόλεις Κοζάνη και Krems), κλπ.

Η διατριβή ολοκληρώθηκε και κατατέθηκε στο Πολυτεχνείο τον Νοέμβριο του **1993**, ενώ αμέσως μετά την κρίση της από τους δύο αξιολογητές (καθηγητές R. Wurzer και K. Semsroth) έλαβα μέρος με επιτυχία και στη σχετική προφορική εξέταση.

Ο τελικός βαθμός του διδακτορικού διπλώματος διαμορφώθηκε σε **«Άριστα με έπαινο»** (Mit Auszeichnung bestanden).

B.2. Υποτροφίες

1. Υποτροφίες του Κρατικού Ιδρύματος Υποτροφιών (ΙΚΥ)

Κατά τα ακαδημαϊκά έτη **1983 – 1984**, **1984 – 1985**, **1985 – 1986** και **1986 – 1987** (πρώτο, δεύτερο, τρίτο και τέταρτο έτος σπουδών αντίστοιχα) μου χορηγήθηκαν ετήσιες υποτροφίες από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) (που συνοδεύονταν και από συμβολικό χρηματικό έπαθλο) για την επίδοσή και τη διαγωγή μου κατά τη φοίτησή μου στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου.

2. Πανεπιστημιακή Υποτροφία του Deutscher Akademischer Austauschdienst - DAAD (Γερμανική Υπηρεσία Ανταλλαγών) για μηνιαία παραμονή στην Φραγκφούρτη (J.W. Goethe Universität)

Η υποτροφία αυτή αφορούσε συμμετοχή σε **καλοκαιρινό εκπαιδευτικό πρόγραμμα**, σε κάποιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Γερμανίας. Μου χορηγήθηκε το **1988**, μετά από αίτησή μου και σχετική πρόταση της μικτής γερμανοελληνικής επιτροπής επιλογής της Αθήνας και συμπεριλάμβανε συνολικό χρηματικό πόσό ύψους 1.250 Μάρκων. Αξιοποίησα την υποτροφία αυτή παρακολουθώντας μαθήματα γερμανικής γλώσσας, καθώς και πληθώρα πανεπιστημιακών διαλέξεων στο Johann Wolfgang Goethe – Universität της Φραγκφούρτης, για διάστημα ενός μηνός. Στα πλαίσια της εκεί παραμονής μου είχα επίσης την ευκαιρία να επισκεφθώ και να μελετήσω κλασσικά παραδείγματα οργανωμένης δόμησης στη Γερμανία της περιόδου 1925 – 1930 (May Siedlungen), να ενημερωθώ για θέματα πολεοδομικού σχεδιασμού καθώς και για πρόσφατες παρεμβάσεις στον αστικό ιστό (π.χ. πεζοδρόμηση κέντρου, δημιουργία ζώνης μουσείων, κλπ) και στην ευρύτερη περιοχή της Φραγκφούρτης και τέλος να λάβω μέρος σε τριήμερη εκπαιδευτική επίσκεψη στην τότε Ανατολική Γερμανία (Deutsche Demokratische Republik) και να επισκεφθώ μεταξύ άλλων τις πόλεις Wartburg, Eisenach, Βαϊμάρη και Δρέσδη.

3. Υποτροφία σπουδών του Deutscher Akademischer Austauschdienst - DAAD (Γερμανική Υπηρεσία Ανταλλαγών) για μεταπτυχιακές σπουδές ενός έτους στην Γερμανία

Η υποτροφία αυτή αφορούσε μεταπτυχιακές σπουδές επιστημονικής εξειδίκευσης σε ένα Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Γερμανίας, ενώ συγχρόνως είχε στόχο να καλλιεργήσει και να προωθήσει τις επιστημονικές και ακαδημαϊκές σχέσεις μεταξύ γερμανικών και ξένων πανεπιστημίων. Μου χορηγήθηκε το **1990** και κάλυψε, με ένα χρηματικό ποσό ύψους 11.000 περίπου Μάρκων, τις **μεταπτυχιακές μου σπουδές πολεοδομίας στο Πολυτεχνείο του Μονάχου**, διάρκειας ενός ακαδημαϊκού έτους (βλ. κεφάλαιο Β.1, σημείο 2).

4. Υποτροφία Σπουδών του βραβείου Gottfried von Herder (Ίδρυμα FVS - Αμβούργο)

Η υποτροφία αυτή μου χορηγήθηκε από το Πανεπιστήμιο της Βιέννης το **1990**, μετά από σχετική πρόταση του βραβευθέντος εκείνη τη χρονιά με το βραβείο Gottfried von Herder, έλληνα αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη και σχετική απόφαση της επιτροπής των βραβείων Gottfried von Herder. Αφορούσε μονοετείς σπουδές σε ένα Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Βιέννης, της επιλογής μου. Για να αξιοποιήσω αυτή την υποτροφία επέλεξα το Πολυτεχνείο της Βιέννης, όπου εγγράφηκα και ξεκίνησα την **εκπόνηση της διδακτορικής μου διατριβής** υπό την εποπτεία του καθηγητού Dr. Rudolf Wurzer (βλ. κεφάλαιο Β.1, σημείο 3). Παράλληλα παρακολούθησα και σειρά μαθημάτων πολεοδομίας και χωροταξίας στο ανάλογο τμήμα του Πολυτεχνείου.

5. Υποτροφία σπουδών του Αυστριακού Κράτους

Η υποτροφία αυτή μου χορηγήθηκε το **1992** από το Γραφείο Προγραμμάτων Ανταλλαγών Σπουδαστών κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, κατ' εντολή του Αυστριακού Υπουργείου Έρευνας και Επιστημών (Österreichisches Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung) για το ακαδημαϊκό έτος 1992 –93, στα πλαίσια του προγράμματος «Υποτροφίες σπουδών για υποψηφίους απ' όλον τον κόσμο». Συμπεριλάμβανε χρηματικό ποσό συνολικού ύψους περίπου 45.000 Σελινίων, το οποίο και αξιοποίησα για να **ολοκληρώσω τη διδακτορική μου διατριβή στο Πολυτεχνείο της Βιέννης**, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας - Ινστιτούτο Πολεοδομικών Ερευνών Ludwig Boltzmann, υπό την εποπτεία του καθηγητού Dr. Rudolf Wurzer (βλ. κεφάλαιο Β.1, σημείο 3).

B.3. Διακρίσεις

1. Βραβείο του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΤΕΕ)

Η διάκριση αυτή αφορά σπουδαστικό βραβείο που μου απονεμήθηκε από το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας το **1990** για τις επιδόσεις μου κατά το τελευταίο ακαδημαϊκό έτος των σπουδών μου 1987 – 1988 στο ΕΜΠ και συνοδευόταν από ανάλογο χρηματικό έπαθλο.

2. Θωμαΐδειο βραβείο

Το βραβείο αυτό θεσπίστηκε το 1874, βάσει σχετικού κληροδοτήματος και χορηγείται στους φοιτητές που έλαβαν τη μεγαλύτερη βαθμολογία στο έτος τους. Μου χορηγήθηκε το **1990** από τη Σύγκλητο του ΕΜΠ για τις επιδόσεις μου κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 1987 - 1988. Συνοδευόταν από ανάλογο χρηματικό ποσό.

3. Βραβείο Λ. Καυταντζόγλου

Το βραβείο αυτό θεσπίστηκε το 1931, βάσει σχετικού κληροδοτήματος και χορηγείται στους φοιτητές του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη βαθμολογία στο έτος τους, στα μαθήματα Πολεοδομία, Σύνθεση, Αρχιτεκτονική Εσωτερικών Χώρων και Οικοδομική του τελευταίου εξαμήνου των σπουδών τους. Μου χορηγήθηκε το **1991** από τη Σύγκλητο του ΕΜΠ για την επίδοσή μου στα παραπάνω μαθήματα κατά το ακαδημαϊκό έτος 1987 – 1988. Συνοδευόταν από ανάλογο χρηματικό ποσό.

4. Έπαινος για συμμετοχή σε αρχιτεκτονικό διαγωνισμό του ΥΠΕΧΩΔΕ με θέμα «Ιδέες για μια κατοικία»

Η διάκριση αυτή αφορά μελέτη για μια κατοικία στο Πολύγωνο, που εκπονήθηκε ως σπουδαστική εργασία στα πλαίσια του μαθήματος Αρχιτεκτονικές Συνθέσεις Ι (2^ο έτος σπουδών τμήματος Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, σε συνεργασία με τον Β. Σταθουλόπουλο) και υποβλήθηκε το **1984** ως συμμετοχή στον διαγωνισμό που διοργάνωσε το ΥΠΕΧΩΔΕ, με θέμα «Ιδέες για μια κατοικία». Η μελέτη τιμήθηκε με έπαινο από την επιτροπή κρίσης της Δ/νσης Οικισμού Αθήνας του ΥΠΕΧΩΔΕ.

5. Τέταρτο βραβείο για συμμετοχή σε αρχιτεκτονικό διαγωνισμό με θέμα «Κέντρο συνεδρίων στην Ολυμπία»

Η μελέτη για το συνεδριακό κέντρο στην Ολυμπία εκπονήθηκε το **1989** από την ομάδα του καθηγητή Γιάννη Κίζη, στην οποία συμμετείχα. Υποβλήθηκε στον σχετικό αρχιτεκτονικό διαγωνισμό ιδεών και διακρίθηκε από την κριτική επιτροπή με το τέταρτο βραβείο.

6. Πρώτη εξαγορά για συμμετοχή σε «Πανελλήνιο αρχιτεκτονικό διαγωνισμό ιδεών για την ανάπλαση της Αλάνας της Τούμπας»

Η μελέτη για την **ανάπλαση της Αλάνας της Τούμπας στη Θεσσαλονίκη** επισημοποιήθηκε το **Δεκέμβριο του 2000**. Την ομάδα αποτέλεσαν οι Μ. Λεφαντζής, Δ. Πολυχρονόπουλος, Κ. Σερράος και Μ. Φιντινάκη, ενώ σύμβουλος κυκλοφοριολόγος ήταν ο Κ. Παπαχατζάκης.

Κύριος στόχος της προτεινόμενης παρέμβασης, είναι η **λειτουργική, αισθητική και γενικότερη πολεοδομική σύνδεση** των τριών υποενοτήτων της περιοχής μελέτης, μεταξύ τους και με τις εκατέρωθεν γειτονιές, ώστε η περιοχή αυτή να αποτελέσει τελικά ένα ενιαίο πολεοδομικό σύνολο, μέσα στο οποίο κινείται κανείς αβίαστα και έλκεται από λειτουργίες και χρήσεις οι οποίες και αποτελούν σημαντικό διαρθρωτικό στοιχείο του όλου χώρου. Παράλληλος στόχος είναι η περιοχή αυτή να αποτελέσει συγχρόνως και συνδετήριο κρίκο των εκατέρωθεν αστικών περιοχών – Δήμων (Άνω Τούμπα, Κάτω Τούμπα, κλπ).

Σημαντική επιδίωξη είναι επομένως και ο **εμπλουτισμός** της σήμερα πολεοδομικά και αστικά αδιάφορης «αλάνας» **με χρήσεις και λειτουργίες**, οι οποίες, είτε προβλέπονται και είναι σαφώς καθορισμένες (π.χ. πνευματικό κέντρο, παι-

δικός σταθμός, κλπ), είτε είναι περισσότερο αυθόρμητες και είναι δυνατόν να ενταχθούν σε υπαίθριους ή και στεγασμένους χώρους που προτείνει η συγκεκριμένη λύση (π.χ. αθλοπαιδιές, περίπατος – βόλτα στο πράσινο, happenings, κλπ).

Τέλος, στα πλαίσια της παραπάνω προσπάθειας αποτελεί σημαντική δυνατότητα αποτελεί η ένταξη της προς διαμόρφωση ζώνης **σε έναν μακρύτερο περίπατο**, ο οποίος μέσω υφιστάμενων ρεμάτων και νέων διόδων πρασίνου θα μπορέσει να κινηθεί μέσα από τις γύρω γειτονιές και να καταλήξει στο δάσος, πέρα από τα όρια της πόλης.

Βασική αρχή σχεδιασμού αποτελεί η δημιουργία ενός **ισχυρού και ξεκάθαρα συνθετικού στοιχείου**, που αποτελεί στην ουσία μια ευρεία κύρια ζώνη κίνησης και στάσης πεζών και έχει σιοπό:

- ✓ να αποτελέσει **ενοποιητικό στοιχείο** της σήμερα διασπασμένης στα τρία περιοχής,
- ✓ να εξασφαλίσει **σαφείς συνδέσεις** των επιμέρους υποενοτήτων της περιοχής μελέτης μεταξύ τους και **με τις εκατέρωθεν γειτονιές** για πεζούς, ποδήλατα, κλπ.

✓ να αποτελέσει ένα δυνατό στοιχείο πολεοδομικής διάρθρωσης του χώρου, ιεράρχησης των στοιχείων που τον αποτελούν και οργάνωσης των εντασσόμενων σ' αυτόν λειτουργιών

✓ να εντάξει στα νέα δεδομένα μορφοποίησης της περιοχής το μεγάλο κτιριακό όγκο του γηπέδου του ΠΑΟΚ.

Το στοιχείο αυτό εκφράζεται αρχικά με την αλληλοτομία των δύο κάθετων αξόνων και εν συνεχεία με την ενσωμάτωση των λοιπών χρήσεων και δραστηριοτήτων (πλατεία δημοτικού πνευματικού κέντρου, παιδικός σταθμός, κολυμβητήριο,

αθλοπαιδιές, καθιστικά κλπ) σε μια σχέση αρθρωτής ανάπτυξης του χωρικών μορφών, άλλοτε διατηρώντας το στοιχείο της ταύτισης στην διεύθυνση των βασικών αξόνων και άλλοτε με χρήση απόκλισης και σύγκλισης των διευθύνσεων, δημιουργώντας ενδιάμεσα περάσματα προς τις πιο απομακρυσμένες περιμετρικές περιοχές των ορίων της «Αλάνας».

Η μελέτη δημοσιεύθηκε στο ειδικό τεύχος του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης (ΟΡΣΘ) / ΥΠΕΧΩΔΕ με τίτλο «Πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός ιδεών για την ανάπτυξη της αλάνας της Τούμπας», Ιούνιος 2001 (σελ. 34 – 37), καθώς επίσης και στο περιοδικό του ΣΑΔΑΣ/ ΠΕΑ «Αρχιτέκτονες», τεύχος 28 – περίοδος Β, Ιούλιος / Αύγουστος 2001 (σελ. 74).

7. Πρώτο βραβείο στο διεθνή διαγωνισμό για τον «αρχιτεκτονικό και αστικό σχεδιασμό του δημόσιου κέντρου της περιοχής κατοικίας Sykhir» στην πόλη Lviv / Ουκρανία.

Η μελέτη για το σχεδιασμό του νέου κέντρου του **Sykhir**, στο **Lviv** της **Ουκρανίας** εκπονήθηκε στο διάστημα Δεκέμβριος 2007 – Ιανουάριος 2008. Την ομάδα αποτέλεσαν οι «Δομόρυνθος, Α. Μπόμπου-Αραχωβίτου, Γ. Αραχωβίτης και συνεργάτες ΕΕ» (αρχιτέκτονες συντονιστές μελέτης), Κ. Μωραΐτης και Γ. Τσολάκης (σχεδιασμός τοπίου), Κ. Σεργιάος (πολεοδομικός σχεδιασμός), Κ. Ζέικιος (συγκοινωνιακός σχεδιασμός), Κ. Μόρμορη (ε-

νεργειακός σχεδιασμός), Π. Αντωναρόπουλος (υδραυλική μελέτη), Γ. Παϊσιδης (σχεδιασμός φωτισμού), Ν. Ζαχαριάδης (οικονομικός σχεδιασμός).

Το **Sykhiv** είναι μια περιοχή κατοικίας 145.000 κατοίκων, η οποία οικοδομήθηκε στην αρχή της δεκαετίας του 1980, στην εποχή της Σοβιετικής Ένωσης. Με την κατάρρευση αυτού του καθεστώτος, το έργο έμενε ανολοκλήρωτο με ουσιαστικότερη έλλειψη αυτή της μη ύπαρξης ενός κοινωνικού / πολιτιστικού / οικονομικού κέντρου. Το σημερινό αστικό τοπίο του Sykhiv χαρακτηρίζεται από άναρχη, χαοτική και παράλληλα ομοιόμορφη οικιστική δομή με ορατή της έλλειψη ενός κεντρικού συνδετικού πολεοδομικού στοιχείου. Η πόλη χωρίζεται στα δύο από έναν μεγάλο γραμμικό κενό χώρο ο οποίος αναπτύσσεται από βορρά προς νότο, κατά μήκος και παράπλευρα της κεντρικής λεωφόρου Chervonyi Kalyny, ενώ στα ανατολικά εκτείνεται ένα ευρύ δασώδες πάρκο, το οποίο όμως λόγω ελλιπούς σύνδεσής τους με την πόλη, παραμένει πρακτικά απροσπέλαστο και μη αναξιποίητο.

Αντικείμενο της μελέτης είναι η δημιουργία ενός νέου δυναμικού κοινωνικού / οικονομικού / πολιτιστικού κέντρου και η σύνδεση του αστικού ιστού με τη γειτονική δασώδη έκταση. Κύριο **στόχο** αποτελεί η μετατροπή του Sykhiv, από αμιγή περιοχή κατοικίας / «υπνούπολη», σε μια δυναμική, ζωντανή και πλούσια σε κοινωνικές και λοιπές δραστηριοτήτων πόλη, που θα αποτελέσει πυρήνα προσέλκυσης νέων κοινωνικών στρωμάτων και δυναμικής οικονομικής ανάπτυξης. Η πρόταση για την ανάπτυξη του νέου πολεοδομικού κέντρου του Sykhiv θέτει επομένως ως βασικό στόχο, την ανάπτυξη ενός νέου αστικού χώρου που θα αξιοποιεί, με σύγχρονα σχεδιαστικά μέσα, σημαντικές πολεοδομικές και αρχιτεκτονικές αξίες και ποιότητες που αναγνωρίζονται στην παλιά πόλη του Lviv. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται συνεπώς στην ποικιλομορφία και πολυλειτουργικότητα, με βασική επιδίωξη τη δημιουργία ενός κέντρου ζωντανού για το μεγαλύτερο μέρος του 24ώρου, ελκυστικού και ευχάριστου για τους πολίτες, καθώς επίσης και ασφαλούς.

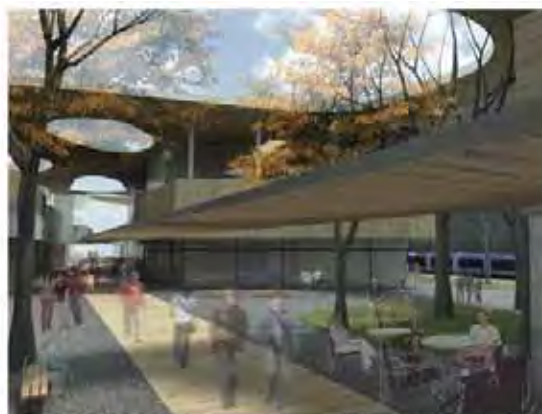
Η προτεινόμενη **λειτουργική δομή** του νέου πολεοδομικού κέντρου του Sykhiv διακρίνει τρεις βασικές συνθετικές οντότητες:

- Αστική Πολυλειτουργική «Κορδέλα». Η ζώνη αυτή αναπτύσσεται κατά μήκος του υφιστάμενου κεντρικού δημόσιου οδικού χώρου (της λεωφόρου Chervonyi Kalyny) του Sykhiv και αποτελεί τον κυρίως καθημερινό, αστικό, πολυλειτουργικό και κοινωνικό δημόσιο χώρο του νέου κέντρου. Πρόκειται για μια ζώνη στην οποία μπορούν να συνυπάρχουν ποικίλες πολεοδομικές λειτουργίες, με έμφαση κυρίως στο λιανικό εμπόριο όλων των ειδών, στις προσωπικές υπηρεσίες, στα γραφεία, στον πολιτισμό και στην ψυχαγωγία, και με μικρότερη παρουσία και άλλων δραστηριοτήτων, όπως μεταξύ άλλων, υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, κατοικίας και επιχειρήσεων. Κύρια επιδίωξη αποτελεί επιπλέον η δημιουργία ενός αστικού χώρου με περιορισμένα ύψη (έως 4 όροφοι) και ανθρώπινη κλίμακα, ως βασική προϋπόθεση, αλλά και ουσιαστικό πολεοδομικό – αρχιτεκτονικό εργαλείο για την ευρεία οικειοποίηση του από τους κατοίκους. Η δημιουργία μιας τέτοιου είδους ζώνης που διατρέχει ολόκληρη την πόλη, εκτιμάται επιπλέον ότι θα οδηγήσει και σε μια γενικότερη επιθυμητή εξισορρόπηση

της μεγάλης κλίμακας του υφιστάμενου κυρίως κτιριακού όγκου της πόλης, με την μικρή κλίμακα του ανθρώπου. Ραχοκοκαλιά της αστικής αυτής ζώνης αποτελεί ένας κατά μήκος της κύριας άξονας κίνησης πεζών. Διαθέτει δε εξαιρετική προσβασιμότητα, τόσο με Μαζικά Μέσα Μεταφοράς (τραμ και λεωφορεία), όσο και με ΙΧ αυτοκίνητο και συνδέεται επιπλέον άμεσα με το βασικό δίκτυο πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων του Sykhiv. Η ανάπτυξη αυτής σημαντικής ζώνης αστικών εξυπηρετήσεων και κοινωνικής ζωής κατά μήκος του υφιστάμενου κεντρικού δημόσιου οδικού χώρου του Sykhiv, της εξασφαλίζει πολύ καλή σύνδεση και επαφή με όλους τους υφιστάμενους τομείς κατοικίας του Sykhiv.

Large or small squares are formed as well as comfortable pedestrian walk, tree planted walk, pleasant, various and full of life passages, together with smaller connecting walkways.

An internal sheltered pedestrian way- made of wood, crosses the commercial center, giving the possibility to function all days of the year. Full of life and activity with shop-windows and open air sitting places it is a center of several social activities for the inhabitants.

- Δημόσιος Κεντρικός Πυρήνας. Ο δημόσιος κεντρικός πυρήνας αναπτύσσεται στο μέσο της Αστικής Πολυλειτουργικής «Κορδέλας», που συμπίπτει και με το γεωγραφικό κέντρο βάρους του οικισμού του Sykhiv. Αποτελεί έναν περισσότερο «επίσημο» τομέα κεντρικών λειτουργικών, ο οποίος αρθρώνεται γύρω από μια νέα ευρύχωρη κεντρική αστική πλατεία. Πρόκειται για τον σημαντικότερο κοινωνικό δημόσιο αστικό πυρήνα του νέου κέντρου. Σε αυτόν μπορούν να συνυπάρχουν ποικίλες πολεοδομικές λειτουργίες, με έμφαση κυρίως στη δημόσια διοίκηση, στις υπηρεσίες και στον πολιτισμό και με μικρότερη παρουσία και άλλων δραστηριοτήτων, όπως μεταξύ άλλων, γραφείων, επιχειρήσεων, εμπορίου, τουρισμού, καθώς επίσης και ψυχαγωγίας – αναψυχής. Ο κεντρικός αυτός πυρήνας διαθέτει επίσης εξαιρετική προσβασιμότητα με όλα τα μεταφορικά μέσα που αναφέρθηκαν παραπάνω, και προτείνεται επίσης να αποτελέσει τη θέση του τερματικού σταθμού μιας μελλοντικής γραμμής μετρό που θα συνδέει το Sykhiv με το κέντρο του Lvin, καθώς ενδεχομένως και με άλλα σημεία της ευρύτερης περιοχής.
- Αστικό πάρκο - Δάσος Βελανιδιάς. Αποτελεί το φυσικό πνεύμονα ζωής του Sykhiv. Το πρώτο τμήμα του, σε άμεση επαφή με το Δημόσιο Κεντρικό Πυρήνα, αναπτύσσεται σε αστικό πάρκο με ανάλογες δραστηριότητες (αθλητικές, πολιτιστικές, κλπ.). Ο υπόλοιπος χώρος αναβαθμίζεται, εξωραϊζεται και λειτουργεί ως χώρος ελεύθερου φυσικού δάσους μέχρι τον ποταμό Zubra, αποτελώντας κυρίαρχο συστατικό του όλου σχεδιασμού του τοπίου.

Η πρόταση για την ανάπτυξη του νέου πολεοδομικού κέντρου του Sykhiv προωθεί ενσυνείδητα τις αρχές της **βιώσιμης κινητικότητας** στον αστικό χώρο. Σημαντικά μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή είναι τα ακόλουθα.

- Ενσωμάτωση στη δομή και στη λειτουργία του νέου κέντρου ενός αποδοτικού συστήματος αστικών Μαζικών Μεταφορών (κεντρική γραμμή τραμ, πρόβλεψη για μελλοντική δημιουργία γραμμής μετρό για τη σύνδεση του κέντρου του Sykhiv με το κέντρο του Lvin).
- Ενσωμάτωση στη δομή και στη λειτουργία του νέου κέντρου του Sykhiv, ενός εκτεταμένου δικτύου πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, τα οποία εξασφαλίζουν άριστες συνδέσεις μεταξύ των διαφόρων σημείων της Αστικής Πολυλειτουργικής «Κορδέλας» και του Δημόσιου Κεντρικού Πυρήνα, καθώς επίσης και των παραπάνω α) με τις υφιστάμενες περιοχές κατοικίας και β) με το νέο «Αστικό Πάρκο» και τις δραστηριότητες που εκτυλίσσονται σε αυτό.
- Περιορισμός του δικτύου οδικών μεταφορών στις απολύτως απαραίτητες στην περιοχή του νέου κέντρου και πρόβλεψη ικανών σε αριθμό και σε έκταση χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων, σε θέσεις κατάλληλα επιλεγμένες, ώστε αφενός μεν να προσφέρουν τη βέλτιστη εξυπηρέτηση και αφετέρου δε να προφυλάσσουν τους δημόσιους χώρους του νέου προτεινόμενου κέντρου από την όχληση που προκαλείται από το ΙΧ αυτοκίνητο.

Γ. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

1. Αναμόρφωση βιομηχανικών περιοχών στο εσωτερικό της πόλης. Το παράδειγμα του Περιστερίου

Συνεργασία (1988) στο ερευνητικό πρόγραμμα του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ, με επιστημονική υπεύθυνη την καθηγήτρια Ε. Παναγιωτάτου, ως τελειόφοιτος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων. Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε κυρίως στη σύνταξη και επιμέλεια σχεδίων και χαρτών.

2. Μελέτη ίδρυσης τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού Ιδρύματος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Συνεργασία (1989) στο ερευνητικό πρόγραμμα του Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πάντειου Πανεπιστημίου Αθηνών με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή Ν. Κόνσολα. Το πρόγραμμα συντάχθηκε κατ' ανάθεση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η συμμετοχή μου αφορούσε την επιμέλεια των σχεδίων και χαρτών του ερευνητικού προγράμματος.

3. Εκκλησίες της Ελλάδος μετά την Άλωση στη Σκόπελο

Συνεργασία στο ευρύ ερευνητικό πρόγραμμα του Σπουδαστηρίου Ιστορίας Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ, με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή Χ. Μπούρα. Συμμετείχα σε ομάδα εργασίας η οποία αποτύπωσε και σχεδίασε το σύνολο σχεδόν των εκκλησιών της εξεταζόμενης περιόδου του οικισμού της Σκοπέλου. Στα πλαίσια και για τις ανάγκες αυτής της εργασίας συμμετείχα το 1986 ως μέλος (με υπεύθυνο τον αρχιτέκτονα Σ. Μαμαλούκο) και το 1987 ως υπεύθυνος ομάδας σπουδαστών που μετέβη στη Σκόπελο και αποτύπωσε τα μνημεία.

4. Πολεοδομική έρευνα και προγραμματισμός αναβάθμισης του Εμπορικού Τριγώνου του κέντρου της Αθήνας

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εκπονήθηκε για λογαριασμό και με χρηματοδότηση του **Δήμου Αθηναίων**, κατά το διάστημα μεταξύ των ετών **1989** και **1991**, από το Σπουδατήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή Α. Αρβαβαντινό και μέλη της ερευνητικής ομάδας τους: Γ. Μιχαήλ, Α. Ρεμούνδου – Τριανταφύλλη, Γ. Τσουδερό, Γ. Πανέτσο, Γ. Γιαννακούρου, Μ. Δανδουλάκη, Φ. Δήμου – Κουτρομπά, Δ. Κηλαϊδήτη και Α. Πολυχρονοπούλου.

Η συμμετοχή μου στο ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εντοπίστηκε κυρίως στη συλλογή στοιχείων υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής, καθώς και στις αναλύσεις τομέων, φαι-

νομένων και προβλημάτων. Πιο συγκεκριμένα συνέβαλα στην **απογραφή των πολεοδομικών χαρακτηριστικών της περιοχής του Εμπορικού Τριγώνου**, καθώς και στη **χαρτογραφική απόδοσή τους**, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ Μαρτίου και Σεπτεμβρίου **1989**, οπότε και διέκοψα την συνεργασία μου για να ξεκινήσω μεταπτυχιακές σπουδές στο Μόναχο. Το παραπάνω υλικό τροφοδότησε τα κεφάλαια 6 «Οι δραστηριότητες στο χώρο» και 7 «Ο οικιστικός και ο αρχιτεκτονικός πλούτος», της σχετικής δημοσίευσης του ερευνητικού προγράμματος (ΤΕΕ, 1996) (βλ. κεφ. Δ, σημείο 2).

Ειδικότερα το κεφάλαιο έξι παρουσιάζει τα στοιχεία που προέκυψαν από την λεπτομερή απογραφή των χρήσεων γης στα ισόγεια και στους ορόφους των κτιρίων, η οποία κάλυψε το σύνολο της επιφάνειας του Εμπορικού Τριγώνου, ενώ στο έβδομο κεφάλαιο του βιβλίου εκτίθενται τα αποτελέσματα της λεπτομερούς απογραφής των διαφόρων λοιπών χαρακτηριστικών του οικιστικού πλούτου της περιοχής μελέτης, όπως μεταξύ άλλων των υψών και της κατάστασης των κτιρίων.

5. Rahmenplan einer Großstadt unter Berücksichtigung einer geplanten Großveranstaltung – Das Beispiel «Wien - Weltausstellung 1995» (Σχεδιασμός μιας μεγαλούπολης υπό το πρίσμα μιας προγραμματισμένης μεγάλης διοργάνωσης – Η περίπτωση «Βιέννη - διεθνής έκθεση 1995»)

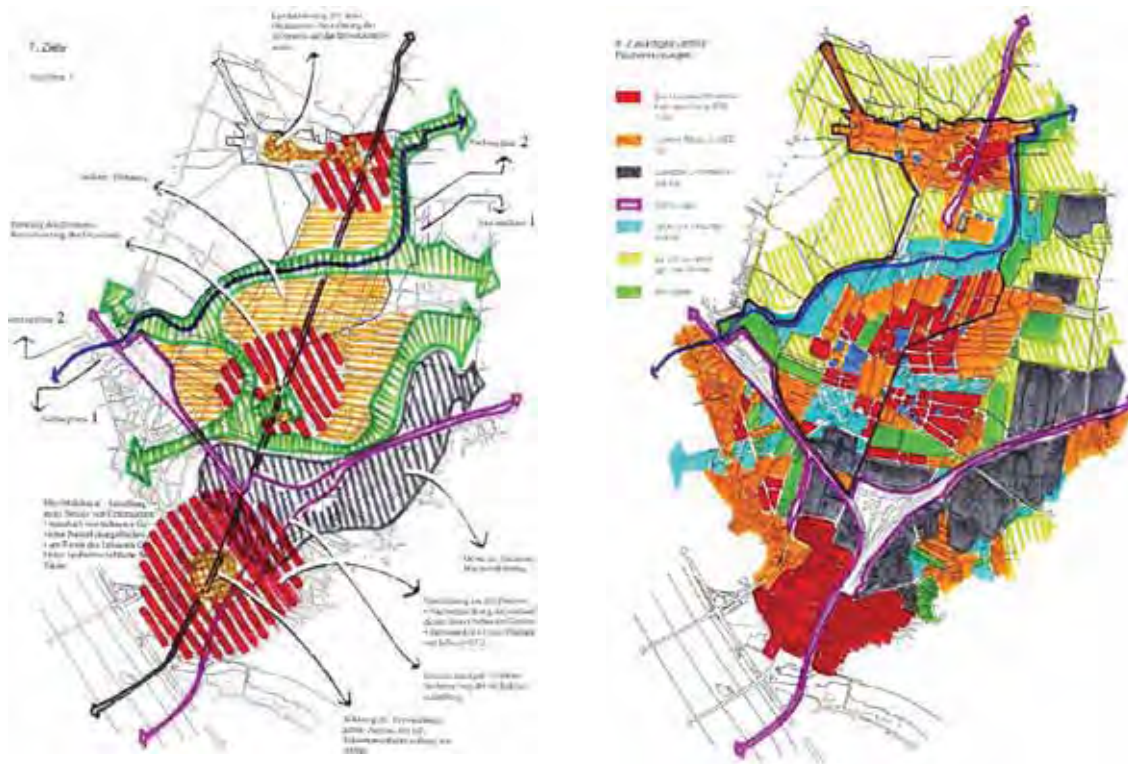
Στόχος της ερευνητικής αυτής εργασίας, που ειπονήθηκε το **1990-91** για την απόκτηση διπλώματος μεταπτυχιακών σπουδών από το Πολυτεχνείο του Μονάχου, ήταν να διερευνησει τις **απαιτήσεις που θέτει μια μεγάλη διοργάνωση** (π.χ. Διεθνής έκθεση, Ολυμπιακοί αγώνες, κλπ) στον σχεδιασμό μιας πόλης, ώστε αυτή να μπορέσει να την υποδεχθεί, καθώς επίσης και τις θετικές ή αρνητικές **πολεοδομικές μεταλλαγές** που αυτή προκαλεί. Ως παράδειγμα για εξέταση επιλέχθηκε ένα θέμα, το οποίο την εποχή που συντάχθηκε η εργασία ήταν ιδιαίτερα επίκαιρο στην Αυστρία και αφορούσε την συνδιοργάνωση της Διεθνούς έκθεσης 1995 (Expo 1995) από τη Βιέννη και τη Βουδαπέστη, με γενικό συμβολικό θέμα «Γέφυρες στο μέλλον».

Στο **πρώτο κεφάλαιο** της εργασίας εξετάζεται μια σειρά από **γενικά θέματα για τη Διεθνή Έκθεση** και ειδικότερα γίνεται αναφορά στη «Διεθνή Έκθεση» ως θεσμό, παρουσιάζεται συνοπτικά μια ιστορική αναδρομή σε παλαιότερες διοργανώσεις ξεκινώντας από το 1851, οπότε και ξεκίνησε ο θεσμός της Expo στο Λονδίνο, εξετάζεται το πολιτικό πλαίσιο της ανάληψης της διοργάνωσης μιας Expo στη Βιέννη, αναλύεται η πολιτιστική σημασία ενός τέτοιου εγχειρήματος για την Βιέννη, αλλά και την Αυστρία ολόκληρη, διερευνάται η οικονομική διάσταση του θέματος, συμπεριλαμβανομένων και των δυνατοτήτων επανάχρησης των απαιτούμενων κτιριακών εγκαταστάσεων και τέλος παρατίθεται ένα συνοπτικό χρονικό των ενεργειών, που είχαν γίνει έως εκείνη τη στιγμή, με σκοπό την ανάληψη της διοργάνωσης της Expo 1995.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** διερευνώνται οι **επιδράσεις της Εχρo στην πόλη της Βιέννης**. Πιο συγκεκριμένα αναλύεται μια σειρά προβλέψεων που αφορά τον αναμενόμενο αριθμό επισκεπτών, κατά χώρα προέλευσης και στο σύνολό του, καθώς επίσης και τις αναμενόμενες επιδράσεις στην οικονομία της Βιέννης και γενικότερα της Αυστρίας, κατά τομείς και στο σύνολό τους. Ειδικότερη αναφορά γίνεται επίσης και σε διαφόρων ειδών λοιπές επιδράσεις της Εχρo στο πολεοδομικό συγκρότημα της Βιέννης και μεταξύ άλλων στην κοινωνιακή και στην τουριστική υποδομή.

Το **τρίτο κεφάλαιο** διερευνά τους υφιστάμενους σχεδιασμούς για τη Βιέννη, τους οποίους καλείται ο διοργανωτής της Εχρo να λάβει υπόψη του. Ειδικότερα εξετάζεται το «Κατευθυντήριο σχέδιο ανάπτυξης της εγγύτερης Δουνάβιας περιοχής» και τα επιμέρους μέτρα του, το «Ρυθμιστικό σχέδιο της Βιέννης» και οι βασικές κατευθύνσεις για την μελλοντική πολεοδομική εξέλιξη της πόλης και οι προτάσεις ανάπτυξης της παραδουνάβιας περιοχής που προέκυψαν από πρόσφατο πολεοδομικό διαγωνισμό με θέμα «Ελπίδες για την παραδουνάβια περιοχή». Τέλος επιχειρείται μια αλληλεπίθεση όλων των παραπάνω σχεδιασμών, ώστε να προκύψει τελικά η τομή των έως εκείνη τη στιγμή διατυπωμένων πολεοδομικών σκέψεων και προθέσεων, ως προς τις αναπλάσεις, τις επεκτάσεις, τα πολεοδομικά κέντρα, τα κυκλοφοριακά δίκτυα και τις επιφάνειες πρασίνου.

Στο **τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο** της εργασίας διατυπώνονται ορισμένες **αρχές για έναν μελλοντικό Ρυθμιστικό Σχεδιασμό της Βιέννης**, ο οποίος θα λαμβάνει υπόψη του τη διοργάνωση της Εχρo. Πιο συγκεκριμένα, διατυπώνεται κατ' αρχήν ένα πλαίσιο στόχων για τον μελλοντικό σχεδιασμό της Βιέννης, το οποίο αποτελεί ένα κράμα υφιστάμενων και διατυπωμένων ήδη στόχων με νέες σχετικές σκέψεις. Με βάση αυτό το πλαίσιο στόχων και συνυπολογίζοντας υφιστάμενες δεσμεύσεις και περιορισμούς (πεπερασμένη επιφάνεια, διατάξεις προστασίας φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, κλπ), καταλήγουμε σε ένα σύνολο προτεινόμενων κατευθύνσεων για τον μελλοντικό Ρυθμιστικό Σχεδιασμό της Βιέννης υπό το πρίσμα μιας αναμενόμενης πληθυσμιακής αύξησης, καθώς και της διοργάνωσης της Εχρo. Ειδικότερα αυτές αφορούν τις πολεοδομικές επεκτάσεις, τη διατήρηση, αναδιάρθρωση και ανάπλαση της υφιστάμενης πόλης, τη δομή των χρήσεων γης με έμφαση στα πολεοδομικά κέντρα, τη βελτίωση της κυκλοφοριακής υποδομής και τη συσχέτιση κτισμένης επιφάνειας και δικτύου χώρων πρασίνου. Τέλος διατυπώνονται και ορισμένες λεπτομερέστερες πολεοδομικές προτάσεις που αφορούν την περιοχή «Floridsdorf», η οποία, λόγω της γειτνίασής της με τις εγκαταστάσεις της Εχρo παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

*Ενδεικτικά σκαριφήματα που αφορούν τις ειδικότερες πολεοδομικές προτάσεις για την περιοχή **Floridsdorf**. Αριστερά, σχηματική παρουσίαση των στόχων για τη μελλοντική εξέλιξη της περιοχής και δεξιά ένα ενδεικτικό διάγραμμα μελλοντικών χρήσεων γης (σύνθεση σκαριφημάτων: Κων. Σεργιάς).*

6. Συνεργάτης του «Ludwig-Boltzmann- Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung», Technische Universität Wien (Διευθυντής: καθ. Dr. R. Wurzer)

Από τον Νοέμβριο του **1990** έως και τον Φεβρουάριο του **1994** υπήρξα συνεργάτης του Ινστιτούτου Ludwig Boltzmann διερεύνησης μεθόδων και επιδράσεων της πολεοδομίας (Ludwig-Boltzmann- Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung), το οποίο αποτελεί ερευνητικό κλάδο του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας (Institut für Städtebau, Raumplanung und Raumordnung) του Πολυτεχνείου της Βιέννης.

Κύριος τομέας της δραστηριότητάς μου στο παραπάνω ερευνητικό κέντρο υπήρξε η συγκριτική διερεύνηση των στόχων, μεθόδων και των πρακτικών του πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και στην Αυστρία, καθώς επίσης και ο συνδυασμός των παραπάνω με μια αξιολόγηση των έως εκείνη τη στιγμή αποτελεσμάτων από την εφαρμογή του σχεδια-

σμού. Η εργασία αυτή ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο του 1993 και κατατέθηκε στο Πολυτεχνείο της Βιέννης ως διδακτορική διατριβή (βλ. κεφ. Β1, σημείο 3 και κεφ. Δ1, σημείο 1).

Ένας δεύτερος σημαντικός τομέας της εκεί δραστηριότητάς μου, υπήρξε η **μελέτη του συγγραφικού και πολεοδομικού έργου του πολεοδόμου του περασμένου αιώνα Camillo Sitte**. Συγκεκριμένα μελέτησα διεξοδικά το βασικό του βιβλίο με τίτλο «Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen» και παράλληλα εκπόνησα τη μετάφρασή του στα ελληνικά. Η εργασία αυτή δημοσιεύτηκε το 1992 από τον Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ (βλ. κεφ. Δ5, σημείο 1). Συγχρόνως μελέτησα και το υλοποιημένο πολεοδομικό έργο του Camillo Sitte με κύριο άξονα την μελέτη του για την επέκταση της πόλης Olmütz (1871 – 1872), η οποία σήμερα ανήκει στην Τσεχία. Μια από κοινού με τον καθηγητή R. Wurzer επίσκεψη στην πόλη αυτή, το 1993, μου επέτρεψε να αξιολογήσω την επιτυχία της εν μέρει υλοποιημένης αυτής μελέτης και να διαπιστώσω την ορθότητα των πολεοδομικών επιλογών του Sitte, αλλά και τη διάρκειά τους στο χρόνο.

Παράλληλα με τις δύο παραπάνω κύριες δραστηριότητές μου, συμμετείχα και σε **άλλες ερευνητικές δραστηριότητες** του Ινστιτούτου, όπως μεταξύ άλλων στη συλλογή και αξιολόγηση των πολεοδομικών και χωροταξικών σχεδίων, μελετών και δημοσιεύσεων της αυστριακής ομοσπονδίας και των ομόσπονδων κρατών, στην αποδελτίωση σημαντικών πολεοδομικών άρθρων της περιόδου έως το 1918 από τα περιοδικά Allgemeine Bauzeitung και Wiener Bauindustrie – Zeitung, στην αναδιοργάνωση της βιβλιοθήκης και του αρχείου διαφανειών του Ινστιτούτου, κλπ.

Όλη η παραπάνω δραστηριότητά μου εκτέθηκε στον ετήσιο απολογισμό δραστηριοτήτων του Ινστιτούτου του 1992, ο οποίος και δημοσιεύθηκε στον τόμο «Geschäftsbericht 1992, Ludwig Boltzmann - Gesellschaft, Österreichische Vereinigung zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung» (βλ. κεφ. Π5, σημείο 1).

7. Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εκπονήθηκε στα πλαίσια των προσπαθειών του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών (ΣΠΕ) να συμβάλει στον **καλύτερο συντονισμό του πολεοδομικού με τον κυκλοφοριακό σχεδιασμό κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου (ΚΟΔ)**, ώστε αυτό να επιτελέσει τον πρωτεύοντα ρόλο του, αλλά συγχρόνως και η πολεοδομική ανάπτυξη να μην εκτραπεί σε μια γραμμική οικιστική συμφόρηση εξ' αιτίας κερδοσκοπικών τάσεων ή λαθεμένων εκτιμήσεων.

Το πρόγραμμα ανατέθηκε στο ΣΠΕ του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ από το **Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ)** και ειδικότερα από τη Δ/ση Πολεοδομικού Σχεδιασμού και εκπονήθηκε, με χρηματοδότηση του ΕΤΕΡΠΣ, κατά το διάστημα μεταξύ Ιουλίου 1995 και Ιουλίου 1996. Επιστημονι-

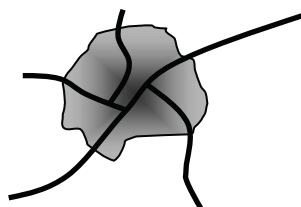
κός υπεύθυνος ήταν ο καθηγητής Α. Αραβαντινός, ενώ συμμετείχαν επίσης και οι: Α Γιώτης, Γ. Σαρηγιάννης, Ι. Φραντζεσκάκης, Μ. Αγγελίδης, Β. Ψαριανός, Κ. Σεργιάς, Λ. Αντωνίου, Μ. Θέμου, καθώς επίσης και σειρά λοιπών συνεργατών σε επιμέρους ή ειδικά θέματα.

Το αντικείμενο της εργασίας εστιάζεται κυρίως στη διερεύνηση και αξιολόγηση της όλης προβληματικής, καθώς και στη διατύπωση προκαταρκτικών προτάσεων. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στη **διερεύνηση των σχέσεων**, απ' τη μια μεριά της **κτισμένης επιφάνειας** και ειδικότερα της **θέσης**, της **μορφής** και της **λειτουργίας των παροδίων εγκαταστάσεων**, κατά μήκος του Κυρίου Οδικού Δικτύου, όπως και των **χώρων πρόσβασης και στάθμευσης** σε αυτές και από την άλλη των **χαρακτηριστικών** της οδού και της **κυκλοφορίας** της. Για να γίνουν δυνατές οι παραπάνω διερευνήσεις, προωθήθηκε η διερεύνηση σχετικών μελετών περίπτωσης (Λ. Κηφισίας, καθώς και τμήματα λοιπών αρτηριών της περιφέρειας πρωτεύουσας).

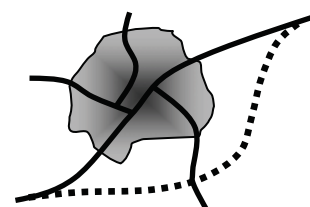
Κύρια επιδίωξη αποτέλεσε η **εξαγωγή γενικεύσιμων και εφαρμόσιμων συμπερασμάτων**, αλλά και η διατύπωση προτάσεων για επίλυση ειδικών θεμάτων σε συγκεκριμένα τμήματα οδών, με τελικό σκοπό τη συνεισφορά στην εξασφάλιση λειτουργικότητας τόσο στη χρήση του χώρου, όσο και στον τομέα των μεταφορών.

Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε κυρίως στον **συντονισμό της δεύτερης, τρίτης και τέταρτης φάσης** του ερευνητικού προγράμματος, στην **επιμέλεια της δημοσίευσης** της εργασίας, που ακολούθησε (**βλ. κεφ. Δ.1, σημείο 3**), καθώς επίσης και στον αμιγώς **επιστημονικό τομέα**, με ειδικότερη συμβολή στα εξής σημεία:

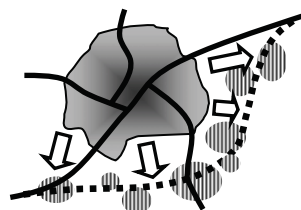
- Σύνταξη του κεφαλαίου 1 «Εισαγωγή», όπου αποσαφηνίζονται και διατυπώνονται τα προβλήματα με τα οποία ασχολείται η έρευνα.
- Κεφάλαιο 6 «Το πρόβλημα στο εξωτερικό: Θεσμικό πλαίσιο, ακολουθούμενη πρακτική, προγράμματα και σχέδια». Συντάκτης της ενότητας 6.4 «Αυστρία – η αντιμετώπιση της σχέσης χρήσεων γης, όρων δόμησης και κυκλοφορίας». Στα πλαίσια σύνταξης αυτής της ενότητας επισκέφθηκα την Αυστρία και είχα επαφές με αρμόδιους και σχετικούς με το θέμα φορείς, από του οποίους και άντλησα σχετικό υλικό.

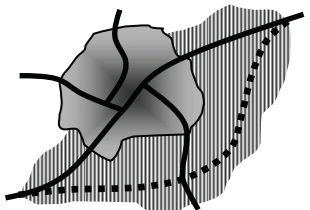
Α. Προϋφιστάμενη κατάσταση: Η διέλευση οχημάτων γίνεται μέσα από τον οικισμό.

Β. Νέος παρακαμπτήριος (διέλευση). Το εσωτερικό του οικισμού αποσυμφορείται.

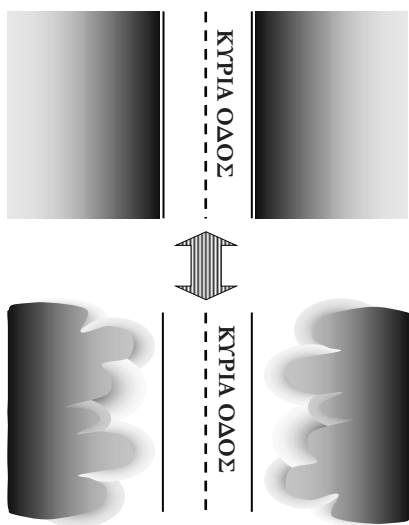

Γ. Η πόλη αρχίζει να «ξεχειλίζει» προς τον παρακαμπτήριο.

Δ. Ο «παρακαμπτήριος» δεν είναι πλέον παρακαμπτήριος αλλά αστική οδός.

Σχηματική παράσταση των διερευνούμενων από το ερευνητικό πρόγραμμα προβλημάτων. Περίπτωση αλλοίωσης παρακαμπτηρίου και πόλης (σύνθεση σχημάτων: Κων. Σεργιάς).

Διαγραμματική παράσταση της κατανομής της πυκνότητας δόμησης στις ζώνες κυρίων οδικών αξόνων. Άνω η υφιστάμενη αρνητική και κάτω η επιθυμητή κατάσταση (σύνθεση σκαριφήματος: Κων. Σερράος.

- Κεφάλαιο 7 «Επείγουσα διερεύνηση προβληματικών τμημάτων του ΚΟΔ του Λεκανοπεδίου Αθηνών». Συντάκτης σε συνεργασία με τους Λ. Αντωνίου και Μ. Θέμου.
- Κεφάλαιο 9 «Κατηγοριοποίηση των παροδίων ζωνών – μελέτες περίπτωσης». Συντάκτης της ενότητας 9.1 «Κατηγοριοποίηση των παροδίων ζωνών αρτηριών με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους και επιλογή των (εκτός της Λ. Κηφισίας) προς εξέταση μελετών περίπτωσης >3000 μ.».
- Οργάνωση και διεξαγωγή, με συνεργασία σπουδαστών, των απαιτούμενων απογραφών πολεοδομικών χαρακτηριστικών των παροδίων ζωνών των μελετών περίπτωσης και συντάκτης του εδαφίου 9.4.1. «Μακροσκοπική απογραφή – ανάλυση» και της ενότητας 9.5. «Ανάλυση χαρακτηριστικών πολεοδομικών και κυκλοφοριακών μεγεθών λοιπών μελετών περιοχής Μεσογείων Αττικής» (σε συνεργασία με Μ. Θέμου),
- Οργάνωση (σύνταξη ερωτηματολογίων, κλπ) και διεξαγωγή, με τη συνεργασία σπουδαστών, της δειγματοληπτικής έρευνας που έγινε στις παρόδιες ζώνες της Λ. Κηφισίας και των λοιπών μελετών περίπτωσης από την περιοχή Μεσογείων Αττικής (σε συνεργασία με Λ. Αντωνίου), καθώς και στην επεξεργασία των σχετικών αποτελεσμάτων (σε συνεργασία με Ν. Μαράτο και Μ. Μπόγρη).
- Κεφάλαιο 11 «Δειγματοληπτική έρευνα κυκλοφοριακών χαρακτηριστικών των μονάδων χρήσεων γης». Ειδικότερα συντάκτης των εδαφίων 11.1.1. «Επιλογή δείγματος» και 11.1.2. «Σύνταξη ερωτηματολογίου και διεξαγωγή δειγματοληψίας».
- Σύνταξη του κεφαλαίου 13 «Βασικές αρχές – στόχοι».
- Σύνταξη του κεφαλαίου 14 «Συμβολή στη διαμόρφωση πολεοδομικών προτάσεων και πολιτικής (σε συνεργασία και με άλλα μέλη της ερευνητικής ομάδας) και
- Σύνταξη του κεφαλαίου 16 «Συμβολή στη διαμόρφωση οργανωτικών προτάσεων και συντονισμένων πολεοδομικοκυκλοφοριακών μέτρων» (σε συνεργασία και με άλλα μέλη της ερευνητικής ομάδας).

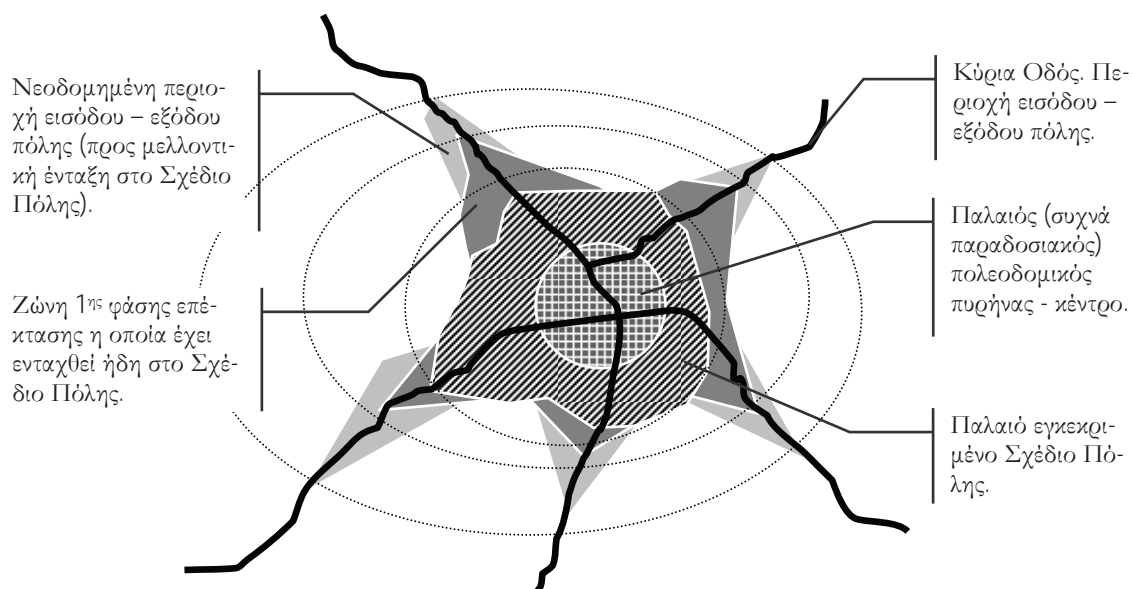
8. Παρόδια πολεοδομική ανάπτυξη κατά μήκος αρτηριών σε εκτός σχεδίου περιοχές της ευρύτερης Αθήνας

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα συντάχθηκε από το ΣΠΕ του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ κατ' ανάθεση και με χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας, στα πλαίσια των Προγραμμάτων Ενίσχυσης Ερευνητικού Δυ-

ναμικού ΠΕΝΕΔ '95. Το πρόγραμμα εκπονήθηκε από το Μάρτιο **1997** έως το Δεκέμβριο **1998** και προχώρησε παράλληλα με μια σειρά άλλων σχετικών ερευνητικών εργασιών του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών. Ειδικά όμως το πρόγραμμα αυτό επικεντρώνει το ενδιαφέρον του σ' εκείνα τα τμήματα του Κύριου Οδικού Δικτύου που λειτουργούν ως είσοδοι - έξοδοι της πόλης και μάλιστα στα εκτός Σχεδίου Πόλης σημεία τους.

Στην Ελλάδα, το φαινόμενο προσέλκυσης γραμμικής παρόδιας δόμησης κατά μήκος των Κυρίων Οδικών Εισόδων (ΚΟΕ) εντείνεται κυρίως από τον τρόπο με το οποίο δομούνται οι εκτός σχεδίου περιοχές. Αυτό έχει διπλά αρνητικό αποτέλεσμα. Από τη μια, δεν κατορθώνεται σαφής προσδιορισμός της εισόδου ή πύλης στην πόλη, και έτσι είναι αδύνατη η ειδική αντιμετώπισή της και ο εμπλουτισμός της με φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά της πόλης. Από την άλλη, οι ΚΟΕ, δέχονται συχνά σημαντικές πιέσεις από τις παρόδιες χρήσεις, που δεν τους επιτρέπουν να ανταποκριθούν στο ρόλο τους ως αρτηριών σύνδεσης της πόλης με περιφερειακούς οικισμούς ή με άλλα αστικά κέντρα.

Κύριο αντικείμενο του ερευνητικού έργου αποτελεί η συστηματική διερεύνηση, τεκμηρίωση, μελέτη και αξιολόγηση της διαμορφωμένης (κατά την χρονική περίοδο της έρευνας) **πολεοδομικής και κυκλοφοριακής κατάστασης** στα οδικά τμήματα, τα οποία λειτουργούν ως **είσοδοι - έξοδοι ή «πύλες»** του πολεοδομικού συγκροτήματος της Αθήνας, διασχίζοντας εκτός Σχεδίου Πόλης περιοχές, της άμεσης περιφέρειάς της. Βασικό στόχο αποτελεί επίσης η διατύπωση σειράς **προτάσεων και μέτρων** για την αντιμετώπιση των διαπιστούμενων προβλημάτων, την **πρόληψη διαφαινόμενων αρνητικών εξελί-**

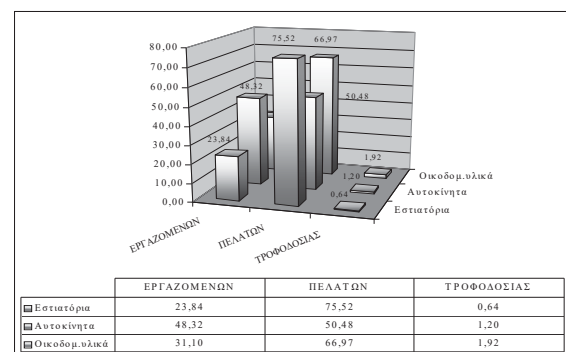
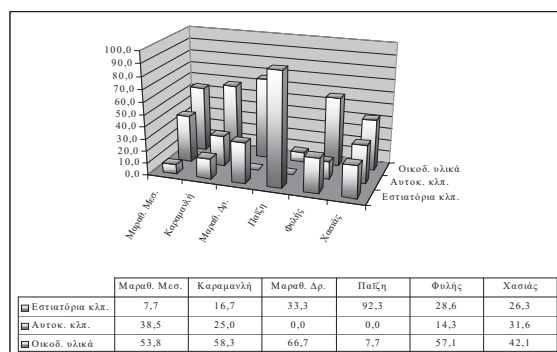
Διαγραμματική παράσταση της επίδρασης των κυρίων εισόδων - εξόδων στην εξέλιξη της πόλης. Οι κύριοι αυτοί οδικοί άξονες προσελκύουν στην άμεση εκτός Σχεδίου Πόλης περιοχή εντατικές χρήσεις και δραστηριότητες, δημιουργώντας σε πρώτη φάση «οικιστικές προεκτάσεις» εκτός Σχεδίου Πόλης. Σε μια δεύτερη φάση οι περιοχές αυτές εντάσσονται στο Σχέδιο Πόλης και σε μια τρίτη φάση η διαδικασία συνεχίζεται με τον ίδιο τρόπο σε μια λίγο ευρύτερη περίμετρο της πόλης (σύνθεση διαγράμματος: Κων. Σεργιάς).

ξεων και την διασφάλιση της καλής λειτουργίας αλλά και **αισθητικής φυσιογνωμίας** των «πυλών» της πόλης.

Επιστημονικός υπεύθυνος του προγράμματος ήταν ο καθηγητής Α. Αραβαντινός, ενώ συμμετείχαν επίσης ως ερευνητές οι Θ. Μαράτου, Μ. Θέμου, Κ. Σερράος και Λ. Αντωνίου, ενώ η Α. Λουκαίτη-Σιδέρη, συνεργάστηκε ως έλληνας επιστήμονας του εξωτερικού.

Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε κυρίως στη **σύνταξη των παρακάτω τμημάτων της εργασίας**, καθώς επίσης και στην **επιμέλεια της σχετικής δημοσίευσης** της εργασίας (βλ. κεφ. Δ.1, σημείο 4).

- ο Σύνταξη του κεφαλαίου 2 «Εισαγωγή», όπου αποσαφηνίζονται και διατυπώνονται τα προβλήματα με τα οποία ασχολείται η έρευνα (σε συνεργασία με Λ. Αντωνίου),
- ο Κεφάλαιο 3 «Προκαταρκτική περιγραφή – ανάλυση». Ειδικότερα συντάκτης:
 - του εδαφίου 3.1.1. «Γενικά»,
 - του εδαφίου 3.1.2. «Εξετασθέντα οδικά τμήματα»,
 - της ενότητας 3.2. «Γενική αποτίμηση των εξετασθέντων οδικών τμημάτων και προσδιορισμός οδικών τμημάτων για συστηματική διερεύνηση» και
 - της ενότητας 3.3. «Πρώτα στοιχεία – συμπεράσματα για τα επιλεγμένα οδικά τμήματα – τυπολόγηση ανάλογα με τις εμφανιζόμενες παρόδιες χρήσεις γης» (με συμβολή της Μ. Θέμου),
- ο Σύνταξη του κεφαλαίου 4 «Συστηματική διερεύνηση των επιλεγμένων οδικών τμημάτων και σχετικά συμπεράσματα». Για τις ανάγκες του κεφαλαίου αυτού επεξεργάστηκα το σχετικό υλικό που προέκυψε από τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από τους ιδιοκτήτες ή υπεύθυνους των εγκατεστημένων στις παρόδιες ζώνες των εξεταζόμενων ΚΟΕ καταστημάτων και παρουσίασα τα αποτελέσματα αυτής της επεξεργασίας μέσω παραστατικών διαγραμμάτων.

Χαρακτηριστικά διαγράμματα που προέκυψαν από την αξιολόγηση απογραφικού υλικού (επεξεργασία δεδομένων & γραφική απόδοση: Κων. Σερράος) Αριστερά: Ποσοστιαία κατανομή των επιλεγμένων κλάδων χρήσεων γης στα εξεταζόμενα οδικά τμήματα. Δεξιά: Συνολικός αριθμός μετακινήσεων (%).

- ο Κεφάλαιο 6 «Η εμπειρία του εξωτερικού». Συντάκτης της ενότητας 6.4. «Γερμανία – Οικιστικές εγκαταστάσεις στην περιφέρεια της πόλης: Διαμόρφωση και θεσμικό πλαίσιο». Το κείμενο της ενότητας αυτής συντάχθηκε με βάση το υλικό εργασίας που εκπόνησε με την καθοδήγησή μου η Doris Nitsche, σπουδάστρια αρχιτεκτονικής του Πολυτεχνείου της Δρέσδης, κατά την παραμονή της στο ΣΠΕ, στα πλαίσια προγραμμάτων ανταλλαγής σπουδαστών IAESTE (βλ. κεφ. Ε, σημείο 10).
- ο Κεφάλαιο 11 «Βασικές κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος». Ειδικότερα συντάκτης
 - της ενότητας 11.1. «Γενικά» και
 - της ενότητας 11.2. «Κατευθύνσεις πολεοδομικών προτάσεων ανά τύπο περιοχής».

9. Πολεοδομική οργάνωση παρόδιων χρήσεων και σύνδεση με κυκλοφοριακές ρυθμίσεις στο Κύριο Οδικό Δίκτυο

Το ερευνητικό πρόγραμμα, επισημοποιήθηκε από το ΣΠΕ του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ με χρηματοδότηση του ΕΤΕΡΠΣ, μετά από ανάθεση της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ Ιουνίου **1997** και Οκτωβρίου **1998**. Συνδέεται δε με προγενέστερο, το οποίο ανατέθηκε στο ΣΠΕ του ΕΜΠ, ομοίως από την Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ., με τίτλο «Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του κύριου οδικού δικτύου» (βλ. παραπάνω σημείο 7) και αποπερατώθηκε το 1996.

Βασικό αντικείμενο του προγράμματος ήταν η διεξοδικότερη διερεύνηση και λεπτομερέστερη διατύπωση προτάσεων και μέτρων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των παρόδιων ζωνών των κυρίων οδικών αξόνων, τα οποία εξετάστηκαν λεπτομερώς στο παραπάνω πρώτο ερευνητικό πρόγραμμα, με σκοπό την **ταχύτερη ανάληψη δράσης**, ώστε να μειωθούν οι αλλοιώσεις και στρεβλώσεις που ήδη έχουν εντοπισθεί και που οδηγούν σε υποβάθμιση τόσο του Κυρίου Οδικού Δικτύου, όσο και των βασικών λειτουργιών των πόλεων και περιφερειών. Η υποβάθμιση αυτή σε περίπτωση μη παρέμβασης, θα ενταθεί, μιας και διανύουμε μια περίοδο υλοποίησης πολλών και μεγάλων οδικών και λοιπών έργων.

Επιστημονικός υπεύθυνος ήταν ο καθηγητής Α. Αραβαντινός, ενώ στην ερευνητική ομάδα συμμετείχαν επίσης οι: Α. Γιώτης, Ι. Φραντζεσκάκης, Μ. Αγγελίδης, Β. Ψαριανός, Γ. Κάρα - Αγγελίδου, Ε. Κορουγένης, Κ. Σεργάος, Α. Αντωνίου, Β. Τραυλού, καθώς επίσης και σειρά λοιπών συνεργατών σε επιμέρους ή ειδικά θέματα.

Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε κυρίως στον **συντονισμό του όλου ερευνητικού προγράμματος**, στην **επιμέλεια της σχετικής δημοσίευσης** της εργασίας (βλ. κεφ. Δ.1, σημείο 5), καθώς επίσης και στον αμιγώς **επιστημονικό τομέα**, με ειδικότερη συμβολή στα εξής σημεία:

- ο Κεφάλαιο 1 «Εισαγωγή». Σύνταξη της ενότητας 1.1. «Επισήμανση του προβλήματος».
- ο Κεφάλαιο 6 «Καθορισμός του Κύριου Οδικού Δικτύου του Λεκανοπεδίου Αθηνών από άποψη λειτουργικότητας» Συμβολή κατά την προκαταρκτική σύνταξη του κεφαλαίου αυτού στην πρώτη φάση του ερευνητικού προγράμματος. Η τελική επεξεργασία και σύνταξη του κεφαλαίου έγινε από τους Α. Γιώτη και Β. Τραυλού.
- ο Κεφάλαιο 7 «Κατάταξη σε Τύπους των Κύριων Οδών του Λεκανοπεδίου Αθηνών». Συμμετοχή στη σύνταξη του όλου κεφαλαίου (με Α. Γιώτη, και Β. Τραυλού) και ειδικότερα σύνταξη της ενότητας 7.2. «Προσδιορισμός βασικών πολεοδομικών κριτηρίων» και του εδαφίου 7.5.2. «Πρόσθετα πολεοδομικά κριτήρια».
- ο Σύνταξη του κεφαλαίου 8 «Κατευθυντήριες αρχές για τη διάρθρωση χρήσεων γης και κυκλοφορίας στην πόλη». Το κεφάλαιο αυτό βασίζεται σε μια πρωτότυπη εξέταση και ανάλυση μιας σειράς Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων επιλεγμένων ελληνικών πόλεων, με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων για πιθανές ακολουθούμενες αρχές.
- ο Σύνταξη του κεφαλαίου 9 «Ταμειυτήρας προτάσεων και επιμέρους μέτρων ρύθμισης» το υλικό του οποίου συνοψίζει το σύνολο των γενικών κατευθύνσεων και προτάσεων που διατυπώθηκαν σε προγενέστερο ερευνητικό πρόγραμμα με τίτλο « Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου».
- ο Κεφάλαιο 10 «Δράση 1: Συμπλήρωση προδιαγραφών και κατευθύνσεων για τη σύνταξη πολεοδομικών και άλλων μελετών». Ειδικότερα συμμετοχή στη σύνταξη της ενότητας 10.3 «Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια».
- ο Κεφάλαιο 11 «Δράση 2: Ενιαίες Πολεοδομικές – Κυκλοφοριακές Μελέτες (ΕποΚυ-Με)». Ειδικότερα συμμετοχή στη σύνταξη της ενότητας 11.3 «Προδιαγραφές σύνταξης Μελετών – Πρώτη προσέγγιση».

Το περιεχόμενο του ερευνητικού έργου και της αντίστοιχης δημοσίευσης διαρθρώνεται αναλυτικότερα ως εξής:

Το **πρώτο κεφάλαιο**, που αποτελεί και εισαγωγικό σημείωμα, επισημαίνει και επεξηγεί τα δημιουργούμενα πολεοδομικά και κυκλοφοριακά προβλήματα λόγω της ανοργάνωτης εγκατάστασης «εντατικών» χρήσεων γης κατά μήκος των κυρίων οδικών αξόνων, και τονίζει την ανάγκη για ανάληψη δράσης, ειδικά σε μια περίοδο, κατά την οποία στη χώρα μας προγραμματίζεται, σχεδιάζεται και κατασκευάζεται ένα πλήθος τεχνικών έργων, τα οποία αναμένεται να εντείνουν την κατάσταση ακόμη περισσότερο. Στη συνέχεια αναλύονται οι αλληλεπιδράσεις παραγόντων και εξελίξεων και επισημαίνεται η ανάγκη για αποτελεσματικότερο συντονισμό των διαφόρων θεωρήσεων. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις ειδικότερες επιπτώσεις της όλης κατάστασης στον δημόσιο χώρο υπό το πρίσμα των συσχετίσεων, ως συγκοινωνούντων δοχείων, του «τροχαίου δικτύου» με το «κοινωνικό δίκτυο» και διαπιστώνεται η αναγκαιότητα λήψης μέτρων. Τέλος παρουσιάζεται συνοπτικά η διάρθρωση της ύλης του βιβλίου και η ακολουθούμενη μέθοδος.

Τα επόμενα δύο κεφάλαια αναφέρονται στον τρέχοντα πολεοδομικό και κυκλοφοριακό σχεδιασμό στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα το **δεύτερο κεφάλαιο** του βιβλίου παρουσιάζει, αναλύει και αξιολογεί την ακολουθούμενη πολιτική καθώς και την έως τώρα εφαρμοζόμενη πρακτική κατά την σύνταξη Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων, μέσα από επιλεγμένα παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων. Γίνεται ειδική αναφορά στα διαπιστούμενα προβλήματα, όσον αφορά τις χρήσεις γης και το οδικό δίκτυο και τελικά διατυπώνεται σειρά συμπερασμάτων και απαιτούμενων κατ' αρχήν ρυθμίσεων.

Αναλόγως αναλύεται και ο τρέχων κυκλοφοριακός σχεδιασμός στο **τρίτο κεφάλαιο**. Κατ' αρχήν εξετάζεται η διαδικασία και η πρακτική σύνταξης μελετών οδοποιίας για υπεραστικές οδούς και διαπιστώνονται τα σχετικά προβλήματα. Ειδική αναφορά γίνεται σε σχετικά προβλήματα που σχετίζονται με τις προσβάσεις σε κύριες οδούς. Στη συνέχεια εξετάζονται οι διαφόρων ειδών κυκλοφοριακές μελέτες αστικού και περιαστικού οδικού δικτύου, εκτίθενται θετικά και αρνητικά παραδείγματα και διατυπώνονται σχετικά συμπεράσματα.

Το **τέταρτο κεφάλαιο** είναι αφιερωμένο στη μελέτη του θεσμικού πλαισίου. Ειδικότερα εξετάζονται θέματα που αναφέρονται στο Κύριο Οδικό Δίκτυο (ΚΟΔ) και στην παρόδια δόμηση, στη σύνδεση ειδικών εγκαταστάσεων με το οδικό δίκτυο και τους χώρους στάθμευσης, στις δυνατότητες που παρέχει η νομοθεσία για την επέμβαση της διοίκησης στην χρήση γης κατά μήκος του ΚΟΔ, καθώς επίσης και σε λοιπούς σχετικούς νόμους.

Στη συνέχεια εξετάζεται στο **πέμπτο κεφάλαιο** η αναπτυξιακή διάσταση των δραστηριοτήτων των παροδίων ζωνών του ΚΟΔ και αναλύονται οι επιπτώσεις στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής και στις τιμές των ακινήτων. Αντιδιαστέλλεται η «ωφέλεια» των ιδιοκτητών, εργολάβων και επιχειρήσεων με το «κόστος» που καλείται να αναλάβει η πόλη και εκφράζεται η άποψη για ανάγκη ανάληψης του επιπλέον «κόστους» απ' αυτούς ακριβώς που απολαμβάνουν και τα μεγαλύτερα «οφέλη».

Η μεθοδολογία καθορισμού του Κυρίου Οδικού Δικτύου από άποψη λειτουργικότητας αποτελεί το αντικείμενο του **έκτου κεφαλαίου**. Κατ' αρχήν αποσαφηνίζεται η σχετική ορολογία και στη συνέχεια προσδιορίζονται τα βασικά κυκλοφοριακά κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό του ΚΟΔ. Τέλος εκτίθενται οι απαραίτητες σχετικές παραδοχές και η όλη μεθοδολογία εφαρμόζεται στο παράδειγμα του Λειανοπεδίου της Αθήνας.

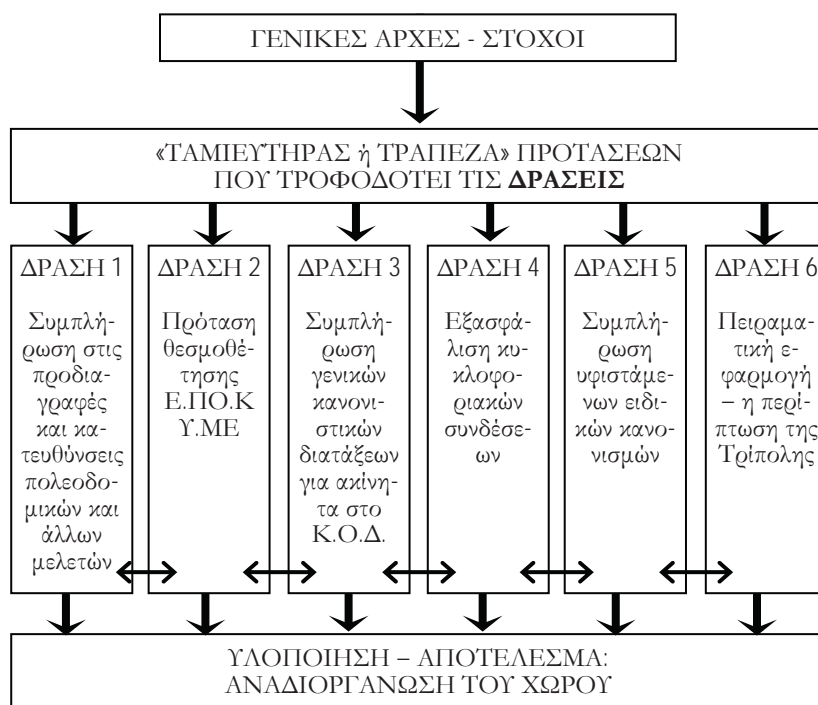
Το επόμενο **έβδομο κεφάλαιο** προχωρεί ένα βήμα παραπέρα, επιχειρώντας την ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας για την κατάταξη των κυρίων οδών μιας πόλης σε επιμέρους «τύπους». Πιο συγκεκριμένα επιλέγονται βασικά (κρίσιμα) πολεοδομικά και κυκλοφορικά κριτήρια, με βάση τα οποία προσδιορίζονται οι βασικοί (κρίσιμοι) «τύποι» (ΤΠ) των οδών του ΚΟΔ. Η ισχύς της όλης μεθοδολογίας δοκιμάζεται στα παραδείγματα των λεωφόρων Κηφισίας και Βουλιαγμένης.

Ως βάση για την διαμόρφωση συγκεκριμένων προτάσεων δράσης, στοχεύει το **όγδοο κεφάλαιο** στη διατύπωση κατευθυντήριων αρχών για τη διάρθρωση των χρήσεων γης και της κυκλοφορίας στην πόλη. Σε ένα πρώτο στάδιο, διαπιστώνοντας την απουσία σαφώς διατυπωμένων «μοντέλων» για τον Γενικό Πολεοδομικό Σχεδιασμό στην Ελλάδα (αφού οι σχετικές προδιαγραφές περιορίζονται μόνο σε τεχνικά θέματα και θέματα τυπικού περιεχομένου της μελέτης) διερευνάται μια σειρά επιλεγμένων εγκεκριμένων Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) μέσου μεγέθους ελληνικών πόλεων (στην πλειοψηφία τους πρωτεύουσών Νομών), ώστε να εξαχθούν οι βασικές αρχές που εφαρμόζονται στην τρέχουσα πρακτική, αναφορικά με τη χωρική συσχέτιση των διαφόρων πολεοδομικών ζωνών με τους άξονες του Κυρίου Οδικού Δικτύου της πόλης, όπως αυτό καθορίζεται κάθε φορά. Οι αρχές αυτές, εάν βρίσκονταν και συνδυάζονταν μεταξύ τους, θα μας έδιναν θεωρητικά το ή τα «μοντέλα» που εφαρμόζονται σήμερα, συνειδητά κατά περίπτωση ή και μη συνειδητά (διαισθητικά θα λέγαμε) κατά τη σύνταξη Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων. Με βάση την εμπειρία της παραπάνω διερεύνησης διατυπώνονται ορισμένες «σύγχρονες» προς εφαρμογή κατευθυντήριες αρχές για τη διάρθρωση χρήσεων γης και κυκλοφορίας στην πόλη και παρουσιάζονται σχετικά παραδείγματα από ευρωπαϊκές πόλεις, στις οποίες ο πολεοδομικός και ο κυκλοφοριακός σχεδιασμός κινήθηκαν επιτυχώς στο πνεύμα αυτών των κατευθύνσεων.

Το **κεφάλαιο εννέα** αποτελεί έναν «ταμειυτήρα», προτάσεων και επιμέρους μέτρων, μια «πηγή», ένα «στοκ» δηλαδή μέτρων, ενεργειών και συνθετικών λύσεων για τη ρύθμιση της ανάπτυξης παρόδιων ζωνών Κυρίων Οδών, που αντλούνται από προγενέστερες σχετικές εργασίες και συμπληρώνονται με νεώτερα στοιχεία και πρόσφατες απόψεις. Πιο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά σε ρυθμίσεις σχετικά με χρήσεις γης, σε παρεμβάσεις που αφορούν τον κτιριακό όγκο και γενικότερα τη δόμηση, σε ρυθμίσεις σχετικά με την τήρηση αποστάσεων και τη θέσπιση ζωνών, σε κατευθύνσεις πολεοδομικών και κυκλοφοριακών παρεμβάσεων ανάλογα με τον χαρακτήρα και τη φάση εξέλιξης της παρόδιας ζώνης, σε τρόπους και μέτρα ανάπτυξης χρήσεων γης κατά μήκος κυρίων οδών, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις διαμόρφωσης οδού και παρόδιου χώρου, σε μέτρα για τη ρύθμιση της στάθμευσης και την ενίσχυση της χρήσης των ΜΜΜ σε παρόδιες ζώνες κυρίων οδών, καθώς επίσης και σε γενικότερες οργανωτικές ρυθμίσεις.

	Πολεοδομικά κέντρα	Βιομηχανία-βιοτεχνία	Κοινωνική υποδομή
Κοζάνη			
Λάρισα			
Πάτρα			
Ηράκλειο			
Χανιά			

Χαρτογραφική επεξεργασία και συγκριτική αξιολόγηση από τον Κων. Σεργάο, της οργάνωσης των (βάσει των εγκεκριμένων Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων καθορισμένων) βασικών τομέων λειτουργιών της πόλης (κεντρικές λειτουργίες, βιομηχανία – βιοτεχνία, εγκαταστάσεις κοινωνικής υποδομής), καθώς επίσης και της συσχέτισής τους με το Κύριο Οδικό Δίκτυο. Στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος εξετάστηκαν δώδεκα συνολικά επιλεγμένες περιπτώσεις πόλεων, από τις οποίες εδώ παρουσιάζονται ενδεικτικά μόνο ορισμένες.

*Διαγραμματική παρουσίαση μεθόδου διατύπωσης προτάσεων
Πηγή: ΕΜΠ, ΣΠΕ.*

τωπα» ή αλλιώς να χαραχθούν διάφορες «πορείες», που τελικά οδηγούν στην διατύπωση συγκεκριμένων προς ανάληψη «Δράσεων». Η κάθε μια από αυτές έχει τα δικά της χαρακτηριστικά, τις δυσκολίες της, τα δικά της «κανάλια» προώθησης και προϋποθέτει φυσικά «πολιτική βούληση» υλοποίησης. Όμως η τελευταία δεν είναι γνωστό πόσο γρήγορα και σε πιο βαθμό μπορεί να εξωτερικευτεί ανά «Δράση», ενώ δεν μπορούν εκ των προτέρων να εκτιμηθούν τυχόν αντιδράσεις και διαφωνίες, οι οποίες θα ματαιώσουν, θα διακόψουν προσωρινά, ή θα μεταθέσουν χρονικά κάποιες δράσεις. Γι αυτούς ακριβώς τους λόγους η προσπάθεια πρέπει να είναι πολυμέτρητη. Έτσι καταλήγουμε τελικά στη διατύπωση των παρακάτω διαχειρισμένων επιχειρησιακών δράσεων.

- **Δράση 1:** Συμπλήρωση στις προδιαγραφές και κατευθύνσεις σύνταξης πολεοδομικών και άλλων μελετών.
- **Δράση 2:** Πρόταση θεσμοθέτησης νέου τύπου μελετών - Ενιαίες Πολεοδομικές - Κυκλοφοριακές Μελέτες (ΕΠο.Κυ.Με).
- **Δράση 3:** Συμπλήρωση γενικών κανονιστικών διατάξεων για περιπτώσεις ακινήτων επί του Κ.Ο.Δ.
- **Δράση 4:** Εξασφάλιση κυκλοφοριακών συνδέσεων.
- **Δράση 5:** Συμπλήρωση υφιστάμενων ειδικών κανονισμών. Προσθήκες διατάξεων σε περίπτωση χωροθέτησης τους στο Κ.Ο.Δ.
- **Δράση 6:** Πειραματική εξειδίκευση γενικών αρχών πολεοδομικο - κυκλοφοριακής οργάνωσης σε συγκεκριμένη πόλη - η περίπτωση της Τρίπολης.

Τα επόμενα έξι κεφάλαια δέκα έως δεκαπέντε, αναφέρονται στις προτεινόμενες προς ανάληψη, διαφόρων κατευθύνσεων «Δράσεις», οι οποίες διαμορφώνονται μετά από άντληση των αρμοζόντων στοιχείων / προτάσεων από τον ταμειυτήρα του προηγούμενου κεφαλαίου και περαιτέρω επεξεργασία τους. Συγκεκριμένα θεωρήθηκε σκόπιμο να ανοιχθούν πολλά «μέ-

Η κάθε μια «Δράση» δεν αντιμάχεται, άλλα ούτε και προϋποθέτει την ολοκλήρωση μιας άλλης. Όλες βρίσκονται σε «παράλληλη τροχιά», χωρίς όμως να αποκλείονται «σημεία τομής», που όμως δε δυσχεραίνουν κάποια ή κάποιες από τις αλληλοτεμνόμενες «Δράσεις».

Στο **δέκατο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο**, με τίτλο «Αναγκαία μέτρα άμεσης προτεραιότητας», επιχειρείται η διατύπωση μια σειράς μέτρων με κύρια παράμετρο το βαθμό προτεραιότητας και αμεσότητας ως προς τις ενέργειες των εμπλεκομένων και υπευθύνων για την υλοποίηση φορέων. Σκοπός είναι να υποβοηθηθούν οι καθ' ύλην αρμόδιες υπηρεσίες ως προς την ιεράρχηση των επιλογών τους, αλλά και τον άμεσα υπηρεσιακό προγραμματισμό τους.

10. Ένα πολυθεματικό πρόγραμμα για σχεδιασμό έκτακτων αναγκών πόλεων σε σεισμικές περιοχές. Κατευθύνσεις για την αναβάθμιση του αντισεισμικού σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης στην πόλη της Πάτρας: Οργανωτική και πολεοδομική διάσταση

Μετά τους καταστροφικούς σεισμούς που έπληξαν τους Νομούς Αχαΐας και Ηλείας στη Δυτική Πελοπόννησο το 1993, ο **Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας** (ΟΑΣΠ) και η **Ευρωπαϊκή Ένωση** μέσω της Δν/σης DG XI, Civil Protection Unit, χρηματοδότησαν από κοινού ένα ευρύ πιλοτικό πρόγραμμα για τις πρωτεύουσες των δύο Νομών, Πάτρα και Πύργο αντίστοιχα, με γενικό τίτλο «Ένα πολυθεματικό πρόγραμμα για σχεδιασμό έκτακτων αναγκών πόλεων σε σεισμικές περιοχές». Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος συντάχθηκε, κατά το διάστημα μεταξύ Απριλίου και Νοεμβρίου **1998**, από επιστημονική ομάδα του ΟΑΣΠ, η ερευνητική εργασία με τίτλο «Κατευθύνσεις για την αναβάθμιση του αντισεισμικού σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης στην πόλη της Πάτρας: Οργανωτική και πολεοδομική διάσταση».

Επιστημονικός Υπεύθυνος του όλου προγράμματος ήταν ο τότε πρόεδρος του ΟΑΣΠ, καθηγητής Δ. Παπανικολάου, ενώ στην ερευνητική ομάδα του υποπρογράμματος του ΟΑΣΠ συμμετείχαν επιπλέον και οι Ν. Αγγελόπουλος, Μ. Δανδουλάκη, Κ. Ιωαννίδης, Ν. Μελής, Π. Παπαδάκης, Ι. Παρχαρίδης, Μ. Πανουτσοπούλου, Κ. Σερράος, Χ. Φρίγκας, καθώς επίσης και σειρά λοιπών συνεργατών σε επιμέρους ή ειδικά θέματα.

Κύριος στόχος του όλου προγράμματος ήταν η παροχή των απαραίτητων επιστημονικών πληροφοριών και δεδομένων, για την **αναμενόμενη σεισμική συμπεριφορά του κτιριακού αποθέματος** στις υπό εξέταση περιοχές, καθώς και για τον **καθορισμό ζωνών με την ίδια κινηματική συμπεριφορά** στις γύρω από τα ενεργά ρήγματα περιοχές. Επιπλέον το ερευνητικό πρόγραμμα στόχευε να θέσει τις βάσεις στην προσπάθεια μείωσης του σεισμικού κινδύνου στις δύο εξεταζόμενες περιοχές, και να συμβάλει επομένως στην ουσιαστική μείωση των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών, καθώς επίσης και στην αποτελεσματικότερη προστασία των πολιτών.

Τα επιστημονικά αποτελέσματα του προγράμματος είναι οπωσδήποτε πολύ χρήσιμα για έναν **ουσιαστικό αντισεισμικό πολεοδομικό σχεδιασμό πόλεων** με ενεργά ρήγματα και αποτελούν τη βάση για τη συγγραφή οδηγιών για ένα σχεδιασμό έκτακτης ανάγκης που είναι και ο κύριος στόχος της μελέτης για την πόλη της Πάτρας. Ειδικότερα, το περιεχόμενο της ερευνητικής αυτής εργασίας της ομάδας του ΟΑΣΠ είχε το παρακάτω περιεχόμενο:

Καταρχήν έγινε μια **συνθετική παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ειδικών γεωλογικών και σεισμοτεκτονικών μελετών** που αντιμετώπισαν συμπληρωματικές πτυχές της σεισμικής επικινδυνότητας και τρωτότητας στην περιοχή. Τα αποτελέσματα των μελετών αυτών εντάχθηκαν σε πληροφοριό υπόβαθρο αντισεισμικού σχεδιασμού για την πόλη και τροφοδότησαν Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (GIS).

Στη συνέχεια εξετάστηκε και αξιολογήθηκε η **υφιστάμενη κατάσταση στο νομό Αχαΐας και στο Πολεοδομικό Συγκρότημα της Πάτρας** υπό το πρίσμα της προστασίας της πόλης από σεισμό. Ειδικότερα, σε ότι αφορά την πόλη της Πάτρας:

- Εξετάστηκαν κατ' αρχήν ο ρόλος της πόλης και η εξέλιξη της, τα βασικά πολεοδομικά, οικιστικά και πληθυσμιακά χαρακτηριστικά της, στοιχεία τεχνικής και κοινωνικής υποδομής, το κυκλοφοριακό δίκτυο με στόχο να γίνει κατανοητή η γεωγραφία εκτεθειμένων σε κίνδυνο στοιχείων, καθώς και η λειτουργία της πόλης.
- Έγινε προσπάθεια για μακροσκοπική πρώτη θεώρηση της σεισμικής τρωτότητας του κτιριακού αποθέματος της πόλης.
- Αξιολογήθηκε το θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο του σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης και το υφιστάμενο νομαρχιακό σχέδιο «Ξενοκράτης – σεισμοί» προκειμένου να διαπιστωθεί το επίπεδο της οργανωτικής στάθμης του δυναμικού απόκρισης.

Τα δεδομένα αυτά συνδυάστηκαν προκειμένου να οδηγήσουν σε μια **διάγνωση των βασικών προβλημάτων** που ενδέχεται να αντιμετωπίσει κάθε περιοχή της πόλης σε περίπτωση σεισμού και των σχετικών δυσλειτουργιών κατά την μετασεισμική απόκριση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα, προτάθηκε ένα **σύστημα σχεδιασμού και αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης** στο νομό στην κατεύθυνση της ενσωμάτωσης του Δήμου Πατρέων στον μηχανισμό απόκρισης. Κρίσιμο στοιχείο αποτέλεσε ο καθορισμός του πεδίου ευθύνης του Δήμου στην αντιμετώπιση σεισμικής καταστροφής βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων καθώς και η εξειδίκευση του πεδίου αυτού σε τομείς δράσης. Αντίστοιχα ορίστηκαν όργανα σχεδιασμού και διαχείρισης έκτακτης ανάγκης του Δήμου και διατυπώθηκαν προτάσεις οργανωτικής προσαρμογής του δήμου προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί στο νέο του ρόλο. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη δημιουργία μηχανισμού για την εξασφάλιση συμβατότητας του δημοτικού με το νομαρχιακό σχέδιο έκτακτης ανάγκης και το συντονισμό της μετασεισμικής δράσης μεταξύ κρατικής διοίκησης, νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και δήμου.

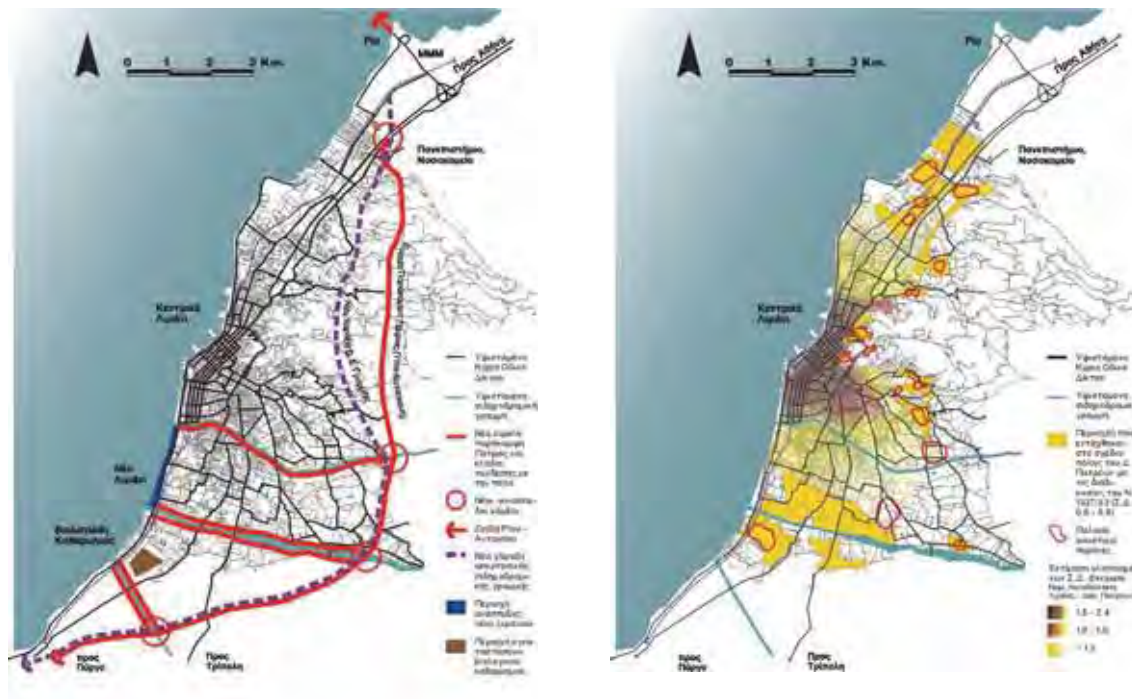
Προτάθηκαν ακόμη συγκεκριμένα βήματα που χρειάζεται να γίνουν από το δήμο Πατρέων, με τη συμβολή και υποστήριξη της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αχαΐας και της κρατικής διοίκησης, για την οριστικοποίηση, θεσμοθέτηση και υλοποίηση του σχεδίου.

Αναλυτικότερα εξετάστηκαν **τομείς του σχεδίου με σημαντική χωρική διάσταση και εντάχθηκαν στο Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών** που δημιουργήθηκε ως εργαλείο αντισεισμικού σχεδιασμού για την πόλη της Πάτρας. Ειδικότερα:

- Μελετήθηκε το δίκτυο **οδών διαφυγής και χώρων καταφυγής** της πόλης, δεδομένου ότι αποτελεί συνήθη πρακτική στην Ελλάδα η εκκένωση των κτιρίων αμέσως μετά το σεισμό και η παραμονή του πληθυσμού σε ανοιχτούς ασφαλείς χώρους για ορισμένο χρονικό διάστημα.
- Εξετάστηκε η μετασεισμική προσαρμογή του συγκοινωνιακού δικτύου κατά την περίοδο έκτακτης ανάγκης μετά το σεισμό. Ιδιαίτερη μέριμνα δόθηκε στην παράκαμψη της πόλης δεδομένου ότι η Εθνική Οδός που αποτελεί τον κύριο οδικό άξονα πρόσβασης διέρχεται από το κεντρικό πυκνοδομημένο τμήμα της το οποίο αναμένεται να παρουσιάσει σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητας. Σε σχέση με το έκτακτο δίκτυο κυκλοφορίας εξετάστηκε η θέση των χώρων υποδοχής του έξωθεν δυναμικού παροχής βοήθειας.
- Χαρτογραφήθηκαν επίσης οι θέσεις των κρίσιμων υπηρεσιών και διατυπώθηκαν οι βασικές αρχές για τον καθορισμό των θέσεων μετεγκατάστασης τους μετά το σεισμό αν χρειαστεί.
- Αναλυτικά μελετήθηκε το πρόβλημα της **χωροθέτησης χώρων παροχής βοήθειας και άμεσης στέγασης σεισμοπλήκτων** σε ελεύθερους χώρους της πόλης. Αντίστοιχα, δόθηκαν οδηγίες για το **σχεδιασμό χώρων ημιμόνιμης στέγασης** και προτάθηκαν ενδεικτικά τέτοιοι χώροι.

Η συμμετοχή μου στο παραπάνω πρόγραμμα εντοπίσθηκε κυρίως στα σημεία με πολεοδομική / χωρική διάσταση και ειδικότερα στα παρακάτω:

- Κεφάλαιο 4 «Αναγνώριση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης υπό την οπτική της αντισεισμικής προστασίας της πόλης της Πάτρας». Ειδικότερα συντάκτης των εξής εδαφίων:
 - 4.1.6. «Δεδομένα υπερτοπικής υποδομής»
 - 4.2.1. «Η ιστορική εξέλιξη της πόλης και ο ρόλος της στην ευρύτερη περιοχή»
 - 4.2.3. «Υφιστάμενες και θεσμοθετημένες χρήσεις γης»
 - 4.2.4. «Χρήσεις και λειτουργίες μεγάλης σπουδαιότητας και κρίσιμης σημασίας για την αντισεισμική προστασία»
 - 4.2.5. «Θεσμοθετημένοι όροι δόμησης και υφιστάμενη κατάσταση δόμησης»
 - 4.2.7. «Ελεύθεροι / κοινόχρηστοι χώροι»
 - 4.2.9. «Δίκτυα κυκλοφορίας και κύρια χαρακτηριστικά τους»
- Κεφάλαιο 5 «Πρόταση για ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης στην κατεύθυνση της ανάληψης πεδίου ευθύνης από το Δήμο Πατρέων». Ειδικότερα συντάκτης του εδαφίου 5.3.7. «Μετασεισμική προσαρμογή του συγκοινωνιακού δικτύου».

Αριστερά: Τα «μεγάλα έργα» που προγραμματίζονται ή και κατασκευάζονται ήδη στην ευρύτερη περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας (ευρεία παράκαμψη, νέα περιφερειακή χάραξη σιδηροδρομικής γραμμής, ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου, νέο λιμάνι, βιολογικός καθαρισμός). Δεξιά: Εκτίμηση υλοποιημένων Συντελεστών Δόμησης στην πόλη της Πάτρας (σύνθεση, επεξεργασία και επιμέλεια χαρτών: Κων. Σεργιάς).

- ο Επεξεργασία και σύνταξη σειράς χαρτών, μεταξύ των οποίων και οι παρακάτω:
 - 4.5. «Τα μεγάλα έργα που προγραμματίζονται ή και κατασκευάζονται ήδη στην ευρύτερη περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας ...»
 - 4.7. «Θεσμοθετημένες χρήσεις γης και προτεινόμενη οργάνωση κυκλοφοριακού δικτύου στο Πολεοδομικό Συγκρότημα της Πάτρας, σύμφωνα με το ισχύον ΓΠΣ»
 - 4.8. «Χρήσεις, λειτουργίες και υπηρεσίες κρίσιμης σπουδαιότητας για τη λειτουργία και αντισεισμική προστασία της πόλης της Πάτρας»
 - 4.9. «Η διάρθρωση των μέγιστων επιτρεπόμενων ΣΔ στην πόλη της Πάτρας ...»
 - 4.10. «Εκτίμηση υλοποιημένων ΣΔ στην πόλη της Πάτρας»
 - 4.12. «Υφιστάμενοι ελεύθεροι χώροι στον πυρήνα και στην περιφέρεια της πόλης της Πάτρας»
 - 4.13. «Λειτουργική ιεράρχηση του Κύριου Οδικού Δικτύου της Πάτρας ...»
 - 4.14. «Κατανομή κυκλοφοριακών φόρτων τυπικής καθημερινής στους δρόμους του Κύριου Οδικού Δικτύου της Πάτρας»
 - 5.4. «Εναλλακτικές διαδρομές παράκαμψης του κέντρου της Πάτρας σε συσχετισμό με το δίκτυο των Κύριων Οδών της πόλης»
- ο Συνολική επιμέλεια και ευθύνη της μορφοποίησης, παρουσίασης και ηλεκτρονικής επεξεργασίας των τευχών της ερευνητικής εργασίας (ελληνόγλωσσου και αγγλόγλωσσου).

11.Ερευνητικό πρόγραμμα «Ιππόδαμος»

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εκπονήθηκε από το Εργαστήριο αρχιτεκτονικής τεχνολογίας και σχεδιασμού του χώρου του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών με χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας. Επιστημονικός υπεύθυνος ήταν ο καθηγητής Ν. Δ. Πολυδωρίδης.

Στόχος του ερευνητικού έργου ήταν η δημιουργία ενός **Πληροφοριακού Συστήματος για τη δομή και το σχεδιασμό του Ελληνικού χώρου τον 20^ο αιώνα.**

Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε στην επεξεργασία των παρακάτω δύο αντικειμένων (σε συνεργασία με τον καθηγητή Α. Αραβαντινό):

- Διερεύνηση βιβλιογραφικών δεδομένων, για βιβλία και άρθρα (διδασκορικές διατριβές, έρευνες, μελέτες, εκθέσεις και λοιπά δημοσιεύματα), στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, που έχουν γραφεί για τη δομή του ελληνικού χώρου.
- Διερεύνηση τεκμηρίων (documents). Συλλογή βασικών κειμένων, σε πλήρη ή περιληπτική μορφή, τα οποία κρίνονται βασικά και θεμελιώδη για τη μελέτη της ιστορικής εξέλιξης του ελληνικού χώρου.

12.Στρατηγικό πλαίσιο χωρικής ανάπτυξης για την Αθήνα – Αττική

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα εκπονήθηκε από τον Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ κατ' ανάθεση της Δ/σης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ. Επιστημονική υπεύθυνη ήταν η αν. καθηγήτρια Κ. Γεράρδη.

Κύριο αντικείμενο του ερευνητικού έργου ήταν σύμφωνα με τη σχετική σύμβαση:

- Η διατύπωση προτάσεων για το Στρατηγικό Πλαίσιο Χωρικής Ανάπτυξης καθώς και για το Πρόγραμμα Δράσης που το συνοδεύει για την Περιφέρεια της Αττικής σύμφωνα με το Νόμο για τη Χωροταξία και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της χώρας.
- Η διατύπωση προτάσεων για τη Μητροπολιτική Διοίκηση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Αθήνας και
- Η απόκτηση από το ΥΠΕΧΩΔΕ και τον ΟΡΣΑ, σχετικών με τα ανωτέρω, προτάσεων του ερευνητικού προγράμματος που αξιολογούμενες και επεξεργαζόμενες θα μπορούν να αξιοποιηθούν στα προγράμματά τους που διαχρονικά εξελίσσονται.

Κατά την πρώτη φάση του ερευνητικού προγράμματος, η συμμετοχή μου εντοπίστηκε σε δύο κυρίως τομείς:

α) Συνεργασία με την επιστημονική υπεύθυνη Κ. Γεράρδη στον **συντονισμό και στην παρακολούθηση του όλου ερευνητικού έργου.** Ειδικότερα συνέβαλα μεταξύ άλλων στη συλλογή, αποδελτίωση και οργάνωση του υφιστάμενου σχετικού αναλυτικού υλικού (κείμενα, μελέτες, χάρτες, κλπ), στην εξασφάλιση και οργάνωση ενός συστήματος κατάλληλων

υποβάθρων της περιφέρειας Αττικής σε συμβατική και ψηφιακή μορφή και τέλος στην παρακολούθηση των επιμέρους υποομάδων και στην τροφοδοσία τους με αναγκαίο υλικό.

β) **Ειδική θεώρηση του μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας** σε συνεργασία με τον καθηγητή Α. Αραβαντινό και τον Β. Γαβριελάτο. Ειδικότερα, στα πλαίσια αυτής της διερεύνησης, που οδήγησε στη σύνταξη του κεφαλαίου Δ της πρώτης φάσης της παραπάνω έρευνας, έγινε κατ' αρχήν (με συμβολή και άλλων εξειδικευμένων συνεργατών του ερ. προγράμματος) μια **συστηματική κατά τομέα ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης** στο Δήμο Αθηναίων (ανθρώπινος παράγων, πολεοδομική θεώρηση συνόλου και χρήσεις γης, οικοδομικός όγκος, αισθητική και περιβαλλοντική διάσταση, κατοικία, διοικητική διάρθρωση και εγκαταστάσεις υπηρεσιών ευρύτερου δημόσιου τομέα, γραφεία, ιδιωτική διοίκηση και οικονομία, εμπόριο, εγκαταστάσεις κοινωνικών υπηρεσιών, πολιτισμός, ψυχαγωγία, τουρισμός, κοινόχρηστοι χώροι και πράσινο, μεταφορές).

Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στη συνέχεια, στη **διατύπωση μιας σειράς εναλλακτικών σκέψεων για τη διαμόρφωση μιας μεθόδου χωρικού προσδιορισμού του Κέντρου Μητροπολιτικών Δραστηριοτήτων (ΚΜΔ) της Αθήνας**. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα της Μελέτης Ανάπτυξης Μετρό (ΜΑΜ – Αττικό Μετρό Α.Ε.), καθώς επίσης και της εταιρείας ICAP. Πιο συγκεκριμένα η πρώτη εναλλακτική προσέγγιση του προσδιορισμού της έκτασης του ΚΜΔ της Αθήνας βασίσθηκε στη χωρική κατανομή των βασικών κατηγοριών χρήσεων γης, η δεύτερη στη χωρική κατανομή των θέσεων απασχόλησης ανά κλάδο και η τρίτη στη χωρική κατανομή των επιχειρήσεων ανά κλάδο και ανά ταχυδρομικό τομέα.

Τέλος διατυπώθηκαν εναλλακτικές εκτιμήσεις όσον αφορά τις **προοπτικές εξέλιξης** στην περιοχή του Δήμου Αθηναίων και του ΚΜΔ.

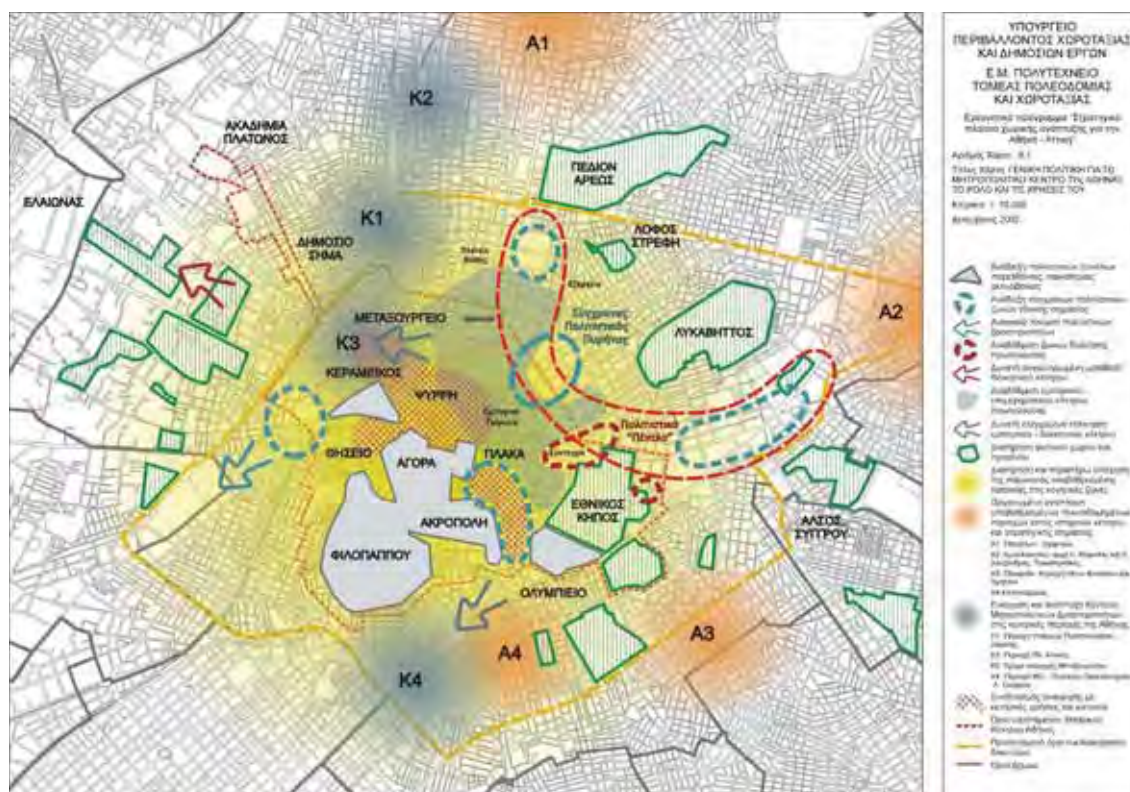
Κατά τη δεύτερη φάση του ερευνητικού προγράμματος, επίκεντρο της δραστηριότητάς μου αποτέλεσε η συμβολή στον **συντονισμό** του όλου ερευνητικού προγράμματος, η διερεύνηση διατυπωμένων στόχων, βασικών αρχών και κατευθύνσεων χωρικής ανάπτυξης στα πλαίσια του στρατηγικού σχεδιασμού σημαντικών **ευρωπαϊκών πόλεων**, καθώς επίσης και η συνεργασία κατά τη διατύπωση **στόχων και εναλλακτικών σεναρίων** για την εξέλιξη του Κέντρου Μητροπολιτικών Δραστηριοτήτων της Αθήνας (σε συνεργασία με τους Α. Αραβαντινό και Β. Γαβριελάτο). Επίσης συνεργάσθηκα στη σύνοψη και χαρτογραφική απόδοση α) των συμπερασμάτων από την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια Αττικής και β) των τεσσάρων εναλλακτικών σεναρίων για τη μελλοντική ανάπτυξη της Αττικής (σενάρια: τάσεων, επιθυμητό, ρεαλιστικό, αρνητικών εξελίξεων).

Στην τρίτη και τέταρτη φάση, η συμμετοχή μου εντοπίζεται στη διερεύνηση, επεξεργασία και διατύπωση πολεοδομικών προτάσεων για την μελλοντική εξέλιξη του Κέντρου Μητροπολιτικών Δραστηριοτήτων (ΚΜΔ) της Αθήνας, καθώς και στην σύνθεση και επεξεργασία των αντίστοιχων χαρτών (σε συνεργασία με τους Α. Αραβαντινό και Β. Γαβριελάτο).

Ειδικότερα δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον «κορμό» του ΚΜΔ, ο οποίος γενικά βρίσκεται στους κεντρικούς Δήμους του Λεκανοπεδίου, έχοντας τον πυρήνα του εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Αθηναίων.

Επειδή η περιοχή αυτή, λόγω της σημασίας της για την Περιφέρεια Αττικής, αλλά και της ακτινοβολίας της μέσα σε μια αρκετά ευρύτερη περιοχή της χώρας, θα απαιτήσει πιθανότατα ιδιαίτερες αντιμετώπισεις, επιχειρήθηκε μια συστηματική διατύπωση εξειδικευμένων μέτρων και προγραμμάτων (τόσο απλών τομεακών, όσο και συνθετότερων πολυθεματικών) για τη χωρική της οργάνωση.

Παρουσιάστηκαν επίσης, χάριν πληρότητας και με συνοπτικό τρόπο, στοιχεία αξιολόγησης προβλημάτων, τάσεων και δυνατοτήτων του παραπάνω «κορμού» του ΚΜΔ της Αθήνας, η τελική διατύπωση των γενικών στόχων για τη χωρική ανάπτυξή του, καθώς επίσης και το επιλεγμένο σενάριο για τη χωρική οργάνωση της πόλης της Αθήνας και του ΚΜΔ, όπως αυτό προέκυψε, σύμφωνα με τις οδηγίες της επιτροπής παρακολούθησης του ερευνητικού προγράμματος, από τον συνδυασμό των αρχικών σεναρίων αρ. 2 (Σχεδιασμένη προώθηση ρεαλιστικών λύσεων: διορθωτικό σενάριο) και αρ.1 (Πραγματοποίηση ριζοσπαστικών λύσεων).

Γενική πολιτική για το Κέντρο Μητροπολιτικών Δραστηριοτήτων της Αθήνας, το ρόλο και τις χρήσεις του (Πηγή: ΕΜΠ, 2003, ερευνητικό πρόγραμμα «Στρατηγικό πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού για την Αθήνα - Αττική», Γ' & Δ' φάση. Σύνοψη και επεξεργασία χάρτη: Α. Αραβαντινός, Κ. Σεργιάς).

13.Οι ευρωπαϊκές και ελληνικές μητροπόλεις στον 21^ο αιώνα. Εξέλιξη θεωριών και απόψεων για τον αστικό χώρο

Το ερευνητικό αυτό έργο εγκρίθηκε (2002) στα πλαίσια του προγράμματος ενίσχυσης βασικής έρευνας «Θαλής 2001» του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου και εκπονείται από ερευνητική ομάδα του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ, με συμμετέχοντες τους Α. Αραβαντινό (επ. υπεύθυνο), Μ. Ζήφου, Β. Ιωάννου, Ζ. Κανετάκη, Δ. Πολυχρονόπουλο και Κ. Σεργάο.

Βασικό αντικείμενο της έρευνας αποτελεί η διερεύνηση, συστηματική καταγραφή, κατάταξη και ανάλυση των διατυπωμένων μέσα από γραπτά τεκμήρια της τελευταίας 20-ετίας (βιβλία, περιοδικά, πρακτικά συνεδρίων, κλπ.) δεδομένων, που συγκροτούν τη **διαμόρφωση της πολεοδομικής σκέψης και θεωρίας για την ευρωπαϊκή και ελληνική πόλη του 21^{ου} αιώνα**. Κυρίαρχη πρόθεση αποτελεί η συγκρότηση ενός ευρύτερου πλαισίου κριτικής διερεύνησης, που αφορά τις μεταβολές των δομών οργάνωσης και λειτουργίας του αστικού χώρου, και μάλιστα σε σχέση με ένα σύνολο μεταβλητών παραμέτρων (πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, περιβαλλοντικών, τεχνολογικών, κλπ.), που δημιουργούν με ταχύτατους ρυθμούς σημαντικές μεταλλαγές στο πολεοδομικό περιβάλλον. Τέτοιες μεταλλαγές χαρακτηρίζονται, μεταξύ άλλων από έννοιες όπως: «πληθυσμιακή κινητικότητα», «παγκοσμιοποίηση», «πολυσυλλεκτικός / πολύ-πολιτισμικός αστικός χώρος» (multicultural space / city), «εικονική πραγματικότητα / εικονικός χώρος» (virtual space / city), κλπ., ενώ νέοι όροι, όπως «Μετάπολη», «Οικόπολη» (eco space / city), «Πράσινη» Αρχιτεκτονική» (green architecture), «Βιώσιμη Ανάπτυξη» (sustainable development), κλπ. εμφανίζονται ολοένα και εντονότερα στο επίκεντρο των αναζητήσεων που αφορούν το μέλλον του αστικού χώρου. Στο παραπάνω πλαίσιο, **βασικοί στόχοι** της έρευνας είναι:

- Εξέλιξη μιας βασικής μεθοδολογίας, συγκριτικής προσέγγισης, κατάταξης και αξιολόγησης, θεωρητικών απόψεων γύρω από άμεσα ή έμμεσα σχετιζόμενες με την πολεοδομία πτυχές που αναφέρονται στην αλληλεπίδραση μιας σειράς κοινωνικών, οικονομικών, τεχνικών, περιβαλλοντικών, αισθητικών κλπ. παραμέτρων, στην μελλοντική διαμόρφωση του πολεοδομικού περιβάλλοντος των ευρωπαϊκών πόλεων.
- Συστηματοποίηση του σχετικού υλικού, ώστε να καταστεί σαφής και παρουσιασμένη με κριτικό τρόπο η εξέλιξη των ιδεών και θεωριών γύρω από το υπόψη θέμα.
- Διερεύνηση πιθανών κοινών σημείων, αλλά και αντιθέσεων, μεταξύ απόψεων και θεωριών που διατυπώθηκαν σε διαφορετικούς τόπους και σε διαφορετικές χρονικές στιγμές.
- Αξιολόγηση της επιρροής των κατά καιρούς διατυπωμένων απόψεων στους όρους ανάπτυξης των ευρωπαϊκών πόλεων, καθώς επίσης και του βαθμού ανάδειξής τους σε «μοχλούς» ενεργοποίησης νέων πολεοδομικών μετασχηματισμών.
- Τέλος δημιουργία μια βάση αναφοράς στα πλαίσια των σκοπών τις πολεοδομικής διασκαλίας και της περαιτέρω έρευνας στον τομέα αυτό.

14.Επιπτώσεις μεγάλων διοργανώσεων στη χωρική δομή και στην οργάνωση μητροπολιτικών περιοχών. Η περίπτωση της Αθήνας και του Αμβούργου

Το ερευνητικό αυτό έργο εγκρίθηκε το 2006 στα πλαίσια του προγράμματος προώθησης των ανταλλαγών και της επιστημονικής συνεργασίας Ελλάδας – Γερμανίας (πρόγραμμα ΙΚΥΔΑ 2007) του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) και της Γερμανικής Υπηρεσίας Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών (DAAD). Το πρόγραμμα ειπονήθηκε από κοινή ερευνητική ομάδα του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ (επιστημονικός υπεύθυνος: Κων. Σερράος, επίκουρος καθηγητής Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, μέλη: Ε. Ασπρογέρακας, Δρ. ΕΜΠ, Β. Ιωάννου, Δρ. ΕΜΠ, Τ. Μιχαηλίδης, υπ. Δρ. ΕΜΠ, Δ. Σοφιανόπουλος, υπ. Δρ. ΕΜΠ) και του Hafencity Universität Hamburg (HCU) (επιστημονικός υπεύθυνος: Jörg Knieling, καθηγητής, δ/ντης Ινστιτούτου πολεοδομικού, χωροταξικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού, μέλη: Α. Matern, υπ. Δρ HCU, S. von Löwis, υπ. Δρ HCU, Α. Papaioannou, υπ. Δρ HCU, F. Othengrafen, υπ. Δρ HCU).

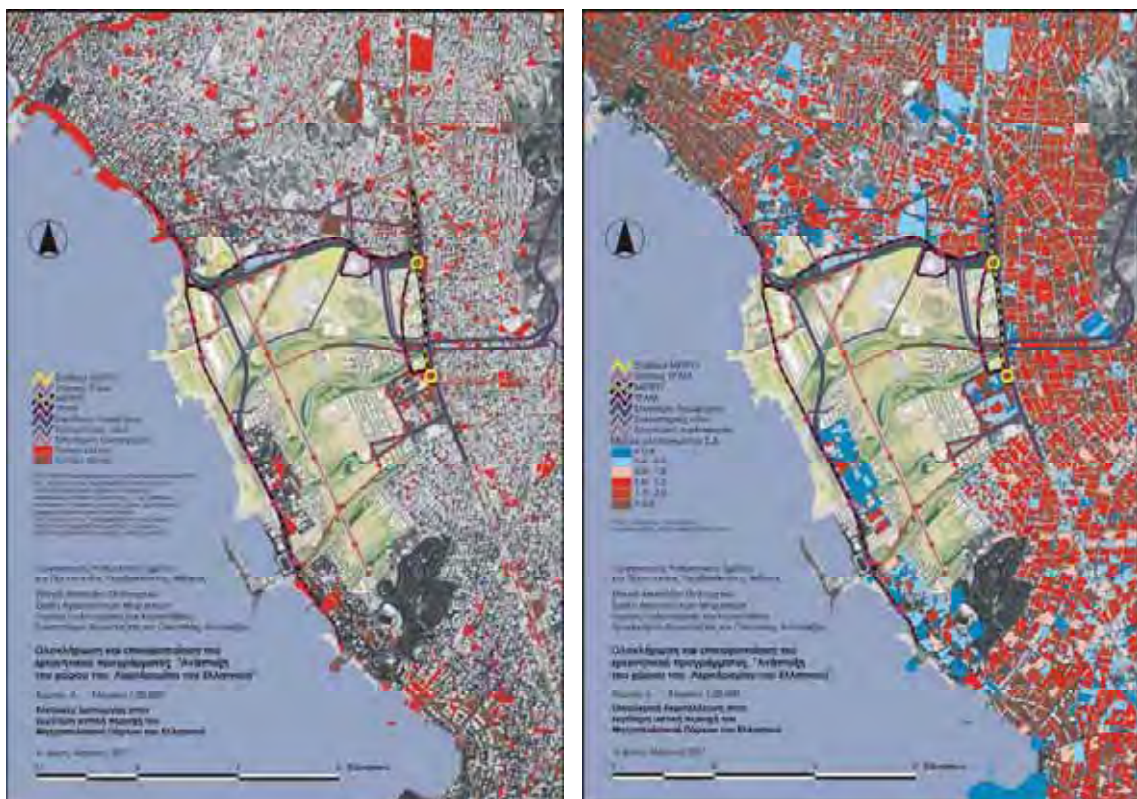
Κεντρικό στόχο του κοινού επιστημονικού – ερευνητικού προγράμματος αποτελεί η συγκριτική διερεύνηση των επιπτώσεων των μεγάλων διοργανώσεων στη χωρική ανάπτυξη, στις οργανωτικές δομές και στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, στις περιπτώσεις των μητροπολιτικών περιοχών της Αθήνας και του Αμβούργου. Στα πλαίσια της όλης έρευνας, ιδιαίτερη σημασία αποκτούν τα παρακάτω ζητήματα:

- Σημασία των μεγάλων διοργανώσεων ως εργαλείου προβολής (place marketing) μιας μητροπολιτικής περιφέρειας. Ειδικότερα, συμβολή των μεγάλων διοργανώσεων στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας των μητροπολιτικών περιφερειών, για κατοίκους, επενδυτές και επισκέπτες.
- Επιρροή του συστήματος και των δομών χωρικού σχεδιασμού, στην αστική ανάπτυξη και στη διαμόρφωση οργανωτικών δομών σε μητροπολιτικές περιφέρειες, καθώς επίσης και στο σχεδιασμό και την οργάνωση μεγάλων διοργανώσεων (συγκριτικά και τη Γερμανία και την Ελλάδα).
- Επιρροή της σχέσης κέντρου – περιφέρειας σε μια μητροπολιτική περιοχή από τις απαιτήσεις για τη διεξαγωγή μιας μεγάλης διοργάνωσης (κατά την προετοιμασία, τη διεξαγωγή, αλλά και μακροπρόθεσμα).
- Οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη διεξαγωγή μεγάλων διοργανώσεων σε μητροπολιτικές περιφέρειες.
- Επίδραση μεγάλων διοργανώσεων στις διαδικασίες και στα εργαλεία του πολεοδομικού σχεδιασμού. Διερεύνηση συγκεκριμένων θεματικών – τομεακών επιλογών κατά την προώθηση πολεοδομικών στρατηγικών και δράσεων, ως αποτέλεσμα μεγάλων διοργανώσεων και επιρροή τους στην συνολική χωρική ανάπτυξη.

- ο Διαμόρφωση νέων οργανωτικών δομών για τη διεξαγωγή μεγάλων διοργανώσεων και τρόποι ένταξής τους στην υφιστάμενη οργανωτική δομή της μητροπολιτικής περιφέρειας. Διερεύνηση της δυνατότητας διατήρησης νέων οργανωτικών μορφών και αξιοποίησης νέων εμπειριών και μετά τη λήξη μιας μεγάλης διοργάνωσης.
- ο Συμμετέχοντες (φορείς, ιδιώτες με διαφορετικά συμφέροντα – ενδιαφέροντα) κατά τη διεξαγωγή μιας μεγάλης διοργάνωσης. Δυνατότητες διαμόρφωση μορφών διακυβέρνησης. Επιπτώσεις της δράσης ιδιωτών, στα πλαίσια διεξαγωγής μιας μεγάλης διοργάνωσης, στον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό. Εργαλεία προσέλκυσής τους. Μηχανισμοί διαφύλαξης του κοινού συμφέροντος έναντι του ενδεχομένου επικράτησης ατομικών συμφερόντων.

15.Ολοκλήρωση και επικαιροποίηση του ερευνητικού προγράμματος με τίτλο: Ανάπτυξη του χώρου του Αεροδρομίου του Ελληνικού

Συνεργασία στο ερευνητικό πρόγραμμα (2007) του Εργαστηρίου Χωροταξίας και Οικιστικής Ανάπτυξης του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας ΕΜΠ (επιστημονικός υπεύθυνος: Σοφία Αυγερινού Κολώνια, βασικός συντονιστής της έρευνας: Λουδοβίκος Βασενχόβεν). Στόχος του Προγράμματος είναι η ενίσχυση του Οργανισμού Αθήνας, ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του «άρθρου ένατου» του Ν.2338 (ΦΕΚ 202Α' /95). Αυτό θα επιτευχθεί με την ολοκλήρωση και επικαιροποίηση του ερευνητικού προγράμματος «Ανάπτυξη του χώρου του Αεροδρομίου του Ελληνικού».

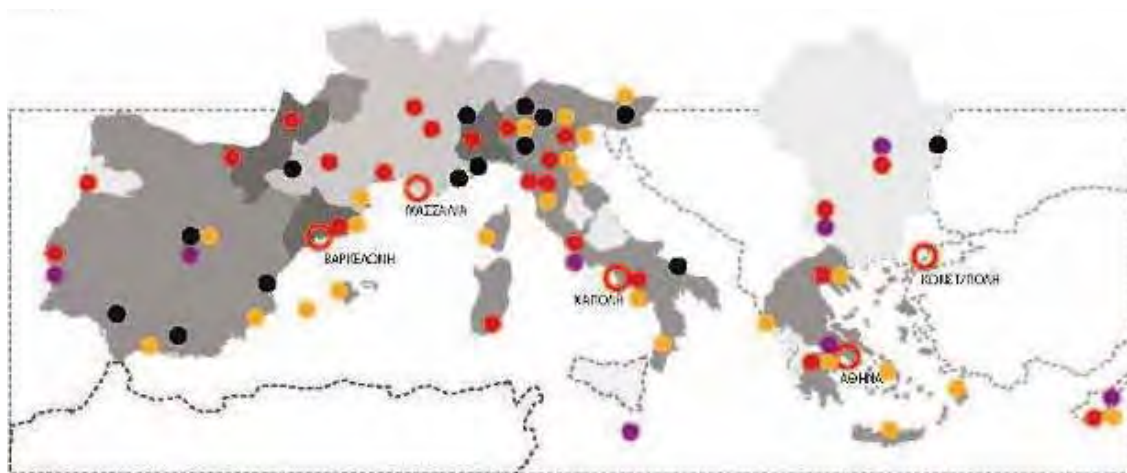

Αντικείμενο, κατά συνέπεια, του ερευνητικού έργου είναι: α) Η επικαιροποίηση του ανατεθέντος, κατά το 1995 στο ΕΜΠ, προγράμματος με τίτλο «Ανάπτυξη του χώρου του Αεροδρομίου του Ελληνικού» σύμφωνα με τα απαιτούμενα από το Ν.2338/95 για την χωροταξική, περιβαλλοντική και οικιστική ένταξη σε ότι αφορά τα νεότερα δεδομένα σε μητροπολιτικό επίπεδο (μεγάλα έργα, νέες μητροπολιτικές χωροθετήσεις λόγω μεταολυμπιακής χρήσης ολυμπιακών εγκαταστάσεων, οικιστική δυναμική κλπ.), αλλά και σύμφωνα με το σενάριο ανάπτυξης που έχει επιλεγεί να προχωρήσει, μετά τον Διεθνή Διαγωνισμό για το χώρο του αεροδρομίου του Ελληνικού, ώστε να καταστεί δυνατή η θεσμοθέτηση της ολοκληρωμένης πλέον μελέτης. β) Η εξέταση θεμάτων του Φορέα Διαχείρισης, ώστε εάν χρειαστεί να γίνει θεσμική ρύθμιση, καθώς επίσης και ο καθορισμός και προγραμματισμός των περαιτέρω ειδικών μελετών και ενεργειών που θα απαιτηθούν για την ολοκλήρωση του έργου.

16.Διερεύνηση δεικτών αστικής ανταγωνιστικότητας ευρωπαϊκών μητροπόλεων

Το ερευνητικό αυτό έργο εγκρίθηκε το 2007 στα πλαίσια του Προγράμματος Ενίσχυσης Βασικής Έρευνας «ΠΕΒΕ 2007» του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου (Συγκλητική Επιτροπή Βασικής Έρευνας). Το πρόγραμμα εκπονήθηκε από ερευνητική ομάδα του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ, με επιστημονικό υπεύθυνο τον Κων. Σερράο, επίκουρο καθηγητή ΕΜΠ και μέλη τους: Ι. Καρύδη, υπ. Δρ. ΕΜΠ, Τ. Μιχαηλίδης, υπ. Δρ. ΕΜΠ, Δ. Σοφιανόπουλος, υπ. Δρ. ΕΜΠ. Επιστημονική σύμβουλος της ερευνητικής ομάδας ήταν η Α. Αυγερινού – Κολώνια, καθηγήτρια ΕΜΠ.

Γενικό αντικείμενο του ερευνητικού έργου είναι η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των δεδομένων του αστικού (και περιαστικού) χώρου και των στοιχείων που συνδέονται με την «ανταγωνιστικότητα» των πόλεων. Τα δεδομένα που θα εξεταστούν αφορούν των ευρωπαϊκό χώρο, με ιδιαίτερη έμφαση στη ζώνη της Μεσογείου. Ειδικότερα, επιμέρους αντικείμενα του ερευνητικού προγράμματος είναι:

- να διερευνήσει και να κατατάξει (με βάση συγκεκριμένο σύστημα κριτηρίων) τα δεδομένα («φαινόμενα», ενδεχομένως και με προβληματική υφή) εκείνα που εμφανίζονται στον αστικό χώρο, ως αποτέλεσμα α) δυναμικών που αναπτύσσονται σε αυτόν και β) πολιτικών που ασκούνται.
- να διερευνήσει και να κατατάξει (με βάση συγκεκριμένο σύστημα κριτηρίων) τα δεδομένα εκείνα που σχετίζονται με την «ανταγωνιστικότητα» των πόλεων (ποιά είναι εκείνα τα στοιχεία που κάνουν μια πόλη ανταγωνιστική απέναντι σε άλλες;) Σε αυτό το πλαίσιο προφανώς θα πρέπει να διερευνηθεί ή ίδια ή έννοια της ανταγωνιστικότητας και οι πιθανές πτυχές που αυτή μπορεί να έχει. Στα πλαίσια της παρούσας ερευνητικής πρότασης ή έμφαση δίνεται σε δύο από αυτές τις πτυχές: α) σε αυτή που σχετίζεται με τους μηχανισμούς προσέλκυσης ανθρωπίνου κεφαλαίου (πληθυσμού) και επενδύσεων (κιεντρικών / επιχειρηματικών / οικονομικών δραστηριοτήτων) και β) σε αυτή που σχετίζεται με τους μηχανισμούς προσέλκυσης βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Σε αυτό το πλαίσιο σημαντικό ρόλο παίζει η διαδικασία διεκδίκησης και διεξαγωγής μεγάλων διοργανώσεων. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει επίσης η απαίτηση προστασίας και ανάπτυξης του αστικού και περιαστικού χώρου δημιουργώντας συνθήκες για επενδύσεις που ευνοούν το μεγαλύτερο οικονομικό όφελος με το μικρότερο περιβαλλοντικό κόστος.
- να διερευνήσει τις δυνατότητες ποσοτικής απόδοσης των δεδομένων των δύο παραπάνω ομάδων και να αναπτύξει σχετικές μεθοδολογίες. Για μερικά από αυτά τα δεδομένα ή ποσοτική απόδοση είναι τρέχουσα και προφανής (π.χ. πληθυσμιακή πυκνότητα, κατανομή χρήσεων γης, κλπ.) για άλλα όμως αρκετά δυσχερής (ποιότητα ζωής, κινητικότητα, κλπ.)
- να διερευνήσει τους μηχανισμούς με τους οποίους συσχετίζονται βασικά δεδομένα του αστικού χώρου με σημαντικά στοιχεία που σχετίζονται με την «ανταγωνιστικότητα» των πόλεων, να διερευνήσει δηλαδή τις σχετικές πιθανές συνάψεις, καθώς επίσης και την ένταση ατών των συναφειών. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει επίσης να διερευνηθούν σχετικές εναλλακτικές μεθοδολογίες που θα είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τόσο ποσοτικά στοιχεία (στατιστικές μεθοδολογίες), όσο και ποιοτικά δεδομένα, που δεν μπορούν (ή δεν μπορούν με ασφάλεια) να ποσοτικοποιηθούν (εμπειρικές μεθοδολογίες).
- να διερευνήσει τη δυνατότητα διαμόρφωσης αριθμητικών τρόπων διατύπωσης των παραπάνω σχέσεων, υπό μορφήν δεικτών, οι οποίοι θα μπορούσαν είτε α) να αποδίδουν μια υφιστάμενη κατάσταση, ως μέσο σύγκρισής της με άλλες (στην ίδια περιοχή υπό άλλες συνθήκες, ή σε άλλες περιοχές), είτε β) να αποδίδουν μια επιθυμητή κατάσταση, η οποία θα όφειλε να επιδιωχθεί.

Βασικό αποτέλεσμα του ερευνητικού έργου είναι η διατύπωση ενός μοντέλου το οποίο θα επεξηγεί την έννοια της ανταγωνιστικότητας (παράμετροι, κτήση και απώλεια του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, κλπ) των πόλεων και, θα επιδιώκει να προτείνει ποσοτικές μεθόδους για την μέτρηση αυτής. Τελική επιδίωξη ήταν η δημιουργία ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών που θα συναρτούν τα παραπάνω χαρακτηριστικά με τα διάφορα δεδομένα του

χώρου και για αυτούς τους δείκτες η ενδεχόμενη διατύπωση εναλλακτικών σεναρίων ως προς τη διαμόρφωση του αποδεκτού εύρους τους. Σημαντικό τέλος αναμενόμενο αποτέλεσμα αποτέλεσε η δημιουργία μιας βάσης αναφοράς στα πλαίσια των σιοπών τις πολεοδομικής διδασκαλίας και της περαιτέρω έρευνας στον τομέα αυτό.

17. Αξονες χωροταξικής και οικιστικής ανασυγκρότησης των πυρόπληκτων περιοχών της Ηλείας

Ερευνητικό πρόγραμμα της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (2007/2008), που εντάσσεται στην ευρύτερη προσπάθεια του ΕΜΠ για στήριξη των πυρόπληκτων περιοχών της Ηλείας. Η περιοχή της όλης έρευνας εντοπίζεται στους Δήμους Αλιφείρας, Ανδριτσαινής, Ζαχάρωσ και Φιγαλείας και περιλαμβάνει τόπους με διαφορετικά φυσικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, δυνατότητες ανάπτυξης και ανάγκες προστασίας. Μεταξύ άλλων αναφέρονται ο ορεινός όγκος της Μίνθης, το όρος Λάπιθας, οι πλαγιές προς τον Αλφειό και τη Νέδα και η παραλιακή ζώνη.

Ο οικισμός της Νέας Φιγαλείας και η ευρύτερη πυρόπληκτη περιοχή του.

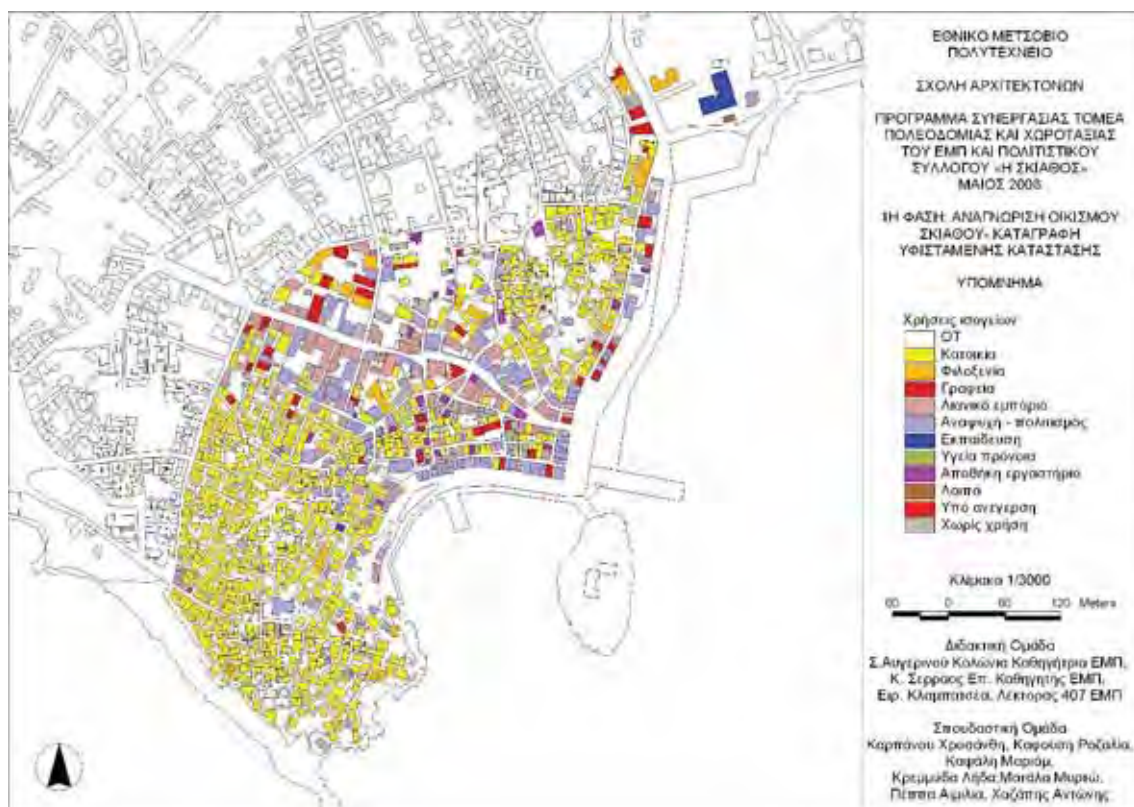
Αντικείμενο της έρευνας αποτελεί η διατύπωση στόχων και κατευθύνσεων για την ανασυγκρότηση των πληγέντων περιοχών, με κύρια επιδίωξη, η διαδικασία αυτή να μην αφεθεί μόνο στη συγκυρία των από μέρους αποσπασματικών πρωτοβουλιών και μέτρων, η οποία είναι πιθανό να αναγάγει τη διαφορετικότητα των τόπων σε παράγοντα όξυνσης ανισοτήτων.

Ειδικότερη συμμετοχή σε ομάδα αποτελούμενη από τους Π. Κοσμάκη, Κ. Σεργάο, Σ. Μαυρομάτη και Γ. Γιουμοπούλου με χωρική εξειδίκευση στην περιοχή του οικισμού και της ευρύτερης περιοχής της Νέας Φιγαλείας και αντικείμενο την περιβαλλοντική ανασυγκρότηση και τον ανασχεδιασμό με έμφαση στον δημόσιο χώρο. Η δραστηριότητα της ομάδας αυτής αναπτύσσεται στα πλαίσια του προπτυχιακού μαθήματος της Σχολής Αρχιτεκτόνων με τίτλο «Ειδικά θέματα 7^{ου} εξαμήνου: Υπαίθριοι Χώροι και Φύση στην Πόλη».

18.Στήριξη του Πολιτιστικού Συλλόγου «Η Σκιάθος» στα πλαίσια του ευρύτερου χωρικού πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού

Πρόγραμμα συνεργασίας του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ και του πολιτιστικού συλλόγου «Η Σκιάθος» (2007/2008). Ομάδα εργασίας: Σ. Αυγερινού-Κολώνια, Κ. Σεργάος, Ε. Κλαμπατσέα και ομάδα προπτυχιακών σπουδαστών Αρχιτεκτονικής.

Η Α' φάση (2007 – 2008) με αντικείμενο την «Προκαταρκτική αναγνώριση και μελέτη των παραδοσιακών πυρήνων του οικισμού της Σκιάθου» περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία: Καταγραφή υπάρχουσας κατάστασης (χρήσεις, ύψη, κατάσταση, ηλικία κτιρίων, αξιόλογα κτίρια, κλπ.). Πιλοτική δημιουργία μιας βάσης δεδομένων και σύνδεσή της με ένα Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (GIS) για τη συνδυαστική διαχείριση των παραπάνω απογραφικών στοιχείων. Διατύπωση προκαταρκτικών παρατηρήσεων σε σχέση με κατευθύνσεις για μελλοντικές παρεμβάσεις, σε κανονιστικό και επεμβατικό επίπεδο.

Η Β' φάση (2008) με αντικείμενο την «προσέγγιση επιλεγμένων κρίσιμων ζητημάτων που αφορούν στον σχεδιασμό για το νησί της Σιάθου» περιλαμβάνει ενδεικτικά τα εξής στοιχεία: Προτάσεις αναφορικά με το ευρύτερο αναπτυξιακό χωροταξικό πλαίσιο. Αναβάθμιση επιλεγμένων τουριστικών περιοχών. Αναβάθμιση επιλεγμένων φυσικών τοποθεσιών, με περιβαλλοντικά προβλήματα. Θαλάσσιο μέτωπο πρωτεύουσας. Προστασία και ανάδειξη των παραδοσιακών πολεοδομικών πυρήνων πρωτεύουσας.

19. Έρευνα μέτρων εφαρμογής ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού. Εξειδίκευση της στρατηγικής της Ελλάδας για την αστική κινητικότητα με πιλοτική έρευνα σε περιοχές της Αθήνας

Ερευνητικό πρόγραμμα της Σχολής Αγρονόμων - Τοπογράφων Μηχανικών, Τομέας Γεωγραφίας & Περιφερειακού Σχεδιασμού, Μονάδα Βιώσιμης Κινητικότητας ΕΜΠ (2009). Ανάθεση: Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας. Επισημονικός Υπεύθυνος: Θάνος Βλαστός, Καθηγήτης ΕΜΠ. Βασικός ερευνητής: Δημήτρης Μηλάκης, Δρ. Συγκοινωνιολόγος / Πολεοδόμος ΕΜΠ

Στόχος της έρευνας είναι να αποτελέσει τη βάση αναφοράς για τις εφαρμογές του ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού στην Ελλάδα. Ειδικότερα, η έρευνα επιχειρεί να αποτελέσει μια γέφυρα σύνδεσης των ελληνικών ερευνών, τόσο μεταξύ τους, όσο και με τη διεθνή εμπειρία, ώστε να κατατεθεί μια ολοκληρωμένη πρόταση εφαρμογής ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού στην Ελλάδα. Οι βασικοί άξονες που συνθέτουν το περιεχόμενο της έρευνας θα είναι οι εξής:

1. Διερεύνηση των αποτελεσμάτων εφαρμογής του ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού σε πόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής, 2. Καταγραφή, αξιολόγηση, κατηγοριοποίηση και επιλογή εκείνων των εργαλείων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην Ελλάδα για την εφαρμογή του ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού, 3. Πιλοτικός σχεδιασμός σε επιλεγμένες περιοχές και 4. Διαμόρφωση νέου θεσμικού πλαισίου για την εκπόνηση ενιαίων πολεοδομικών και κυκλοφοριακών μελετών στην Ελλάδα

Ειδικότερη συμμετοχή στο τέταρτο και τελευταίο άξονα του προγράμματος (Εμπλουτισμός του θεσμικού πλαισίου για την εφαρμογή ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού στην Ελλάδα), που στοχεύει στη διαμόρφωση ενός νέου θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέψει την εφαρμογή του ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού στην Ελλάδα. Το πλαίσιο αυτό θα συμπληρώσει την υφιστάμενη νομοθεσία που διέπει τον πολεοδομικό και κυκλοφοριακό σχεδιασμό.

20. Διαιρεμένες – εγκαταλελειμμένες πόλεις στον 20ο αιώνα. Η περίπτωση της Αμμοχώστου

Ερευνητικό έργο, στο πλαίσιο του προγράμματος «Ηρόκλειτος ΙΙ: Ενίσχυση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής έρευνας». Έγκριση 2010 Επιστημονικός υπεύθυνος: Κ. Σεργάος, κύρια ερευνήτρια: Έ. Μέσσιου, συμβουλευτική επιτροπή: Γ. Σαρηγιάννης, Α. Δέφνερ. Συνεργαζόμενες Ερευνητικές ομάδες: Εργαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών (Σχολή Αρχιτεκτόνων, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο), Εργαστήριο Τουριστικού Σχεδιασμού, Έρευνας και Πολιτικής (Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας).

21. Νέες μορφές διακυβέρνησης και δημοκρατική νομιμοποίηση πολεοδομικών αποφάσεων. Πολιτικές Αστικού σχεδιασμού στο πλαίσιο πρωτοβουλιών και διαμαρτυριών της κοινωνίας των πολιτών

Το ερευνητικό αυτό έργο εγκρίθηκε το 2014 στα πλαίσια του προγράμματος προώθησης των ανταλλαγών και της επιστημονικής συνεργασίας Ελλάδας – Γερμανίας (πρόγραμμα ΙΚΥΔΑ 2015) του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) και της Γερμανικής Υπηρεσίας Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών (DAAD). Το πρόγραμμα εκπονείται από κοινή ερευνητική ομάδα του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ (επιστημονικός υπεύθυνος: Κων. Σεργάος, αν. καθηγητής ΕΜΠ, μέλη: Ε. Ασπρογέρακας, Δρ. ΕΜΠ, Α. Χαζάπης και Π. Βουλέλης, υπ. Δρ. ΕΜΠ, Μ. Βογιατζή ερευνήτρια ΕΜΠ/ επιστ. συνεργάτης) και του Leibniz Universität Hannover (LUH) (επιστημονικός υπεύθυνος: Frank Othengrafen, Juniorprofessor für Landesplanung und Raumforschung, insbesondere Regional Governance, Leibniz Universität Hannover, Fakultät für Architektur und Landschaft, Institut für Umweltplanung, μέλη: Dr. Pia Steffenhagen, Dipl. G. M. Sondermann, Dipl.-Ing. M. Levin-Keitel και MA S. Krätzig, επιστ. συνεργάτες του Institut für Umweltplanung, Leibniz Universität Hannover και Α. Παπαϊωάννου, επιστ. συνεργάτης Leuphana Universität Lüneburg).

Ο αυξανόμενος αριθμός πρωτοβουλιών ή/και διαμαρτυριών της κοινωνίας των πολιτών στις ευρωπαϊκές πόλεις, υποδεικνύει μια μεταβαλλόμενη συσχέτιση, μεταξύ κοινωνίας των πολιτών, πολιτικής και οικονομίας, στο πλαίσιο των διαδικασιών διαβούλευσης / διαπραγματεύσεως. Σε μεγάλο βαθμό ανεξερεύνητα μέχρι στιγμής παραμένουν ζητήματα που αφορούν την εξεύρεση νέων μορφών αστικής διακυβέρνησης που θα μπορούσαν να συμβάλουν σε μια κατά το δυνατόν αποδοχή του πολεοδομικού / αστικού σχεδιασμού από ένα ευρύ φάσμα πολιτών, και άρα και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς του. Σε αυτό το πνεύμα, κύριοι στόχοι / ερευνητικά ερωτήματα του προτεινόμενου έργου είναι τα εξής:

- Διερεύνηση και τυπολόγηση των συνεπειών που προκύπτουν για τον πολεοδομικό / αστικό σχεδιασμό και εν γένει για το αστικό περιβάλλον, λόγω διαμαρτυριών από πλευράς κοινωνίας των πολιτών ή/ συγκρούσεων.
- Διερεύνηση του υφιστάμενου συστήματος χωρικής διακυβέρνησης, καταγραφή των κύριων χαρακτηριστικών και αξιών του και εντοπισμός των ελλείψεων / δυσλειτουργιών.
- Διερεύνηση του πλέγματος ωφελούμενων / ζημιούμενων από τη διαχείριση του χώρου με έμφαση στην έννοια του δημόσιου συμφέροντος.
- Διερεύνηση, στο παραπάνω πλαίσιο, της ιδιαίτερης σε κάθε τόπο «κουλτούρας» αστικού σχεδιασμού, που χαρακτηρίζεται μεταξύ άλλων, από το ποιοι είναι οι εμπλεκόμενοι στην πολεοδομική ανάπτυξη φορείς (αλλά και ποιοι απουσιάζουν από συνασπισμούς αποφάσεων), πώς αυτοί συνδέονται και συνομιλούν μεταξύ τους, ποιες στρατηγικές ακολουθούν και ποιες αξίες και ποιά πρότυπα σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων τίθενται ως βάση.
- Διερεύνηση παραμέτρων για την οργάνωση ενός καινοτόμου συστήματος πολεοδομικού, αστικού σχεδιασμού / χωρικής διακυβέρνησης, ως κρίσιμου εργαλείου για μια αποτελεσματικότερη εξισορρόπηση συμφερόντων και ενδιαφερόντων μεταξύ των διαφόρων ομάδων δρώντων στον αστικό χώρο και επομένως και για τον αποδοτικότερο χειρισμό ασυμφωνιών / συγκρούσεων μεταξύ ασκούμενων πολιτικών και κοινής γνώμης / κοινωνίας των πολιτών.

**22. Herausforderung Krisenfestigkeit europäischer Städte (HeKriS):
Entwicklung planerischer Strategien und kreativer Maßnahmen
durch die Hochschulkooperation von NTUA und LUH.**

In the events of crises or hazards (natural hazards such as floods or climate related heat waves and drought as well as societal extreme events as a financial crises or refugee influx), cities should be able to fulfil their societal and economic duties in the long term. In many cities the question arises how and with which measures the resilience can be increased as well as how strategies for successful sustainable urban development can be implemented.

To contribute to building resilient cities, the German Academic Exchange Service (Deutscher Akademischer Austauschdienst) and the German Federal Foreign Office (Auswärtiges Amt) grant the going research project / exchange entitled "Development of planning strategies and creative measures through the University Partnership between the National Technical University of Athens (NTUA) and the Leibniz Universität Hannover (LUH) (HeKriS)" (2017 – 2019).

The project is based on a partnership between the National Technical University of Athens (NTUA) (Faculty of Architecture, Urban Planning research Laboratory, Prof.

Dr. Konstantinos Serraos) and the Leibniz Universität Hannover (LUH) (Faculty of Architecture and Landscape, Institute of Environmental Planning Prof. Dr. Frank Othengrafen).

The main objective of HeKriS is to train Greek and German students as well as young researchers to develop integrative strategies and creative approaches for resilient cities, including new and robust governance arrangements between public, private and civil stakeholders (governance structures).

For more information see a) <http://resilient-cities.eu/en/>

b) <http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#3634>.

23. Ερευνητική συνδρομή στο Δήμο Κοζάνης για τη χάραξη δράσεων στροφής από τον κορεσμό προς τη Βιώσιμη Κινητικότητα - Πλαίσιο στρατηγικής για την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας απέναντι σε προβλήματα περιβάλλοντος και μετακινήσεων

Σκοπός του ερευνητικού έργου που εκπονήθηκε στο διάστημα 2017 – 2018 από κοινού από τη Μονάδα Βιώσιμης Κινητικότητας της Σχολής Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών του ΕΜΠ (επ. υπεύθυνος καθ. Αθ. Βλαστός) και το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ (καθ. Κωνσταντίνος Σεργάος), είναι, η προώθηση συνδυασμένων δράσεων τόσο πλευράς των παραπάνω ερευνητικών Εργαστηρίων του ΕΜΠ, όσο και από τον Δήμο Κοζάνης.

Ειδικότερα, η έρευνα υπηρετεί το στόχο του Δήμου Κοζάνης α) αναζήτησης και εφαρμογής καινοτόμων πολιτικών και μεθόδων ενθάρρυνσης του κοινού να συμμετέχει στο σχεδιασμό, β) εκπαίδευσης των υπηρεσιών του Δήμου για την καθημερινή αντιμετώπιση ζητημάτων κινητικότητας και γ) απόκτησης ενός στρατηγικού σχεδίου το οποίο θα κατευθύνει τα μελλοντικά βήματά του κατά συγκροτημένο τρόπο. Ως προς το ΕΜΠ ο στόχος του είναι ερευνητικός και εκπαιδευτικός. Η συνεργασία με τον Δήμο Κοζάνης επιτρέπει στο ΕΜΠ να δοκιμάσει στο πεδίο της ελληνικής πραγματικότητας θεωρητικές αναζητήσεις και ερευνητικά συμπεράσματα από την Ελλάδα και το εξωτερικό, να ελέγξει την αποτελεσματικότητά τους, να προχωρήσει την έρευνα και να συμπληρώσει το εκπαιδευτικό του υλικό

στο πλαίσιο της προετοιμασίας των νέων επιστημόνων για να αντιμετωπίσουν τις υστερήσεις και τα προβλήματα του τόπου τους.

Βασική επιλογή της έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση διεθνών παραδειγμάτων και απαντήσεων που θα επιτρέψουν και θα υποστηρίξουν το σχεδιασμό όλων εκείνων των δράσεων που αναδεικνύουν τις ήπιες μορφές κινητικότητας ως βάση ανάπτυξης της πόλης, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη συγκρότηση μιας νέας ταυτότητας ποιοτικά αναβαθμισμένης, τουριστικά ελκυστικής, που εξασφαλίζει υψηλού επιπέδου χαρακτηριστικά περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής.

Ειδικότερα ως προς τις παρεμβάσεις που προτάθηκαν εκτιμάται το πλαίσιο της οικονομικής κρίσης που είναι ιδιαίτερα δυσμενές και αυτό υποχρεώνει το σχεδιασμό να είναι ρεαλιστικός. Ο Δήμος Κοζάνης, μέσω της συνεργασίας του με το ΕΜΠ διερευνά και να υλοποιεί σειρά πολιτικών που ενσωματώνουν καινοτόμες μεθοδολογίες του 5D Σχεδιασμού, του crowdsourcing και της κινητικότητας, στο πλαίσιο και ευρύτερων σχετικών εξελίξεων στη χώρα και στην Ευρώπη.

24. Υποβληθείσες προτάσεις για εκπόνηση λοιπών ερευνητικών προγραμμάτων (επιλογή).

Στα πλαίσια της συνεργασίας μου με το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, έχω συμβάλει αποφασιστικά και στην σύνταξη μιας σειράς προτάσεων για εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων, προς διάφορους φορείς. Ορισμένες από αυτές βρίσκονται σε διαδικασία αξιολόγησης από τους παραπάνω φορείς. Μεταξύ αυτών των προτάσεων θα μπορούσαν, ως πιο πρόσφατες (από το 1999 και μετά), να αναφερθούν και οι παρακάτω:

- Έρευνα σχετικά με τις «μεταλλαγές χρήσεων γης και κτιρίων στην περιοχή του ιστορικού κέντρου της Αθήνας». Υποβλήθηκε στην Εταιρεία Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων.
- «Διερεύνηση μεθόδων και προδιαγραφών για τη σύνταξη Ενιαίων Πολεοδομικών Κυκλοφοριακών Μελετών σε τμήματα του Επαρχιακού Οδικού Δικτύου. Η περίπτωση των παραλιακών τουριστικών περιοχών του Δήμου της Νότιας Ρόδου». Υποβλήθηκε στο Δήμο Νότιας Ρόδου κατόπιν σχετικού αιτήματός του.
- «Αντισεισμικός πολεοδομικός ανασχεδιασμός αστικών περιοχών» Υποβλήθηκε στον Οργανισμό Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας, στα πλαίσια σχετικής πρόσκλησης ειδήλωσης ενδιαφέροντος.
- «Αξιολόγηση πολεοδομικοκοινωνικών παραμέτρων στα πλαίσια στρατηγικού σχεδιασμού για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Η περίπτωση του Δήμου Άνω Λιοσίων». Υποβλήθηκε στο Δήμο Άνω Λιοσίων μετά από σχετικό αίτημά του.

- «Διερεύνηση δυνατοτήτων υλοποίησης ανάπλασης οικοδομικών τετραγώνων πυκνοδομημένων περιοχών κατοικίας. Η περίπτωση της Κυψέλης». Υποβλήθηκε στο ΥΠΕΧΩΔΕ.
- «Πολεοδομικός σχεδιασμός για την περιοχή «Λιπασμάτων» Δήμου Δραπετσώνας». (επιστ. υπεύθυνος: Γ. Σαρηγιάννης). Υποβλήθηκε στο Δήμο Δραπετσώνας.
- «Αναγνώριση και χάραξη κατευθύνσεων για την πολεοδομική – περιβαλλοντική και κυκλοφοριακή ανάπλαση της παραλιακής ζώνης Π. Φαλήρου, Αλίμου, Ελληνικού και Γλυφάδας, με σκοπό την προώθηση, χρηματοδοτούμενης από το Γ' ΚΠΣ σχετικής ολοκληρωμένης μελέτης». Υποβλήθηκε στο Δ. Παλαιού Φαλήρου, συντονιστή της παρούσας δράσης.
- «Polis” at risk: Risk Governance for Urban Regions and the Creation of Synergies with Territorial Governance». Coordination Action Proposal. Call Identifier: FP6-2005: Science and society-14. Call 4.3.1.1: Integrative Approaches to Risk Governance (επιστημονικός υπεύθυνος ομάδας ΕΜΠ: Λ. Βασενχόβεν).
- «Διαχείριση προσβάσεων και χρήσεων γης στο κύριο οδικό δίκτυο του Δήμου αθηναίων» (επιστ. Υπεύθυνος: Β. Ψαριανός). Υποβλήθηκε στο Δήμο Αθηναίων 2004.
- «Ολοκληρωμένη ανάπτυξη και περιβαλλοντική αναβάθμιση της νότιας περιοχής των ορίων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών - Πειραιώς (ανατολικό & δυτικό μέτωπο)». Πρόταση κοινής ομάδας του Ε.Μ. Πολυτεχνείου (συντονιστής Μ. Αγγελίδης, συμμετέχων Κ. Σερράος) και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (συντονιστής Π. Σκάγιανης) 2007, ως μελών ευρύτερου εταιρικού σχήματος υπό τον συντονισμό της νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών – Πειραιώς, που υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στη Γενική Γραμματεία Επενδύσεων & Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών, στα πλαίσια του προγράμματος «Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (Π.Κ.Σ.Α) μέσω Συνολικών Επιχορηγήσεων» (Global Grants).
- «Διερεύνηση παραμέτρων χωροταξικού σχεδιασμού επιπέδου ΓΠΧΣΑΑ στο χώρο του Αιγαίου». Πρόταση ερευνητικού έργου 2008. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στην ΕΝΑΕ. Κ. Σερράος, Ειρ. Κλαμπατσέα.
- «Ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα καταγραφής και χαρτογράφησης των ελληνικών μνημείων του τεχνικού πολιτισμού». Πρόταση κοινής ομάδας του Πανεπιστημίου Αιγαίου / Τμήματος Γεωγραφίας (συντονιστής Μ. Βαϊτής), Υπουργείου Πολιτισμού, Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου /Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών (Ελένη Μαϊστρου, Κωνσταντίνος Σερράος, Νίκος Μπελαβίλας), Πανεπιστημίου Θεσσαλίας / Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2008. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στη Γενική Γραμματεία Επενδύσεων & Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών / Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος, Χρηματοδοτικός μηχανισμός 2004 / 2009 (ΕΕΑ Grants), στο πλαίσιο της «Α-

νοικιής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος για υποβολή προτάσεων ανεξάρτητων έργων και ανεξάρτητων έργων στοχευόμενων στην ακαδημαϊκή έρευνα».

- ο «Urban sprawl in Cyprus. Causes and Impacts» (Αστική διάχυση στην Κύπρο. Αιτίες και επιπτώσεις). Πρόταση ερευνητικού έργου, στο πλαίσιο του προγράμματος «Framework programme for research, technological development and innovation 2009-2010 of the research promotion foundation, ΑΕΙΦΟΡΙΑ/ΑΣΤΠ/0609(BE)», Desmi 2009-2010 is co-funded by the republic of Cyprus and the European Regional Development Fund. Συμμετέχοντες φορείς: Frederick Research Centre, ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών. Συντονιστής προγράμματος: Β. Ιωάννου. Ομάδα ΕΜΠ: Κωνσταντίνος Σερράος, Ευάγγελος Ασπυρογέρακας, Βασιλική Φυτά, Αναστασία Τουφεγγοπούλου.
- ο «Πόλεις και αστική ανάπτυξη στην Ελλάδα. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις» (Cities and urban development in Greece. Interdisciplinary approaches / CITURBDEV). Πρόταση ερευνητικού έργου, στο πλαίσιο του προγράμματος «ΘΑΛΗΣ: Ενίσχυση της Διεπιστημονικής ή και Διδρυματικής έρευνας και καινοτομίας με δυνατότητα προσέλκυσης ερευνητών υψηλού επιπέδου από το εξωτερικό μέσω της διενέργειας βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας αριστείας» (2009/2010). Συμμετέχοντες φορείς: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (συντονίζον ίδρυμα), Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Συντονιστής ερευνητικής πρότασης: Αλέξιος-Μιχαήλ Δέφνερ. Συντονιστής ερευνητικής ομάδας Γ με θέμα «Χωρικές μεταλλαγές, αστικές πολιτικές και περιβάλλον» του ΕΜΠ: Κωνσταντίνος Σερράος.
- ο «Διερεύνηση εναλλακτικών δυνατοτήτων και στρατηγικών περιβαλλοντικής βιώσιμης ανάπτυξης στη βάση τοπικών ιδιαιτεροτήτων. Η περίπτωση των Σφακιών». Πρόταση ερευνητικού έργου 2009. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στην Ένωση των Απανταχού Σφακιανών. Νίκος Μπελαβίλας (επιστημονικός υπεύθυνος), Κωνσταντίνος Σερράος, Ειρήνη Κλαμπατσέα, Γιώργος Βλάχος.
- ο «Διερεύνηση βασικών αρχών βιοκλιματικού αστικού σχεδιασμού μέσω της ανάλυσης παραδοσιακών συστημάτων εκμετάλλευσης φυσικών / κλιματικών φαινομένων». Πρόταση ερευνητικού έργου, στο πλαίσιο του «Προγράμματος Ενίσχυσης Βασικής Έρευνας ΠΕΒΕ - ΕΜΠ» 2010, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Συγκλητική Επιτροπή Βασικής Έρευνας (ΣΕΒΕ). Επιστημονικός υπεύθυνος έργου: Κωνσταντίνος Σερράος.

Σύμβουλος ερευνητικής ομάδας: Ηλίας Ζαχαρόπουλος. Νέος ερευνητής: Meghdad Noormohammadan.

- «Διερεύνηση εναλλακτικών δυνατοτήτων και στρατηγικών περιβαλλοντικού ανασχεδιασμού μη χρησιμοποιούμενων εκτάσεων αστικών περιοχών. Η περίπτωση της περιοχής «Ασύρματου» στο Δήμο Αγίου Δημητρίου Αττικής». Πρόταση ερευνητικού έργου 2011. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στο Δήμο Αγίου Δημητρίου. Βαλεντίνη Καρβουντζή, Ματθαίος Παπαβασιλείου, Κωνσταντίνος Σερράος.
- «Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη βιώσιμη ανάπτυξη των παρακτιών μεσαίων ελληνικών πόλεων και η συμβολή των νέων εργαλείων χρηματοδότησης έργων στην αντιμετώπιση αυτών των επιπτώσεων». Πρόταση ερευνητικού έργου 2011. Υποβλήθηκε για χρηματοδότηση στο Κοινωνικό Ίδρυμα Ι. Λάτση, στο πλαίσιο του Προγράμματος Χρηματοδότησης Μελετών Ετήσιας Διάρκειας 2012. Αλέξιος Μιχαήλ Δέφνερ (συντονιστής Ομάδας), Ευαγγελία Ψαθά, Τριαντάφυλλος Μιχαηλίδης, Θεόδωρος Μεταξάς, Κωνσταντίνος Σερράος.
- «Re-negotiating Governance Structures in a City in Crisis: The Role of Civil and Private Actors for an Integrated, Inclusive and Sustainable Development in Athens Metropolitan Area (RE-GOVERN)». Proposal for a collaborative research project within the German-Greek Call for Bilateral R&D Cooperation (2013) (Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ). Δράση Εθνική εμβέλειας: Διμερείς, Πολυμερείς και Περιφερειακές Ε&Τ Συνεργασίες» / Διμερής Ε&Τ Συνεργασία Ελλάδας-Γερμανίας 2013-2015). Greek Participating Organisation: National Technical University of Athens (NTUA), Department of Urban and Regional Planning, Associate Prof. Konstantinos Serraios (scientific Responsibility and Coordination of Greek partners). University of Thessaly (UTH), Department of Planning and Regional Development, Associate Prof. Alex Deffner. German Participating Organisations: HafenCity Universität Hamburg (HCU), Institute for Urban Planning and Regional Development., Prof. Dr. Jörg Knieling (scientific Responsibility and Overall Project Coordination). Leibniz Universität Hannover (LUH), Institute for Environmental Planning, Prof. Dr. Frank Othengrafen.

Δ. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

Δ.1. Βιβλία (μονογραφίες και συμμετοχή στη συγγραφή βιβλίων)

1. ***Kommunalplanung in Griechenland und Österreich*** (Δημοτικός σχεδιασμός στην Ελλάδα και στην Αυστρία), *Schriftenreihe für Städtebau und Raumplanung «Stadt und Region»*, τόμος 3ος, έκδοση του *Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung der Ludwig Boltzmann Gesellschaft, Technische Universität Wien, Βιέννη 1996*

Το βιβλίο αποτελεί δημοσίευση διδακτορικής διατριβής που υποβλήθηκε στο Πολυτεχνείο της Βιέννης τον Νοέμβριο του 1993 (βλ. κεφ. Β.1, σημείο 3). Αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι ο **πολεοδομικός – δημοτικός σχεδιασμός στην Αυστρία και στην Ελλάδα ως ένα ενιαίο σύστημα**. Η ενασχόληση με την Αυστρία κρίνεται σκόπιμη και ενδιαφέρουσα, διότι υφίστανται αναλογίες έκτασης και πληθυσμού με την Ελλάδα, αλλά και σημαντικές διαφορές στο πολιτικό, διοικητικό και οικονομικό επίπεδο. Επιπλέον η Αυστρία, που αποτελεί ένα νέο πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για το οποίο στην Ελλάδα δεν

είναι γνωστές πολλές λεπτομέρειες, έχει να επιδείξει σημαντικά αποτελέσματα, που απορρέουν από την εφαρμογή των πολεοδομικών και χωροταξικών της νόμων κατά τα τελευταία 20 χρόνια και προσφέρεται επομένως για άντληση χρήσιμων σε μας συμπερασμάτων,

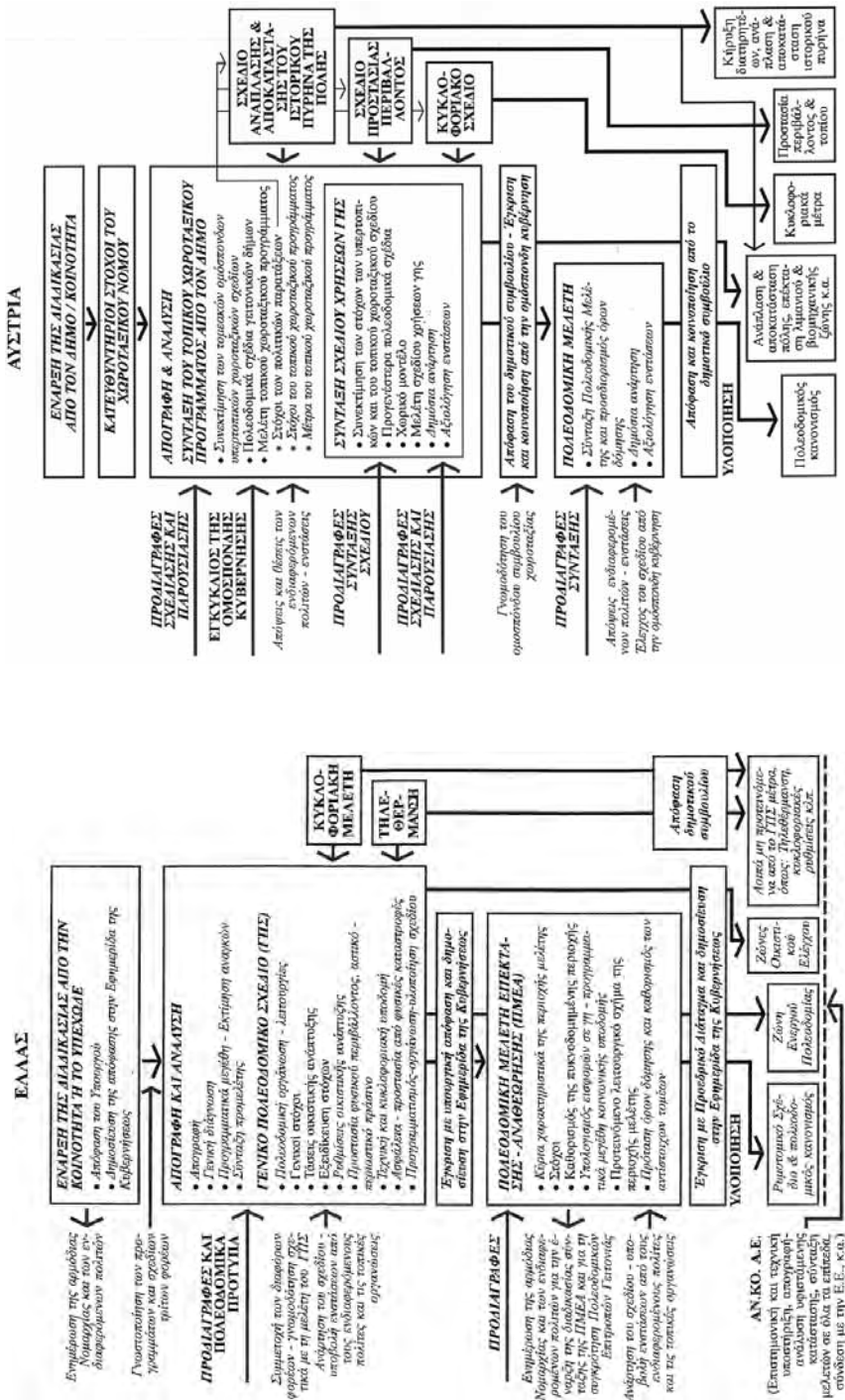
που θα αποτελέσουν ερεθίσματα για σκέψεις βελτίωσης του ελληνικού συστήματος πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού.

Κατ' αρχήν στο **πρώτο κεφάλαιο** εξετάζονται συγκριτικά οι **δύο χώρες** (Ελλάδα και Αυστρία) ως προς τα **τρέχοντα χαρακτηριστικά** τους, αλλά και ως προς τις διαβλεπόμενες εξελίξεις στον δημογραφικό, οικονομικό και χωρικό τομέα. Ειδικότερα αναλύονται θέματα που αφορούν τον φυσικό χώρο, την οργάνωση του κράτους, των υπηρεσιών του και των διαφόρων οργάνων, τη διοικητική διάρθρωση, την πληθυσμιακή και οικιστική δομή, τα δεδομένα των βασικών και κρίσιμων δικτύων κυκλοφοριακής και τεχνικής υποδομής και τέλος τα βασικά οικονομικά χαρακτηριστικά τους.

Το **δεύτερο κεφάλαιο** αναφέρεται στο σχετικό με την πολεοδομία και χωροταξία **θεσμικό πλαίσιο** στις δύο εξεταζόμενες χώρες. Πιο συγκεκριμένα εξετάζονται οι ισχύοντες νόμοι, βάσει των οποίων διεξάγεται ο σχεδιασμός του χώρου, η οργάνωση του γενικότερου χωρικού σχεδιασμού, οι διαδικασίες σύνταξης και έγκρισης σχεδίων και προγραμμάτων, η διάρθρωση και οι αρμοδιότητες των σχετικών με τον χωρικό σχεδιασμό φορέων, τα εργαλεία σχεδιασμού για καθένα χωρικό επίπεδο χωριστά, οι τρόποι και οι διαδικασίες συμμετοχής των πολιτών και ενδιαφερομένων, οι τεχνικές κατακόρυφου και οριζόντιου συντονισμού φορέων, σχεδίων και επιμέρους μέτρων και τέλος τα θέματα χρηματοδότησης της υλοποίησης του σχεδιασμού. Διερευνάται επίσης η επίδραση των σχετικών με το θέμα θέσεων, διατάξεων, μέτρων, και λοιπών ενεργειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον χωρικό σχεδιασμό των κρατών μελών της.

Το **τρίτο κεφάλαιο** του βιβλίου ασχολείται με τα **ειδικά χαρακτηριστικά** και την έως τώρα **χωρική εξέλιξη** των δύο πόλεων - μελετών περίπτωσης, ως βάση για να αναλυθούν στη συνέχεια θέματα που αφορούν τον δημοτικό χωρικό σχεδιασμό. Πρόκειται για την ελληνική πόλη **Κοζάνη** και την αυστριακή **Krems**. Αναλύονται ειδικότερα τα φυσικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των δύο πόλεων, η διοικητική δομή της ευρύτερης περιοχής τους, η πληθυσμιακή εξέλιξή τους, οι βασικοί τομείς στους οποίους βασίζεται η οικονομική δομή τους, τα κυκλοφοριακά χαρακτηριστικά τους, η διαχρονική ιστορική και πολεοδομική εξέλιξή τους, η οικιστική δομή και εξέλιξή τους, τα χαρακτηριστικά του κτιριακού πλούτου και της τεχνικής υποδομής τους και τέλος η δομή της κοινωνικής και πολιτιστικής υποδομής τους.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο**, το οποίο αποτελεί επίκεντρο της εργασίας, εξετάζονται τα **υπερτοπικά και χωρικού ενδιαφέροντος τοπικά – δημοτικά σχέδια** στις δύο πόλεις. Αναλυτικότερα γίνεται αναφορά, κατ' αρχήν σε χωροταξικά και περιφερειακά σχέδια, τα οποία κρίνεται ότι επιδρούν σημαντικά στην οικονομική και οικιστική διάρθρωση των δύο εξεταζόμενων πόλεων και εν συνεχεία παρουσιάζεται και αναλύεται διεξοδικά ο πολεοδομικός και ο πολεοδομικού επιπέδου τομεακός σχεδιασμός στις δύο περιπτώσεις. Εξετάζονται οι στόχοι και τα επιμέρους μέτρα των σχεδιασμών αυτών και τέλος αξιολογείται ο βαθμός υλοποίησής τους, αλλά και τα πρακτικά αποτελέσματα που απορρέουν από την όποια εφαρμογή τους.

Επεξεργασία και συγκριτική παρούσα από τον Κων Σερζόο της έως το 1994, εφαρμοζόμενης μεθόδου κοινοτικού σχεδιασμού στην Κοζάνη και στην Krets (τα πλαίσια γραμμών επισημάνονται από νόμο, διάταγμα, ή άλλη επίσημη απόφαση).

Στο **πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο** συνοψίζονται τα **συμπεράσματα** της παραπάνω διερεύνησης. Αναλυτικότερα όσον αφορά τη **διαδικασία και τις τεχνικές του δημοτικού σχεδιασμού** στις περιπτώσεις Κοζάνης και KremS, αυτές μπορούν συνοπτικά να αξιολογηθούν ως ακολούθως: Τόσο στην Κοζάνη, όσο και στην KremS δεν διαπιστώνεται η ύπαρξη ενός γενικώς ισχύοντος μεθοδολογικού πλαισίου προσέγγισης του δημοτικού σχεδιασμού. Αυτό ίσως σχετίζεται και με το γεγονός, ότι σε καμιά από τις δύο περιπτώσεις δεν υπήρξαν ολοκληρωμένες προδιαγραφές για τον δημοτικό σχεδιασμό, ο οποίος έως σήμερα διεξάγεται με βάση μια «τεχνική σχεδιασμού», η οποία, ξεκινώντας από το σχετικό θεσμικό πλαίσιο, διαχωρίζει μεταξύ τους συγκεκριμένες φάσεις σχεδιασμού. Τόσο στην Κοζάνη, όσο και στην KremS ακολουθήθηκε κατά τον κοινοτικό σχεδιασμό μια απαγωγική πορεία (deduktiv) (παραγωγή μεμονωμένων βημάτων σχεδιασμού από ένα προκαθορισμένο πλαίσιο στόχων) με παράλληλη όμως εφαρμογή και μιας επαγωγικής πορείας (induktiv) (επίδιωξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος σχεδιασμού με ξεκίνημα όμως από τους τομείς με το μεγαλύτερο πλήθος πληροφοριών).

Με βάση τα όσα εξετάστηκαν στην παρούσα εργασία, μπορούμε να καταλήξουμε ότι τόσο στην Κοζάνη, όσο και στην KremS, η έως τώρα εφαρμοζόμενη διαδικασία κοινοτικού σχεδιασμού έχει να επιδείξει επιτυχίες. Διότι εγκρίθηκαν και θεσμοθετήθηκαν δημοτικά πολεοδομικά σχέδια με σημαντικές επιρροές στη χωρική ανάπτυξη και επίκεντρο τον καθορισμό της χρήσης του εδάφους, αλλά και τη βελτίωση των υποδομών.

Διατυπώνεται τέλος μια **σειρά σκέψεων για έναν αποδοτικότερο δημοτικό / κοινοτικό σχεδιασμό** στην Αυστρία και στην Ελλάδα, με επίκεντρο θέματα που αφορούν, για μεν την Αυστρία, τη θέσπιση ενός ομοσπονδιακού χωροταξικού νόμου, που θα θέτει τις αρχές του ομοσπονδιακού, ομόσπονδου και δημοτικού ή κοινοτικού σχεδιασμού και για δε την Ελλάδα, τον εκσυγχρονισμό, τη συμπλήρωση και την ενημέρωση του θεσμικού πλαισίου του περιφερειακού και νομαρχιακού χωροταξικού σχεδιασμού, την ενσωμάτωση κατάλληλων, συντονιστικής δράσης ρυθμίσεων στους χωροταξικούς και πολεοδομικούς νόμους, που θα εξασφαλίσουν τη σύνδεση του περιφερειακού και νομαρχιακού με τον δημοτικό / κοινοτικό σχεδιασμό, την καθιέρωση μιας ευέλικτης και απλής διαδικασίας έγκρισης και έκδοσης νομαρχιακών - χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων, τη διερεύνηση μιας σταδιακής μεταβίβασης αρμοδιοτήτων σύνταξης και έγκρισης χωροταξικών προγραμμάτων στη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση και πολεοδομικών σχεδίων στην πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση, την κωδικοποίηση και απλοποίηση του σχετικού θεσμικού πλαισίου για το δημοτικό και κοινοτικό σχεδιασμό, ώστε αυτό να γίνει πιο πρακτικό και τέλος τα μέσα και τη μορφή με την οποία θα μπορούσαν να υπάρξουν οι νομικές και πρακτικές προϋποθέσεις για τη λειτουργία ενός συστήματος συνεχούς παρακολούθησης και καταγραφής της πολεοδομικής, περιβαλλοντικής και κυκλοφοριακής εξέλιξης των πόλεων και οικισμών, το οποίο θα παρείχε τις απαραίτητες πληροφορίες για μια συνεχή ενημέρωση των δημοτικών και κοινοτικών σχεδίων.

2. Εμπορικό Τρίγωνο Κέντρου Αθήνας. Πολεοδομική έρευνα και προγραμματισμός αναβάθμισης. Ερευνητικό πρόγραμμα (1989 – 1991) για το Δήμο Αθηναίων, έκδοση Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας, Αθήνα 1996

Το βιβλίο αποτελεί δημοσίευση του αντίστοιχου ερευνητικού προγράμματος που εκπονήθηκε από το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ.

Η συμβολή μου σ' αυτή την δημοσίευση αφορά, όπως εκτέθηκε αναλυτικότερα παραπάνω (βλ. κεφ. Γ, σημείο 1), τη συλλογή και επεξεργασία πρωτότυπου υλικού, το οποίο τροφοδότησε τα κεφάλαια έξι και επτά του βιβλίου.

3. Παρόδιες χρήσεις γης στο κύριο οδικό δίκτυο, Μέρος Α: Το πρόβλημα και προκαταρκτικές κατευθύνσεις, ερευνητικό πρόγραμμα για το ΥΠΕΧΩΔΕ, έκδοση Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών, Αθήνα 1997

Το βιβλίο συνοψίζει την ύλη του πρώτου από μια σειρά συναφών ερευνητικών προγραμμάτων, με αντικείμενο τον **συντονισμό του πολεοδομικού και του κυκλοφοριακού σχεδιασμού κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου**. Η συμβολή μου στην έκδοση του παρόντος βιβλίου εντοπίζεται (πέρα από το συντονιστικό και επιστημονικό επίπεδο, στα πλαίσια εκπόνησης του ερευνητικού έργου - βλ. κεφ. Γ, σημείο 4) στην επιλογή, οριστική διαμόρφωση και οργάνωση της ύλης, καθώς επίσης και στη γενική επιμέλεια της έκδοσης.

Επειδή το περιεχόμενο του βιβλίου διαφοροποιείται σε αρκετά σημεία σε σχέση με αυτό του ερευνητικού προγράμματος, κρίνεται εδώ σκόπιμο να γίνει συνοπτική αναφορά στην ύλη που περιλαμβάνει κάθε κεφάλαιο του βιβλίου.

Η **εισαγωγή**, που αποτελεί και το **πρώτο κεφάλαιο** του βιβλίου, ανατρέχει στο πρωταρχικό ερώτημα της γένεσης της πόλης από την κυκλοφορία ή της κυκλοφορίας από την πόλη και διαπιστώνει την ανάγκη εξασφάλισης μιας ισορροπίας μεταξύ κελύφους και μετακινήσεων. Στη συνέχεια σκιαγραφείται η διαδικασία εκφυλισμού των κυρίων οδών της ελληνικής πραγματικότητας σε «γραμμικά κέντρα» με πυκνή παρόδια δόμηση και τέλος διατυπώνονται τα συγκεκριμένα πολεοδομικά και κυκλοφοριακά προβλήματα που αναπτύσσονται από μια τέτοια εξέλιξη.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** γίνεται εκτενής αναφορά στις **επενδυτικές και οικονομικές διεργασίες** που οδηγούν στην ανάπτυξη παροδίων ζωνών εντατικών χρήσεων γης κατά μήκος μεγάλων κυκλοφοριακών αξόνων με έμφαση στην περίπτωση της λεωφόρου Κηφισίας. Ειδικότερα παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της λεωφόρου Κηφισίας, που οδήγησε στην εγκατάσταση εκεί πολλών εμπορικών κέντρων, εξετάζεται ο κατασκευαστικός παράγων, καθώς και θέματα προσφοράς γης και αγοράς ακινήτων, γίνεται αναφορά σε υλοποιημένες κυκλοφοριακές παρεμβάσεις, καθώς και σε σχετικά παραδείγματα από το εξωτερικό (Βιέννη, Παρίσι)

και τέλος διατυπώνονται προκαταρτικές σιέψεις για εφαρμογή μιας πολεοδομικής πολιτικής με έμφαση στον άνθρωπο και όχι στο αυτοκίνητο.

Το **τρίτο κεφάλαιο** αναφέρεται σε **γενικές κυκλοφοριακές έννοιες** που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη μελέτη του παρόδιου χώρου. Συγκεκριμένα εξετάζονται η έννοια και τα κριτήρια διαμόρφωσης του οδικού χώρου, αναλύονται η μέθοδος και τα κριτήρια ελέγχου της συμβατότητας κυκλοφορίας και παρόδιου χώρου, γίνεται αναφορά στον τρόπο κατάταξης των οδών σε κατηγορίες με ιδιαίτερη έμφαση στις κατηγορίες που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα, καθώς και στην έννοια του «Κύριου Οδικού Δικτύου». Τέλος τίθεται ένα ιδιαίτερα σημαντικό για τη σχέση οδού και παρόδιου χώρου θέμα, αυ-

τό της «πρόσβασης», διαπιστώνεται η ανάγκη για διαχείριση και έλεγχο της, καθώς και για αύξηση της οδικής ασφάλειας στη ζώνη πρόσβασης και διατυπώνονται σχετικές σιέψεις.

Το **τέταρτο κεφάλαιο** επιχειρεί μια συστηματική **καταγραφή του ισχύοντος στην Ελλάδα θεσμικού πλαισίου**, αναφορικά, μεταξύ άλλων, με το οδικό δίκτυο και την παρόδια δόμηση, τη σύνδεση ειδικών εγκαταστάσεων με το οδικό δίκτυο και τους χώρους στάθμευσης, καθώς και τον καθορισμό χρήσεων γης και όρων δόμησης κατά μήκος οδών.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** παρουσιάζεται και αναλύεται μια σειρά θεμάτων που αφορούν την ανάπτυξη παροδίων χρήσεων γης, καθώς και τους εφαρμοζόμενους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης των αντίστοιχων προβλημάτων σε επιλεγμένες **χώρες του εξωτερικού**. Ειδικότερα εξετάζονται στοιχεία και παραδείγματα από την σχετική εμπειρία στις ΗΠΑ, τη Μ. Βρετανία, τη Γαλλία, την Αυστρία και το Πακιστάν.

Στο **κεφάλαιο έξι** αναπτύσσεται μια **μεθοδολογία προσδιορισμού της «αντιπροσωπευτικής μονάδας» παροδίων χρήσεων γης**. Ειδικότερα γίνεται αναφορά στην κατηγοριοποίηση των παροδίων λειτουργιών σε σχέση με την επιβάρυνση της κυκλοφορίας στο Κύριο Οδικό Δίκτυο και στη μεθοδολογία ελέγχου του παρόδιου χώρου.

Το **κεφάλαιο επτά** αναφέρεται στην **κατηγοριοποίηση των παροδίων ζωνών με χρήση συγκεκριμένων κριτηρίων** και καταλήγει στην επιλογή και λεπτομερή εξέταση των μελετών περίπτωσης. Συγκεκριμένα γίνεται κατ' αρχήν εκτενής αναφορά στην κύρια μελέτη πε-

ρίπτωσης, που είναι η λεωφόρος Κηφισίας, με έμφαση στη δομή και λειτουργία της ως κύριας παρόδιας ζώνης κεντρικών λειτουργιών της Αθήνας και εν συνεχεία αναλύονται οι λοιπές μελέτες περίπτωσης από την περιοχή των Μεσογείων Αττικής (λεωφ. Σπάτων, παρακαμπτήριος Σπάτων, λεωφ. Λαυρίου, οδός Βάρης – Κορωπίου και λεωφ. Αρτέμιδος) με βάση στοιχεία πρωτότυπων κυκλοφοριακών μετρήσεων.

Στο **κεφάλαιο οκτώ** γίνεται θεωρητική προσέγγιση του προσδιορισμού των **σχέσεων των χαρακτηριστικών των χρήσεων γης**, με σκοπό τον τελικό προσδιορισμό της μονάδας χρήσεων γης. Ειδικότερα εξετάζονται οι συσχετίσεις των πολεοδομικών χαρακτηριστικών (ποιοτικών και ποσοτικών) μεταξύ τους, των κυκλοφοριακών μονάδων του οδικού χώρου μεταξύ τους, των χαρακτηριστικών μετακίνησης μεταξύ τους, καθώς και των πολεοδομικών και κυκλοφοριακών χαρακτηριστικών με τα χαρακτηριστικά μετακίνησης.

Το **κεφάλαιο εννέα** αφιερώνεται στη **δειγματοληπτική έρευνα που έγινε στη λεωφόρο Κηφισίας**, στα πλαίσια της εξέτασής της ως κύριας μελέτης περίπτωσης. Αναλύεται ο τρόπος επιλογής του δείγματος ανά κλάδο χρήσεων γης, γίνεται αναφορά στη δομή και το περιεχόμενο των ερωτηματολογίων που χρησιμοποιήθηκαν καθώς και των μεθόδων στατιστικής επεξεργασίας των δεδομένων που εφαρμόστηκαν και τέλος παρουσιάζονται και αναλύονται διεξοδικά τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την επεξεργασία των στοιχείων με κύρια έμφαση, μεταξύ άλλων, στον προσδιορισμό εκείνων των κλάδων χρήσεων γης, που επιβαρύνουν ιδιαίτερα τη λεωφόρο Κηφισίας από κυκλοφοριακή άποψη, λόγω του συγκριτικά μεγάλου αριθμού παραγόμενων μετακινήσεων IX.

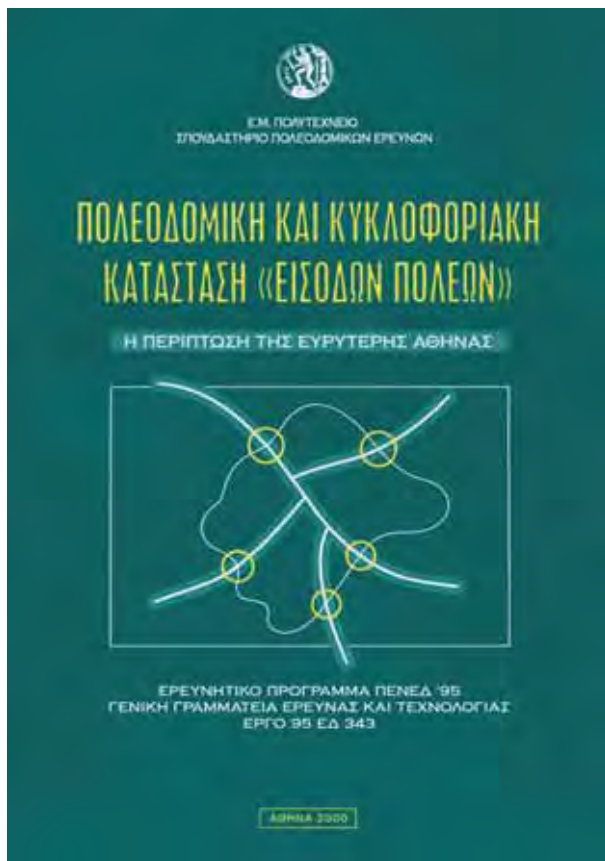
Τα επόμενα **κεφάλαια δέκα, ένδεκα, δώδεκα και δεκατρία** αποτελούν μια συμβολή στη **διαμόρφωση και στη διατύπωση γενικεύσιμων προτάσεων** για την αντιμετώπιση των διαπιστούμενων προβλημάτων. Αυτές διαρθρώνονται αντιστοίχως σε τέσσερα μέρη:

- **Πολεοδομικό μέρος**, που περιλαμβάνει κανονιστικά και επεμβατικά μέτρα. Ως προς τα πρώτα, αναφέρονται ενδεικτικά τα εξής: Καθορισμός επιτρεπομένων χρήσεων γης και σύνταξη ειδικών κανονισμών ανά κλάδο χρήσης γης, περιορισμός του κτιριακού όγκου στην παρόδια ζώνη, επιλεκτική αναστολή οικοδομικών εργασιών σε προβληματικά τμήματα και θέσπιση ελάχιστων αποστάσεων μεταξύ δόμησης και ορίων κυρίας οδού. Μεταξύ των προτεινομένων επεμβατικών μέτρων αναφέρονται τα εξής: Εφαρμογή αστικού αναδασμού, δημιουργία εσωτερικών διόδων σε υφιστάμενα οικοδομικά τετράγωνα, κατασκευή garages και εξασφάλιση στάθμευσης οχημάτων σε ισόγεια κτιρίων που μετατρέπονται σε pilotis και τέλος αισθητικές παρεμβάσεις στο παρόδιο μέτωπο.
- **Κυκλοφοριακό μέρος**, που περιλαμβάνει κυρίως σειρά προτεινομένων λύσεων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων γειτνίασης κυρίων οδικών αξόνων και παροδίου χώρου. Αυτές αναφέρονται κυρίως σε ισόπεδες και ανισόπεδες διαμορφώσεις του οδικού χώρου, καθώς και σε διαμορφώσεις του οδικού χώρου με κατασκευή ειδικών έργων για τον υποβιβασμό ή την υπερύψωση της στάθμης της κύριας οδού.
- **Κατευθύνσεις διαχείρισης προσβάσεων**, με κύρια έμφαση στους ενδεικνυόμενους τρόπους χωροθέτησης των προσβάσεων.

- ο Οργανωτικό και κοινό πολεοδομικό – κυκλοφοριακό μέρος. Αυτό απαρτίζεται από προτάσεις για τη δημιουργία ενός διαρκώς ενημερούμενου μητρώου κυρίων οδών, για τη θεσμοθέτηση συνοδευτικών Παρόδιων ζωνών ειδικού προορισμού, καθώς και μιας «Ειδικής Παρόδια Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου», για την άμεση ενημέρωση αρμοδίων φορέων και μελετητών μέσω ενός «καταστατικού χάρτη» και τέλος για τη θέσπιση και εκπόνηση νέου τύπου «ενιαίων πολεοδομικών – κυκλοφοριακών μελετών κυρίων οδικών αξόνων».

Το δέκατο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο αφορά ειδικά τα οδικά εκείνα τμήματα που εξετάστηκαν λεπτομερώς ως **μελέτες περίπτωσης**, με ιδιαίτερη έμφαση στη λεωφόρο Κηφισίας. Συγκεκριμένα μετά από μια αναδρομή σε θέσεις, προτάσεις και ενέργειες αρμοδίων φορέων για τη λεωφόρο Κηφισίας, διατυπώνεται μια σειρά προτάσεων και μέτρων της ερευνητικής ομάδας με σκοπό μεταξύ άλλων τον έλεγχο των παροδίων χρήσεων γης και την παράλληλη ενίσχυση των «παραδοσιακών κέντρων», την κατάλληλη διαχείριση του οδικού άξονα, την αύξηση της συμμετοχής των ΜΜΜ στο κυκλοφοριακό γίγνεσθαι της λεωφόρου Κηφισίας, τον έλεγχο των προσβάσεων και της στάθμευσης, καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών κίνησης και παραμονής πεζών στον παρόδιο χώρο.

4. Πολεοδομική και κυκλοφοριακή κατάσταση «εισόδων πόλεων». Η περίπτωση της ευρύτερης Αθήνας, ερευνητικό πρόγραμμα ΠΕΝΕΔ '95 - ΓΓΕΤ, έκδοση ΣΠΕ

Το βιβλίο αποτελεί μια ριζικά αναθεωρημένη συνοπτική έκδοση ερευνητικού προγράμματος ΠΕΝΕΔ με τίτλο «Παρόδια πολεοδομική ανάπτυξη κατά μήκος αρτηριών σε εκτός σχεδίου περιοχές της ευρύτερης Αθήνας», που επικινήθηκε από το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ με χρηματοδότηση της ΓΓΕΤ.

Η συμβολή μου στην έκδοση του παρόντος βιβλίου εντοπίζεται (πέρα από το επιστημονικό επίπεδο, στα πλαίσια εκπόνησης του ερευνητικού έργου - βλ. κεφ. Γ, σημείο 5) στην επιλογή, οριστική διαμόρφωση και οργάνωση της ύλης, καθώς επίσης και στη γενική επιμέλεια της έκδοσης.

Επειδή το περιεχόμενο του βιβλίου διαφοροποιείται σε πολλά σημεία σε

σχέση με αυτό του ερευνητικού προγράμματος, κρίνεται εδώ σκόπιμο να γίνει συνοπτική αναφορά στην ύλη που περιλαμβάνει κάθε κεφάλαιο του βιβλίου.

Τα δύο πρώτα κεφάλαια, που αποτελούν αντίστοιχα τον πρόλογο και την εισαγωγή του βιβλίου, αναφέρονται στη γενική προβληματική της συνύπαρξης κυρίων οδικών αξόνων και «εντατικών» χρήσεων γης, καθώς επίσης και λεπτομερέστερα στο ειδικότερο αντικείμενο του βιβλίου, τονίζοντας, ότι οι εισοδοί μιας πόλης αποτελούν ένα από τα πιο σημαντικά τμήματα της, καθώς κατέχουν την προνομιακή θέση να δίνουν την «πρώτη εικόνα» στον επισκέπτη και να δρουν καταλυτικά ως προς την αντίληψη, που αυτός αποικτά για την πόλη.

Αποσαφηνίζεται επίσης, ότι στη χώρα μας αναπτύσσονται δυστυχώς σ' αυτές τις ευαίσθητες περιοχές ποικίλα προβλήματα, τα οποία σχετίζονται με τον τρόπο που δομούνται οι εκτός Σχεδίου Πόλης περιοχές, μεγάλο μέρος των οποίων αποτελούν γραμμικές αναπτύξεις κατά μήκος των οδών εισόδου στις πόλεις. Έτσι, αφενός μεν δεν κατορθώνεται ο σαφής προσδιορισμός της εισόδου ή της «πύλης», ενώ αφετέρου, η οδός εισόδου στην πόλη, που κατά κανόνα ανήκει στο Κύριο Οδικό δίκτυο, δέχεται συχνά σημαντικές πιέσεις από τις παρόδιες χρήσεις, που δεν της επιτρέπουν να ανταποκριθεί στο ρόλο της ως αρτηρίας σύνδεσης της πόλης με περιφερειακούς οικισμούς ή άλλα αστικά κέντρα.

Τέλος επεξηγείται η διάρθρωση και η δομή της εργασίας, καθώς επίσης και η ακολουθούμενη μεθοδολογία προσέγγισης του θέματος.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά γενικά μια προκαταρκτική περιγραφή και ανάλυση οδικών τμημάτων, από τα οποία θα επιλεγούν κάποια για περαιτέρω εξέταση. Ειδικότερα διερευνώνται τα οδικά τμήματα της περιφέρειας της Αθήνας που λειτουργούν ως οι κυριότερες εισοδοί – έξοδοι της πόλης και συλλέγονται πολεοδομικά και κυκλοφοριακά στοιχεία για αυτά, με βάση τα οποία γίνεται μια πρώτη κατ' αρχήν αποτίμησή τους, που οδηγεί στη συνέχεια στην επιλογή εκείνων των οδικών τμημάτων που σε ένα επόμενο στάδιο θα εξετασθούν λεπτομερώς, ως «μελέτες περίπτωσης». Ειδική αναφορά γίνεται σε θέματα διοικητικής και λειτουργικής κατηγοριοποίησης των οδών.

	Μαραθώνος (Μεσόγεια)	Καραμανλή	Χασιάς	Μαραθώνος (Δροσιά)	Φυλής	Βάρης - Βάρκιζας
Οικοδομικά υλικά, είδη υγιεινής, χρώματα, μονωτικά	18%	12%	15%	10%	11%	
Εμπόριο αυτοκινήτων, τροχοσπίτων & σιαφών αναψυχής	16%	12%	11%			
Λοιπό εμπόριο	18%	10%		5%		15%
Εμπόριο επίπλων, ηλεκτρικών ειδών	14%				8%	
Συνεργεία, ταπετσαρίες αυτοκινήτων					18%	
Εστιατόρια, καφετέριες, ταβέρνες			10%	5%		31%
Κατοικία			18%	22%	14%	27%

Ποσοστιαία κατανομή επικρατουσών κατηγοριών χρήσεων γης ανά εξετασθέν οδικό τμήμα (επεξεργασία και σύνταξη πίνακα: Κων. Σερράος).

Παράλληλα, από την προκαταρκτική αυτή εξέταση προκύπτουν και τα πρώτα συμπεράσματα για τα ειδικά χαρακτηριστικά των οδικών αυτών τμημάτων. Αυτά εκτίθενται λεπτομερώς ανά επιλεγμένο οδικό τμήμα, με ειδική αναφορά στην περιγραφή και τη θέση του οδικού τμήματος, στα πολεοδομικά χαρακτηριστικά και τις χρήσεις γης, καθώς επίσης και στα κυκλοφοριακά χαρακτηριστικά. Γίνεται έτσι δυνατή, πρώτον μία τυπολόγηση των υπό εξέταση οδικών τμημάτων, ανάλογα με τις χρήσεις που εγναθίστανται στον παρόδιο χώρο τους και δεύτερον η επιλογή των χρήσεων εκείνων, στις οποίες θα εστιασθεί στη συνέχεια η συστηματική διερεύνηση.

Το **τέταρτο κεφάλαιο** του βιβλίου αναφέρεται στη **συστηματική διερεύνηση των επιλεγέντων οδικών τμημάτων** και στα **σχετικά συμπεράσματα**. Κατ' αρχήν αναλύεται ο τρόπος και η μέθοδος με την οποία διεξήχθη η συστηματική απογραφή των χαρακτηριστικών των επικρατούντων κλάδων χρήσεων γης, με χρήση σχετικών ερωτηματολογίων. Στη συνέχεια παρουσιάζονται λεπτομερώς τα αποτελέσματα από αυτή την έρευνα πεδίου (α) βάσει του συνόλου των ερωτηματολογίων, (β) για κάθε εξεταζόμενο οδικό τμήμα ξεχωριστά και (γ) για κάθε εξεταζόμενο κλάδο χρήσεων γης ξεχωριστά. Τέλος το παραπάνω υλικό συνοψίζεται σε συμπεράσματα που αφορούν τα βασικά χαρακτηριστικά του καθενός επιλεγμένου οδικού τμήματος, καθώς επίσης και του καθενός επιλεγμένου κλάδου χρήσεων γης. Το κεφάλαιο κλείνει με μια ειδική θεώρηση των κυκλοφοριακών επιπτώσεων των παρόδιων εγκαταστάσεων στα διερευνούμενα οδικά τμήματα.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** μελετώνται τα προτεινόμενα **μεγάλα έργα** για την περιφέρεια της Αττικής μέσα από την σιοπιά των επιπτώσεων που θα επιφέρουν στα εξεταζόμενα οδικά τμήματα και διατυπώνονται σχετικά σχόλια και σκέψεις για προτάσεις. Ειδική αναφορά γίνεται στα μέτρα που προτείνονται από τη Μελέτη Ανάπτυξης Μετρό (ΜΑΜ) της «Αττικό Μετρό ΑΕ» με χρονικό ορίζοντα το 2020, με ιδιαίτερη έμφαση στα νέα κατασκευαζόμενα μεγάλα οδικά έργα, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και λεωφόρος Ελευσίνιας – Σταυρού – Σπάτων.

Το **έκτο κεφάλαιο** εκθέτει τη σχετική με το θέμα **εμπειρία από χώρες του εξωτερικού**. Ειδικότερα αναλύεται η υφιστάμενη κατάσταση όσον αφορά την προαστιακή και αστική ανάπτυξη σε χώρες, όπως οι ΗΠΑ και η Γερμανία, με ιδιαίτερη έμφαση στους τρόπους και τις μεθόδους, με τις οποίες οι χώρες αυτές επιχειρούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της περιφερειακής επέκτασης των πόλεων τους.

Στο **έβδομο κεφάλαιο** της εργασίας παρουσιάζεται και αξιολογείται το σχετικό **θεσμικό πλαίσιο** που ισχύει στη χώρα μας. Ειδικότερα διερευνάται η πολεοδομική νομοθεσία που αναφέρεται γενικά στους όρους και τις προϋποθέσεις της εκτός Σχεδίου Πόλης δόμησης, στις ισχύουσες ελάχιστες αποστάσεις από τη γραμμή δόμησης, καθώς επίσης και σε λοιπές χρήσιμες διατάξεις. Επίσης εξετάζεται και η νομοθεσία που άπτεται κυκλοφοριακών θεμάτων και ειδικότερα αυτή που σχετίζεται με την ιεράρχηση του οδικού δικτύου της χώρας,

τις προδιαγραφές μελετών οδοποιίας για διεθνείς αρτηρίες, τη διαδικασία διάνοιξης νέων οδών και τις σχετικές υποχρεώσεις των παρόδων ιδιοκτητών και τέλος τη σύνδεση ειδικών εγκαταστάσεων με το οδικό δίκτυο και τους χώρους στάθμευσης.

Το **κεφάλαιο οκτώ** αναφέρεται στην τρέχουσα **διαδικασία διαμόρφωσης των οδικών εισόδων** των πόλεων στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα γίνεται μια καταγραφή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από την δόμηση σε εκτός Σχεδίου Πόλης περιοχές και κατά μήκος των κύριων οδικών εισόδων και αναλύεται συστηματικά η τρέχουσα διαδικασία διαμόρφωσης των κυρίων οδικών εισόδων των πόλεων και οι σχετικές συνέπειες.

Στα δύο επόμενα κεφάλαια αναπτύσσονται δύο κυρίως θεωρητικές προσεγγίσεις, από τις οποίες, η πρώτη αφορά τη φυσιογνωμία των οδικών τμημάτων στις εισόδους πόλεων (κεφάλαιο 9), ενώ η δεύτερη ειδικές θεωρήσεις ως προς τις εισόδους - «πύλες» των πόλεων» (κεφάλαιο 10). Ειδικότερα στα πλαίσια του **ένατου κεφαλαίου** γίνεται αναφορά σε τρόπους μεθόδους και κριτήρια προσδιορισμού της **φυσιογνωμίας των εισόδων των πόλεων**, επιχειρείται μια κριτική αξιολόγηση του αισθητικού αποτελέσματος της εικόνας των εισόδων πόλεων στη χώρα μας και διατυπώνονται ορισμένες απόψεις σχετικά με τις σχετικές επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές τοπίο. Παράλληλα στα πλαίσια του **δέκατου κεφαλαίου** αναπτύσσονται θέσεις σχετικά με τον προσδιορισμό του σημείου ή της περιοχής εκείνης που μπορεί να ορισθεί ως «**πύλη**» της πόλης ή του οικισμού και στη συνέχεια αναλύονται διεξοδικότερα δύο συχνά συναντώμενες περιπτώσεις, αυτές της «σημειακής πύλης» και της «γραμμικής πύλης» κατά μήκος του οριζίου του Σχεδίου Πόλης. Τέλος γίνεται ειδική αναφορά σε εξελικτικές τάσεις που διαπιστώνονται στις ελληνικές πόλεις και που οδηγούν σε «αποδιοργανωμένες διάχυτες πύλες».

Οι **βασικές κατευθύνσεις** και οι **προτάσεις** για την αντιμετώπιση του προβλήματος συγκεντρώνονται στο **ενδέκατο κεφάλαιο**. Πιο συγκεκριμένα διατυπώνονται κατ' αρχήν κατευθύνσεις πολεοδομικών προτάσεων ανά τύπο περιοχής (φάση εξέλιξης), στα πλαίσια των οποίων εξετάζονται οι δυνατότητες μερικής ή ολικής κατάργησης του καθεστώτος της εκτός Σχεδίου Πόλης δόμησης, οι δυνατότητες παγώματος της όποιας έως τώρα εξελισσόμενης οικοδομικής δραστηριότητας, οι προϋποθέσεις ένταξης στο Σχέδιο Πόλης συγκεκριμένων περιοχών στις ζώνες των Κυρίων Οδικών Εισόδων, καθώς επίσης και οι προοπτικές λήψης κανονιστικών, αλλά και επεμβατικών μέτρων, με σκοπό την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας επιβαρημένων ήδη περιοχών. Ως προς το κυκλοφοριακό αντικείμενο διατυπώνεται μια σειρά κατευθύνσεων για τη διαχείριση της κυκλοφοριακής πρόσβασης, ενώ τέλος εκτίθενται και ορισμένες απόψεις αναφορικά με κατευθύνσεις για τη διαφύλαξη και ανάδειξη της φυσιογνωμίας των εισόδων των πόλεων. Ένα ξεχωριστό εδάφιο αυτού του κεφαλαίου είναι αφιερωμένο στην αναγκαιότητα, στο πλαίσιο και στο περιεχόμενο μιας προτεινόμενης «Ειδικής Μελέτης Πύλης ή Εισόδου Πόλης».

Το **δωδέκατο** και τελευταίο **κεφάλαιο** αποτελεί συγχρόνως και **επίλογο** του βιβλίου. Σ' αυτό καταγράφονται οι τομείς και οι σχετικοί **αποδέκτες** που θα πρέπει να τροφοδοτη-

θούν από τα αποτελέσματα της ερευνητικής εργασίας, ανακεφαλαιώνονται οι **κεντρικοί στόχοι** και επισημαίνεται η ανάγκη για ανάληψη **άμεσης δράσης**.

Τέλος το βιβλίο περιλαμβάνει και ένα **παράρτημα**, στο οποίο εκτίθεται ανεπεξέργαστο ολόκληρο το **απογραφικό υλικό** που συνελήγη στα πλαίσια και για τις ανάγκες της παρούσης εργασίας και αφορά τα οδικά τμήματα που εξετάστηκαν, τα πολεοδομικά και κυκλοφοριακά τους χαρακτηριστικά, τα χαρακτηριστικά λειτουργίας των εγκατεστημένων χρήσεων γης καθώς επίσης και τα χαρακτηριστικά των μετακινήσεων των ατόμων που σχετίζονται με αυτές τις χρήσεις γης (εργαζομένων, πελατών, επισκεπτών, τροφοδοσίας, κλπ).

5. Χρήσεις γης στο Κύριο Οδικό Δίκτυο. Δράσεις για την αντιμετώπιση της γραμμικής παρόδιας δόμησης, ερευνητικό πρόγραμμα για το ΥΠΕΧΩΔΕ, έκδοση ΤΕΕ

Το βιβλίο αποτελεί δημοσίευση του ερευνητικού προγράμματος με τίτλο «Πολεοδομική οργάνωση παροδίων χρήσεων και σύνδεση με κυκλοφοριακές ρυθμίσεις στο Κύριο Οδικό

Δίκτυο», που εκπονήθηκε από το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ κατ' ανάθεση της Δ/σης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Η συμβολή μου στην έκδοση του παρόντος βιβλίου εντοπίζεται (πέρα από το συντονιστικό και επιστημονικό επίπεδο, στα πλαίσια εκπόνησης του ερευνητικού έργου - βλ. κεφ. Γ, σημείο 6) στην οριστική διαμόρφωση και οργάνωση της ύλης, καθώς επίσης και στη γενική επιμέλεια της έκδοσης.

Το αναλυτικό περιεχόμενο του βιβλίου ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με εκείνο του αντίστοιχου ερευνητικού προγράμματος και εκτίθεται για αυτό το λόγο στο σχετικό κεφάλαιο (βλ. κεφ. Γ, σημείο 6).

6. Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο. Επιπτώσεις στον αστικό χώρο. Σεμινάρια Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης ΕΜΠ 1998 – 1999, Κείμενα εισηγήσεων, Αθήνα 1999

Ο παρόν τόμος, του οποίου είχα τη συνολική επιμέλεια και ανέλαβα τον σχεδιασμό και την τελική διαμόρφωση, περιέχει υπό μορφήν αυτοτελών άρθρων το σύνολο των εισηγήσεων που παρουσιάστηκαν σε δύο μη επιδοτούμενα σεμινάρια του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης του ΕΜΠ, με γενικό θέμα που αφορούσε τη σύγκρουση των απαιτήσεων και αναγκών των κεντρικών, η γενικότερα «εντατικών», χρήσεων και λειτουργιών με τις

ανάγκες και το ρόλο των κύριων οδικών αξόνων, καθώς επίσης και τις δυνατότητες αντιμετώπισης των σχετικών αναπτυσσόμενων προβλημάτων.

Τα σεμινάρια αυτά, διάρκειας μιας εβδομάδας το καθένα, διεξήχθησαν τον Φεβρουάριο του 1998 και τον Φεβρουάριο του 1999, στα πλαίσια του 10ου και του 11ου Προγράμματος Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης του ΕΜΠ αντίστοιχα (βλ. κεφ. Ε, σημεία 4, 6). Επιστημονικός υπεύθυνος ήταν ο καθηγητής Αθανάσιος Αραβαντινός και συντονιστής ο καθηγητής Απόστολος Γιώτης. Αφορμή για την οργάνωσή τους στάθηκε μια σειρά ερευνητικών προγραμμάτων που εκπονήθηκαν στο Σπουδατήριο Πολεοδομικών Ερευνών (ΣΠΕ) του ΕΜΠ κατά την περίοδο 1995 έως 1998, με ανάθεση και χρηματοδότηση του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ και της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) και τα οποία διερεύνησαν διεξοδικά αντικείμενα συναφή με το θέμα των παραπάνω σεμιναρίων.

Τα δύο σεμινάρια, με ακριβείς τίτλους «Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο» και «Πολεοδομική οργάνωση και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο. Οι επιπτώσεις στα κέντρα», προσέλκυσαν ιδιαίτερα μεγάλο (για τα δεδομένα τέτοιου τύπου σεμιναρίων) αριθμό συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα συμμετείχαν στελέχη της κεντρικής διοίκησης από την Ελλάδα και την Κύπρο, ιδιαιτέρως δε από το ΥΠΕΧΩΔΕ, πολυάριθμα στελέχη Δήμων και Κοινοτήτων απ' όλη την Ελλάδα, καθώς και μια πλειάδα ελεύθερων επαγγελματιών από διάφορους σχετικούς με το αντικείμενο τομείς.

Στόχος του ΣΠΕ ήταν, μέσω αυτών των σεμιναρίων αφενός μεν να ευαισθητοποιηθούν οι συμμετέχοντες και να τους μεταδοθούν εμπειρία και γνώσεις που αποκτήθηκαν κατά την εκπόνηση των ερευνητικών προγραμμάτων που προαναφέρθηκαν, αφετέρου δε να εκτεθούν οι σχετικές με το θέμα απόψεις και θέσεις του ΣΠΕ στην κριτική ανθρώπων που βρίσκονται σε καθημερινή τριβή με την πολεοδομική πρακτική, είτε από την πλευρά της διοίκησης είτε από αυτήν της μελέτης και εφαρμογής πολεοδομικών μέτρων.

Βασικά θέματα που αναπτύχθηκαν στα πλαίσια των παραπάνω σεμιναρίων, και των οποίων μια συνολική και σφαιρική εικόνα παρέχει ο παρών τόμος, αφορούσαν μεταξύ άλλων την αμφίδρομη σχέση μεταξύ χρήσεων γης και κυκλοφορίας, τους ισχύοντες σχετικούς θεσμούς, τον ρόλο του Κύριου Οδικού Δικτύου και την ιεράρχησή του, την οργάνωση των Μέσων Μαζικών Μεταφορών και της στάθμευσης, την κυκλοφοριακή διαχείριση των προσβάσεων, την εμπειρία από τις μελέτες του ΥΠΕΧΩΔΕ, του Οργανισμού Αθήνας και της Αττικό Μετρό ΑΕ, τη σχετική εμπειρία από χώρες του εξωτερικού και τέλος τις δυνατότητες ανάληψης δράσης για την αντιμετώπιση των δημιουργούμενων προβλημάτων.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε επίσης σε μεθοδολογικά εργαλεία, χρήσιμα στην καθημερινή επαγγελματική πρακτική των συμμετεχόντων. Μεταξύ άλλων, αναλύθηκαν θέματα που αφορούσαν τις αρχές διάρθρωσης πολεοδομικών ζωνών και κυρίων οδικών αξόνων κατά την σύνταξη Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων, τη μεθοδολογία καθορισμού του Κύριου Οδικού Δικτύου και της κατάταξής του σε ομάδες, τις τεχνικές οδηγίες για την κυκλοφοριακή διαχείριση των προσβάσεων στο Κύριο Οδικό Δίκτυο και τέλος τις αναγκαίες δράσεις της διοίκησης σε επίπεδο θεσμικό και μελετητικό για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των παροδίων ζωνών του Κύριου Οδικού Δικτύου.

Η συμμετοχή μου στον παρόντα τόμο, πέρα από τη **γενική επιμέλεια της έκδοσης**, περιλαμβάνει και τη **σύνταξη τεσσάρων αυτοτελών άρθρων** με τους εξής τίτλους (βλ. κεφ. Δ.3, σημεία 9, 10, 11, 12): «Γενικές αρχές / μοντέλα διάρθρωσης λειτουργιών στην πόλη», «Η εμπειρία της Αυστρίας κατά την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των χρήσεων γης στην κυκλοφορία και αντιστροφή», «Η διάρθρωση των εντατικών χρήσεων γης μέσα από την πρακτική του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού στην Ελλάδα. Σχετικές κατευθύνσεις» και «Σχεδιασμός και υλοποίηση ενός νέου κέντρου: Η περίπτωση του St. Pölten».

7. Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου. Α. Αραβαντινός, Αθήνα 1997-1998. Επανέκδοση 2007

Συνεργασία κατά τη σύνταξη και έκδοση του συγγράμματος και ειδικότερα:

- ο ως συγγραφέας αυτοδύναμων κεφαλαίων και εδαφίων (βλ. κεφ. Δ3 σημεία 3, 4, 5):
 1. Κεφάλαιο 11 «Οι πολεοδομικές μελέτες σύμφωνα με τις πρόσφατες ρυθμίσεις στην Ελλάδα» (σελ. 211 – 235).

2. Ενότητα 15.10. «Συμβολή στην κατανόηση ορισμένων πρόσφατων τάσεων οργανωμένης δόμησης στην κεντρική Ευρώπη» (σελ. 350 – 362).
 3. Ενότητα 15.11. «Ελληνικά παραδείγματα οργανωμένης δόμησης από την πρόσφατη δραστηριότητα αρμόδιων φορέων» (σελ. 363 – 366).
- ο ως συγγραφέας κεφαλαίων σε συνεργασία (βλ. κεφ. Δ3 σημείο 6):
 1. Κεφάλαιο 12, «Σχεδιασμός μητροπολιτικών περιοχών – Η περίπτωση της ευρύτερης Αθήνας» (αρχικά είχε συνταχθεί από την Κλ. Γεράρδη), ενημέρωση και προσθήκη νεώτερων στοιχείων.
 2. Κεφάλαιο 16, «Πολεοδομικές επεμβάσεις ανάπλασης περιοχών κατοικίας» (αρχικά είχε συνταχθεί από τους Α. Αραβαντινό και Π. Γετίμη), ενημέρωση και προσθήκη νεώτερων στοιχείων.
 2. Κεφάλαιο 24 «Επίλογος: Νέα προβλήματα και ανατροπές, αλλά και πρωτόγνωρες προκλήσεις» (με Α. Αραβαντινό, σελ. 575 – 606).
 - ο σε επιμέρους συμβολές, και συγκεκριμένα:
 1. στο Κεφάλαιο 13, επεξεργασία του Σχ. 13.1.
 2. στο Κεφάλαιο 14, επεξεργασία και σχολιασμός του Χάρτη 29
 - ο στην επιμέλεια της όλης έκδοσης

8. Πόλη και Χώρος από τον 20ο στον 21ο αιώνα. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Αθανάσιο Ι. Αραβαντινό. Επιμέλεια: Δ, Οικονόμου, Γ. Μ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος, Αθήνα 2004.

Ο παρών τόμος, που εκδίδεται για να τιμήσει τον καθηγητή Αθανάσιο Αραβαντινό, αποτελεί προϊόν μιας συλλογικής πρωτοβουλίας τριών φορέων που συνδέονται άμεσα με τον επιστημονικό χώρο της πολεοδομίας, τον οποίο ο τιμώμενος υπηρέτησε και εξακολουθεί να υπηρετεί, και διαμορφώθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες, σε σημαντικό βαθμό χάρις και στη δική του επιρροή. Η Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου αποτελεί το κύριο πε-

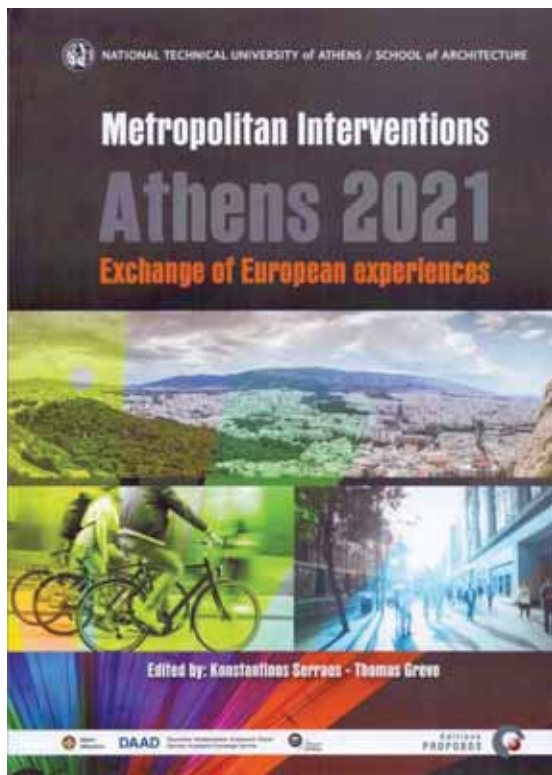
δίο άσκησης της πολεοδομικής διδασκαλίας και έρευνας του Α. Αραβαντινού, ήδη επί 42 χρόνια. Το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, πρώτη σχολή στην Ελλάδα, στην οποία η πολεοδομία αποτελεί βασικό σκέλος του διπλώματος, στελεχώθηκε σε σημαντικό βαθμό από μαθητές του και επιπλέον στηρίχθηκε σε κάθε της βήμα απ' αυτόν με ιδιαίτερη θέρμη. Ο Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών, τέλος, ιδρυτικό μέλος του οποίου υπήρξε ο Α. Αραβαντινός, εκπροσωπεί τον επιστημονικό και επαγγελματικό εκείνο κλάδο, για την καθιέρωση του οποίου στη χώρα μας ο τιμώμενος πάλεψε με όλες του τις δυνάμεις.

Το αφιέρωμα περιλαμβάνει 42 συμβολές 43 επιστημόνων. Για τη συμμετοχή στον τόμο, ζητήθηκε από κάθε συγγραφέα η επιλογή ενός θέματος που θα έπρεπε να κινείται στο ευρύ πεδίο των αντικειμένων με τα οποία ασχολήθηκε ο τιμώμενος, χωρίς όμως άλλους περιορισμούς. Η επιλογή αυτή τονίζει τον εθελοντικό χαρακτήρα του αφιερώματος. Στο ίδιο πλαίσιο, κρίθηκε σκόπιμο, τα κείμενα να μην ομαδοποιηθούν με βάση κάποια επιμέρους αντικείμενα, αφού δεν υπήρξε εκ των προτέρων τέτοιος καταμερισμός, αλλά να παρατεθούν κατ' αλφαβητική σειρά των συγγραφέων τους. Μπορούμε, ωστόσο, να επισημάνουμε, ότι το ευρύ φάσμα αντικειμένων που έχουν καλυφθεί περιλαμβάνει το χωρικό σχεδιασμό μεγάλης κλίμακας, τον εφαρμοσμένο πολεοδομικό σχεδιασμό και τα εργαλεία του, την περιβαλλοντική διάσταση των πολεοδομικών ζητημάτων, την κοινωνική διάσταση της πολεοδομίας, την κριτική αξιολόγηση των αστικών πολιτικών, την ιστορία του σχεδιασμού, ζητήματα θεωρίας, έρευνας και εκπαίδευσης, και μια σειρά από νέα αντικείμενα της αστικής προβληματικής.

9. Metropolitan Interventions Athens 2012. Exchange of European experiences. Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Σερράος, Thomas Greve, Προπομπός, Αθήνα 2016.

This volume includes the material of the scientific workshop "Metropolitan Interventions Athens 2012: From the Idea to the Implementation. Exchange of experiences, Hamburg, Vienna, Munich, Athens", that took place on February 12th and 13th, 2015 in the historic Athens Town Hall, and in the historic NTUA Deanery.

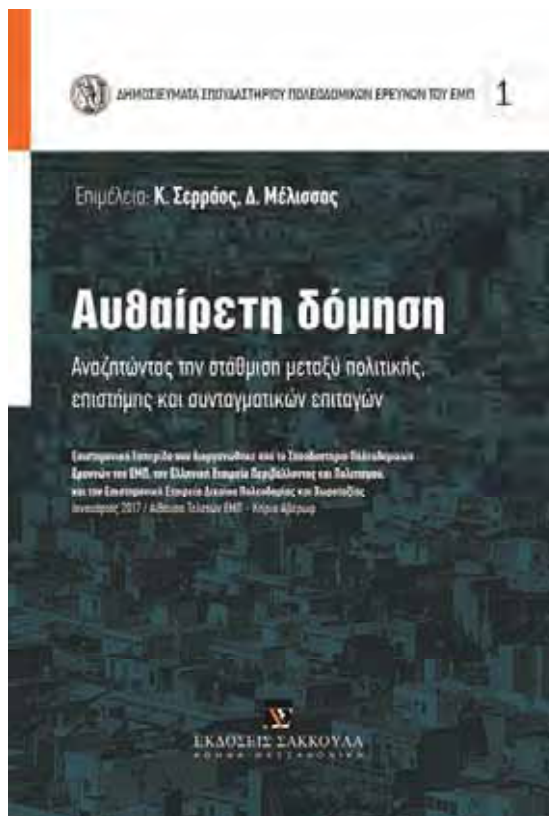
The subject of this work regards the debate on certain significant metropolitan interventions in the broader area of Athens, which is of particular importance and weight due to the unprecedented social, economic, and urban crisis, which the

country and, namely, the Athens city centre are undergoing during the last few years. Under the term “metropolitan interventions”, the workshop examines mainly two big categories: the first one regards metropolitan interventions in the centre of Athens, while the second focuses on interventions related to the city’s waterfront along the Saronic Gulf.

Guests from Germany and Austria were given the chance to present their experience from their own cities, Munich, Hamburg, and Vienna, whereas, in a following part, two “dialogues of experts” were organized. In this framework foreign guests and Greek scientists coming from either the academia or other entities involved in planning, policy-making, and decision-making concerning the management of space, were given the opportunity for a more intensive process of exchanging their views. The main goal was to discuss issues regarding the processes of intervening, implementing, and achieving participation, and especially the question of the acceptance of the urban interventions by the citizens.

Free download: <http://www.propobos.gr/books/112>

10. Αυθαίρετη Δόμηση. Αναζητώντας την στάθμιση μεταξύ πολιτικής, επιστήμης και συνταγματικών επιταγών. Σειρά: Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ - Τεύχος 1. Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Σερράος, Δημήτρης Μέλισσας, Σάκκουλας, Αθήνα 2017.

Το ζήτημα της αυθαιρέτης δόμησης και η σταδιακή αποδοχή της έχει ταλανίσει την ελληνική κοινωνία επί σειρά δεκαετιών και έχει οδηγήσει στην υποβάθμιση τόσο του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος όσο και του ρόλου του χωρικού σχεδιασμού. Περαιτέρω, αναφύονται σοβαρά ερωτήματα ως προς τη λειτουργία ενός κράτος δικαίου. Το νέο σχέδιο νόμου (τροποποίηση του ν. 4178/13) που έχει δοθεί πρόσφατα στην δημοσιότητα, επιχειρεί να εντάξει την τακτοποίηση των αυθαιρέτων σε μια ευρύτερη θεώρηση υπό το πρίσμα του σχεδιασμού. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει επομένως η διερεύνηση της εφικτότητας του όλου εγχειρήματος υπό το πρίσμα της συνταγματικής νομιμότητας και των αρχών του σχεδιασμού.

Στόχος της παρόντος τόμου που συνοψίζει το υλικό της ομώνυμης επιστημονικής εσπερίδας που συνδιοργανώθηκε από το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ, την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, και την Επιστημονική Εταιρεία Δικαίου Πολεοδομίας και Χωροταξίας, και έλαβε χώρα την Τρίτη 17.1.2017, στην Αίθουσα Τελετών ΕΜΠ Πατησίων / Κτίριο Αβέρωφ είναι: α) να καταγράψει συνοπτικά την ιστορική διαδρομή των μεθόδων αντιμετώπισης / αποδοχής από την Πολιτεία της αυθαίρετης δόμησης, β) να θέσει δημόσια τα ερωτήματα πολιτικής που συνδέονται με τις κρίσεις των δικαστηρίων επί της νομοθεσίας περί αυθαίρετων, καθώς και να αναδείξει τη αναγκαιότητα και τα περιθώρια ανατροπής των ακολουθούμενων πολιτικών, με έμφαση στην ανάγκη ασφάλειας δικαίου προς τους νομοταγείς πολίτες.

11. Οργάνωση Χρήσεων και Δραστηριοτήτων κατά τη διαδικασία του σχεδιασμού του χώρου. Σειρά: Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ - Τεύχος 2. Επιμέλεια: Δημήτρης Μέλισσας, Κωνσταντίνος Σερράος, Σάκκουλας Αθήνα 2017.

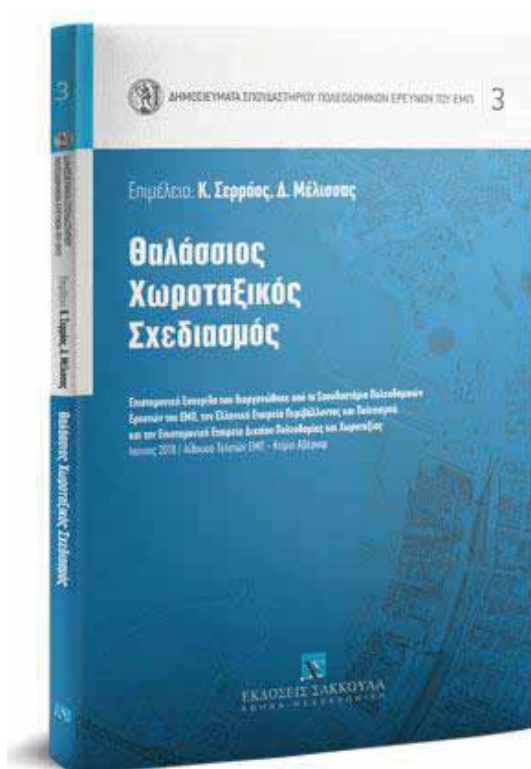

Το ζήτημα της διαχείρισης των χρήσεων γης και εν γένει των λειτουργιών στον οικιστικό και έξω-οικιστικό χώρο έχει ιδιαίτερη σημασία κατά τη διαδικασία του πολεοδομικού σχεδιασμού. Μεταξύ των επιχειρημάτων που θα μπορούσαμε να επικαλεστούμε προς αυτή την κατεύθυνση, ξεχωριστή σημασία έχει να επισημάνουμε, ότι οι χρήσεις γης: συγκροτούν τη λειτουργική δομή και ιδιαιτέρως τα κέντρα των πόλεων, οργανώνουν την κοινωνική ζωή, συγκροτούν κοινωνικούς χώρους και επηρεάζουν τις συνθήκες ασφάλειας στις πόλεις, επηρεάζουν την αισθητική του δομημένου χώρου και καθορίζουν τις ποιότητες του, διαμορφώνουν τις συνθήκες εκμετάλλευσης της γης και επηρεάζουν σημαντικά τις αξίες γης, και διαμορφώνουν το πλέγμα αστικών μετακινήσεων, καθώς και περιβαλλοντικές συνθήκες στον αστικό χώρο.

Με αφορμή το νέο σχετικό υπό διαβούλευση τότε ΠΔ, στόχος της παρόντος τόμου, που συνοψίζει το υλικό της ομώνυμης επιστημονικής εσπερίδας που συνδιοργανώθηκε από το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ,

την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, και την Επιστημονική Εταιρεία Δικαίου Πολεοδομίας και Χωροταξίας, και έλαβε χώρα την Πέμπτη 23.3.2017, στην Αίθουσα Τελετών ΕΜΠ Πατησίων / Κτίριο Αβέρωφ είναι: α), να φωτίσει το ιστορικό της έως τώρα εξέλιξης του χειρισμού των χρήσεων γης κατά τη διαδικασία του σχεδιασμού, β) να αξιολογήσει την έως τώρα διαχείριση των χρήσεων και δραστηριοτήτων στο ελλαδικό χώρο, γ) να διατυπώσει σύγχρονες απόψεις και ανάγκες κατά τη διαχείριση των χρήσεων και δραστηριοτήτων από τη σκοπιά της διοίκησης, του ακαδημαϊκού χώρου, των μη κυβερνητικών φορέων, καθώς επίσης και των παραγωγικών κλάδων, και δ) να συμβάλει στη διαδικασία διαβούλευσης κατά την προώθηση της νέας ρύθμισης για τις χρήσεις γης.

12. Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός. Σειρά: Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ - Τεύχος 3. Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Σερράος, Δημήτρης Μέλισσας, Σάκκουλας Αθήνα 2018.

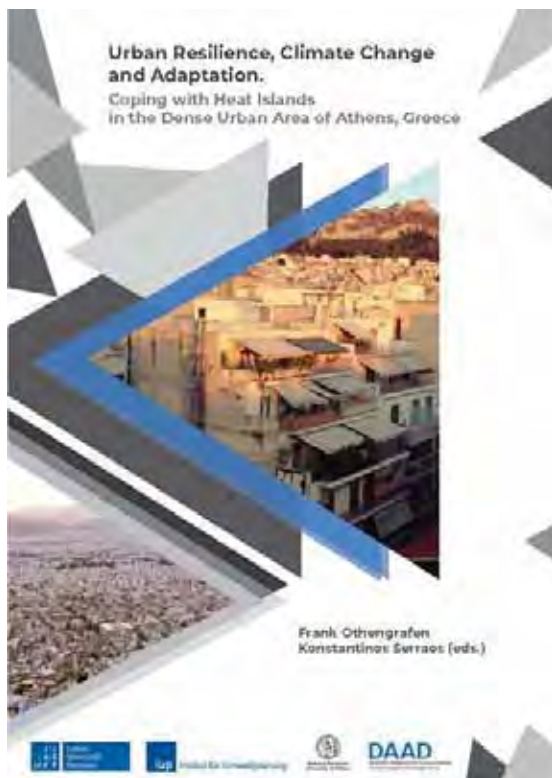
Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο χώρο βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών και αποτελεί μια ιδιαίτερα σημαντική πρόκληση για τη Διοίκηση και την επιστήμη της Χωροταξίας. Μάλιστα με τη θέσπιση της Κοινοτικής Οδηγίας 2014/89/ΕΕ ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός αναγορεύεται σε διατομεακό μέσο πολιτικής που επιτρέπει στις δημόσιες αρχές και όλους τους ενδιαφερομένους να εφαρμόζουν μια συντονισμένη, ολοκληρωμένη και διασυνοριακή προσέγγιση που θα συμβάλει στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων και παράκτιων οικονομιών και στην αειφόρο χρήση των θαλάσσιων και παράκτιων πόρων. Έτσι η βιώσιμη συνύπαρξη των χρήσεων και, κατά περίπτω-

ση, η κατάλληλη χωροθέτηση των συναφών χρήσεων στον θαλάσσιο χώρο απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση προγραμματισμού και διαχείρισης, που επιτυγχάνεται με το θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό που επηρεάζουν καθοριστικά τη βιώσιμη ανάπτυξη στη χώρα μας και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στόχος της παρόντος τόμου, που συνοψίζει το υλικό της ομώνυμης επιστημονικής εσπερίδας που συνδιοργανώθηκε από το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ, την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτι-

σμού, και την Επιστημονική Εταιρεία Δικαίου Πολεοδομίας και Χωροταξίας, και έλαβε χώρα την Τετάρτη 24.1.2018, στην Αίθουσα Τελετών ΕΜΠ Πατησίων / Κτίριο Αβέρωφ είναι: α), να επισημανθούν οι σημαντικότερες οικονομικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στον ελληνικό θαλάσσιο χώρο, να εντοπιστούν συμπληρωματικότητες και αντιθέσεις / συγκρούσεις και να ενισχυθεί ο δημόσιος διάλογος για τον καθορισμό πολιτικών για τη συνολική διαχείρισή τους, β) να τεθούν δημόσια τα ερωτήματα πολιτικής που συνδέονται με τη συσχέτιση του χερσαίου και του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού με ιδιαίτερη έμφαση στην ευαίσθητη ζώνη των ακτών, γ) να αναδειχθούν οι ιδιαιτερότητες του ελληνικού θαλάσσιου χώρου που συνδέονται τόσο με την έντονη νησιωτικότητα και την εκτεταμένη ακτογραμμή, όσο και με ζητήματα όπως ο ορυκτός πλούτος, οι γεωπολιτικές παράμετροι, και οι συσχετίσεις με τις γείτονες χώρες, και δ) να αναδειχθεί η συσχέτιση και η επίδραση του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού στις πολιτικές για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

13. Urban Resilience, Climate Change and Adaptation. Coping with Heat Islands in the Dense Urban Area of Athens, Greece. Frank Othengrafen, Konstantinos Serraios (eds.). Hannover and Athens, December 2017.

The development of resilient cities is the key factor for sustainable development. Resilient cities are cities that are prepared to absorb and recover from any shock or stress (natural hazards, human-made shocks such as the financial crisis, etc.) while maintaining its essential functions, structures, and identity as well as adapting and thriving in the face of continual change. 'Building resilience requires identifying and assessing hazard risks, reducing vulnerability and exposure, and lastly, increasing resistance, adaptive capacity, and emergency preparedness' (ICLEI 2017).

To contribute to building resilient cities, the German Academic Exchange Service (Deutscher Akademischer Austauschdienst) and the German Federal Foreign

Office (Auswärtiges Amt) grant the going research project / exchange entitled "Development of planning strategies and creative measures through the University Partnership between the National Technical University of Athens (NTUA) and the Leibniz Univer-

sität Hannover (LUH) (HeKriS)" (2017 – 2019). The project is based on a partnership between the National Technical University of Athens (NTUA) (Faculty of Architecture, Urban Planning research Laboratory, Prof. Dr. Konstantinos Serraios) and the Leibniz Universität Hannover (LUH) (Faculty of Architecture and Landscape, Institute of Environmental Planning Prof. Dr. Frank Othengrafen). The main objective of HeKriS is to train Greek and German students as well as young researchers to develop integrative strategies and creative approaches for resilient cities, including new and robust governance arrangements between public, private and civil stakeholders (governance structures).

This book is the result of the Athens Summer School 2017 on resilient European cities that took place from 22nd to 26th May 2017. The summer school focused on 'Urban Resilience, Climate Change and Adaptation' and asked the participating interdisciplinary student groups to develop strategies and approaches to cope with heat islands in densely populated area in Athens. This volume thus presents (1) contributions from scientists that were involved in the summer school, explaining the phenomena of climate change and considering various concepts and approaches enhancing resilience; and (2) the ideas, concepts and strategies that the students developed to adapt to climate change in urban areas. With this book we hope to contribute to the discussion on building more resilient and more sustainable cities – a discussion we will continue with the following summer schools and exchanges.

For more information and free download see a) <http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-12860>, b) <http://resilient-cities.eu/en/>

Δ.2. Πρωτότυπες εργασίες σε περιοδικά / συνέδρια με κριτές

1. Το σύστημα του πολεοδομικού σχεδιασμού στην Αυστρία. Αρχές οργάνωσης, Τεχνικά Χρονικά ΤΕΕ, τόμος 16/1996, τεύχος 1-2

Αντικείμενο της εργασίας είναι η εξέταση του συστήματος του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού στην Αυστρία ως ενιαίου συνόλου. Μετά από μια σύντομη αναφορά στα φυσικά, πληθυσμιακά και οικονομικά χαρακτηριστικά, στην διοικητική διαίρεση και στο πολιτικό σύστημα της Αυστρίας, αναλύονται οι χωροταξικοί και πολεοδομικοί νόμοι, η οργάνωση, τα εργαλεία και η διαδικασία του σχεδιασμού σε όλα τα επίπεδα. Παράλληλα, και όπου αυτό κρίνεται ενδιαφέρον και χρήσιμο για την χώρα μας, επιχειρείται σημειακή σύγκριση με τα ελληνικά δεδομένα. Τέλος διατυπώνονται σκέψεις, αλλά και ανοικτά ερωτήματα σχετικά με την βελτίωση ορισμένων τομέων του συστήματος της χωροταξίας και πολεοδομίας στην Ελλάδα.

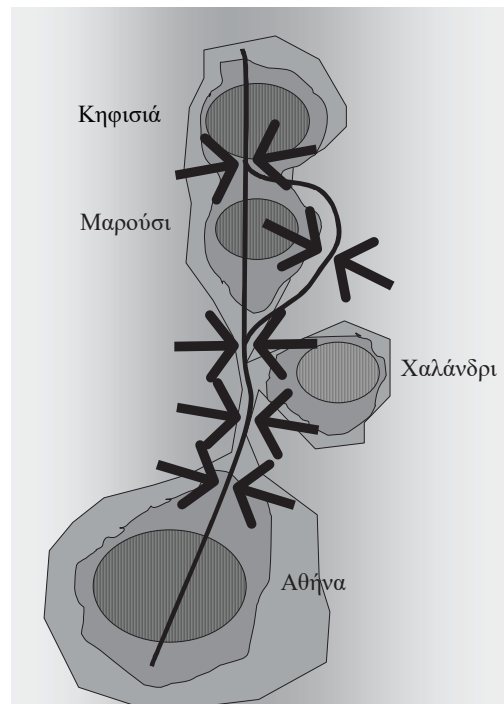
2. Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του κύριου οδικού δικτύου, Συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων προτάσεων ερευνητικού προγράμματος, Πυρφόρος, Μάιος - Ιούνιος 1997, σελ. 63 – 71. (με Α. Αραβαντινό, Μ. Αγγελίδη, Β. Ψαριανό κ.α)

Το άρθρο αυτό αποτελεί μια συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων σημείων ερευνητικού προγράμματος με τίτλο «Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου», που εκπονήθηκε από το ΣΠΕ του ΕΜΠ (βλ. κεφ. Γ, σημείο 4), και στο οποίο συμμετείχα ως συντονιστής της β, γ και δ φάσης και συντάκτης πολλών ενοτήτων του. Το άρθρο, του οποίου είχα και την ευθύνη σύνταξης, ξεκινά θέτοντας και αναλύοντας το πρόβλημα της συνύπαρξης Κυρίων Οδών με «εντατικές» χρήσεις γης, και παρουσιάζοντας σχηματικά την τυπική περίπτωση εκφυλισμού ενός παρακαμπτήριου δρόμου μιας μέσης πόλης σε αστική αρτηρία. Στη συνέχεια εκτίθενται οι βασικές αρχές, οι κυριότεροι στόχοι των προτεινομένων μέτρων και οι βασικοί άξονες μέτρων εφαρμογής, καθώς επίσης και οι συγκεκριμένοι τομείς που θα τροφοδοτηθούν έμμεσα ή άμεσα από τα αποτελέσματα της σχετικής έρευνας. Ένα σημαντικό μέρος του άρθρου αναφέρεται τέλος στη διαμόρφωση πολεοδομικών προτάσεων και πολιτικής, κυκλοφοριακών προτάσεων και πολιτικής, καθώς επίσης και συντονισμένων πολεοδομικών - κυκλοφοριακών και οργανωτικών προτάσεων.

3. Επιπτώσεις από τη σημερινή αστική ανάπτυξη στη Λεωφόρο Κηφισίας: Αναβάθμιση ή στρέβλωση της πόλης; Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Δήμου Αμαρουσίου, Πρακτικά 8^{ου} Συμποσίου Ιστορίας και Λαογραφίας Αττικής, Μαρούσι, 2001

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο την **διαχρονική εξέλιξη της πολεοδομικής κατάστασης στην περιοχή της λεωφόρου Κηφισίας**, στο τμήμα από το Ψυχικό έως την Κηφισιά κατά τα τελευταία χρόνια, με αναφορά επίσης στα κυκλοφοριακά δεδομένα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα σχετικά προβλήματα που διαπιστώνονται σήμερα στην άμεση περιοχή της λεωφόρου και σχετίζονται κατά κύριο λόγο με την υπέρμετρη αύξηση της εγκατάστασης εντατικών χρήσεων γης στον παρόδιο χώρο της. Στα πλαίσια αυτά εξετάζεται η υφιστάμενη κατάσταση, το σχετικό πλαίσιο που προκύπτει από τον επίσημο πολεοδομικό σχεδιασμό, καθώς επίσης και οι αναπτυσσόμενες τάσεις εξέλιξης. Τέλος καταγράφονται και αξιολογούνται κρίσιμα **προβλήματα**, από άποψη ευρύτερη πολεοδομική και κυκλοφοριακή και γίνεται αναφορά σε ορισμένες κατ' αρχήν **κατευθυντήριες αρχές** για την αντιμετώπισή τους, όπως είναι μεταξύ άλλων και οι παρακάτω τρεις:

- Τοποθέτηση των **κέντρων της πόλης** όχι κατά μήκος των κυρίων οδών, αλλά **σε απόσταση** από αυτές, ώστε να μην τις επιβαρύνουν κυκλοφοριακά, αλλά και να μην «διαλύονται» τα ίδια, ως αστικοί, κοινωνικοί, εμπορικοί, κλπ. πυρήνες, λόγω της έντονης και διαρκούς οδικής κυκλοφορίας.
- Απευθείας **σύνδεση των πολεοδομικών κέντρων με τα μέσα σταθερής τροχιάς** (τραμ, μετρό) της πόλης, ώστε να εξασφαλισθεί η απρόσκοπτη εξυπηρέτηση της **μαζικής πρόσβασης προς αυτά**. Επιπλέον, συνδυασμός των επίγειων αξόνων κίνησης ΜΜΜ (τραμ, λεωφορείων, κλπ) με τους κύριους **άξονες κίνησης πεζών και ποδηλάτων** και παράλληλα διαχωρισμός της κύριας οδικής κίνησης από την πορεία των παραπάνω αξόνων.
- Κλιμάκωση της **πυκνότητας δόμησης** (και αντιστοίχως και του **Συντελεστή Δόμησης**) αντίθετα απ' ό τι συμβαίνει σήμερα. Δηλαδή στις ζώνες ειατέρωθεν του κυρίου οδικού άξονα θα πρέπει η πυκνότητα να διατηρείται χαμηλή (ώστε να περιορισθούν τελικά και οι μετακινήσεις πρόσβασης αλλά και η ζήτηση

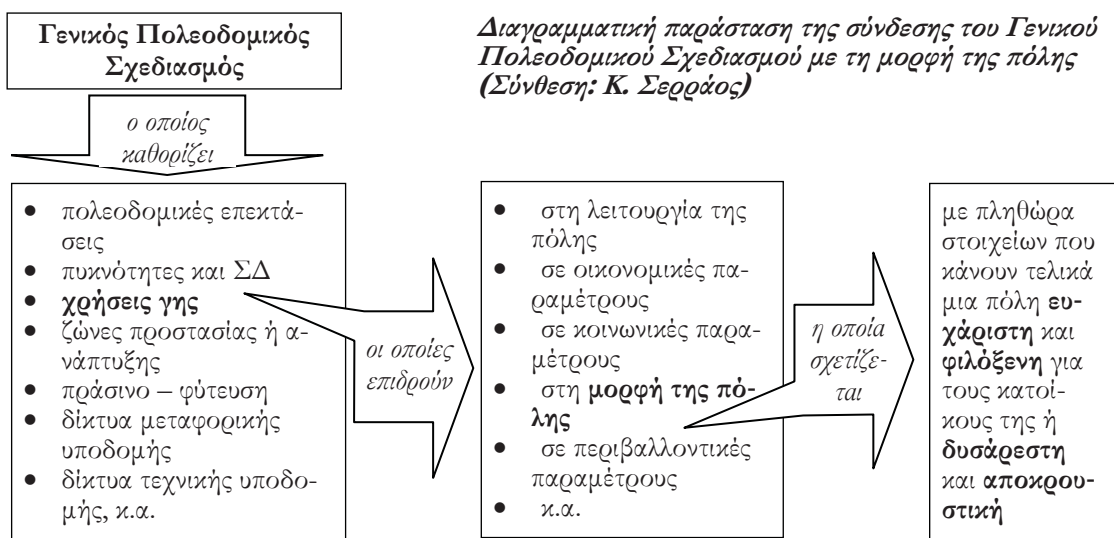

Διαγραμματική παράσταση της σημερινής πολεοδομικής κατάστασης στην περιοχή της Λ. Κηφισίας και των διαφαινόμενων τάσεων εξέλιξης (σύνθεση: Κ. Σερράος)

στάθμευσης), ενώ προς το εσωτερικό των οικιστικών πυρήνων, όπου και οι ζώνες τοπικών κέντρων, μπορεί να αυξάνει σταδιακά.

4. Συσχετίσεις θεσμοθετημένων αστικών χρήσεων και η σύνδεσή τους με τη μορφή της πόλης μέσα από την εμπειρία του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού Πρακτικά 10^{ου} Πανελληνίου Αρχιτεκτονικού Συνεδρίου

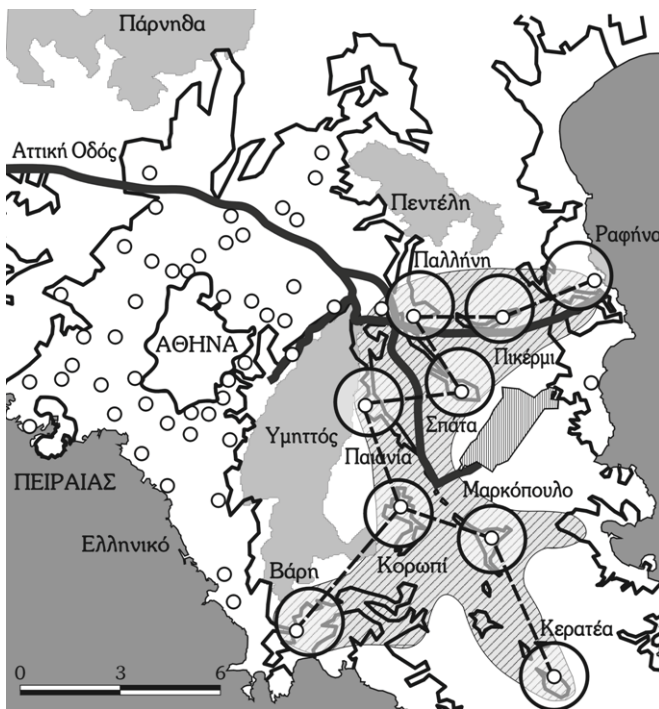
Η εργασία ασχολείται με δύο κυρίως κομβικές έννοιες, τον **Γενικό Πολεοδομικό Σχεδιασμό** στην Ελλάδα και τις **θεσμοθετημένες αστικές χρήσεις** γης, των οποίων τις συσχετίσεις με το σύνολο της πόλης και με τα κύρια μεταφορικά δίκτυα διερευνά. Σε ένα επόμενο βήμα επιχειρείται να υποστηριχθεί, ότι όλα τα παραπάνω συνδέονται άμεσα και με μια τρίτη σημαντική έννοια, αυτή της **μορφής της πόλης** (βλ παρακάτω σχήμα).

Ειδικότερα υποστηρίζεται, ότι η μορφή της πόλης επηρεάζεται γενικά από τη μορφή δύο μεγάλων χωρικών ενοτήτων της: αυτής του **δημόσιου χώρου** και αυτής του **συνόλου των ιδιωτικών χώρων**. Καταλήγουμε έτσι στο συμπέρασμα, ότι αποφασιστικό ρόλο για την τελική μορφή της πόλης παίζει τελικά ο τρόπος με τον οποίο εκτυλίσσεται η «**ένταση**» της **ανθρώπινης δραστηριότητας σε έναν συγκεκριμένο χώρο**, τα πλαίσια ανάπτυξης της οποίας καλείται να καθορίσει ο πολεοδομικός σχεδιασμός επιπέδου πόλης, κυρίως μέσα από την κατανομή και διάρθρωση των χρήσεων γης στην πόλη, καθώς επίσης και την διάταξη των μεταφορικών δικτύων. Γι αυτά τα τελευταία συνοψίζονται τέλος ορισμένες κύριες διαπιστώσεις και διατυπώνονται, έστω και εμπειρικά, ορισμένες βασικές κατευθύνσεις σχεδιασμού.

5. Πολεοδομικοί μετασχηματισμοί και αλλοιώσεις του φυσικού χώρου από το νέο αεροδρόμιο της Αθήνας. Τάσεις και ευκαιρίες, Αρχιτέκτονες, περιοδικό του ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ, τεύχος 27, Μάρτιος / Απρίλιος 2001.

Η εργασία αυτή (συντάχθηκε από κοινού με τον Δ. Πολυχρονόπουλο) θέτει μια σειρά από ερωτήματα και διατυπώνει ορισμένες σκέψεις με αφορμή την έναρξη λειτουργίας του νέου αεροδρομίου της Αθήνας. Αυτά αφορούν κυρίως δύο τομείς: αυτόν της **πόλης**, δηλαδή της οικιστικής ανάπτυξης, της διάρθρωσης των κέντρων και άλλων σημαντικών πολεοδομικών παραμέτρων και αυτόν της γύρω **υπαίθρου**, τόσο από την καθαρά περιβαλλοντική άποψη, όσο και από την άποψη της σημασίας της για τη βιωσιμότητα της ολοένα μεγεθυνόμενης αστικής περιοχής. Η νέα κατάσταση προκαλεί σίγουρα μια σειρά από **προβλήματα** και **κινδύνους**, αφήνει όμως αναμφισβήτητα ανοικτές και **προκλήσεις** που συνδέονται με νέες **ευκαιρίες ανάπτυξης και οργάνωσης της πόλης**. Εδώ εντοπίζεται τελικά και ο ρόλος του

Κίνδυνοι άναρχης αστικοποίησης των Μεσογείων σύμφωνα με τις διαβλεπόμενες τάσεις (διαγραμματισμένη επιφάνεια). Δυνατότητες οργανωμένης αποκέντρωσης του Λεκανοπεδίου της Αθήνας με οικιστική ανάπτυξη εστιασμένη στις περιοχές των υφιστάμενων οικιστικών πυρήνων της περιοχής γύρω από το νέο αεροδρόμιο (μεγάλοι κύκλοι), οι οποίοι και μπορούν να αποτελέσουν τα επίκεντρα ενός μελλοντικού δικτύου μαζικών μεταφορών (διακεκομμένες γραμμές).

σχεδιασμού για την περιοχή αυτή, στην εκμετάλλευση δηλαδή των ευκαιριών με παράλληλη πρόληψη των διαφαινόμενων προβλημάτων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης και οι διαδικασίες οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών μεταβολών με σημαντικές επιπτώσεις όχι μόνο στις περιοχές που συντελούνται αλλά και στην περιοχή της πρωτεύουσας όπως αυτή μέχρι σήμερα έχει διαμορφωθεί.

Πιο συγκεκριμένα, στην παρούσα εργασία αφενός μεν διερευνώνται οι μεταλλαγές που παρατηρούνται και αναμένονται στην πόλη, καθώς και οι επιπτώσεις τους στην ύπαιθρο και αφετέρου δε διατυπώνονται ορισμένες απόψεις για νέες ευκαιρίες ανάπτυξης της περιοχής, αλλά και για ένα προς προώθηση εύστοχο μοντέλο σχεδιασμού.

6. Παρόδια πολεοδομική ανάπτυξη στα Μεσόγεια Αττικής. Τάσεις και (χαμένες;) ευκαιρίες, Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας των ΤΕΕ και ΠΣΔΑΤΜ με θέμα «Παρόδιες χρήσεις γης και διαχείριση προσβάσεων», Αθήνα, 26 & 27.4.2001.

Κύριο αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των πρόσφατων τάσεων πολεοδομικής ανάπτυξης στα Μεσόγεια Αττικής. Η πεδιάδα των Μεσογείων υπήρξε τα τελευταία χρόνια ένας σημαντικός υποδοχέας **εντατικών χρήσεων γης** (παραγωγικών, εμπορικών κλπ. μονάδων). Ιδιαίτερα επιβαρυντικό υπήρξε το γεγονός, ότι αυτές δεν εγκαταστάθηκαν στην περιοχή των υφιστάμενων οικιστικών πυρήνων, αλλά κατευθύνθηκαν στην πλειοψηφία τους προς τις **ζώνες εκατέρωθεν των Κυρίων Οδών**. Με την ολοκλήρωση και έναρξη λειτουργίας του **νέου αεροδρομίου** της Αθήνας, καθώς και μιας σειράς σημαντικών **οδικών έργων** (Αττική Οδός, δυτική περιφερειακή Υμηττού, κλπ), η τάση αυτή μεγιστοποιείται, ενώ παράλληλα τα ερωτήματα γύρω από τη μελλοντική πολεοδομική και κυκλοφοριακή διάρθρωση και λειτουργία της περιοχής, αλλά και τις απαιτούμενες παρεμβάσεις, αποκτούν ιδιαίτερη κρισιμότητα. Ειδικότερα στην εργασία γίνεται συστηματική αναφορά στα παρακάτω θέματα:

- Η έως τώρα οικιστική εξέλιξη στα Μεσόγεια Αττικής σε συνάρτηση με τη γενικότερη πολεοδομική εξέλιξη της Αθήνας. Υφιστάμενη κατάσταση και κύρια προβλήματα.
- Γενικές προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των παροδίων ζωνών κυρίων οδικών αξόνων (ΕΜΠ, Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών).
- Ειδικές προτάσεις για τη ρύθμιση της χρήσης του εδάφους στα Μεσόγεια στα πλαίσια της προτεινόμενης Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου Ανατολικής Αττικής.
- Ανοικτές προκλήσεις για νέες ευκαιρίες ανάπτυξης και οργάνωσης. Στα πλαίσια αυτού του τελευταίου σημείου επιχειρείται να σκιαγραφηθεί ένα επιθυμητό όραμα χωρικής εξέλιξης που θα είχε ως βάση του μια βιώσιμη πολεοδομική και κυκλοφοριακή ανάπτυξη της πεδιάδας των Μεσογείων στο μέλλον, αλλά και που θα απαντούσε με επιτυχή τρόπο στις όποιες ανοικτές προκλήσεις συνδέονται με μια νέα δυναμική οργάνωσης του ευρύτερου χώρου. Το όραμα αυτό βασίζεται στην ιδέα μιας **«αποκεντρωμένης συγκέντρωσης»**, που εντοπίζεται στην προσπάθεια αποκέντρωσης ενός μέρους της τάσης εγκατάστασης νέων «οικονομικά εντατικών» δραστηριοτήτων από το υπερκορεσμένο Λεκανοπέδιο της Αθήνας προς την πεδιάδα των Μεσογείων, με ιδιαίτερη όμως έμφαση στη συγκέντρωσή της στις περιοχές γύρω από υφιστάμενους οικιστικούς πυρήνες. Οι όποιες περιοχές νέων επιχειρηματικών και λοιπών δραστηριοτήτων αναπτύσσονταν εκεί, θα είχαν πλέον τη δυνατότητα να αποκτήσουν σωστά οργανωμένες και **ελεγχόμενες προσβάσεις** προς την Αττική Οδό και προς το λοιπό Κύριο Οδικό Δίκτυο, ενώ οι πυρήνες των αστικών αυτών σχηματισμών θα είχαν μελλοντικά τη δυνατότητα να συνδεθούν μεταξύ τους, με το νέο αεροδρόμιο και με το Λεκανοπέδιο με **σιδηροδρομικά μέσα μαζικής μεταφοράς**, προσφέροντας έτσι βιώσιμες λύσεις και στον τομέα της κυκλοφορίας.

7. Οι σπουδές Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού Πόλεων και Κτηρίων.

Προφίλ και επιδόσεις των πρωτοετών φοιτητών, Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, ΕΑΠ, επιστημονική Εταιρεία: Ελληνικό Δίκτυο ΑεξΑΕ, Πάτρα 27 – 30.4.2003.

Το άρθρο αυτό συντάχθηκε από κοινού με την Τ. Μπιρμπίλη.

Η εργασία επιχειρεί μια αποτίμηση της εμπειρίας από τη λειτουργία της ΘΕ ΠΣΠ 50 «Εισαγωγή στο Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον» του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτηρίων» του ΕΑΠ, με στόχο τη συμβολή στον **προβληματισμό γύρω από πρακτικά κυρίως ζητήματα της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΑεξΑΕ) στην Ελλάδα.**

Ειδικότερα, η έρευνα καταγράφει μια σειρά **χαρακτηριστικών των σπουδαστών** και τα εξετάζει σε σχέση με την όλη πορεία τους κατά τη διάρκεια ενός ακαδημαϊκού έτους. Η «πολυχρωμία» των σπουδαστών, όσον αφορά τα παραπάνω χαρακτηριστικά τους (σπουδές, επάγγελμα, εμπειρία, κλπ), είναι ένα ενδιαφέρον στοιχείο, που αποτελεί ισχυρή βάση για την προώθηση της αναγκαιότητας, για το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών, διεπιστημονικότητας. Σημαντικό συμπέρασμα αποτελεί επίσης το γεγονός, ότι οι επιδόσεις των σπουδαστών είναι ανεξάρτητες από τα οικογενειακά, επαγγελματικά, κλπ. ατομικά τους δεδομένα, ενώ αντίθετα βρίσκονται σε ευθεία συσχέτιση με παραμέτρους που είναι ικανές να κινητοποιήσουν το ενδιαφέρον τους και να τους διατηρήσουν σε διαρκή «επαφή» με το πρόγραμμα. Κομβικό ρόλο παίζει επίσης η διατήρηση μιας τακτής επαφής με τον Σύμβουλο Καθηγητή, καθώς επίσης και η συνεπής συμμετοχή στις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις.

8. Πολεοδομικός σχεδιασμός παρακτίων αστικών ζωνών και σχετικά προβλήματα. Η περίπτωση του Αλίμου (Αττική), Πρακτικά διεθνούς συνεδρίου υψηλού επιπέδου για τις «παρακτίες περιοχές και πόλεις στην Ευρώπη», Ελληνική Προεδρία ΕΕ 2003, Χερσόνησος - Ηράκλειο Κρήτης, 29 – 31.5.2003.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε από κοινού με τον Μ. Σιορτσή και δημοσιεύθηκε επίσης στο περιοδικό «Άλιμος», 6.2003».

Κύριο προβληματισμό της εργασίας αποτελεί το γεγονός, ότι αν η περιβαλλοντική προστασία αποτελεί πρωταρχικό στόχο του σχεδιασμού για το σύνολο των παρακτιών περιοχών, τότε ειδικά στις περιπτώσεις παρακτιών αστικών ζωνών, η βασική αυτή επιδίωξη θα πρέπει να ισορροπήσει και με την ανάγκη λειτουργικής σύνδεσης της «παρακτίας» με τις αστικές περιοχές, καθώς επίσης και ρύθμισης της χρήσης της.

Το θέμα της εργασίας εντοπίζεται επομένως στη σύγκρουση ανάμεσα, (α) στην ανάγκη για διατήρηση και προστασία των ακτών αστικών περιοχών, ως αναντικατάστατων φυσικών

πόρων, και (β) στην έντονη αλλοίωσή τους, στο όνομα μιας αξιοποίησης, συμπληρωματικής προς τη λειτουργία πυκνοδομημένων αστικών περιοχών.

Ως μελέτη περίπτωσης επιλέγεται η Αθήνα, και ειδικότερα η παραλιακή ζώνη του Αλίμου, στα νοτιοδυτικά του Λεκανοπεδίου. Είναι γεγονός ότι η παράκτια αυτή ζώνη αλλοιώθηκε σημαντικά στο πέρασμα των τελευταίων πενήντα χρόνων και κατασπαταλήθηκε για εγκατάσταση όσων λειτουργιών δεν χωρούσαν πουθενά αλλού στο Λεκανοπέδιο (μαρίνες, αεροδρόμιο, αθλητικές εγκαταστάσεις, νυκτερινή διασκέδαση, απόθεση μπαζών, κλπ).

Άλιμος, 1982. Η μορφή της παράκτιας ζώνης έχει μεταβληθεί ριζικά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Με διακεκομμένη γραμμή σημειώνεται η θέση της ακτογραμμής το 1960. Οι εγκαταστημένες εκεί χρήσεις (π.χ. μαρίνα, λουνα παρκ, νυκτερινή διασκέδαση, κλπ.) είναι πλέον ουσιαστικά εντατικότερες από αυτές της δεκαετίας του '50 (Πηγή αεροφωτογραφίας: ΥΠΕΧΩΔΕ, δ/νση αεροφωτογραφήσεων, σύνθεση και επεξεργασία: Κων. Σερράος).

Σήμερα πλέον αποτελεί συνείδηση όλων, ότι η πόλη θα πρέπει να ξανακερδίσει το θαλάσσιο μέτωπό της προς τον Σαρωνικό κόλπο, όμως η κατάσταση είναι ήδη αρνητικά διαμορφωμένη και μάλιστα στα περισσότερα σημεία με μη αναστρέψιμο τρόπο.

Αποκτούν επομένως ιδιαίτερη βαρύτητα, όχι μόνο ο σχεδιασμός, που αποτελεί αναμφισβήτητα μια μεγάλη πρόκληση, τόσο για τους κεντρικούς φορείς σχεδιασμού, όσο και για την τοπική αυτοδιοίκηση, αλλά κυρίως η υλοποίηση παρεμβάσεων στην παράκτια ζώνη που απαιτούνται πλέον για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε ένα ευρύτερο αστικό περιβάλλον.

Η εργασία τελειώνει θέτοντας μια σειρά από ερωτήματα, αναφορικά με τον βασικό προσορισμό μιας αστικής παράκτιας ζώνης, το δίλημμα ανάμεσα στον τοπικό ή υπερτοπικό χαρακτήρα της παραλίας, την κατανομή των σχετικών οικονομικών βαρών μεταξύ π.χ. της

κεντρικής διοίκησης και του αντίστοιχου Δήμου και τέλος την ανάγκη για τήρηση συμμετοχικών διαδικασιών

9. Η αισθητική της σύγχρονης αναπτυσσόμενης πόλης στην Ελλάδα, Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου «Η αισθητική των πόλεων και η πολιτική των παρεμβάσεων. Συμβολή στην αναγέννηση του αστικού χώρου», ΥΠΕΧΩΔΕ, ΕΑΧΑ Α.Ε, 13, 14.10.2003.

Ο προβληματισμός της εργασίας εντοπίζεται στο γεγονός, ότι αν και τα τελευταία χρόνια τα κέντρα των ελληνικών πόλεων περνούν από μια φάση συστηματικής προσπάθειας αναβάθμισης τους, με προφανή επιρροή και στον τομέα της «αισθητικής της πόλης», όμως οι κάτοικοι των αστικών συγκροτημάτων ζουν εργάζονται και κινούνται κυρίως έξω από τα ιστορικά τμήματα της πόλης, έρχονται δηλαδή σε επαφή κυρίως με τη σημερινή, σύγχρονη πόλη και επομένως και αντιμέτωποι, τόσο με τα προβλήματά της, όσο όμως και με την «**σύγχρονη αισθητική**» της. Η συζήτηση περί «αισθητικής των πόλεων» δεν μπορεί επομένως να περιορίζεται μόνο στα Ιστορικά Κέντρα, όσο και αν αυτά έχουν μια ιδιαίτερη βαρύτητα, αλλά θα πρέπει να επεκτείνεται αναγκαστικά και σε άλλες περιοχές της **νεώτερης** ή ακόμα και σήμερα **αναπτυσσόμενης πόλης** (π.χ. πυκνοδομημένες ζώνες κατοικίας γύρω από το κέντρο, νεώτερα «προάστια», περιαστικός χώρος, είσοδοι της πόλης, κλπ).

Η ενασχόληση με τα ζητήματα της «αισθητικής» αυτής της σύγχρονης, σήμερα αναπτυσσόμενης, πόλης, αποτελεί σημαντική πρόκληση, μεταξύ άλλων και επειδή αυτή, ακριβώς επειδή συντίθεται από περιοχές υπό διαμόρφωση, παρουσιάζει και τις μεγαλύτερες δυνατότητες να δεχθεί και να αφομοιώσει βελτιωτικές δράσεις και παρεμβάσεις.

Στο πλαίσιο του παραπάνω σκεπτικού, η εργασία δίνει έμφαση στην ανάδειξη των προβλημάτων της σημερινής πόλης ως προς την αισθητική της και διερευνά πιθανές αρχές και μέτρα για τη διαφύλαξη της αισθητικής ποιότητας του αστικού χώρου.

10. Transformations in the image of the Greek city. Motives and effects on the contemporary urban fabric, πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου AESOP (Association of European Schools of Planning) 2004 «Metropolitan Planning and Environmental Issues», Grenoble 1 – 4.7.2004.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε και παρουσιάστηκε σε συνεργασία με τους Μ. Ζήφου, Β. Ιωάννου και Δ. Πολυχρονόπουλο.

The paper is trying to compile the basic parameters that affect the urban form, as well as their visual manifestations in the Greek city of today. These parameters are related with global, or wider spatial socio-economic and technological, shifts while, it is obvious that today, more than any time before; cities worldwide are transformed under al-

most similar trends and impulses. Thus, the differentiating factor in each case is not as much the new inputs, but mostly the pre-existing layers or piles of the urban fabric and the way that these layers react. Greek cities appear to have a number of particularities in their recent evolution effecting correspondingly on forms and images, declining from the western European paradigms. Despite this, we should accept that there exists a contemporary homogenisation of the urban space. Which are the parts of the homogenisation process? And which are the elements, constituting urban diversity in the Greek city?

The paper follows a three-step approach; firstly, we briefly outline the main determinants of the evolution of the Greek city over the 20th century, focusing on the dynamics of the unplanned urban tissue generation, the impact of urban planning regulations, and their basic inheritances to the Greek city of today. This is followed by a clarification of the contemporary trends or inputs. For example, the sprawl of huge shopping and recreation multi-spaces over the city centres contrasting local activities and figures, or the renewal of several historic parts in opposition to vast alterations on the urban landscape, are two specific aspects of a progressive functional and visual transformation. Finally, the product of this transformation –the new image of the Greek city and its constituting visual elements- is approached as a whole through characteristic case studies.

The paper presents an analytical work closely related to both urban planning and urban design processes since it is exploring their initiatives and, in an extend, their effects on the city image. The transformations in urban landscape and figures appear today as a main object for urban planning.

11. The 2004 Olympic games: a non-planning paradigm? πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου AESOP (Association of European Schools of Planning) 2004 «Metropolitan Planning and Environmental Issues», Grenoble, 1 – 4.7.2004.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε και παρουσιάσθηκε σε συνεργασία με τους Μ. Ζήφου, Β. Ιωάννου και Δ. Πολυχρονόπουλο.

The location and design of major sport complex facilities and infrastructure projects associated with the organization of the 2004 Olympic Games afforded the Greek state a proactive role in influencing the trajectory and dynamics of the Athens urban region change. However, the dispersed siting of these facilities and of the accompanying large-scale construction development in the Athens metropolitan region is expected to negatively influence the locational patterning of Athens by further promoting its current sprawling pattern. Widely publicized controversies and legal disputes regarding the siting of these facilities raise serious questions as to whether these locational choices were

made within a planning framework that evaluated the spatial impacts of these projects. Moreover, the prevailing rhetoric legitimating the siting locations as well as the design and use characteristics of the projects emphasized the growth potential of the games and their added value to the city's image and its enhanced role in the hierarchy of world cities while disregarding the environmental dimension.

The hypothesis of this paper is that the decisions regarding the location, design and use characteristics of the new Olympic projects constructed within the Athens metropolitan region were based mainly on economic criteria and taken without any meaningful public debate thus, promoting the interests of the private real estate sector.

The purpose of this paper is to demonstrate that the process of planning the new Olympic facilities in Athens, whether for sports, media or accommodation, did not address the spatial impacts of these projects particularly as these affect the growth pattern of the Athens metropolitan region. The analysis will rely on secondary sources of data, such as plans, design workshop reports, and policy reports, in order to show:

- the stated goals and objectives of the planned Olympic projects
- the degree of integration of sustainability issues into the planning process, and
- the criteria used for site selection and participant composition
- It is expected that this paper will make a contribution to the body of knowledge regarding international planning practice and offer some insightful information on the planning of a major world event, such as the Olympic Games.

12. The impacts of major transportation infrastructure on the form and function of the urban space: the case of the "Athens urban freeway".
Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου AESOP (Association of European Schools of Planning) 2005 «The dream of a greater Europe», Vienna, 13 – 17.7.2005.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε και παρουσιάστηκε, σε συνεργασία με την Μ. Ζήφου.

The scope of this paper is to examine the array of impacts generated by the construction and operation of large-scale transportation projects inserted into the urban fabric by concentrating on issues of traffic accommodation, urban development change and environmental improvement.

Increased traffic flow problems, associated with the growth of personal mobility, dispersed development patterns, increased car ownership and behavioral patterns have become a major challenge for the organization and function of urban regions. Their accommodation must address issues related to congestion and energy costs, accessibility and the quality of the urban environment and therefore, relies on the development

of integrated transportation strategies that combine the use of mass transit and roadway networks.

In an attempt to address ever increasing congestion problems in the greater Athens metropolitan area, public authorities implemented in the '90's the design and construction of an urban freeway in order to bypass the city centre and improve overall traffic conditions. The construction and operation of the 65.3 km long urban highway, the first Public Private Partnership BOT highway project in Greece, drastically changed the landscape and form of the entire metropolitan area bisecting residential areas in many municipalities on the premise of achieving economic, transportation, spatial and environmental goals.

The objective of this paper is to study the complex relationship that exists between large-scale transportation projects and the form and functioning of an urban region using the Athens urban freeway as a case study. The paper will firstly analyze the planning, design, construction and operation of this urban highway project in terms of its spatial, financial and operation parameters, and secondly it will assess the impacts of this project on:

- urban development trends (i.e. land use changes, growth of new activity centers)
- traffic flow and accessibility in the greater metropolitan area (i.e. reduction of traffic congestion), and
- the urban environment (i.e. air pollution and noise levels)

The analysis will rely on available field data, such as traffic counts, air quality measurements and land use data as well as on secondary sources. Based on the findings of the above analysis, an attempt will be made to evaluate the policy of promoting the construction and operation of this project in view of its initial impacts and of overall transportation policies and trends developed at the European level.

13. The present and the future of the Greek urban landscape. Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου του Wessex Institute of Technology, UK «Sustainable Planning & Development 2005», Bologna, 12 – 14.9.2005.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε και παρουσιάστηκε, σε συνεργασία με τον Β. Ιωάννου.

The present work investigates basic parameters that affect the transformation of urban forms, focusing on the elements that define the image of the contemporary Greek city. A first important group of such parameters is connected to the endogenous dynamic of the socio-economic content of the Greek cities. It is true, that the mixture of gradually added layers, or piles, of the urban fabric, keeps a differentiation or diversity, in an extent, in an internal aspect, but also, compared to the typical sense of “European city image”, as well. A second group of parameters is connected to the recent trends and

inflows from the European and international reality, which are regarded to lead to a certain homogenization of urban landscape. A main aim of the present work is to investigate this trend on the Greek paradigm. The paper adopts a case studies' approach, organized in two stages: Initially there are described the motives and effects which have shaped the Greek urban landscape during the last decades and then, on a second phase, there are initiated several recent parameters which lead to visual inputs and newer structures of the urban fabric. Finally is attempted an estimation of the size and the quality of the existing Greek fabrics' alteration.

14. Οι θερμοϋγρομετρικές συνθήκες της παραθαλάσσιας περιοχής του Δήμου Γλυφάδας, Αττικής όπως αυτές διαμορφώνονται από τις κατά τόπους χρήσεις γης, στο: 8ο συνέδριο μετεωρολογίας κλιματολογίας & φυσικής της ατμόσφαιρας, Αθήνα, 24-26.5.2006.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Λ. Κιωκάκη, Ι. Χαραλαμπόπουλο,, Α. Κανναβού και Α. Χρονοπούλου – Σερέλη.

Το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας έχει μελετηθεί εκτενώς τις τελευταίες δεκαετίες. Για τη μείωση της έντασης των δυσμενών συνθηκών της αστικής θερμικής νησίδας απαιτείται λεπτομερής χαρτογράφηση της υφιστάμενης βιοκλιματικής κατάστασης και αξιοποίηση αυτής στον περιβαλλοντικό αστικό σχεδιασμό.

Η εργασία έγινε στη Γλυφάδα, ένα ιδιαίτερα αναπτυγμένο παραθαλάσσιο προάστιο νοτιοανατολικά της Αθήνας, το οποίο αποτελεί εμπορικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Περιλαμβάνει αμιγώς οικιστική ζώνη, εμπορική ζώνη, καθώς και περιοχές πρασίνου και ελεύθερων χώρων. Για την καταγραφή και αξιολόγηση των θερμοϋγρομετρικών συνθηκών της περιοχής μελέτης, πραγματοποιήθηκαν 20 σειρές μετρήσεων θερμοκρασίας και σχετικής υγρασίας αέρος υπό συνθήκες μειωμένης ανταλλαγής αερίων μαζών και ανέφελου ουρανού. Η λήψη των μετρήσεων έγινε με αυτόματη κινητή μονάδα.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής και γεωστατιστικής επεξεργασίας έδειξαν σημαντική επίδραση των χρήσεων γης της περιοχής μελέτης στη διαμόρφωση της χωρικής κατανομής των μικρομετεωρολογικών παραμέτρων. Η επίδραση της θάλασσας στο θερμοϋγρομετρικό καθεστώς, ιδιαίτερα όπως αυτό διαμορφώνεται τις πρώτες πρωινές ώρες, είναι εμφανής (η διακύμανση της θερμοκρασίας ξεπέρασε τους 2.5 οC ενώ της υγρασίας ξεπέρασε το 15%) και σε συνδυασμό με την επίδραση των χώρων πρασίνου διαμορφώνουν χωρικές κατανομές με έντονη θερμοϋγρομετρική διαφοροποίηση.

15. The new «faces» of the European metropolis and their Greek version, στο: *International Journal for Sustainable Planning and Development*, Vol. 2, No. 2, 2007.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Β. Ιωάννου.

The aim of this study is to quote significant “faces” characterizing the physiognomy of the contemporary Greek city, shaped or being shaped at the moment. In this context, the term “city face” is used as an analytic tool, acknowledging that the image of the city is nothing less than the material and concrete expression of the really complicated, im-material urban dynamics and trends.

A main argument is whether the diverse “faces” of the European metropolis are reproduced in the Greek city as well, simultaneously or delayed; and whether the Greek city follows its own particular evolution, inclining or declining from the European case. At a first step, correspondent views or aspects of urban image at the European or the Global level are quoted in order to create a wider reference framework. The European city “faces”, which are approached here, are: gentrified city, multicultural city, sustainable city, virtual city and the city of a special identity. The second step is to define dominant urban “faces”: for the Greek city as well: the historic city, the planned and designed city, the unplanned/ arbitrary city, the rural city, the marginalized city, the natural city and the globalized city. Our analysis, summarizing the conclusions of recent researches and studies, has shown that the revealed new “faces” of the Greek city, even though they are a result of widespread, external dynamics, correspondent to more or less common aspects of urban evolution; in fact they are motivated by different agents and conditions in the Greek than in the European paradigm. So the future evolution it may be in some terms differentiated.

16. Το παρόν και το μέλλον του ελληνικού αστικού τοπίου, στο: *Αειχώρος, Κείμενα πολεοδομίας, χωροταξίας και ανάπτυξης, πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Τόμος 6, Τεύχος 1, Μάιος 2007.*

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Β. Ιωάννου. Διερευνά τις βασικές παραμέτρους που επιδρούν στο μετασχηματισμό των αστικών μορφών, εστιάζοντας στα στοιχεία εκείνα που καθορίζουν το χαρακτήρα της ελληνικής πόλης. Μια πρώτη σημαντική ομάδα τέτοιων παραμέτρων συνδέεται με την ενδογενή κοινωνικο-οικονομική δυναμική των πόλεων. Οι σταδιακά προστιθέμενες επάλληλες στρώσεις (layers), του αστικού ιστού, αποτελούν βασικό, παράγοντα διαφοροποίησης ή ποικιλομορφίας, που οδηγεί σε αστικά τοπία, που κατά κανόνα αποκλίνουν από το «ευρωπαϊκό παράδειγμα». Ένα δεύτερο σύνολο παραμέτρων συνδέεται με τις νέες τάσεις και εισροές από την Ευρωπαϊκή και διεθνή πραγματικότητα, οι οποίες θεωρείται ότι συνιστούν στοιχεία ομοιογένειας της εικόνας του

αστικού τοπίου. Η εργασία επιχειρεί να διερευνήσει αυτή την υπόθεση στην περίπτωση της ελληνικής πόλης. Τα συμπεράσματα από συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης συνοψίζονται και παρουσιάζονται σε δυο στάδια: αρχικά περιγράφονται οι αιτίες και οι συνθήκες που διαμόρφωσαν το ελληνικό αστικό τοπίο στις αμέσως προηγούμενες δεκαετίες, ενώ σε μια δεύτερη φάση εξετάζονται οι παράμετροι που οδηγούν σε μεταβολές της εικόνας και της δομής του αστικού ιστού. Τέλος επιχειρείται μια ποιοτική και ποσοτική εκτίμηση των έως τώρα, αλλά και των μελλοντικών, μεταβολών.

17. City as a brand name: the function of spatial planning in forming the image of European capitals in post modern era, στο: International Conference "New Concepts and Approaches for Urban and Regional Policy and Planning" (Leuven, Belgium, 2-3 April 2007).

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Τρ. Μιχαηλίδη.

This work focuses on the role of spatial planning (regional plans, strategic plans, structural plans and master plans) in creating the profile of a European capital city. It also examines the correlation between space policies, urban governance and ethics that leads a capital city to obtain a high profile among the international markets and keep their competitive advantage.

18. The spatial problems, the formal planning system and the interference of major events. The recent experience of Athens, στο: διεθνές συμπόσιο του Πανεπιστημίου Hafencity με θέμα «Planning Cultures in Europe. Exploring Cultural Differences as Resources and Restrictions for Interregional Cooperation» (Αμβούργο, 28-29 Ιουνίου 2007).

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογέρακα, Β. Ιωάννου, Τρ. Μιχαηλίδη και Δ. Σοφιανόπουλο.

Η εργασία αυτή επιχειρεί καταρχήν μια σύντομη επισκόπηση των βασικών χαρακτηριστικών και χωρικών δεδομένων της μητροπολιτικής περιφέρειας της Αθήνας, με έμφαση στα σημαντικότερα χωρικά προβλήματα. Στη συνέχεια παρουσιάζεται και επεξηγείται το σύστημα διοίκησης και σχεδιασμού με έμφαση τόσο στη σημερινή κατάσταση και τα διαπιστούμενα προβλήματα, όσο όμως και σε επιλεγμένα παραδείγματα χωρικών σχεδίων των τελευταίων δεκαετιών.

Στο παραπάνω πλαίσιο παρουσιάζεται και αξιολογείται η «εμπλοκή» του σχεδιασμού για τους Ολυμπιακούς Αγώνες «Αθήνα 2004», οι οποίοι αποτέλεσαν μια από τις σημαντικότερες μεγάλες διοργανώσεις με διεθνή εμβέλεια του 20ου αιώνα, που έλαβαν χώρα στη μητροπολιτική περιφέρεια της Αθήνας. Η πολιτική και τα μέτρα που ακολούθηθηκαν στο γενικό πολεοδομικό επίπεδο, (αλλά και αυτή που αφορούσε επιμέρους σχεδιασμούς και

δράσεις, καθώς επίσης και οι χειρισμοί που προωθούνται κατά τη μεταολυμπιακή περίοδο) αναλύονται με έμφαση στους δηλωμένους στόχους και τις προθέσεις τους.

Τέλος επιχειρείται μια αξιολόγηση των οφελών, των πιθανών αρνητικών σημείων, αλλά ενδεχομένως και των χαμένων ευκαιριών για την Αθήνα και τους κατοίκους της, με βάση τις αρχικές επιδιώξεις και δυνατότητες που αναλύθηκαν προηγουμένως. Η αξιολόγηση αφορά, τόσο τον ευρύτερο σχεδιασμό σε χωροταξικό και πολεοδομικό χωρικό επίπεδο, όσο και τον ειδικότερο χωρικό σχεδιασμό επ' ευκαιρία και για τις ανάγκες των Ολυμπιακών Αγώνων.

19. Policies for the replanning of urban coastal areas. The case of Athens. Comparisons with Hamburg, στο XXI διεθνές συνέδριο AESOP 2007 (Napoli, 11-14 Ιουλίου 2007).

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογέρακα και Δ. Σοφιανόπουλο.

This paper focuses on the replanning of coastal urban areas, using as a case study the sea front of Athens overlooking the Saronic Bay. After a short presentation of the basic characteristics and of the main spatial problems of the above zone, this work concentrates on a wide range of goals and policies which have led to regulatory arrangements and to the implementation of specific interventions. In the above framework, urban planning actions (Regulatory Plan, urban planning projects, special arrangements for land use in the coastal zone, etc.), interventions for the preparation of the Olympic Games 2004 (infrastructure, sports facilities, alterations in the area), as well as approved arrangements for the post-Olympic utilisation of the relative infrastructure are investigated and evaluated. There will also be an attempt to make comparative references to specific points in the policies, planning and interventions, concerning the riverside zone of Hamburg, as well as the case of the Hafensity project, so as to draw out conclusions concerning the relationship between forwarded policies and their spatial effects.

20. The generation of urban poles of interest on the occasion of great events and interventions. Athens – Hamburg, a comparative approach, στο: XXI διεθνές συνέδριο AESOP 2007 (Napoli, 11-14 Ιουλίου 2007).

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Β. Ιωάννου και Α. Παπαϊωάννου.

It has been gained a considerable experience in planning and implementing a big number of interventions in Athens, due to the pressure for covering the needs of 2004 Olympic Games. This process had made visible that even though the long term, regulative planning system (in which Greece has been used to for a lot of years) have not played a fundamental role in the urban – spatial development, a short term interven-

tional policy, for materializing planning actions and building works or infrastructure, can form new equilibriums within the urban space in a more dynamic way.

The aim of the paper is based on the above conclusion and it is to investigate the role that the recent Olympic infrastructure of Athens seems to play in the formation of new cores of interest in its wider metropolitan region. At the same time, the case of Hamburg is selected as a good example for posing several comparative initiatives and issues that could be used at a following step for the example of Athens. Hamburg has also implemented some significant interventions (for serving 2006 FIFA world cup, the International Floristry Expo and the city candidacy for future Olympic Games) or new large projects (as Hafencity, International Building Exhibition 2013, etc) that redistributed the poles of interest within its metropolitan area.

The thematic fields for completing the approach of the “Athens” case, and build the required connection with Hamburg, are: a) the political decisions for the post-Olympic use of all relevant installations; b) the adopted policies, related to the attraction of additional activities (cultural, commercial, services, recreation, etc); c) the technical, circulatory and other supporting infrastructure even the immediately connected to the areas of the Olympic Games infrastructure or the whole urban space in general (urban renewal projects, pedestrian ways etc); d) the emerging tensions for the generation of new centralities and cores.

21.Χωρικές μεταβολές και πολιτικές ανασχεδιασμού παράκτιων αστικών περιοχών. Διερεύνηση δυνατοτήτων αστικής αναβάθμισης στις περιπτώσεις της Αθήνας και του Αμβούργου, στο: 8ο Πανελλήνιο Γεωγραφικό Συνέδριο. Αθήνα 4-7 Οκτωβρίου 2007.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογέρακα και Δ. Σοφιανόπουλο.

Στόχος της εργασίας αυτής είναι η αξιολόγηση των πολιτικών και δράσεων ως προς την επίτευξη μιας ευρύτερης αστικής αναβάθμισης σε παράκτιες / παρόχθιες περιοχές, καθώς και ο προσδιορισμός των όρων και των προϋποθέσεων κάτω από τις οποίες κάτι τέτοιο εκτιμάται ότι μπορεί να συμβεί. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχει δοθεί έμφαση στην επανάχρηση και στον εμπλουτισμό υφιστάμενων εκτάσεων με νέες αστικές λειτουργίες, με παράλληλη ευαισθητοποίηση και στον περιβαλλοντικό τομέα. Στην παρούσα εργασία διερευνάται συγκριτικά ο ανασχεδιασμός των παράκτιων αστικών ζωνών, της Αθήνας προς το Σαρωνικό κόλπο και του Αμβούργου προς τον ποταμό Έλβα με ιδιαίτερη αναφορά στους σχεδιασμούς για την Ολυμπιάδα 2004 στην Αθήνα και το σχέδιο του «Hafencity» στο Αμβούργο. Επισημαίνονται σχετικοί στόχοι και πολιτικές και διατυπώνονται συμπερασματικές επισημάνσεις σχετικά με μελλοντικές πολιτικές, με έμφαση στην περίπτωση της Αθήνας, αξιοποιώντας την αντίστοιχη εμπειρία του Αμβούργου.

22. Διαμόρφωση νέων πόλων ενδιαφέροντος στον αστικό χώρο και διερεύνηση της συμβολής τους σε μια πιο ισόρροπη ανάπτυξη του. Η περίπτωση της μεταολυμπιακής Αθήνας, στο: 8ο Πανελλήνιο Γεωγραφικό Συνέδριο. Αθήνα 4-7 Οκτωβρίου 2007.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογέρακα, Β. Ιωάννου και Τ. Μιχαηλίδη.

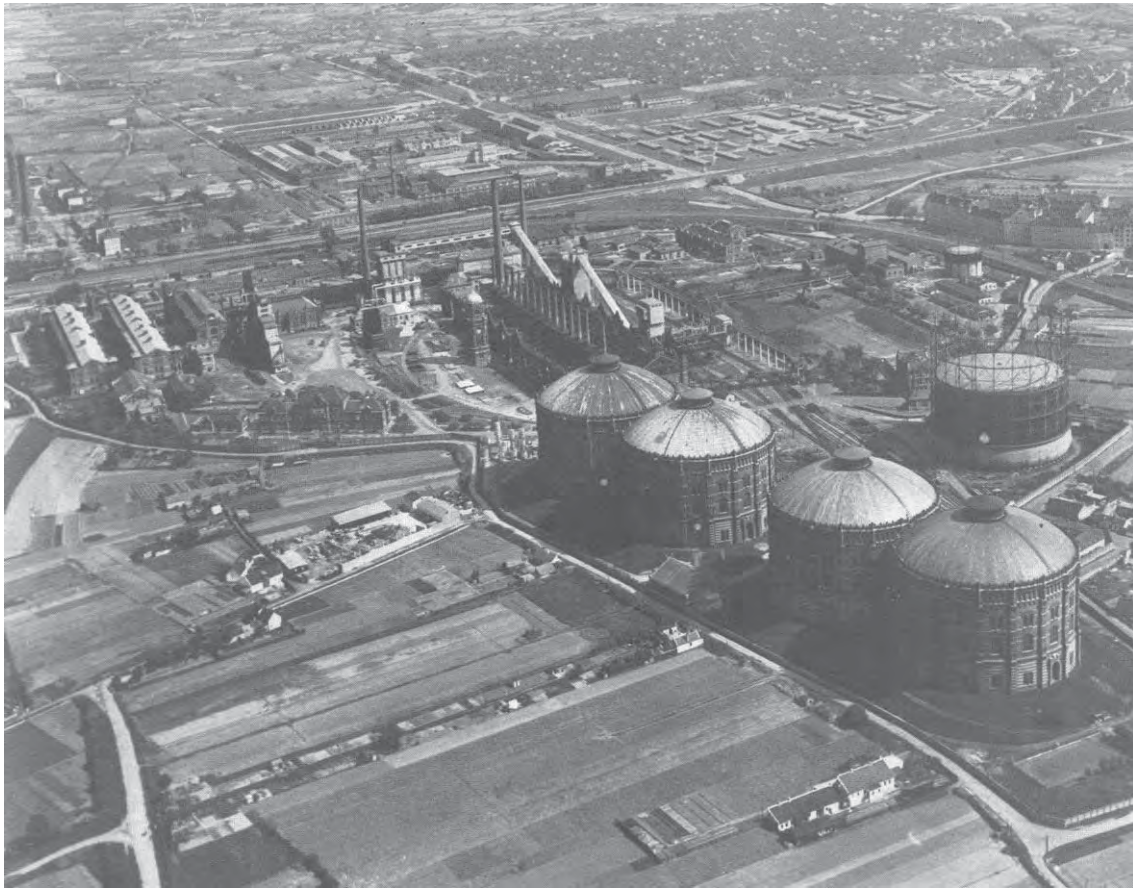
Η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα οδήγησε με δυναμικό τρόπο στη διαμόρφωση νέων πόλων ενδιαφέροντος στο Λεκανοπέδιο της Αθήνας, καθώς επίσης και στην ευρύτερη Αττική, λόγω της κατασκευής νέων ολυμπιακών εγκαταστάσεων (αθλητικών ή άλλων), καθώς επίσης και σημαντικών έργων υποδομής (ιδίως συγκοινωνιακών), καθορίζοντας σταδιακά και νέες ισορροπίες στο μεταολυμπιακό αστικό περιβάλλον. Η παρούσα εργασία επιχειρεί καταρχήν να καταδείξει αδρομερώς τον προ-ολυμπιακό «χάρτη» των πόλων ενδιαφέροντος στο Λεκανοπέδιο της Αθήνας, με βάση διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν τις κεντρικές και παραγωγικές δραστηριότητες, την ένταση της οικιστικής ανάπτυξης, την πληθυσμιακή πυκνότητα και την κατανομή των θέσεων εργασίας. Στη συνέχεια, εντοπίζοντας τις σημαντικότερες ολυμπιακές εγκαταστάσεις, επιχειρεί τη σύνθεση ενός μετά-ολυμπιακού «χάρτη» πόλων ενδιαφέροντος. Τέλος, η εργασία προχωρεί, μέσα από τη συγκριτική αξιολόγηση των δύο παραπάνω καταστάσεων (προ-ολυμπιακής και μετά-ολυμπιακής) στην εκτίμηση των συνεπειών στη χωρική ανάπτυξη και λειτουργία των επηρεαζόμενων αστικών περιοχών, καθώς επίσης και στις γενικότερες μεταβολές στη δομή του Πολεοδομικού Συγκροτήματος, λαμβάνοντας υπόψη, τις αποφάσεις για τη μεταολυμπιακή χρήση των εγκαταστάσεων, τις κάθε φορά ακολουθούμενες πρακτικές προσέλκυσης και άλλων πολιτιστικών, εμπορικών, γραφειακών, ψυχαγωγικών, κλπ. δραστηριοτήτων, καθώς επίσης και την ύπαρξη διαφόρων υποστηρικτικών τεχνικών, κυκλοφοριακών, κλπ. υποδομών. Η εργασία καταλήγει σε συμπεράσματα σχετικά με τις διαδικασίες, τις μεταβολές και το βαθμό μετατόπισης των πόλων ενδιαφέροντος στο Λεκανοπέδιο.

23. Ο αστικός σχεδιασμός μετά την αποβιομηχάνιση στην κεντρική Ευρώπη. Η περίπτωση του Gasometer στη Βιέννη, στο: 5η Πανελλήνια Επιστημονική Συνάντηση της Διεθνούς Επιτροπής για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς (TICCIH), Βόλος, 22 - 25 Νοεμβρίου 2007.

Η εργασία διερευνά το ζήτημα του σχεδιασμού των περιοχών και εγκαταστάσεων που προέκυψαν και εξακολουθούν να προκύπτουν ως «αστικά κενά», μετά από την εκτεταμένη τάση εγκατάλειψης της παραδοσιακής βιομηχανίας, η οποία εξαπλώθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες σε ολόκληρη την κεντρική Ευρώπη.

Σε ένα πρώτο εισαγωγικό μέρος παρουσιάζονται συνοπτικά οι διαδικασίες αυτής της εξέλιξης, οι σχετικές μεταλλάξεις στον αστικό χώρο και η βασική τυπολογία των παρεμβάσεων

για τον ανασχεδιασμό των αποβιομηχανοποιημένων περιοχών, με επιλεκτική αναφορά σε χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Σε ένα δεύτερο μέρος γίνεται μια συστηματικότερη αναφορά σε μια χαρακτηριστική περίπτωση συνολικού ανασχεδιασμού μιας παλιάς εγκατάστασης παραγωγής και αποθήκευσης γκαζιού, στην περιοχή Simmering, στα νότια της Βιέννης. Η ζώνη αυτή χαρακτηρίζεται από τέσσερις γιγαντιαίου μεγέθους δεξαμενές γκαζιού, κτιρίων ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού και πολεοδομικού ενδιαφέροντος των αρχών του αιώνα, που παρέμειναν σε χρήση μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Η όλη παρέμβαση, η οποία πρόσφατα ολοκληρώθηκε, ακροβατεί ανάμεσα στη «λαϊκή απαίτηση» για διατήρηση και προστασία αυτών των ιστορικών εγκαταστάσεων και στην ανάγκη για αναζωογόνηση της περιοχής με ένταξη νέων χρήσεων, αλλά παράλληλα και αξιοποίησή της για τους σκοπούς μιας ευρύτερης πολιτικής που επιθυμεί την ενσυνείδητη προώθηση της «εσωτερικής πολεοδομικής ανάπτυξης» στην πόλη της Βιέννης.

Τέλος σε ένα τρίτο και τελευταίο μέρος, η εργασία επιχειρεί να αξιολογήσει την εμπειρία του παραπάνω σχεδιασμού, με βασικό κριτήριο τα οφέλη για την πόλη και στους πολίτες της, και σε ένα επιπλέον βήμα να τη συνδέσει με τα ελληνικά δεδομένα, όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τις πολιτικές των παρεμβάσεων, τις πολεοδομικές και λοιπές διαδικασίες, καθώς επίσης και τους μηχανισμούς της υλοποίησής.

24. Hafencity: επιλογές και πρακτικές σχεδιασμού στην ανάπλαση ενός λιμανιού, Αρχιτέκτονες, περιοδικό του ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ τεύχος 71 - περίοδος Β | Σεπτέμβριος / Οκτώβριος 2008.

Στην εργασία αυτή (συντάχθηκε από κοινού με τον Ε. Ασπρογέρακα) καταγράφονται σιέψεις γύρω από τις επιλογές του σχεδιασμού στα πλαίσια ανάπλασης της περιοχής του “Hafencity” στο λιμάνι του Αμβούργου. Ξεκινώντας από την γενικότερη ανάγκη επανασχεδιασμού και αναδιαμόρφωσης των παλιών λιμενικών εγκαταστάσεων γίνεται αναφορά στις συνθήκες και στους στόχους που καθόρισαν τις στρατηγικές επιλογές για την αξιοποίηση της συγκεκριμένης ενότητας. Τα βασικά χαρακτηριστικά του σχεδίου ανάπτυξης φαίνεται να εξυπηρετούν τις επιλογές αυτές αλλά ταυτόχρονα προκύπτουν και ως αποτέλεσμα των τάσεων που επικράτησαν στις πόλεις του δυτικού κόσμου κατά τις τελευταίες δεκαετίες και αφορούσαν συνολικά τις ιστορικές μεταβολές της παραγωγικής διαδικασίας και των προτύπων διαβίωσης.

Το Hafencity φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα νέο κέντρο της πόλης, επεκτείνοντας προς τα νότια την κορεσμένη ζώνη κεντρικών λειτουργιών. Η ανάπλαση εντάσσεται στο στρατηγικό σχεδιασμό ανάπτυξης του κρατιδίου και οι κατευθύνσεις του ενσωματώνονται σε όλα επίπεδα ανάπτυξης, φτάνοντας ως και σε επιλογές διαμόρφωσης του αστικού τοπίου. Το αστικό περιβάλλον δεν καλείται απλά να αποτελέσει το κέλυφος φιλοξενίας των δραστηριοτήτων, μετουσιώνεται σε εμπορικό – τουριστικό προϊόν, δίνει προστιθέμενη αξία στις λειτουργίες του. Ο χώρος αναπτύσσεται ευέλικτα, ο σχεδιασμός συνδιαλέγεται με τις δεδομένες τάσεις, ισορροπεί μεταξύ του επιθυμητού και του αποδεκτού από την αγορά.

25. Physical and virtual urban landscapes. City image transformations on the occasion of great events, στο: 11th international conference of ISSEI - International Society for the Study of European Ideas, University of Helsinki, Language Centre, 28 July - 2 August 2008.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Β. Ιωάννου και Α. Παπαϊωάννου.

The aim of the paper is to examine the transitions on the city image for, or through, the organization of great events.

In our days, one can realize two different kinds of city image: the physical city image and the virtual city image, i.e. the dominant impression of narratives and references about the city on the mass media means and the web. The contention for the undertaking and organizing great events demands, in most of the cases, to build a special city image by underlining specific views and aspects of the city life and downplaying others. A positive mass media profile is an element of great importance for almost any planning strategy. When the great event comes to be performed and special interventions are completed, new urban landscapes are created, which are based more or less on the initial planning intentions. On one hand, the widely perceived new urban space is the result of a compromise between physical and virtual city images, but on the other hand maybe there is still a distance between the real city image and the image promoted by the mass media. This context is setting providing the main argument in our research.

In order to elaborate more on these relationships we have set the case of the Unification of Athens' Archaeological Sites as the basic reference in our contribution. It is a great urban intervention connected to the Olympic Games organization. The defining element of the "Unification", contrary to the other interventions, is that it consists of a central intersection reshaping the metropolitan centre and furthermore the city image. The project of the Unification of the Archaeological sites of Athens has been at the core of the public interest during the recent years. A space of a double substance was thus created: the city of the planning goals and the expectations that the electronic and media references about the project has generated, the city as it is gradually formed by time evolution and as the society evaluates in the end. Thus, the main argument is how time affects the convergence or the decline of these images.

26. Cities as growth engines: the spatial planning's role for the improvement of networking and competitiveness, στο: XI EURA (European Urban Research Association) conference, Milan, October 9-11, 2008.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογόρακα και Τ. Μιχαηλίδη.

This paper focuses on the spatial planning, city networking and urban governance as instruments for a more competitive city. On one hand, it analyses city networking in the contemporary competitive, knowledge –based international economy, the reforms in urban governance and the interaction of both with spatial planning. On the other hand, presents the case –study of Athens, after the Olympics, as a place where the implementation of spatial planning and the construction of major public works needs to be completed by new approaches for the exploitation of infrastructure and the mobilization of citizens so as the city become more competitive. In conclusion, it is presented that middle –ranked metropolises will be vastly favored by city networking and it is pro-

posed that Athens should invest rapidly in such networks because this is the shortest way to become a part of European corridors of development.

27. Οργανωμένες οικιστικές αναπτύξεις. Η περίπτωση του Αμβούργου: από το CityNord και το Steilshoop των μέσων του 20^{ου} αιώνα, στο Hafencity της δεκαετίας του 2000, στο: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 24-27.9.2009.

Η εργασία στοχεύει σε μια κριτική αντιπαράθεση με το ζήτημα των οργανωμένων οικιστικών αναπτύξεων στον ευρωπαϊκό χώρο κατά την τελευταία 50-ετία, με αφορμή την περίπτωση του Αμβούργου. Το Αμβούργο είναι μια πόλη που σχεδίασε και ανέπτυξε συνειδητά, ήδη από την περίοδο των δεκαετιών 1950 – 1960, οργανωμένα κτιριακά συγκροτήματα, με στόχο να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της στους τομείς των τριτογενών δραστηριοτήτων, καθώς επίσης και της κατοικίας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει, το επιχειρηματικό κέντρο CityNord, καθώς επίσης και για το συγκρότημα οργανωμένης δόμησης κατοικίας Steilshoop. Σήμερα πλέον το Αμβούργο προχωρεί και υλοποιεί με γοργούς ρυθμούς ένα νέο ευρύ πρόγραμμα οργανωμένης οικιστικής ανάπτυξης, γνωστό ως HafenCity, σε τμήμα της παλιάς λιμενικής ζώνης που γειτνιάζει με την ιστορική πόλη και με επιδίωξη προσέλιψης ποικίλων αστικών χρήσεων. Η εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει και να εξετάσει τις παραπάνω περιπτώσεις στο πλαίσιο και του ευρύτερου πολεοδομικού σχεδιασμού για την πόλη του Αμβούργου, ο οποίος χαράσσει τις κατευθυντήριες γραμμές για τη χωρική ανάπτυξη της πόλης και προωθεί πολιτικές και δράσεις, τόσο για τις νέες, όσο και για τις παλιές περιοχές οργανωμένης οικιστικής ανάπτυξης. Μεταξύ άλλων τίθενται ζητήματα που αφορούν τη μετεξέλιξη των απόψεων και των στόχων για τις οργανωμένες οικιστικές αναπτύξεις στο εξεταζόμενο διάστημα, τις σχετικές βασικές πολεοδομικές επιλογές, τα κάθε φορά επιστρατευόμενα πολεοδομικά εργαλεία, καθώς επίσης και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και οφέλη για την πόλη. Τέλος επιχειρούνται νύξεις μιας καταρχήν κριτικής αξιολόγησης των σχετικών εγχειρημάτων, από τη σκοπιά του σημερινού πολίτη του Αμβούργου.

28. Οργανωμένες πολεοδομικές αναπτύξεις. Η εμπειρία του Αμβούργου: από τη δεκαετία του 1950 στο πέρασμα στον 21ο αιώνα. στο: Αειχώρος, Κείμενα πολεοδομίας, χωροταξίας και ανάπτυξης, πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Τεύχος 11/2011.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Β. Ασπρογέρακα. Πραγματεύεται το θέμα της οργανωμένης ανάπτυξης πολεοδομικών ενοτήτων στο πλαίσιο σχετικών αρχών και θεωριών, με έμφαση στο ζήτημα της διάρθρωσης των χρήσεων γης, που έχουν δια-

μορφωθεί μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο. Η διερεύνηση του θέματος βασίζεται στην παρουσίαση και εξέταση συγκεκριμένων περιπτώσεων στο πλαίσιο του ευρύτερου πολεοδομικού σχεδιασμού για την πόλη του Αμβούργου. Μεταξύ άλλων τίγονται ζητήματα που αφορούν τη μετεξέλιξη των απόψεων και των στόχων για τις οργανωμένες οικιστικές αναπτύξεις στο εξεταζόμενο διάστημα, τις σχετικές βασικές πολεοδομικές επιλογές και τους μηχανισμούς που τις επέβαλαν, τα κάθε φορά επιστρατευόμενα πολεοδομικά εργαλεία, καθώς επίσης και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και οφέλη για την πόλη. Τέλος επιχειρούνται νύξεις μιας καταρχήν κριτικής αξιολόγησης των σχετικών εγχειρημάτων.

29. Σχεδιασμός και ταυτότητα του τόπου. Αναζήτηση αποτελεσματικών εργαλείων αστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, στο: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Marketing & Branding Τόπου, Βόλος 30.3-1.4.2012.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Ε. Ασπρογέρακα.

Η διαμόρφωση της ταυτότητας ενός τόπου, συνδέεται, τόσο με τη διαδικασία του σχεδιασμού, όσο όμως και με την επιδίωξη υλοποίησής του, μεταξύ άλλων, μέσα και από την ενεργοποίηση κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων. Η θέση αυτή αποτελεί και τη βασική, προς διερεύνηση, υπόθεση εργασίας της παρούσας εργασίας. Στο πεδίο του χωρικού σχεδιασμού, ως βασικά εργαλεία για την αστική ανάπτυξη, με έμφαση στα ζητήματα της ταυτότητας του τόπου, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τον πολεοδομικό / αστικό σχεδιασμό, καθώς επίσης και το αστικό μάρκετινγκ. Όσο επιτυχέστερη είναι η σύνδεση αυτών των δύο εργαλείων και όσο μεγαλύτερη συμπληρωματικότητα μεταξύ των δράσεών τους μπορεί να επιτευχθεί, τόσο αποτελεσματικότερη είναι και η δράση τους στον αστικό χώρο. Ο σχεδιασμός του χώρου στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών δεν έπαιξε το ρόλο που θα μπορούσε και θα όφειλε να παίζει, όσον αφορά κυρίως το συντονισμό πολιτικών σε διαφορετικούς τομείς και διοικητικά επίπεδα, καθώς επίσης και την εύστοχη και αποτελεσματική καθοδήγηση της ανάπτυξης στο χώρο. Το πρόβλημα αυτό συνδέεται μεταξύ άλλων με την απουσία μιας αποτελεσματικής οριζόντιας συνεργασίας μεταξύ των τομεακών πολιτικών, καθώς επίσης και με θεσμικές και διοικητικές ανεπάρκειες του συστήματος του πολεοδομικού χωρικού σχεδιασμού. Ως αποτέλεσμα προέκυψε η διαμόρφωση καταστάσεων στο χώρο που δε συνάδουν με την επιδίωξη μιας ελκυστικής ταυτότητας του τόπου.

Στο πεδίο των αστικών παρεμβάσεων, αν και διαπιστώνεται μια σημαντική πρόοδος σε θεσμικό επίπεδο, ειδικά όσον αφορά την εξασφάλιση των αναγκαίων εργαλείων σχεδιασμού, η υλοποίηση δράσεων για την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος υπολείπεται των προσδοκιών ενός μοντέλου ολοκληρωμένης αστικής παρέμβασης, και εκφυλίζεται εν τέλει σε σημαντικό βαθμό σε «αμυντικές» ή/και «πυροσβεστικές» παρεμβάσεις με έμφαση

σε περιορισμένης εμβέλειας αναπλάσεις του δημόσιου χώρου με χαρακτήρα κυρίως εξω-ραϊσμού και λειτουργικής / αισθητικής βελτίωσης. Παράλληλα, το ζήτημα της χρηματοδότησης των σχετικών έργων και δράσεων αναδεικνύεται σε βασικό παράγοντα για την επιτυχία του όλου εγχειρήματος της αστικής αναζωογόνησης, με κύριες παραμέτρους, το γεγονός, ότι οι αμιγώς δημόσιες χρηματοδοτήσεις βρίσκονται συνεχώς μειούμενες, την ανάγκη επιστράτευσης νέων και περισσότερο σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων που θα αξιοποιούν και θα δίνουν επαρκή διέξοδο σε επενδυτικές πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα, όπως επίσης και την απαίτηση για εξασφάλιση οικονομικής βιωσιμότητας των χρηματοδοτούμενων έργων.

Το ζήτημα της αξιοποίησης οικονομικών πόρων για δράσεις υπέρ του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει η ιδέα της δημιουργίας Περιβαλλοντικών Ταμείων, τα οποία, καλούνται να συμβάλουν στην υλοποίηση της πολιτικής για το περιβάλλον, με σημαντικό πεδίο εφαρμογής και αυτό των πόλεων, ενώ παράλληλα στοχεύουν σε σημαντικό βαθμό στην ορθολογική, εύστοχη, σκόπιμη και διαφανή αξιοποίηση εθνικών πόρων. Το πρόσφατα συσταθέν στη Ελλάδα Πράσινο Ταμείο, ανήκει σε αυτή την κατηγορία χρηματοδοτικών μηχανισμών και επιχειρεί να παίξει αυτό το ρόλο. Σημαντικό ζητούμενο, μεταξύ άλλων, αποτελεί η ουσιαστική συμβολή στην υλοποίηση του σχεδιασμού, κυρίως στην τοπική κλίμακα, και άρα και στην ισχυροποίηση των στοιχείων εκείνων που διαμορφώνουν τις ιδιαιτερότητες της ταυτότητας των πόλεων, τα οποία είναι και τα άμεσα ορατά και αντιληπτά από τους πολίτες.

30. Culture and Urban Planning, στο: Sustainable Development, Culture, Traditions Journal, Vol.1 /2012, 31-50.

Η εργασία διερευνά καταρχήν την έννοια του «πολιτισμού», από ετυμολογική άποψη, από τη σκοπιά των διαφόρων εννοιών που αυτή λαμβάνει στη σύγχρονη ελληνική γλώσσα, καθώς επίσης και όσον αφορά το ουσιαστικό της περιεχόμενο, με έμφαση στη σχέση της με τις πόλεις και με το φαινόμενο της αστικοποίησης. Στη συνέχεια αναλύονται οι δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα του πολιτισμού, με ειδικότερη αναφορά στο πρόγραμμα «Πολιτισμός» 2007 – 2013, στο θεσμό της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης» -με σύντομη αναφορά και σε επιλεγμένα παραδείγματα στα οποία δράσεις για τον πολιτισμό είχαν άμεσο αποδέκτη την πόλη-, όπως επίσης και στις δράσεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, κυρίως μέσα από τις χρηματοδοτήσεις της έρευνας στο πλαίσιο των μέχρι σήμερα επτά ευρωπαϊκών Προγραμμάτων – Πλαίσιο. Η εργασία επιχειρεί στη συνέχεια να διερευνήσει τη διεθνή εμπειρία από την σκοπιά των πόλεων, με αντικείμενο το χωρικό σχεδιασμό για τον πολιτισμό. Ως μελέτη περίπτωσης επιλέγεται το Βερολίνο, λόγω της δυναμικής που παρουσιάζει τις τελευταίες δεκαετίες σε αυτόν τον τομέα, αλλά και λόγω της πληρότητας και συνεπούς εξέλιξης του χωρικού σχεδιασμού του. Ειδικότερα εξετάζεται το γενικότερο πλαίσιο του πολεοδομικού σχεδιασμού για την κεντρική περιοχή

του Βερολίνου, ο χωρικός σχεδιασμός για το ιστορικό του κέντρο, όπως επίσης και λεπτομερέστερα, η περίπτωση του ανασχεδιασμού της περιοχής του «Νησιού των Μουσείων». Τέλος η εργασία διατυπώνει ορισμένες σκέψεις για την περίπτωση της Αθήνας, με αφετηρία τις υφιστάμενες ήδη πολιτιστικές υποδομές, όπως επίσης και τα πολεοδομικά προβλήματα και λοιπά χαρακτηριστικά της ίδιας της πόλης, τελικά και ως ενός είδους καθρέφτη και για τον ίδιο τον πολιτισμό της.

31. Η αντιμετώπιση της «πολεοδομικής αυθαιρεσίας» και η ιδέα του «Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου», στο: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 27-30.9.2012.

Η εργασία θίγει το πρόβλημα της πολεοδομικής αυθαιρεσίας στο περιβάλλον των ελληνικών πόλεων, καθώς επίσης και το πλαίσιο των ακολουθούμενων κατά τις τελευταίες δεκαετίες πολιτικών για την διαχείρισή του. Με αφετηρία δύο σημαντικά νομοθετήματα της δεκαετίας του 1980, τον ΓΟΚ '85 και τον ν. 1337/83, διατυπώνονται παρατηρήσεις σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης της δόμησης και της πολεοδομικής αυθαιρεσίας στον ελληνικό χώρο την περίοδο εκείνη, όπως επίσης και αναφορικά με τη σχέση τους με τη σημερινή κατάσταση και τα σχετικά προβλήματα. Περαιτέρω, με αφορμή τις πρόσφατες ρυθμίσεις για τις αυθαίρετες κατασκευές, επιχειρείται η διατύπωση μιας ερμηνείας της ιδέας του «Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου», και περιγράφεται ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα μπορούσε να λειτουργήσει η εξισορρόπηση της πολεοδομικής και περιβαλλοντικής ζημιάς που έχει προκληθεί από την πολεοδομική αυθαιρεσία, με εφαρμογή ενός συστήματος ανταποδοτικών δράσεων για τον αστικό χώρο. Ειδικότερα επιχειρείται η διατύπωση όρων και προϋποθέσεων, ώστε μια πιθανή προώθηση τέτοιων πολεοδομικών ανταποδοτικών μέτρων να έχει θετικά αποτελέσματα για τον αστικό χώρο. Η εργασία επιχειρεί τέλος να διατυπώσει απόψεις σχετικά με την ανάγκη της μη διαιώνισης του προβλήματος των αστικών αυθαιρέτων, διερευνώντας τις αναγκαίες παρεμβάσεις στον ΓΟΚ, όπως επίσης και το ζήτημα της απαραίτητης αναδιοργάνωσης των ελεγκτικών μηχανισμών, μελετών και κτιριακών έργων, ώστε αυτοί να καταστούν διαφανείς και αποτελεσματικοί.

32.Εξυγίανση πυκνοδομημένων αστικών κέντρων μέσω της δημιουργίας δικτύου υπαίθριων χώρων πρασίνου μικρής κλίμακας. Η ιδέα των «Πάρκων Τσέπης», στο: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 27-30.9.2012.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με την Ε. Πλουμίδα.

Ο αστικός βίος στις σύγχρονες πόλεις έχει υποβαθμιστεί σημαντικά. Το μακροχρόνιο και ολόένα αυξανόμενο φαινόμενο της αστικοποίησης, αλλά και οι λανθασμένοι, συχνά, από πλευράς των αρμόδιων φορέων πολεοδομικοί χειρισμοί, έχουν δημιουργήσει μια δυσάρεστη καθημερινότητα που πλήττει τους κατοίκους των μεγαλουπόλεων. Οι ελληνικές πόλεις αναπτύχθηκαν ανεξέλεγκτα, κατά κανόνα χωρίς να ακολουθήσουν κάποιον συνολικό σχεδιασμό, με αποτέλεσμα τη σταδιακή δημιουργία ανοργάνωτων οικιστικών ενοτήτων. Οι ελληνικές γειτονιές παρουσιάζουν τρομακτική έλλειψη σε ελεύθερους χώρους, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση μιας «αφιλόξενης ατμόσφαιρας», καθώς δεν υπάρχει ο απαιτούμενος χώρος όπου οι κάτοικοι θα είχαν τη δυνατότητα να απολαύσουν την επαφή με στοιχεία της φύσης, αλλά και να κοινωνικοποιηθούν και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους. Έτσι οδηγούνται στην απομόνωση τόσο από τον δημόσιο χώρο, όσο και από το κοινωνικό σύνολο, και κατ' επέκταση στην αποξένωση και από την ίδια τους την πόλη. Η έννοια της γειτονιάς βρίσκεται σε κίνδυνο.

Η παρούσα εργασία στοχεύει στην διερεύνηση και αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο υπαίθριοι χώροι μικρής κλίμακας, τα «Πάρκα Τσέπης», μπορούν να έχουν ουσιαστική συμβολή στην εξυγίανση πυκνοδομημένων αστικών περιοχών και στην επανοργάνωση του αστικού και του κοινωνικού ιστού σε επίπεδο γειτονιάς. Αρχικά αναλύεται η έννοια των Πάρκων Τσέπης και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας τους, οι στόχοι που καλούνται να υλοποιηθούν και οι ανάγκες που οφείλουν να καλύψουν. Σε δεύτερο επίπεδο περιγράφεται ο τρόπος που τα Πάρκα Τσέπης επιδρούν στο δυναμικό περιβάλλον των μεγαλουπόλεων. Αναλύεται η επιρροή που ασκούν σε επίπεδο περιβαλλοντικό, λειτουργικό, κοινωνικό, ψυχολογικό και οικονομικό. Παράλληλα εκτίθενται, σχολιάζονται και αξιολογούνται επιλεγμένα παραδείγματα Πάρκων Τσέπης από την έως τώρα ευρωπαϊκή και διεθνή εμπειρία. Τέλος, η εργασία επιχειρεί να θέσει και να καταγράψει ορισμένες γενικές κατευθύνσεις για το σχεδιασμό Πάρκων Τσέπης, με σκοπό την διασφάλιση της επιτυχούς επιρροής τους σε υποβαθμισμένες κεντρικές περιοχές πόλεων.

Κατευθυντήρια υπόθεση εργασίας αποτελεί η άποψη, ότι τα Πάρκα Τσέπης μέσα από τις διαδικασίες μιας «κοινωνικής φιλοσοφίας σχεδιασμού» που τα χαρακτηρίζει, είναι ικανά να αναβαθμίσουν σημαντικά το τραυματισμένο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων πυκνοδομημέ-

νων αστικών περιοχών, επανακτώντας γι αυτούς το δημόσιο χώρο, ως ευρύτερη ουσιαστική προέκταση του χώρου κατοικίας τους.

33. WiFi in Public Space. Approaching the Spatial Impact of Wireless Connectivity, στο: Hybrid City 2013: Subtle rEvolutions, 2nd International Biennial Conference, University Research Institute of Applied Communication, University of Athens, 23-25.2013

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με την Α. Χανή.

In the present study, the spatial impact of wireless connectivity in public space is investigated. After a thorough review of literature and a brief theoretical analysis, an online questionnaire is employed combined with the retrieved data of Athenswifi, concerning Syntagma square in Athens. Interesting concluding remarks are drawn about the potential contribution of Wi-Fi in the reactivation of public space.

34. The Environmental Awareness Park "Antonis Tritsis" in Athens: re-designing its role and form, στο: International Conference on "Changing Cities": Spatial, morphological, formal & socio-economic dimensions, Skiathos Island 18 – 21.6.2013.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τις Δ. Ιωάννου και Τ. Τζώρτζη.

The importance of green spaces and their benefits for large urban centers is well recognized. In the basin of Athens in Greece, a built-up urban environment, the lack of environmental planning has resulted the lack of green spaces, which when present, have been introduced as an element foreign to the whole of the city, without planning or sustainable design. This paper focuses on the Environmental Awareness Park "Antonis Tritsis" in Athens, a large park (1.150 acres) that constitutes an oasis against the degraded local environment. Six artificial lakes comprise the dominant element in the Park's landscape highlighting the rare in Attica, liquid component of freshwater that attracts different types of birds, while offering one of unique beauty, recreation and walking area within the city walls. The objective of the study is to create redevelopment proposals for this special-purpose Park, targeting both the utilization of the existing structures as well as its redesigning, introducing: a) the use of renewable energy in order to contribute to energy independence and reduce pollutant emissions, b) the operation of systems of biological water cleaning to avoid water wasting and reduce the possibility of groundwater pollution by the urban wastewater, and c) the design, that must be done with bioclimatic criteria, taking into account the solar thermal proceeds of open spaces, the main criterion for the users' thermal comfort. Besides the Park's image and uses, the proposed interventions can also improve its vital role in environmental education of

the citizens, especially young children, and can be a model for sustainable organization for other urban spaces.

35. Approaching Wi-Fi as a new parameter for the planning of public space, στο: *International Conference on “Changing Cities”: Spatial, morphological, formal & socio-economic dimensions, Skiathos Island 18 – 21.6.2013.*

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με την Α. Χανή.

This paper attempts to introduce wireless connectivity as a possible parameter of urban planning process, as an unconventional tool which, in combination with the classic design principles, could become a contemporary method for regenerating public space. To this end, research has been conducted in order to investigate the aforementioned aspects.

As far as the employed methodology is concerned, an online survey in residents of Athens aiming to analyse the habits of Wi-Fi users at public as well as semi-public spaces (such as coffee shops, restaurants etc) in combination with the retrieved data from the Public Wireless Internet Access in Athens network (Athenswifi), concerning the usage of Wi-Fi during the period 2006-2012 at Syntagma square, revealed the high interest for Wi-Fi infrastructure in public space. In this paper, the necessary characteristics of public space and infrastructure, required by users who answered the questionnaire are presented, with the intention to enlighten their motivation for leaving their private space and be online in public adding new practices in using the urban space.

Through the conducted detailed evaluation of the spatial criteria set in the questionnaire combined with the study of international literature and several examples, interesting concluding remarks are drawn about the types of public space that can be used for a successful establishment of a Wi-Fi hotspots network and their urban equipment, leading to several directions for urban design typologies for open public spaces.

36. The Andros landscapes and their evolution: From Embirikos' gaze to the era of summer holidays, στο: *Sustainable Development, Culture, Traditions Journal, Vol. 1A /2014.*

Η εργασία επιχειρεί μια διερεύνηση την εξέλιξη των τοπίων της Άνδρου με αφετηρία τη φωτογραφική τεκμηρίωση χαρακτηριστικών απόψεων / τοπίων (αλλά και κοινωνικών στιγμιότυπων) του νησιού των αρχών και των μέσων του 20^{ου} αιώνα, μέσα από λήψεις του Α. Εμπειρικού, όπως επίσης και με αξιοποίηση σχετικού υλικού Ταχυδρομικών Δελταρίων της εποχής. Προορισμό αποτελεί η σημερινή εικόνα των ίδιων απόψεων / τοπίων του νησιού με σιόπό τη διατύπωση παρατηρήσεων και επισημάνσεων αναφορικά με τις αλλαγές

που αυτά έχουν υποστεί στο πέρασμα του ενός περίπου αιώνα. Συγχρόνως, στόχο αποτελεί αφενός μεν η ανίχνευση των βαθύτερων διεργασιών αυτών των αλλαγών και αφετέρου δε η διατύπωση νύξεων σχετικά με τους στόχους και τη στρατηγική μιας επιτυχημένης διαχείρισης του περιβάλλοντος και του τοπίου καθώς επίσης και της ανάπτυξης του νησιού.

37. Competitive city destination image. Correlation between cultural landscapes and city branding policies, στο: *Proceedings of the international conference on tourism (ICOT2014): Tradition meets modernity: Time for a rethink of policies, planning and development initiatives, Dalian, China 25-28 June 2014 (International Association for Tourism Policy, editor: K. Andriotis, 2014).*

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους Σ. Μιχαήλ, Κ. Μωραΐτη και Α. Σαβίδη.

The mechanism for the selection of a place, as a tourist, investment and relocation destination, depends to a large extent, on its image and reputation. City image may constitute a strong communicative tool towards specific target groups (such as tourists, investors, researchers, artists, talents etc.) and participates on a strategy that controls economic, cultural and social flows. Within the domains of culture and heritage for purposes of branding, architecture and urban design may affect changes in the transformation of the structure of tourism. Additionally, investments and visitation potential may be promoted through the multifaceted image of a region or a city.

We argue that a well planned place strategy may manage city images in order to compose a strong and competitive communicative identity. The paper attempts to correlate the key dimensions of brand image design and cultural landscape design with the aim to display a conceptual and methodological framework for destinations. The goals of a region or a city, for urban and economic development based on cultural assets, could be enhanced through an integrated strategy for the management of cultural urban nodes. The results are introducing guidelines in order to promote competitive and cultural oriented destinations for visitors, investors and talents.

The methodology used in our research is based on a critical review of existing research from key authors in the city branding literature, destination marketing and tourism, architecture and urban design. For this reason four thematic axes have been composed, with their content related on: i) Place reputation and competitive identity, ii) Brand image approach, iii) City image and cultural landscapes, iv) Methodological framework for cultural oriented destination.

The study contributes to tourism professionals, academics, researchers, policy-makers, architects, urban designers, practitioners, government officials, by providing

recommendations on place management. It also offers a holistic framework to help international destinations to move to a more effective place branding approach.

38. Τοπία της Άνδρου. Ορισμένες επισημάνσεις σχετικά με την εξέλιξή τους στο πέρασμα του 20ου αιώνα, στο: Νήσος Άνδρος, Παράδοση, Πολιτισμός, Περιβάλλον, Ανάπτυξη, Κοινωνία, Καλοκαίρι 2014/8, εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα.

Αρχικό έναυσμα για τη μελέτη της πρόσφατης εξέλιξης των τοπίων της Άνδρου αποτέλεσε η έκδοση από την Καΐρειο Βιβλιοθήκη και τις εκδόσεις Άγρα, του λευκώματος «Η Άνδρος του Ανδρέα Εμπειρικού», (Πετσόπουλος 2009), στο οποίο εκτίθενται 240 περίπου μαυρόασπρες φωτογραφίες που απεικονίζουν, μεταξύ άλλων, χαρακτηριστικές απόψεις φυσικών και οικιστικών τοπίων του νησιού, καλύπτοντας ένα χρονικό διάστημα που ξεκινάει το 1920 και εντοπίζεται κυρίως στο μέσο του 20ου αιώνα (δεκαετίες 1950 και 1960). Η ματιά του Εμπειρικού στρέφεται με ιδιαίτερη ευαισθησία προς τα «τοπεία» του νησιού προσπαθώντας να δει, πίσω από τις στατικές τους εικόνες, τα «συναισθήματα» που αυτά γεννούν στους ανθρώπους, σε διάφορες εκφάνσεις της καθημερινής ζωής, αλλά και τις «αλήθειες» της ζωής που αυτά αντικατοπτρίζουν. Στην πορεία επεξεργασίας αυτού του υλικού, δημοσιεύθηκε μια ακόμα έκδοση της Καΐρειου Βιβλιοθήκης, με τίτλο «Χαιρετίσματα από την Άνδρο ... Ταχυδρομικά Δελτάρια 1900 – 1960» (Σταθάτος 2007), που αποτυπώνει στιγμιότυπα της καθημερινής ζωής, πλαισιωμένα από τα χαρακτηριστικά φυσικά και οικιστικά ανδριώτικα τοπία.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να διερευνήσει, με βάση επιλεγμένες λήψεις από το παραπάνω αρχειακό υλικό, σε συνδυασμό με μια αντίστοιχη, πρόσφατη φωτογραφική καταγραφή, την εξέλιξη ορισμένων χαρακτηριστικών φυσικών και οικιστικών τοπίων του νησιού. Σκοπός αυτής της συγκριτικής παρατήρησης και μελέτης αποτελεί, η καταρχήν διατύπωση επισημάνσεων αναφορικά με τις αλλαγές που έχουν υποστεί τα παραπάνω τοπία στο πέρασμα του ενός περίπου αιώνα, και συγχρόνως και μια προσπάθεια αδρομερούς ερμηνείας των αιτιών, των διαδικασιών και των συνεπειών αυτών των μεταβολών. Τέλος, επιδίωξη αποτελεί επίσης και η διατύπωση ορισμένων νύξεων σχετικά με τις προοπτικές της περαιτέρω εξέλιξης του περιβάλλοντος και των ενδιαφερόντων τοπίων του νησιού, καθώς επίσης και των αναγκαίων σχετικών δράσεων από πλευράς αρμοδίων φορέων.

39. Deconstructing the complexity of smart urban processes based on their degree of ‘emergency’: two case studies from the fields of health and urbanism, στο: διεθνές συνέδριο Intelligent “Transportation Systems & Smart Cities 2014”, Πανεπιστήμιο Πάτρας, 19-22.11.2014.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους Α. Βλάχου, Α. Στεφανίδη, Δ. Παπαλεξόπουλο και Α. Ντινόπουλο.

The aim of this paper is to introduce the concept of ‘emergency’ and ‘non-emergency’ processes in smart cities. A smart city efficiently manages the whole complex network of urban operations that address the various manifestations of urban life and unravel within different space and time-frames. In this context, this paper proposes that managing the abundance and complexity of cities operations premises their deconstruction and organisation. This can be achieved through the creation of a prioritized hierarchy of urban processes based on various criteria, including their degree of ‘emergency’.

The concept of degree of ‘emergency’ is presented through two indicative case studies. The first study presents an ‘emergency’ process drawn from the field of health, and relates to the real-time management of emergency situations regarding pediatric patients with epilepsy through a 24/7 web and phone network. The aim of this network is to connect patients to data and specialized health professionals in order to offer them personalised, direct and efficient medical help.

The second study presents a ‘non-emergency’ process drawn from the field of urban planning and design. This is a long-term pilot plan for the Athenian neighbourhood of Kaisariani. It aims at releasing public space occupied by parked vehicles in densely built urban areas and promoting sustainable mobility. Its goal is the design of a network of urban equipment that supports a new concept in urban commuting, based on the modern development in telematics that allows for a combined and comfortable transportation in the city without using cars.

40. Estimating the effect of sustainability factors on apartment prices: The case of Athens greater area, στο: 21st Annual European Real Estate Society Conference. ERES: Conference. Bucharest, Romania, 2014.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους Β. Βλαχαστεργίου, Θ. Μιτράκο & Κ. Ακαντζιλίτου.

Multiple regression analysis is widely used as a research tool for modeling several aspects of both commercial and residential property. Such statistical analysis is mainly implemented for the assessment of the effect of property characteristics on values and

rental prices. The aim of this paper is to estimate, through the implementation of multiple regression analysis, the impact of different environmental and sustainability characteristics on the apartment values within the wider Athens area. The relevant available literature has been thoroughly examined in order for the environmental factors which affect residential prices to be identified. The final selection of the variables of the model was determined by restrictions and limitations imposed by the nature of the factors and the availability of the data. The sample used for the statistical analysis derived from the database of Bank of Greece, which compiles all residential property valuations carried out by the Greek credit institutions. The independent variables introduced to the model are population density, infrastructure quality, building factor, compatibility of uses and built and natural environment quality. The overall explanatory power of the selected linear regression model was substantial, with the most significant independent variable being quality of built environment. Alternative models have also been attempted, though with inferior results. A number of factors with a potentially significant explanatory power have been omitted, due to the increased complexity involved in the data collection. This fact has dictated the need for further research on potential alternatives and additions to the model, which could provide with improved results.

41. Carrying Capacity and Sustainable Urban Development, στο: 9th Annual Conference of the International Academic Association for Planning Law and Property Rights, PLPR 2015 Conference, Βόλος 2015.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Π. Βουλέλλη.

Sustainable Development stands for meeting the needs of present generations without jeopardizing the ability of future generations to meet their own needs (Brundtland Report, 1987). It offers a vision of progress that integrates immediate and longer-term objectives, local and global action, and regards social, economic and environmental issues as inseparable and interdependent components of human progress.

Regarding the Urban Space, sustainability goal means, that the economic, social and environmental goals must be in a balance. A sustainable city provides its inhabitants with security, health and economic as well as environmental resources, while creating a more secure and efficient environment for investments.

The need for a shift in development for modern cities towards sustainability has turned the interest of researchers towards further study of the problems faced by cities, specifically in finding a development limit, beyond which, development is unsustainable. For the attainment of this aim the concept of 'carrying capacity' has been introduced which is defined as the maximum tolerable limit, resistance and durability of

a space with regards to various factors (e.g. environmental quality, population, energy, unemployment etc) so that this space can remain sustainable.

This paper examines the main features of the role of urban carrying capacity as a tool for estimating sustainable development. For these aims to be fulfilled, research has been carried out regarding the historicity of Carrying Capacity and its application up to now for the calculation of the sustainable development (eg. Ecological Footprint) of a space, while simultaneously attempting to create a methodological assessment framework. A “pool” of sustainable indicators and their methodology calculation is also provided. The calculation of Carrying Capacity initially requires the partial separation of the space in administrative terms and also in terms of land use. Following this, through the sustainable indicators there will be a computation of every indicator for every area. The results of the indicators will be followed by a quality analysis of them and of their weighting depending on their effect on the space. This combination will lead to the estimation of the quality in calculation of the Carrying Capacity of each category separately (environment, economy, society) where finally their graphical presentation will show the distance or not from achieving of sustainable development.

42. Rethinking the Pyramid: the reconstruction of the contemporary urban system, στο: 2nd International Conference on “Changing Cities II: spatial, design, landscape & socio-economic dimensions” Porto Heli, Peloponnese – Greece, 22-26 June, 2015.”

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Τ. Μιχαηλίδη.

So far, most research work presents the urban system as a pyramid, implying a strong vertical dependence between the populous cities and small towns. Recently, some research works propose a different view of urban systems, considering horizontal connections among cities more important than in the past.

This work investigates the transformation of the urban systems, during the last decades, as seen by the contemporary trends of regional science and regional planning. At first, the paper examines and presents the main theories and models related with the urban system, concerning the linkages between cities and their value in the formation of urban hierarchy. Afterwards, the main issues of the current critical discussion on these topics will be presented. Finally, the paper tries to conclude and to discuss the main issues concerning the contemporary consideration of current and future urban system models.

43.Πολεοδομικός σχεδιασμός στην Ελλάδα σε αλλαγή πλεύσης. Προς μια πολύπλευρη bottom up πορεία;, στο: 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2015.

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός αποτελεί ένα κομβικής σημασίας εργαλείο στα χέρια των εθνικών και τοπικών κοινωνιών, στην Ελλάδα και διεθνώς, για τη διαχείριση, αφενός μεν συγκρούσεων μεταξύ συμφερόντων και ενδιαφερόντων στη χρήση του χώρου και αφετέρου δε αξιοποίησης και επωφελούς για το κοινωνικό σύνολο ανάπτυξης της ενδογενούς δυναμικής του.

Στην Ελλάδα, από τη δεκαετία του 1980 και μετά έγινε μια συστηματική προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος πολεοδομικού σχεδιασμού, αλλά και γενικότερα για την οικοδόμηση ενός πυραμιδοειδούς δομής μηχανισμού χωρικού σχεδιασμού, ξεκινώντας από τον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό και καταλήγοντας με σταδιακά βήματα δεσμευτικών σχέσεων στον κατώτερου επιπέδου πολεοδομικό σχεδιασμό. Οργανώθηκε έτσι και εφαρμόστηκε για περισσότερο από τέσσερις 10-ετίες ένας «εκ των άνω» (top down) χωρικός σχεδιασμός, ο οποίος αν και προφανώς έπαιξε τον ρόλο του στη διαχείριση του χώρου, παρουσίασε όμως κατά κοινή ομολογία και πολλές ανεπάρκειες, με έμφαση κυρίως στην αδυναμία έγκαιρης ολοκλήρωσης των σχεδίων.

Εύκολα μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι το υφιστάμενο μοντέλο χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα θα είχε ανάγκη παρέμβασης, με σκοπό την καλύτερη αποτελεσματικότητά του, αλλά και τη βελτίωση της δυνατότητάς του να αφουγκράζεται τις κάθε φορά υφιστάμενες ανάγκες και να ανταποκρίνεται εύστοχα προς αυτές. Σε συνέχεια αυτής της θέσης, ο χωρικός σχεδιασμός στην Ελλάδα επηρεάστηκε τα τελευταία χρόνια από δύο κυρίως κατευθύνσεις, που και οι δύο εμπεριέχουν, διαφορετικής μεν υψής αλλά ουσιώδη στοιχεία ενός «εκ των κάτω» (bottom up) σχεδιασμού.

Η πρώτη κατεύθυνση αφορά τη μεταρρύθμιση του συστήματος χωρικού σχεδιασμού με βάση τον πρόσφατο νόμο 4269/2014, ο οποίος δίνοντας μια ιδιαίτερη έμφαση στο ζήτημα της ρύθμισης της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων στο χώρο, επιχειρεί ουσιαστικά να εξασφαλίσει τη δυνατότητα μιας κατά το δυνατόν «ευέλικτης», πλην όμως αποσπασματικής χωροθέτησης οικονομικών, παραγωγικών και εν γένει επενδυτικών δραστηριοτήτων. Θεσπίζει επομένως κατά κάποιον τρόπο διαδικασίες εκ των κάτω ανάπτυξης του χώρου, με βάση την κάθε φορά και σε κάθε χώρο διαμορφούμενη δυναμική.

Η δεύτερη κατεύθυνση αφορά τις εκτός τυπικού αστικού σχεδιασμού πολιτικές στο πλαίσιο πρωτοβουλιών και διαμαρτυριών της κοινωνίας των πολιτών, που συγκροτούν δράσεις μιας ολοένα και ουσιαστικότερης εκ των κάτω προσέγγισης. Η συγκρότηση σύγχρονων μορφών «διακυβέρνησης» αναφέρεται στην εμφάνιση σύνθετων σχέσεων στη χάραξη και υλοποίηση πολιτικής, όπου εμπλέκονται «νέοι δρώντες» εκτός επίσημων φορέων, αλληλεπιδρούν και συνεργάζονται. Η τάση αυτή είναι ολοφάνερη μέσα από πολλές ευρωπαϊκές

περιπτώσεις (π.χ. Στουτγάρδη 21, Αμβούργο Gängenviertel, επανάχρηση παλιού αεροδρομίου Tempelhof / Βερολίνο, διαμαρτυρίες για νέους αυτοκινητοδρόμους / Δανία, λειτουργία αεροδρομίου Zaventem / Βέλγιο, πρωτοβουλίες «δικαίωμα στην πόλη», τοπικά κινήματα καταλήψεων, κλπ), που προσφάτως βρίσκουν το αντίστοιχο τους και στην Ελλάδα / Αθήνα (π.χ. μητροπολιτικό πάρκο Ελληνικού, πεζοδρόμηση Πανεπιστημίου, πάρκο Ναυαρίνου, κλπ).

Η παρούσα εργασία διερευνά αυτές τις αντιθετικές πορείες του σχεδιασμού στην Ελλάδα και επιχειρεί να τις τυπολογήσει, κατανοήσει και αξιολογήσει. Παράλληλα, μέσα από τη στοχευμένη μελέτη της διεθνούς εμπειρίας, η εργασία επιχειρεί να αφουγκραστεί τις τάσεις και δυναμικές που διαμορφώνονται στη διεθνή σκηνή γύρω από το ζήτημα της διαχείρισης του χώρου και να εξετάσει νέα σχήματα διακυβέρνησης προς εξυπηρέτηση των νέων αντιλήψεων.

44. Smart city planning from a “bottom-up” approach: local communities’ intervention for a smarter urban environment, στο: Fourth International Conference on Remote Sensing and Geoinformation of the Environment (RSCy2016) conference, SPIE Digital Library, 2016.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Μ. Αλβέρτη, Δ. Χατζημήτση και Φ. Κυριακίδη.

The aim of this paper is to explore the concept of "smart" cities from the perspective of inclusive community participation and Geographical Information Systems (GIS). The concept of a smart city is critically analyzed, focusing on the power/knowledge implications of a "bottom-up" approach in planning and how GIS could encourage community participation in smart urban planning. The paper commences with a literature review of what it means for cities to be "smart". It draws supporting definitions and critical insights into smart cities with respect to the built environment and the human factor. The second part of the paper, analyzes the "bottom-up" approach in urban planning, focusing on community participation reviewing forms and expressions through good practices from European cities. The third part of the paper includes a debate on how smart urban cities policies and community participation interact and influence each other. Finally, the paper closes with a discussion of the insights that were found and offers recommendations on how this debate could be addressed by Information and Communication Technologies and GIS in particular.

45. The role of Carrying capacity as a quantitative method for Urban Sustainable Development, στο: 3 International Conference on “Changing Cities” Spatial, Design, Landscape & Socio-economic Dimensions, Syros, 2017.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Π. Βουλέλλη.

Sustainable Development stands for meeting the needs of present generations without jeopardizing the ability of future generations to meet their own needs (Brundtland Report, 1987). Achieving sustainable urban development is an ultimate goal and raises a great challenge for planners, city managers and residents (World Commission on Environment Development, 1987). A sustainable city provides its inhabitants with security, health and economic as well as environmental resources, while creating a more secure and efficient environment for investments.

During the last years, there has been much research and scientific investigation, aiming to quantify the level of sustainability of an urban area. The concept of ‘carrying capacity’ is one of the ambitious methods for calculating the sustainability level of an urban area. ‘Carrying capacity’ has been introduced as the maximum tolerable limit, resistance and durability of a space with regards to various factors (e.g. environmental quality, population, energy, unemployment etc) so that this space can remain sustainable. Urban Carrying Capacity encompasses sustainability. Sustainability is a necessary and sufficient condition for a population to be at or below carrying capacity (Daily & Ehrlich, 1996). For achieving sustainability, carrying capacity assessment is an important yardstick to gauge the level and the state of urban sustainability and thus to better guide urban development (Sarma, 2012).

Since 1798 when Malthus Theory (“Essay on the Principle of Population”) was published, many researchers have tried to measure and define the role of carrying capacity in Urban Sustainable Planning. A key problem faced by those researchers / scholars was trying to determine the carrying capacity, which is the difficulty to be quantified. The use of indicators in different categories such as environment, economy, society and culture, usually lead to a qualitative analysis of the space. Another problem is the different understanding and definition of the carrying capacity’s role and how sustainable development should be measured for the urban space.

This paper presents ten different methodological approaches to the calculation of the carrying capacity of an urban area, in order to measure the level of its sustainability. These methodological approaches consider different views of the role of carrying capacity in urban planning. Their common element is that, almost all of them, use indicators with an environmental dimension. The difference is that these methodologies are based on statistical analyses with different approach each time. For example, one of

them presents the use of mapping software in combination with spatial statistics and econometrics for the estimation of carrying capacity of an urban area. Finally, this paper will present a combination of qualitative and quantitative methods.

The results from all the methodologies presented lead to a common conclusion that the quantification of carrying capacity can be one of the crucial methods of estimating the sustainability of an urban area.

46. Civil society and institutional practices towards democratization of urban planning: case studies on three German cities, στο: 3 International Conference on “Changing Cities” Spatial, Design, Landscape & Socio-economic Dimensions, Syros, 2017.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογερακά, Α. Χαζάπη, Γ. Γιουμπούλου και Π. Βουλέλλη.

Social and urban movements, citizens' initiatives and their collective reactions co-produce a wide and differentiated space of multiple and even conflictual features, origins and intentions, where local and global issues, from social cohesion and solidarity at neighborhood scale reclaiming the public space or the implications of economic crisis, are intertwined. Contemporary approaches on spatial planning tend to incorporate new methodological tools to cope with the movements of civil society, a series of procedures and practices usually described as bottom-up, informal or non-institutional, that originates from multiple synergies of distinct trajectories.

Δ.3. Λοιπές δημοσιεύσεις / επιστημονικές εργασίες / συμμετοχή σε συλλογικούς τόμους¹

1. Μελέτη για μια κατοικία στην Αθήνα – Πολύγωνο, Ετήσια Επιθεώρηση «Ελληνική κατοικία 1984», Έκδοση ΥΠΕΧΩΔΕ

Η δημοσίευση παρουσιάζει μελέτη για μια κατοικία στο Πολύγωνο (Αθήνα), που εκπονήθηκε (σε συνεργασία με Β. Σταθουλόπουλο) στα πλαίσια σπουδαστικής εργασίας του 2^{ου} έτους σπουδών στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ και διακρίθηκε με έπαινο σε σχετικό διαγωνισμό του ΥΠΕΧΩΔΕ. Ειδικότερα αναλύονται και αιτιολογούνται οι βασικές αρχιτεκτονικές επιλογές της προτεινόμενης λύσεις.

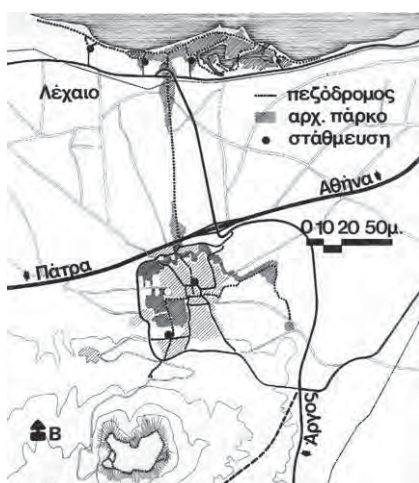
2. Αρχαία Κόρινθος. Μελέτη και ανάπλαση του οικισμού και των αρχαιολογικών χώρων, Αρχιτεκτονικά Θέματα 25/1991

Η δημοσίευση αφορά συνοπτική παρουσίαση της διπλωματικής μου εργασίας, που εκπονήθηκε (σε συνεργασία με Γ. Αναγνωστοπούλου) το 1989 στον Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας του ΕΜΠ.

Η εργασία επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στο πρόβλημα της μη αρμονικής συνύπαρξης αρχαιολογικών χώρων (που στην Ελλάδα είναι τόσο εκτεταμένοι) και σύγχρονων οικισμών. Παράλληλα αναζητά λύσεις που να μετατρέπουν την ύπαρξη των αρχαίων σε «προσόν» και όχι σε μειονέκτημα για μια περιοχή.

Βασικές αρχές της προτεινόμενης επέμβασης είναι η κατανομή των δραστηριοτήτων που φορτίζουν ιδιαίτερα τον οικισμό και η αναίρεση των ισχυρών συγκεντρώσεων, η ανάμειξη μεταξύ τους τόσο των χρήσεων, όσο και των κινήσεων και η αναβίωση στοιχείων του Παρελθόντος και η ένταξή τους στην καθημερινή ζωή του οικισμού.

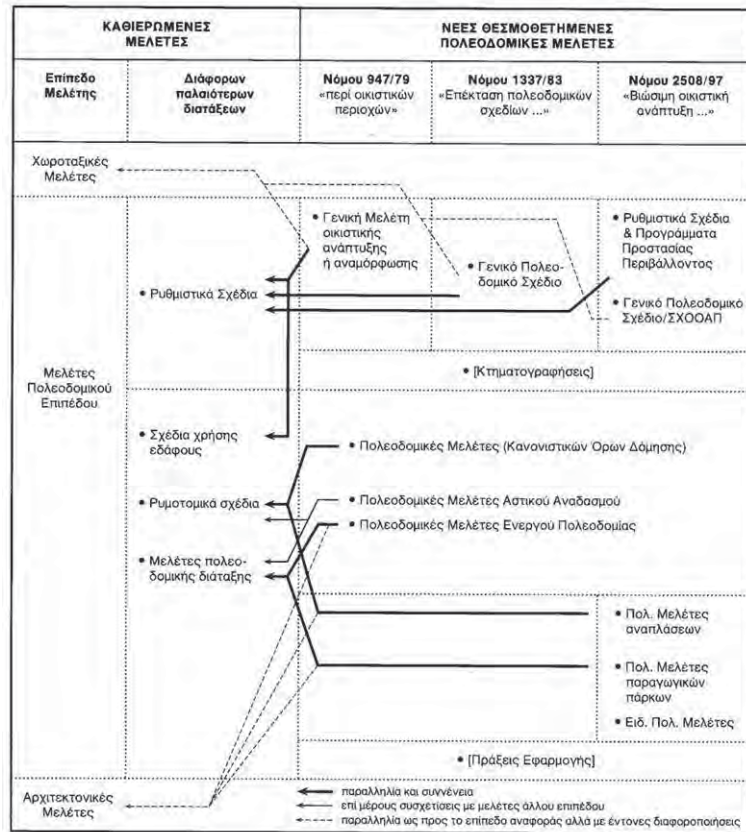

1. Η παρουσίαση των εργασιών γίνεται με χρονολογική σειρά.

3. Οι πολεοδομικές μελέτες σύμφωνα με τις πρόσφατες ρυθμίσεις στην Ελλάδα, στο: Α. Αραβαντινός, 1997/98, 2007 Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Κεφ. 11, σελ. 213 – 242.

Εξετάζεται το ιστορικό εξέλιξης των πολεοδομικών μελετών μετά το 1979, οπότε και ψηφίσθηκε ο νόμος 947, που θέσπισε για πρώτη φορά στην Ελλάδα τον «πολεοδομικό σχεδιασμό δύο επιπέδων». Εν συνεχεία, μετά από αναφορά στον νόμο 1337/83 και τις πολεοδομικές μελέτες που προέβλεπε, γίνεται εικτενης αναφορά στις νέες τάσεις και προοπτικές εξέλιξης του συστήματος των πολεοδομικών μελετών στην Ελλάδα, που σήμερα εκφράζονται από τον νόμο 2508/1997 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και σχετιζόμενες ρυθμίσεις». Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην οικιστική οργάνωση

«ανοικτής πόλης», καθώς και στις δυνατότητες πολεοδομικής αναμόρφωσης μιας περιοχής, που προσφέρουν οι «Πολεοδομικές Μελέτες Αστικού Αναδασμού».

Συγγένειες περιεχομένου, παραλληλίες και συσχετίσεις των καθιερωμένων πολεοδομικών μελετών με τις νέες πολεοδομικές μελέτες «δύο επιπέδων» που θεσμοθετήθηκαν στην Ελλάδα με τους νόμους 947/79, 1337/83 και 2508/97. Πηγή: Κων. Σερράος, από το Α. Αραβαντινός, Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, κεφ. 11, σελ. 212.

4. Συμβολή στην κατανόηση ορισμένων πρόσφατων τάσεων οργανωμένης δόμησης στην κεντρική Ευρώπη, στο: Α. Αραβαντινός, 1997/98, 2007. Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Ενот. 15.10, σελ. 379 – 395.

Γίνεται προσπάθεια παρουσίασης και αξιολόγησης μιας σειράς κατασκευασμένων συγκροτημάτων οργανωμένης δόμησης κατοικιών, κυρίως από χώρες της κεντρικής Ευρώπης, όπου (σε αντίθεση με την Ελλάδα, όπου η πολεοδομική ανάπτυξη με οργανωμένη δόμηση είχε έως τώρα περιορισμένη εφαρμογή) οι επιτακτικές στεγαστικές ανάγκες που επικράτη-

σαν μετά τον πόλεμο, σε συνδυασμό με τον σημαντικό ρόλο που ανέλαβαν να παίζουν οι δημόσιοι φορείς (το κράτος, αλλά και οι δήμοι), ως φορείς στέγασης, οδήγησε σε ευρύτατη υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων. Αποσαφηνίζεται έτσι ο κοινωνικός ρόλος του κράτους, ως σημαντικότερου φορέα στέγασης, και συγχρόνως εξετάζονται ορισμένες νέες τάσεις στον σχεδιασμό τέτοιων συγκροτημάτων.

Ειδικότερα εξετάζονται και αξιολογούνται περιπτώσεις (α) μικρής έκτασης συγκροτημάτων οργανωμένης δόμησης, σε μικρής κλίμακας επεκτάσεις μέσω ή και μικρών αραιοδομημένων οικισμών, καθώς επίσης και σε κέντρα ή γενικότερα πυκνοδομημένες περιοχές πόλεων, (β) μέσης έκτασης συγκροτημάτων οργανωμένης δόμησης, και οι επιμέρους κατηγορίες τους ανάλογα με την πυκνότητα δόμησης (υλοποιημένος συντελεστής δόμησης) και το ύψος των κτιρίων και τέλος (γ) μεγάλης έκτασης συγκροτημάτων οργανωμένης δόμησης.

5. Ελληνικά παραδείγματα οργανωμένης δόμησης από την πρόσφατη δραστηριότητα αρμοδίων φορέων, στο: Α. Αραβαντινός, 1997/98, 2007, Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Ενот. 15.11, σελ. 396 – 403.

Αναφέρεται στη δραστηριότητα των κυριότερων «επίσημων» φορέων που υλοποιούν προγράμματα οργανωμένης δόμησης κατοικίας στην Ελλάδα. Ειδικότερα παρουσιάζονται συνοπτικά και αξιολογούνται ορισμένα υλοποιημένα παραδείγματα από την πρόσφατη δραστηριότητα της Δημόσιας Επιχείρησης Πολεοδομίας και Στέγασης (ΔΕΠΟΣ), του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (ΟΕΚ) και της Κτηματικής Κατασκευαστικής Α.Ε. «ΕΚΤΕΝΕΠΟΛ».

6. Νέα προβλήματα και νέες προοπτικές (επίλογος), στο: Α. Αραβαντινός, 1997/98, 2007, Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Κεφ. 24, σελ. 575 – 605.

Στο κείμενο αυτό, που συντάχθηκε από κοινού με τον καθ. Α. Αραβαντινό, επιχειρείται κατ' αρχήν η συνοπτική καταγραφή των πρόσφατων εξελίξεων στον σχεδιασμό του αστικού χώρου, αλλά και των «αγωνιών» για το μέλλον, καθώς και των διλημάτων που γεννιούνται. Παράλληλα δίνεται έμφαση στις πρόσφατες τάσεις «επανάκτησης» του αστικού χώρου, που λαμβάνει χώρα κυρίως με τη μορφή αναμόρφωσης παλαιών βιομηχανικών, βιοτεχνικών, λιμενικών, κλπ. εγκαταστάσεων εντός της πόλης και επανάχρησής τους για καθαρά αστικές χρήσεις (εμπόριο, γραφεία, κατοικία, κλπ). Τέλος δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη για αναγέννηση των κέντρων των πόλεων, καθώς και στο ρόλο που μπορεί και πρέπει να παίζει ο ανθρώπινος παράγοντας στην αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος.

7. Γενικές αρχές - μοντέλα διάρθρωσης των λειτουργιών στην πόλη, στο: ΕΜΠ, ΣΠΕ, Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο – Επιπτώσεις στον αστικό χώρο. Σεμινάρια Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης ΕΜΠ 1998 – 1999. Κείμενα εισηγήσεων

Από την έως τώρα εξέταση των αλληλοσυσχετίσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ των διαφόρων στοιχείων του αστικού χώρου, έχουμε οδηγηθεί στο συμπέρασμα, ότι η πόλη δεν μπορεί να ειδικωθεί αποσπασματικά (σε ένα μόνο τομέα ή σε μια μόνο χωρική της ενότητα), αλλά θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένα ευρύτερο ενιαίο σύνολο, όπου δεν αρκεί απλώς να διαπιστώνουμε τα διάφορα προβλήματα και να προσπαθούμε να τα αντιμετωπίσουμε επιβάλλοντας διακριώς νέους και ολοένα ασφυκτικότερους περιορισμούς. Απαιτούνται και λύσεις που να δίνουν διέξοδο στη δυναμική της πόλης, με τρόπο όμως που να αποφεύγονται οι συγκρούσεις μεταξύ των διαφόρων στοιχείων της. Στο παρόν άρθρο, ως τέτοια στοιχεία μας ενδιαφέρουν ιδιαίτερα οι χρήσεις γης και οι διάφορες μορφές κυκλοφορίας. Ειδικότερα εξετάζονται και αξιολογούνται κατ' αρχήν ορισμένες από τις έως τώρα διατυπωμένες «παραδοσιακές» απόψεις για τους δυνατούς τρόπους διάρθρωσης αυτών των δύο στοιχείων (με βάση τα μοντέλα της συγκεντρωμένης, της δακτυλιοειδούς, της γραμμικής, της αστεροειδούς, κλπ. πόλης) και στη συνέχεια διατυπώνονται ορισμένες γενικές κατευθύνσεις για την πολεοδομική οργάνωση των παραπάνω δύο στοιχείων, σύμφωνα με τα δεδομένα και τις απαιτήσεις της σύγχρονης πόλης. Τέλος παρουσιάζονται συνοπτικά ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα από ευρωπαϊκές πόλεις, στις οποίες ο πολεοδομικός και ο κυκλοφοριακός σχεδιασμός κινήθηκαν ή κινούνται επιτυχώς στο πνεύμα των παραπάνω κατευθύνσεων.

8. Η διάρθρωση εντατικών χρήσεων γης μέσα από την πρακτική του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού στην Ελλάδα - Σχετικές κατευθυντήριες αρχές, στο: ΕΜΠ, ΣΠΕ, Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο – Επιπτώσεις στον αστικό χώρο. Σεμινάρια Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης ΕΜΠ 1998 – 1999. Κείμενα εισηγήσεων

Η έως τώρα επιστημονική έρευνα που ασχολείται με τις συσχετίσεις μεταξύ «εντατικών» χρήσεων γης και κυκλοφοριακής λειτουργίας της πόλης, έχει καταδείξει ότι υπάρχει έντονη η ανάγκη για μια στροφή από τις μέχρι τώρα εφαρμοζόμενες «αποσπασματικές αντιμετώπισεις» σε πολεοδομικό και κυκλοφοριακό επίπεδο, προς περισσότερο «συνολικές αντιμετώπισεις», οι οποίες θα χειριστούν αφενός μεν την πόλη ως ενιαίο οργανισμό, αφετέρου δε τους δύο βασικούς τομείς που εδώ εξετάζονται, την πολεοδομία και την κυκλοφορία, ως μέρη ενός ενιαίου συστήματος. Στα πλαίσια τέτοιων συνολικών αντιμετώπισεων πρέπει και είναι δυνατόν να τηρηθούν ορισμένες βασικές αρχές σχεδιασμού, οι οποίες θα συνεισφέρουν στην ισόρροπη ανάπτυξη και συσχέτιση των διαφόρων στοιχείων της πόλης, στην αποφυγή συγκρούσεων και λοιπών προβλημάτων και στην εξασφάλιση των αναγκαίων διεξόδων για την ανάπτυξη της όποιας δυναμικής της πόλης. Σ' αυτό το πνεύμα διερευνάται και αναλύεται

κατ' αρχήν, στα πλαίσια του παρόντος άρθρου, σειρά επιλεγμένων εγκριμένων Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων μέσου μεγέθους ελληνικών πόλεων, στην πλειοψηφία τους πρωτεύουσών νομών και επιχειρείται στη συνέχεια η εξαγωγή συμπερασμάτων, όσον αφορά τις βασικές αρχές που εφαρμόζονται στην τρέχουσα πρακτική του πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα, ως προς τη χωρική συσχέτιση των διαφόρων Ζωνών Πολεοδομικών Χρήσεων με τους άξονες του Κύριου Οδικού Δικτύου της πόλης. Τελικός στόχος του άρθρου είναι η σταχυολόγηση μιας σειράς κατευθυντήριων αρχών αναφορικά με τη διάρθρωση των χρήσεων γης και της κυκλοφορίας, σύμφωνα με τα δεδομένα και τις απαιτήσεις της σύγχρονης πόλης.

9. Η εμπειρία της Αυστρίας κατά την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των χρήσεων γης στην κυκλοφορία και αντιστροφή, στο: ΕΜΠ, ΣΠΕ, Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο – Επιπτώσεις στον αστικό χώρο. Σεμινάρια Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης ΕΜΠ 1998 – 1999. Κείμενα εισηγήσεων

Αντικείμενο του άρθρου είναι η παρουσίαση και αξιολόγηση των προσπαθειών αντιμετώπισης των διαφόρων δυσμενών επιπτώσεων που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση χρήσεων γης και κυκλοφορίας, μέσα από τη σχετική εμπειρία της Αυστρίας. Ειδικότερα γίνεται κατ' αρχήν μια συνοπτική αναφορά σε βασικά στοιχεία της οργάνωσης του αυστριακού κράτους, μιας και αυτή διαφέρει ουσιαστικά από την αντίστοιχη της Ελλάδας. Στη συνέχεια εκτίθενται και αναλύονται θεωρητικές θέσεις και απόψεις μέσα από τη σχετική αυστριακή βιβλιογραφία, που αναφέρονται στη σχέση πολεοδομίας / χωροταξίας και κυκλοφορίας, καθώς επίσης και βασικά σημεία που χαρακτηρίζουν το σχετικό με τους παραπάνω τομείς θεσμικό πλαίσιο. Το κύριο μέρος του άρθρου είναι αφιερωμένο στην εξέταση της αντιμετώπισης της σχέσης κυκλοφορίας, χρήσεων γης και παρόδιας δόμησης στον πολεοδομικό και κυκλοφοριακό σχεδιασμό. Πιο συγκεκριμένα εξετάζονται σχεδιασμοί διαφόρων επιπέδων, όπως για παράδειγμα το Αυστριακό Γενικό Κυκλοφοριακό Σχέδιο, ο ομόσπονδος πολεοδομικός και κυκλοφοριακός σχεδιασμός, καθώς επίσης και ο σχεδιασμός σε επίπεδο πόλης, με ιδιαίτερη έμφαση στα Αναπτυξιακά (Ρυθμιστικά) Σχέδια, στα Σχέδια Χρήσεων Γης, στα Πολεοδομικά Σχέδια Δόμησης και στις Κυκλοφοριακές Μελέτες πόλεων. Ιδιαίτερο εδάφιο αφιερώνεται στον ειδικό πολεοδομικο-κυκλοφοριακό σχεδιασμό αρτηριών, καθώς επίσης και στην πολιτική γενικότερης αποθάρρυνσης της χρήσης του ΙΧ και σε σχετικά πρόσφατα μέτρα.

10. Σχεδιασμός και υλοποίηση ενός νέου κέντρου: Η περίπτωση του St. Pölten στην Αυστρία, στο: ΕΜΠ, ΣΠΕ, Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο – Επιπτώσεις στον αστικό χώρο. Σεμινάρια Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης ΕΜΠ 1998 – 1999. Κείμενα εισηγήσεων

Το άρθρο αυτό αναφέρεται στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της νέας ομόσπονδης πρωτεύουσας του αυστριακού κρατιδίου Niederösterreich. Πρόκειται για την πόλη St.

Pölsen, ένατη μεγαλύτερη πόλη της Αυστρίας με πληθυσμό 50.000 κατοίκους. Κατ' αρχήν γίνεται μια συνοπτική αναφορά στα γενικότερο ιστορικό, πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο της επιλογής της πόλης αυτής ως ομόσπονδης πρωτεύουσας. Στη συνέχεια εκτίθενται και αναλύονται οι βασικές επιλογές του σχεδιασμού καθώς επίσης και οι γενικές αρχές του προγραμματισμού και της οργάνωσης του όλου εγχειρήματος. Τέλος το άρθρο καταλήγει στην παρουσίαση του υλοποιημένου σήμερα νέου διοικητικού / εμπορικού / πολιτιστικού κέντρου και στην αξιολόγηση της σχέσης του με τα δίκτυα κυκλοφορίας.

11. Μεσόγεια SOS για το μέλλον της Αττικής, ΣΑΔΑΣ/ΠΕΑ, ΣΕΠΟΧ, Πρακτικά ημερίδας με θέμα «Μεσόγεια. SOS για το μέλλον της Αττικής», Αθήνα 2001.

Η εργασία αναφέρεται στις ισχυρές τάσεις ανάπτυξης ενός νέου σημαντικότητας **πόλου αστικοποίησης** στην πεδιάδα των Μεσογείων, ως αποτέλεσμα ριζικής μεταβολής των δεδομένων που σχετίζονται με την «ανάπτυξη» του χώρου στην Αττική, κυρίως λόγω της κατασκευής στην περιοχή αυτή των σημαντικότερων ίσως έργων στην Περιφέρεια τα τελευταία χρόνια, δηλαδή του αεροδρομίου, καθώς και μιας σειράς μεγάλων οδικών και σιδηροδρομικών αξόνων. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη **συζήτηση γύρω από τα πλαίσια**, μέσα στα οποία θα κινηθεί η όποια αναμφισβήτητη ανάπτυξη και τα οποία πλαίσια **καλείται ο σχεδιασμός να θέσει**. Ειδικότερα διατυπώνονται σκέψεις γύρω «ερωτήματα, κινδύνους και αγωνίες» για μια σειρά κρίσιμων πολεοδομικών ζητημάτων που αφορούν την περιοχή των Μεσογείων, αλλά και την ευρύτερη περιοχή της (καθυστέρηση θεσμοθέτησης ΖΟΕ, παρεμβολή τοπικών συμφερόντων, αρτιότητα – παρεκκλίσεις, υπερεπάρκεια γης και όμως οικιστική «διαρροή», υπερπροσφορά ΣΔ στην Αθήνα, περιβάλλον – ιστορία, όψη - εικόνα μιας σημαντικής «πύλης» της χώρας, έλεγχος τήρησης νομιμότητας) και επιχειρείται τέλος η σύνδεσή τους με τον ρόλο μιας δημόσιας συζήτησης υπό μορφήν Ημερίδας, καθώς επίσης και με τις προσδοκίες που μπορεί κανείς να έχει απ' αυτήν.

12. Ο σύγχρονος πολιτιστικός πυρήνας στην καρδιά της Αθήνας και η ανάγκη ανάδειξής του, στο: Σ. Τσέτσης (επιμέλεια) Ένα μέλλον για την Αθήνα. Σε αναζήτηση πολιτικών επανοργάνωσης του αστικού συγκροτήματος της Αθήνας, εκδ. Παπαζήση, 2003.

Η εργασία (που συντάχθηκε από κοινού με τον καθ. Α. Αραβαντινό) ξεκινά από την άποψη, ότι, αν και είναι διάχυτη η εντύπωση, ότι η Αθήνα παρά το ένδοξο παρελθόν της διαθέτει δυστυχώς ένα αμφιλεγόμενο -δυναμικό αλλά και προβληματικό- παρόν, όμως διατίθενται πολιτιστικές πτυχές, που μπορούν να συμβάλουν στη σημερινή έκφραση του σύγχρονου πολιτισμού στο κέντρο της πόλης, με έμφαση στον «πολιτιστικό πυρήνα» της. Στη συνέχεια αναλύεται το υφιστάμενο ευρύτερο πολιτιστικό πλέγμα του σύγχρονου αυτού κέντρου, τονίζεται η αναγκαιότητα έκφρασης του σύγχρονου πολιτισμού της Αθήνας στο

πλέγμα του ευρωπαϊκού και διεθνούς ανταγωνισμού και τέλος διατυπώνεται μια σειρά από δυνατά μέτρα και ενδεδειγμένες πολιτικές για την τόνωση του πολιτιστικού ρόλου του κέντρου της Αθήνας. Μεταξύ άλλων δίνεται έμφαση στην αισθητική αναβάθμιση προσόψεων και δωμάτων των γύρω κτιρίων, όπως επίσης και του δημόσιου χώρου. Επίσης διερευνώνται οι δυνατότητες περιορισμού του εύρους της Οδού Πανεπιστημίου, με σκοπό την εξασφάλιση ικανοποιητικού χώρου για τη δημιουργία της κύριας πλατείας του πολιτιστικού πυρήνα της Αθήνας, καθώς επίσης και το ενδεχόμενο υποβιβασμού της Οδού Ακαδημίας με κύριο στόχο την εξασφάλιση μιας ενιαίας αστικής πλατείας για κίνηση και στάση πεζών, αλλά παράλληλα και τη δημιουργία ενός υπόγειου σταθμού αστικών λεωφορείων, με επίσης υπόγεια σύνδεση και με το δίκτυο του μετρό. Η εργασία κλείνει τονίζοντας την ανάγκη σύνδεσης του πολιτιστικού πυρήνα της πόλης και με ένα δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών που θα καλύπτει την ευρύτερη περιοχή του Λεκανοπεδίου.

13. Σχεδιασμός των πόλεων σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, Πρακτικά ημερίδας «Σχεδιασμός του χώρου και τοπική αυτοδιοίκηση»

Το άρθρο αυτό (συντάχθηκε από κοινού με την Π. Κοσμάκη) παρουσιάστηκε στην ημερίδα με θέμα «Σχεδιασμός του χώρου και τοπική αυτοδιοίκηση», που οργανώθηκε από το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας – Περιφερειακό τμήμα Θράκης και την Διευρυμένη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ροδόπης – Έβρου (Κομοτηνή, 25 Μαΐου 2003) (βλ. κεφ. Η1, σημείο 17).

Η εργασία ξεκινώντας από την έννοια του «περιβάλλοντος», το οποίο αποτελεί τη μοναδική και απολύτως απαραίτητη βάση για τη ζωή και τις δραστηριότητες του ανθρώπου, α) ως «υποδοχέα» που φιλοξενεί την ύπαρξή του, αλλά και β) ως «πόρος» απαραίτητου για τη διαβίωσή του και δεδομένων των αντιτιθέμενων σιοπιμοτήτων, στις οποίες προσκρούει η επιδίωξη ορθολογικής και εξισορροπημένης αξιοποίησής του, εντοπίζει το ενδιαφέρον της καταρχήν στην ανάγκη ανάπτυξης εξωτερικών ρυθμιστικών μηχανισμών, οι οποίοι δε μπορούν, παρά να βρουν την υλοποίησή τους στα πλαίσια ενός «περιβαλλοντικού σχεδιασμού», ενός σχεδιασμού δηλαδή που έχει κύριο αντικείμενο την οργάνωση του χώρου με βάση τον συνυπολογισμό των δεδομένων φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Στο παραπάνω πλαίσιο επισημαίνονται τόσο περιπτώσεις επιτυχημένου περιβαλλοντικού σχεδιασμού, όσο όμως και οι συνέπειες της ανυπαρξίας σχεδιασμού, και μάλιστα σε περιοχές στις οποίες ασκούνται έντονες πιέσεις παρέμβασης του ανθρώπου. Στη συνέχεια αναλύονται οι βασικές αρχές του περιβαλλοντικού αστικού σχεδιασμού και τέλος διατυπώνονται ορισμένα συμπεράσματα με τη μορφή «μηνυμάτων» προς τους συμμετέχοντες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, με επιπτώσεις στη χωρική εξέλιξη της πόλης (προβλήματα, σχεδιασμός του χώρου, περιβαλλοντικές συνιστώσες, επείγουσα ανάγκη ανάληψη δράσης, παρακολούθηση, θαρραλέες πολιτικές επιλογές).

14. Αντισεισμική προστασία και διαχείριση ελεύθερων χώρων στην πόλη, Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συμποσίου «Σεισμοί και δομημένο περιβάλλον».

Η εργασία αυτή παρουσιάστηκε στο διεθνές επιστημονικό συμπόσιο με θέμα «Σεισμοί και δομημένο περιβάλλον. Οι επιπτώσεις στον πολεοδομικό σχεδιασμό και στην οικιστική ανάπτυξη», που οργανώθηκε από το Ίδρυμα Κεφαλονιάς Ιθάκης, το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και το Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου (Αργοστόλι, 26 - 28 Ιουνίου 2003).

Με αφετηρία το γεγονός, ότι ανάμεσα στα πολλά και χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Ελλάδας, ιδιαίτερη θέση κατέχουν, χωρίς αμφιβολία, οι πολλοί και ποικίλων εντάσεων **σεισμοί**, που προκαλούν, όχι μόνο φόβο, αλλά συχνά και σημαντικές **απώλειες**, η εργασία δίνει έμφαση στην **ανάγκη εξασφάλισης και προετοιμασίας επαρκών ελεύθερων χώρων** μέσα στον ιστό των πόλεων και οικισμών, μιας και αυτοί είναι οι πρώτοι στους οποίους θα χρειασθεί να καταφύγει ο πληθυσμός. Επειδή τέτοιοι ελεύθεροι χώροι, κατά κανόνα δεν υπάρχουν σε αφθονία στις πόλεις μας, καλούμαστε, στα πλαίσια πολεοδομικών σχεδίων και σχεδίων έκτακτης ανάγκης να διαχειριστούμε κατ' αρχήν τους διαθέσιμους ελεύθερους χώρους, αλλά και να αξιοποιήσουμε δυνατότητες και περαιτέρω αύξησή τους.

Η εργασία διερευνά κυρίως τις **προϋποθέσεις** εξεύρεσης και αξιοποίησης τέτοιων ελεύθερων χώρων, αναλύοντας μεταξύ άλλων ζητήματα που αφορούν τη θέση τους στον αστικό χώρο, τη δυναμικότητά τους, τις συνθήκες πρόσβασης σ' αυτούς, τις συνθήκες ασφαλείας, καθώς επίσης και τις δυνατότητες εξασφάλισης απαραίτητων υποδομών. Παράλληλα εξετάζονται οι **συσχετίσεις με ζητήματα πολεοδομικού σχεδιασμού** και διερευνώνται παράμετροι όπως η οικιστική πυκνότητα, η δομή του αστικού ιστού και η σχέση ύψους κτιρίων και πλάτους δρόμων. Τέλος τίθενται ζητήματα συμπεριφοράς πολιτών και διατυπώνονται σκέψεις για διαμόρφωση αναγκαίων αξόνων δράσης.

15. Ορισμένοι προβληματισμοί γύρω από το ζήτημα της «χρήσης» του εδάφους, στα πλαίσια ενός περιβαλλοντικού αστικού σχεδιασμού, στο: «Πόλη και χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα», τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Α. Αραβαντινό, Αθήνα, 2004.

Η εργασία αυτή, που συμπεριλαμβάνεται στον τιμητικό τόμο για τον καθηγητή Α. Αραβαντινό με τίτλο «Πόλη και χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα», που εξέδωσαν από κοινού, η Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και ο Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών, προσδιορίζει καταρχήν μια θεώρηση της έννοιας του περιβάλλοντος στον αστικό χώρο, αφενός μεν ως «υποδοχέα» (φυσικό και ανθρωπογενές περι-

βάλλον) και αφετέρου δε ως σημαντικού «πόρου», αναγκαίου για τη διαβίωση του ανθρώπου. Στη συνέχεια προσεγγίζει την έννοια του σχεδιασμού για το αστικό περιβάλλον (περιβαλλοντικού σχεδιασμού), ως ενός μηχανισμού συμβιβασμού αντιτιθέμενων συμφερόντων, επιδιώξεων και στόχων μεταξύ διαφόρων κατηγοριών συμμετεχόντων κατά τη χρήση των πόρων (π.χ. πολιτεία, επενδυτές, πολίτες, κάτοικοι), που αποτελεί όμως παράλληλα και ένα εργαλείο συνολικής και εξειδικευμένης οργάνωσης ενός συγκεκριμένου χώρου, που αντιτίθεται στις όποιες, είτε αποσπασματικές δράσεις, είτε γενικής ισχύος κανονιστικές ρυθμίσεις που αφορούν ευρείες κατηγορίες χώρου (π.χ. εκτός σχεδίου περιοχές).

Μετά από μια γρήγορη αναφορά σε ορισμένες πρόσφατες θεωρητικές προσεγγίσεις (compact city, connected city, κλπ.) και αρχές για το σχεδιασμό, καθώς επίσης και μια συνοπτική εξέταση μιας σειράς επιτυχημένων πρακτικών εφαρμογών και παραδειγμάτων περιβαλλοντικού σχεδιασμού για τον αστικό χώρο από την Ελλάδα και το εξωτερικό, εξετάζεται το ζήτημα του «κόστους» (για την πόλη και τον άνθρωπο) ενός σχεδιασμού, αδιάφορου προς το περιβάλλον. Η περίπτωση του «εδάφους» ως μη ανανεώσιμου πόρου αποτελεί μια σημαντική πτυχή αυτής της διερεύνησης.

Η εργασία επιχειρεί τέλος στον επίλογό της, τη διατύπωση ενός «μηνύματος», που στρέφει το ενδιαφέρον του προς την έννοια της «περιβαλλοντικής ηθικής» για τον αστικό χώρο, με τη σκέψη ότι το βάρος της εφαρμογής και υλοποίησης των όποιων παρεμβάσεων είναι βέβαιο ότι πέφτει περισσότερο στους πολίτες, οι οποίοι καλούνται να «πιστέψουν» στο σχεδιασμό και να τον υποστηρίξουν, άρα και να αποδεχθούν ενδεχόμενους περιορισμούς, για να πετύχουν όμως ευρύτερες και μακροβιότερες ωφέλειες.

16. Κατευθύνσεις Αστικής Ανάπλασης – Η περίπτωση του κέντρου του Ασπροπύργου. Εξέλιξη, σημερινή κατάσταση, κίνδυνοι, προβλήματα και προοπτικές. Ημερίδα με θέμα «Αστικό Περιβάλλον και Παράδοση»

Η εργασία αυτή παρουσιάστηκε στην ημερίδα με θέμα «Αστικό Περιβάλλον και Παράδοση», που διοργανώθηκε από την Πρωτοβουλία Πολιτών για τον Ασπροπύργο (Ασπρόπυργος, 13 Φεβρουαρίου 2005). Η συγκριτική μελέτη σχεδίων και αεροφωτογραφιών, που καλύπτουν την περίοδο, από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι σήμερα, δείχνει ανάγλυφα, ότι ενώ η ευρύτερη περιοχή του Ασπροπύργου έχει υποστεί σημαντικές μεταβολές (εγκατάλειψη της γεωργικής γης, αύξηση οικιστικών και παραγωγικών εγκαταστάσεων, αλλοίωση και υποβάθμιση φυσικών στοιχείων, κλπ.), ο ίδιος ο οικισμός του Ασπροπύργου έχει διατηρήσει πολλά από τα «γνήσια» και αξιόλογα χαρακτηριστικά του. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται τα ενδιαφέροντα παλαιά σπίτια, η διατήρηση της «κλίμακας» της γειτονιάς, η ύπαρξη σημαντικών δημόσιων κτιρίων και «σημείων αναφοράς» της πόλης, η ύπαρξη ενδιαφερόντων στοιχείων πρασίνου, καθώς επίσης και η ύπαρξη σημαντικών «φυγών» (και θέας) προς τη γύρω ύπαιθρο. Όμως, η πόλη του Ασπροπύργου και ειδικότερα το κέντρο του, είναι εκτεθειμένο στον κίνδυνο μιας σειράς δυσμενών μεταβολών. Ορατό δείγμα μιας

τέτοιας πιθανής εξέλιξης αποτελεί καταρχήν η εγκατάλειψη και σταδιακή καταστροφή του ενδιαφέροντα και χαρακτηριστικού για την περιοχή οικοδομικού πλούτου, με επόμενο στάδιο την ανοικοδόμηση νέων κτιρίων στη θέση των παλιών. Η ισχυρή αύξηση του οικοδομικού όγκου δημιουργεί και επιπλέον σημαντικές επιβαρύνσεις για την πόλη, λόγω αύξησης του αριθμού αυτοκινήτων, των απορριμμάτων, του θορύβου, κλπ., άρα οδηγεί τελικά και σε επιδείνωση της ποιότητας ζωής, αλλά συγχρόνως και σε σταδιακή «απομόνωση», τόσο των κατοίκων μεταξύ τους (κοινωνική απομόνωση), όσο και της πόλης από το γύρω φυσικό της περιβάλλον. Παράλληλα, η αύξηση του πληθυσμού, σε συνδυασμό με τις παραπάνω εξελίξεις οδηγεί σε μια σειρά από καθημερινά προβλήματα, για τα οποία θα πρέπει να αναζητηθούν λύσεις. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται, η διαρκώς αυξανόμενη κυκλοφορία αυτοκινήτων, οι πιεστικές συνθήκες στάθμευσης, η «ασφυξία» των κεντρικών λειτουργιών, αλλά και η ελλιπής οργάνωση των λοιπών χρήσεων γης, η έλλειψη επαρκών πεζοδρομίων, καθώς επίσης και η παντελής απουσία εναλλακτικών μέσων μεταφοράς, όπως το ποδήλατο. Στο τελευταίο μέρος της εργασίας παρουσιάζονται ενδεικτικά παραδείγματα πολεοδομικών παρεμβάσεων ανάπλασης από ελληνικές πόλεις (Κατερίνη, Βόλος, Νάουσα, Ελευσίνα, Άνω Λιόσια, Λάρισα, κλπ.) Τονίζεται επίσης ότι δεν υπάρχουν συνταγές για την αναβάθμιση του αστικού χώρου, ενώ βασικός στόχος παραμένει, η καλλιέργεια προβληματισμού και συζήτησης, γύρω από το τι επιθυμεί η τοπική κοινωνία, αλλά και τι είναι εφικτό και σκόπιμο να γίνει σε μια πόλη, με τελική επιδίωξη τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. (Το πλήρες κείμενο της εισήγησης δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Θυριάσιο», αρ. φύλλου 280, 11. 3. 2005).

17. Το πρόβλημα της συνύπαρξης ιστορικών τόπων και «ζωντανών» οικισμών. Μια διερεύνηση «ολοκληρωμένου» αστικού σχεδιασμού για την Αρχαία Κόρινθο, στο: ΠΟΡΕΙΑ, τμητικός τόμος στον καθηγητή Διονύση Α. Ζήβα, ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2007.

Η εργασία αυτή (συντάχθηκε από κοινού με την Γ. Αναγνωστοπούλου), που συμπεριλαμβάνεται στον (υπό έκδοση) τμητικό τόμο για τον καθηγητή Δ. Ζήβα, που εκδίδεται από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, καταπιάνεται με το πρόβλημα της συνύπαρξης, ή ακόμη και της ανάγκης συνδυασμού, ιστορικών τόπων απ' τη μια πλευρά και σύγχρονων αστικών περιοχών με έντονη δυναμική απ' την άλλη.

Ειδικότερα, πολλά από τα πολεοδομικά και οικιστικά μας σύνολα, ενώ διαθέτουν, όπως είναι γνωστό, περιοχές με αξιόλογους αρχαιολογικούς χώρους ή σημαντικά σύνολα μνημείων διαφόρων εποχών, αποτελούν συγχρόνως επίκεντρο σύγχρονων παραγωγικών, οικονομικών και οικιστικών δραστηριοτήτων που βρίσκονται σε διαρκή εξέλιξη και θέτουν τις δικές τους απαιτήσεις. Παράλληλα όμως, οι περιοχές αυτές συνιστούν συχνά και ζώνες, τυπικών, σε μεγάλο βαθμό, για τη σύγχρονη κοινωνία, πολεοδομικών προβλημάτων, που απαιτούν κι αυτά κατάλληλες αντιμετώπισεις. Τίθεται επομένως επιτακτικά το πρόβλημα,

όχι απλώς και μόνο της εξεύρεσης ενός τρόπου παθητικής συνύπαρξης των δύο παραπάνω «προσώπων» των πόλεων και οικισμών μας -του ιστορικού και του σύγχρονου αναπτυσσόμενου- αλλά πολύ δε περισσότερο ενός γόνιμου και επωφελούς συνδυασμού τους, ο οποίος αφενός μεν θα εξασφαλίζει την προστασία και ανάδειξη της ιστορικής διάστασης και αφετέρου δε θα διαμορφώνει το πλαίσιο για την ανάπτυξη της όποιας σύγχρονης δυναμικής.

Η εργασία προσεγγίζει στη συνέχεια την έννοια του «ολοκληρωμένου αστικού σχεδιασμού» χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της Αρχαίας Κορίνθου. Γίνεται αναφορά στα χαρακτηριστικά της περιοχής, στο ρόλο της αρχαιολογικής ζώνης στον οικιστικό ιστό, σε στόχους, δυνατότητες και περιορισμούς που διέπουν το σχεδιασμό, καθώς επίσης και σε κατευθύνσεις για παρεμβάσεις σε χωροταξικό και σε πολεοδομικό επίπεδο. Η εργασία καταλήγει σε συμπερασματικές επισημάνσεις, γύρω από θέματα πολιτικής, που συνδέονται με τη σκοπιμότητα επιστράτευσης ενός μηχανισμού ολοκληρωμένου αστικού σχεδιασμού, καθώς επίσης και τις σχετικές προτεραιότητες.

18. The Greek spatial and urban planning system in the European context, στο: Gabriella Padovano, Cesare Blasi (επιμέλεια), *Complessità e Sostenibilità, Prospettive per i territori europei: strategie di pianificazione in dieci Paesi, Rivista bimestrale di pianificazione e progettazione, anno 02, numero 06, giu/lug 2005, edizioni Poli.design.*

Η εργασία αυτή, που συντάχθηκε από κοινού με τους Η. Γιαννήρη και Μ. Ζήφου, συμπεριλαμβάνεται στο ηλεκτρονικό περιοδικό «Complexity and Sustainability» των ιταλικών εκδόσεων «edizioni Polidesign».

Η εργασία αυτή παρουσιάζει και αναλύει σε ένα πρώτο κεφάλαιο, το ελληνικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού. Σ' αυτό το πλαίσιο γίνεται αναφορά στη διοικητική δομή της χώρας μας, καθώς επίσης και στο βασικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει το χωρικό σχεδιασμό. Στη συνέχεια αναλύεται το τρέχον σύστημα

του χωρικού σχεδιασμού με ειδική αναφορά στο εθνικό, στο περιφερειακό και στο τοπικό επίπεδο. Σε ένα δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται οι προκλήσεις του σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο, με ιδιαίτερη αναφορά στην πρόσφατη προσπάθεια σύνταξης και έγκρισης ενός «Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης». Ιδιαίτερη έμ-

φαση δίνεται στο πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων, στην ανάγκη ιδιαίτερου χειρισμού των ευαίσθητων παράκτιων, αγροτικών και παραμεθόριων περιοχών, καθώς επίσης και στην ανάγκη ελέγχου της διαδικασίας αστικοποίησης.

Τέλος, σε ένα τρίτο κεφάλαιο διερευνώνται οι επιπτώσεις των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων στη χωρική ανάπτυξη της Ελλάδας, τόσο σε περιφερειακό επίπεδο, όσο και σε τομεακό. Η εργασία ολοκληρώνεται επιχειρώντας να διατυπώσει τάσεις και μελλοντικές προοπτικές αναφορικά με το ελληνικό σύστημα σχεδιασμού.

19. Μετασχηματισμοί της ελληνικής πόλης. Επιπτώσεις στην εικόνα του αστικού τοπίου. Κείμενο για το βιβλίο: Α. Γοσποδίνη, Η. Μπεριάτος (επιμέλεια), «Τα νέα αστικά τοπία και η σύγχρονη ελληνική πόλη», εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2006.

Η εργασία αυτή (συντάχθηκε από κοινού με τον Β. Ιωάννου) συμπεριλαμβάνεται στον (υπό έκδοση) συλλογικό τόμο «Τα νέα αστικά τοπία και η σύγχρονη ελληνική πόλη», που εκδίδεται από τις «Εκδόσεις Κριτική».

Η εργασία διερευνά τις βασικές παραμέτρους που επιδρούν στο μετασχηματισμό της σύγχρονης ελληνικής πόλης, εστιάζοντας κυρίως στα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν την εικόνα του αστικού χώρου. Μια πρώτη σημαντική ομάδα τέτοιων παραμέτρων συνδέεται με την ενδογενή δυναμική των πόλεων. Είναι γεγονός, ότι οι επάλληλες στρώσεις (layers), ή στιβάδες του αστικού ιστού, που διαμορφώθηκαν στο πέρασμα των αιώνων, καθώς επίσης και το αποτέλεσμα που προκύπτει από τη συναρμογή τους, αποτελούν βασικό, παράγοντα διαφοροποίησης ή ποικιλομορφίας στο αστικό τοπίο. Οι ελληνικές πόλεις εμφανίζουν σε αυτόν τον τομέα σημαντικές ιδιαιτερότητες, που επέδρασαν, δημιουργώντας ένα αστικό τοπίο που κατά κανόνα αποκλίνει από το «ευρωπαϊκό παράδειγμα». Όμως στις μέρες μας, τα αστικά τοπία ομογενοποιούνται παντού, τουλάχιστον σε επίπεδο αντίληψης και οπτικής έκφρασης λειτουργιών και δραστηριοτήτων. Συνεπώς, μια δεύτερη ομάδα παραμέτρων που επιδρά στο μετασχηματισμό των αστικών μορφών της ελληνικής πόλης συνδέεται με τις νεώτερες εισροές από την παγκόσμια ή την ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Ποια είναι λοιπόν σήμερα τα στοιχεία της ομοιογένειας και ποια τα στοιχεία της ποικιλομορφίας ή της διαφορετικότητας και από που πηγάζουν;

Η διερεύνηση οργανώνεται σε δύο στάδια: Αρχικά αναλύονται τα χαρακτηριστικά που διαμόρφωσαν έως τώρα το σύγχρονο ελληνικό αστικό τοπίο, εστιάζοντας στις διαδικασίες της γένεσης ενός ασχεδιαστού ιστού, καθώς επίσης και στα αποτελέσματα των όποιων θεσμικών δράσεων σε επίπεδο πολεοδομικής οργάνωσης και ελέγχου της δόμησης. Στη συνέχεια αναζητούνται οι πρόσφατες εκείνες παράμετροι που οδηγούν σε νεώτερες φυσικές δομές του αστικού ιστού (αυθαίρετη επέκταση, αστική διάχυση, κλπ.), διερευνάται η συσχέτισή τους με τη μορφή της σύγχρονης ελληνικής πόλης (νέα στοιχεία αστικής ποικιλο-

μορφίας) και τέλος καταγράφονται οι αλλοιώσεις που εντοπίζονται στον υφιστάμενο ιστό (νέες υποδομές, π.χ. για κυκλοφορία, νέες χρήσεις, π.χ. πολυχώροι εμπορίου / ψυχαγωγίας, κλπ.). Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι στην παρούσα φάση, η εικόνα της ελληνικής πόλης παραμένει ακόμη διττή, εφόσον, τόσο ο γνωστός μας ιστός της μεταπολεμικής αστικοποίησης (και μέχρι τη δεκαετία του 1980), όσο και οι νεώτερες εισροές από την παγκόσμια σκηνή, διατηρούν μια ισχυρή παρουσία στην ελληνική πόλη.

20. Τα πολλά «πρόσωπα» της ελληνικής πόλης, στο: Σ. Τσέτσης (επιμέλεια) «Ένα μέλλον για την Ελληνική Πόλη», εκδόσεις Οκτάγωνο, 2007.

Η ελληνική πόλη επηρεάστηκε στην πρόσφατη εξελικτική πορεία της, κατά τον τελευταίο αιώνα, από μια πληθώρα ενδογενών, αλλά και διεθνών παραγόντων, με τρόπο τέτοιο, που οδηγήθηκε στην ανάπτυξη μιας αξιοπρόσεκτης ποικιλομορφίας, τόσο στην εικόνα του αστικού χώρου, όσο όμως κυρίως και στην πολεοδομική δομή της. Κεντρικό άξονα αυτής της εργασίας αποτελεί επομένως η διαπίστωση, ότι η ελληνική πόλη παρουσιάζει πλέον σήμερα πολλά «πρόσωπα», συντίθεται δηλαδή από μια πληθώρα διαφορετικών μεταξύ τους «αστικών τοπίων», τα οποία συνδέονται, είτε με συγκεκριμένες χωρικές της ενότητες, είτε με χαρακτηριστικές χρονικές περιόδους, κρίσιμες κοινωνικές συγκυρίες, κλπ. Προφανώς δεν εμφανίζονται όλα αυτά τα «πρόσωπα» ταυτόχρονα και στον ίδιο χώρο. Όμως υπάρχουν κάπου και κάποτε στην ελληνική πόλη και κατά περίπτωση αναδύονται, πότε έντονα και πότε ηπιότερα στην επιφάνεια, αφήνοντας το στίγμα τους και συνθέτοντας κατά την εκτίμησή μας αυτό που θα ονομάζαμε σήμερα, με μια περιεκτικότερη φράση «φυσιογνωμία», ή «αστική τοπιολογία» της ελληνικής πόλης (με την ευρύτερη έννοια των όρων «τοπίο» και «πόλη»). Δε χρειάζεται βέβαια να τονισθεί, ότι τα πολλά «πρόσωπα» της ελληνικής πόλης οδηγούν συχνότατα σε συγκρούσεις, αντιθέσεις, εκπλήξεις, αλλά και σε φαινόμενα αδικίας, σκληρότητας και απανθρωπιάς. Αν και δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υφίστανται «στεγανά» μεταξύ αυτών των «προσώπων», όμως επιχειρείται η ανάλυση των σημαντικότερων απ' αυτά, με στόχο το λεπτομερέστερο προσδιορισμό ορισμένων από τα χαρακτηριστικά τους, καθώς επίσης και μια καταρχήν εκτίμηση των αναγκών της ελληνικής πόλης, σε επίπεδο διαμόρφωσης μελλοντικών πολιτικών. Η εργασία οργανώνεται γι αυτό το σκοπό στις παρακάτω ενότητες: Η ιστορική πόλη, Η σχεδιασμένη πόλη, Η νεώτερη, δυναμική και «ασχεδιάστη» πόλη, Η αυθαίρετη πόλη, Η «αγροτική» πόλη, Η παραθεριστική πόλη, Η περιθωριακή πόλη, Ο προβληματισμός περί «φυσικής» / περιβαλλοντικής πόλης, Η επίσημη πόλη, Η «παγκόσμια» πόλη.

21. Εφησυχασμός κυκλοφορίας στο τοπικό οδικό δίκτυο, διεθνές συνέδριο «Συγκοινωνιακές παρεμβάσεις σε ιστορικά κέντρα πόλεων. Το παράδειγμα της Χερσονήσου Καβάλας».

Η εργασία αυτή παρουσιάστηκε διεθνές συνέδριο «Συγκοινωνιακές παρεμβάσεις σε ιστορικά κέντρα πόλεων. Το παράδειγμα της Χερσονήσου Καβάλας», που οργανώθηκε από

την Δημοτική Αναπτυξιακή Επιχείρηση Καβάλας (Καβάλα, 9 - 10 Φεβρουαρίου 2006). Η εργασία ξεκινώντας από τη λειτουργία και το ρόλο των τοπικών δρόμων αναλύει τα χαρακτηριστικά του δρόμου στη μεσαιωνική και προβιομηχανική πόλη και τα αντιπαραθέτει με τις αλλαγές που έχουν συμβεί μετά την επικράτηση του αυτοκινήτου, για να καταλήξει στην ιδέα του εφησυχασμού της κυκλοφορίας, ως μόνης πλέον εφικτής δράσης με στόχο την εξασφάλιση καλής ποιότητας ζωής στο σύγχρονο δημόσιο χώρο. Στη συνέχεια η εργασία προχωρεί συστηματικότερα στη διερεύνηση της έννοιας του κυκλοφοριακού εφησυχασμού, στους σχετικούς στόχους και στα μέσα που επιστρατεύονται, στις βασικές αρχές σχεδιασμού, καθώς επίσης με αναλυτικό τρόπο και στα εργαλεία για την επίτευξη εφησυχασμού κυκλοφορίας στο τοπικό οδικό δίκτυο.

22. Οι σύγχρονες πρακτικές του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις, εσπερίδα «Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων».

Η εργασία αυτή παρουσιάστηκε στην εσπερίδα «Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων», που οργανώθηκε από την Ένωση Ελλήνων Χημικών και τον Πανελλήνιο Σύλλογο Χημικών Μηχανικών (Θεσσαλονίκη, 22 Μαΐου 2006). Η εργασία ξεκινώντας από ορισμένες επεξηγηματικές διευκρινίσεις γύρω από τις έννοιες της περιβαλλοντικής επίπτωσης και του σχεδιασμού, προχωράει στην ανάλυση των πρόσφατων «πρακτικών» του σχεδιασμού για τον αστικό χώρο στην Ελλάδα. Διότι, αν και επιχειρήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες η οργάνωση ενός συστήματος χωρικού (χωροταξικού, πολεοδομικού, τομειακού, κλπ.) σχεδιασμού, οι εξελίξεις καθορίστηκαν, κατά γενική ομολογία, σε σημαντικό βαθμό, από μια σειρά από άλλες «πρακτικές». Αυτές εντοπίστηκαν, είτε σε σημειακές και αποσπασματικές δράσεις, για διάφορους τομείς που αναπτύσσονται στο χώρο (οικισμοί, μεταφορές, παραγωγικές δραστηριότητες, κλπ.) είτε, ακόμη χειρότερα, και στην ανοχή απέναντι σε εξελίξεις, οι οποίες στη συνέχεια αποδείχθηκαν καταστρεπτικές για το φυσικό και το αστικό περιβάλλον (αυθαιρεσίες, καταπατήσεις ακτών και δασών, οικιστική διάχυση, ανεξέλεγκτη ανάπτυξη οχλουσών χρήσεων, κλπ.)

Σήμερα πλέον, αποτιμώντας τις επιπτώσεις αυτών των «πρακτικών» του σχεδιασμού, η εργασία επιχειρεί να εντοπίσει τις αστοχίες, αλλά και τις περιβαλλοντικές (με την ευρύτερη έννοια) συνέπειες, μιας και αυτές θα πρέπει πλέον, στα πλαίσια της επιχειρούμενης ενεργοποίησης των πρόσφατων εργαλείων πολεοδομικού σχεδιασμού (π.χ. νέας γενιάς Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων), να αποφευχθούν πάσει θυσία.

Η εργασία θέτει τέλος μια σειρά ερωτημάτων, ο χειρισμός των οποίων αποτελεί πρωτίστως πολιτικό και δευτερευόντως τεχνοκρατικό ζήτημα, από την έκβαση όμως των οποίων θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό και η δυνατότητα αντιμετώπισης των πάγιων και κρίσιμων προβλημάτων του ελληνικού φυσικού και αστικού περιβάλλοντος.

23. Η περιοχή της αθηναϊκής τριλογίας. Ανάγκη πολεοδομικής έκφρασης του σύγχρονου πολιτισμού στο κέντρο της Αθήνας. Μια προκαταρκτική πρόταση, στο: MONUMENTA. Magazine for the natural and architectural heritage in Greece and Cyprus (<http://www.monumenta.org>), Φεβρουάριος 2008.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε από κοινού με τους Αθ. Αραβαντινό, Δ. Κονταργύρη, και Θ. Βλαστό. Περιγράφει μια πρόταση που εκπονήθηκε το 2006 με πρωτοβουλία και εθελοντική εργασία των συντακτών, υποβλήθηκε στο ΥΠΕΧΩΔΕ, στο Δήμο Αθηναίων, την Αττικό Μετρό Α.Ε. και άλλους φορείς και έχει παρουσιασθεί σε επιστημονικές εκδηλώσεις. Η πρόταση αυτή εντοπίζει το ενδιαφέρον της στην ενοποίηση του χώρου μεταξύ τη Αθηναϊκής Τριλογίας και του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων καθώς και στην απόδοσή του για χρήση των πεζών. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται η ανάδειξη του ήδη υφιστάμενου σύγχρονου πολιτιστικού πυρήνα του κέντρου της Αθήνας, δεδομένου ότι, οι σημαντικές δυσμενείς συνθήκες σχεδόν τον εκμηδενίζουν. Προφανώς υπάρχουν και πλήθος άλλων επιχειρημάτων υπέρ μιας τέτοιας παρέμβασης, που συνδέονται με τον ρόλο της Αθήνας και ειδικότερα του κέντρου της, στην τόνωση και στην περαιτέρω ενίσχυση του πολιτισμού. Φυσικά, πέραν του πολιτιστικού στόχου, τέτοιες παρεμβάσεις ενισχύουν και τη δυναμικότητα των πόλεων σε μία εποχή έντονου οικονομικού / αναπτυξιακού ανταγωνισμού. Σε αυτό το πνεύμα μεγάλη είναι η σημασία της προώθησης του «αστικού τουρισμού» μιας δραστηριότητας η οποία εξάλλου συνδυάζεται άριστα με τη λειτουργία του πολιτισμού.

24. Planning Cultures in Europe. Decoding Cultural Phenomena in Urban and Regional Planning. Edited by Joerg Knieling and Frank Othen- grafen, HafenCity University, Germany, εκδόσεις Ashgate, Urban and Regional Planning and Development Series, October 2009.

Bringing together an interdisciplinary team from across the EU, this book connects elements of cultural and planning theories to explain differences and peculiarities among EU member states. A «culturized planning model» is introduced to consider the «rules of the game»: how culture affects planning practices not only on an explicit «surface» but also on a «hidden» implicit level. The model consists of three analytical dimensions: «planning artifacts», «planning environment» and «societal environment». This book adopts these dimensions to compare planning cultures of different European countries. This sheds light not only on the organizational or institutional structure of planning, but also the influence of deeper cultural values and layers on planning and implementation processes.

Συγγραφέας (με Ε. Ασπρογέρακα και Β. Ιωάννου) αυτοτελούς κεφαλαίου με τίτλο «Planning culture and the interference of major events. The recent experience of Athens» που εντάσσεται στο «Part 4 Planning Cultures in Southern Europe». Παρατίθεται το εισαγωγικό κείμενο του άρθρου:

During the last decades, planning in Greece was identified as an essential pre-requisite towards a balanced spatial development and the necessary institutional frame was formed. As a pre-requisite for a successful application of the related policy, the main peculiarities of the public administration and some old planning culture rigidities had to be confronted. In this framework, the interference of planning for the 'Athens 2004' Olympic Games acquires distinctive importance due to the magnitude and the appeal of the event. The main question addressed is in which way the planning procedure for the Games is integrated into general spatial planning and how the policy applied and the infrastructure developed is going to affect the spatial development of the area.

In order to answer the above question, this paper initially gives a brief presentation of the planning and the administrative system, identifying the contemporary situation and problems. Thereafter, the basic spatial features of Athens Metropolitan Region are presented, focusing on the most important spatial problems and the related policy, illustrated by specific cases of spatial plans on both regional and urban level. The main planning aspects for the 'Athens 2004' Olympic Games are presented and evaluated. More specifically, the planning policy is analysed emphasising the implications for the spatial development of the area and the directions for the post-Olympic era. Ultimately, the potential detrimental effects and the unexploited opportunities of Athens and its habitants are evaluated. During the whole process the main characteristics and peculiarities of planning culture in Greece will be revealed.

25. Ο σχεδιασμός των ΑΠΕ στην ευρωπαϊκή χωροταξία. Η ειδικότερη περίπτωση της Γερμανίας, στο: Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας (επιμ. Δ. Μέλισσας), «Ειδικό Χωροταξικό για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Ένας χρόνος μετά», πρακτικά επιστημονικής εσπερίδας, 2.12.2009.

Στον ευρωπαϊκό χώρο, η συζήτηση για την ανάγκη μιας αποφασιστικής στροφής προς τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) έχει ξεινήσει, μέσα από διατυπώσεις σε επίσημα κείμενα, εδώ και τουλάχιστον μια 15-ετία. Αφορμή για αυτόν τον προβληματισμό αποτέλεσε η διαπίστωση ότι ενώ αυξάνονται οι ενεργειακές απαιτήσεις στη γηραιά ήπειρο, οι συμβατικοί τρόποι παραγωγής ενέργειας, αφενός μεν είναι έντονα ρυπογόνοι και ιδιαίτερα επιβαρυντικοί για το περιβάλλον, σε τοπικό, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, αφετέρου δε συνδέονται με μια ολοένα και αυξανόμενη εξάρτηση από την εισαγωγή ενεργειακών πόρων από τρίτες χώρες, κάτι που συνεπάγεται οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς και άλλους

κινδύνους για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στις ΑΠΕ αναγνωρίζονται σημαντικά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις συμβατικές πηγές ενέργειας. Αυτά πέρα από το γεγονός της ευρύτερης συμβατότητάς τους με τη συνολική στρατηγική μιας περιβαλλοντικά αειφόρου ανάπτυξης στον ευρωπαϊκό χώρο, αφορούν, μεταξύ άλλων, τη σταδιακή απεξάρτηση της ΕΕ από την εισαγωγή ενεργειακών πόρων από άλλες χώρες και επομένως την αύξηση της ενεργειακής της αυτόχειας, τη συμβολή στη βελτίωση της συνολικής ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας και ειδικότερα της βιομηχανίας, καθώς επίσης και τη θετική επιρροή τους στην ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, στην οικονομική και κοινωνική συνοχή και στην απασχόληση. Όμως η ανάπτυξη των ΑΠΕ προσκρούει σε μια σειρά εμποδίων, που θα πρέπει να υπερνικηθούν. Ως τέτοια εμπόδια αναγνωρίζονται: το υψηλό επενδυτικό κόστος των ΑΠΕ και η μη εσωτερικευση του εξωτερικού κόστους των συμβατικών μορφών ενέργειας, οι χρηματοδοτικοί φραγμοί που σχετίζονται με τη μακροχρόνια περίοδο απόδοσης των ΑΠΕ, η έλλειψη γνώσης, από πλευράς συντελεστών που εμπλέκονται στην ανάπτυξη των ΑΠΕ, για τις ευκαιρίες που αυτές προσφέρουν, η συχνά αρνητική στάση των εθνικών εταιρειών παραγωγής ενέργειας των κρατών μελών, ιδίως των μονοπωλιακών, η ανεπαρκής αντιμετώπιση ορισμένων τεχνικών και οικονομικών προβλημάτων που αφορούν τη σύνδεση των ΑΠΕ με τα κεντρικά δίκτυα διανομής ηλεκτρικού ρεύματος, η εποχική, ή και η ημερήσια μεταβλητότητα της παροχής ρεύματος από ορισμένους τύπους ΑΠΕ (π.χ. αιολική και ηλιακή), η απαίτηση δημιουργίας κατάλληλων υποδομών από ορισμένους τύπους ΑΠΕ (π.χ. βιοκαύσιμα), η έλλειψη ενιαίων τεχνικών απαιτήσεων για περιπτώσεις ΑΠΕ που δεν συνδέονται σε ηλεκτρικά δίκτυα, η ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης και δοκιμής σχετικών τεχνολογιών, το ισχύον ασταθές, απρόβλεπτο και χωρίς διαφάνεια πλαίσιο εργασίας για την ανάπτυξη και ανακατανομή των ΑΠΕ και των σχετικών τεχνολογιών, καθώς επίσης τέλος και οι αντιδράσεις σε τοπικό επίπεδο λόγω αυξημένης ευαισθησίας των πολιτών απέναντι σε περιβαλλοντικές παρεμβάσεις, που επηρεάζουν μεταξύ άλλων και την αισθητική του τοπίου.

Η εργασία διερευνά τις αλληλοσυσχετίσεις μεταξύ ΑΠΕ και σχεδιασμού σε επίπεδο χωροταξίας στον Ευρωπαϊκό χώρο, εξετάζοντας ως ιδιαίτερη μελέτη περίπτωση αυτή της Γερμανίας.

26. Διαχείριση και προστασία ιστορικής κληρονομιάς μέσα από τα μαθήματα πολεοδομίας και χωροταξίας, στο: Αρχιτεκτονικές Σπουδές και Αρχιτεκτονική Κληρονομιά, ΕΜΠ/ΑΠΘ, 27 & 28.5.2011.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε από κοινού με τις Ρ. Κλαμπατσέα και Μ. Μάρκου. Η τοποθέτηση των μαθημάτων πολεοδομίας και χωροταξίας, στην Σχολή αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, απέναντι στα ζητήματα διαχείρισης της ιστορικής κληρονομιάς, έχει εφελτήριο τον τρόπο που «διαβάζουμε» τα ίχνη του χρόνου στη διαμόρφωση και την λειτουργία του αστικού και εξωαστικού χώρου και έχει σημασία για την επεξεργασία μιας ορισμένης αντίληψης του

χώρου. Τα συγκεκριμένα μαθήματα προϋποθέτουν μια αντίληψη των πολλαπλών (φυσικών, οικονομικών, κοινωνικών, συμβολικών) διαστάσεων του, για να κατανοήσουν τις παραμέτρους και τις συνέπειες που έχουν οι μετασχηματισμοί του χώρου και να προσεγγίσουν κριτικά τις λογικές και τα εργαλεία παρέμβασης στους μετασχηματισμούς αυτούς, με άλλα λόγια, τον σχεδιασμό του χώρου. Στα μαθήματα πολεοδομίας και χωροταξίας, ο σχεδιασμός εμφανίζεται ως διαδικασία σύνθεσης θεματικών που αλληλοτροφοδοτούνται διατηρώντας ένα ορισμένο βαθμό αυτονομίας. Για το λόγο αυτό, συμβάλλουν στην προσέγγιση των θεμάτων ιστορικής / αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, αναδεικνύοντάς τα ως θεματική ενότητα / διάσταση στο σχεδιασμό, ως αντικείμενο εξειδίκευσης αλλά και ως θεωρητικό ζήτημα που διατρέχει «οριζόντια» (τις διάφορες θεματικές) και «κατακόρυφα» (τα επίπεδα εμπάθυνσης) στο πρόγραμμα σπουδών του αρχιτέκτονα.

27.Ο κυκλοφοριακός εφησυχασμός ως εργαλείο αστικής ανάπλασης, στο: Σ. Τσέτσης (επιμέλεια), «Πράσινες μετακινήσεις στις πόλεις. Πολιτικές για μια βιώσιμη κινητικότητα στα αστικά κέντρα. Μια ευρωπαϊκή θεώρηση». Παπασωτηρίου / Πράσινο Ταμείο 2013.

Στις παλιές πόλεις και στους παραδοσιακούς οικισμούς, ο δρόμος προσέφερε χώρο για τη συνύπαρξη ποικίλων λειτουργιών και δραστηριοτήτων πέρα από την κυκλοφορία, όπως κοινωνικών, εμπορικών, αναψυχής, κλπ. Με αυτόν τον τρόπο σφράγιζε με την παρουσία του την εικόνα του χώρου και παράλληλα αποτελούσε σημαντικό χαρακτηριστικό για την όψη ολόκληρης της πόλης. Με τη ραγδαία αύξηση της οδικής κυκλοφορίας εκτοπίστηκαν πολλές από τις λειτουργίες που εκτυλίσσονταν παλιά στον οδικό χώρο και παρέμεινε ως μόνη σχεδόν και κύρια, αυτή της κυκλοφορίας των οχημάτων. Κύριες παράμετροι για το σχεδιασμό αναδείχθηκαν αυτές της οδικής ασφάλειας και την βέλτιστης οδικής εξυπηρέτησης. Η εξέλιξη αυτή είχε αρνητικές επιπτώσεις, τόσο στην εικόνα της πόλης και στην πολύπλευρη χρήση του δρόμου, όσο όμως και στην ασφάλεια των μη μηχανοκίνητων τρόπων κυκλοφορίας. Σήμερα πλέον, στη γνωστή μας τυπική διαμόρφωση των τοπικών δρόμων των πόλεων και οικισμών αναγνωρίζεται σειρά μειονεκτημάτων, μεταξύ των οποίων μπορούμε να επισημάνουμε τη σπατάλη χώρου, τις υψηλές ταχύτητες κίνησης οχημάτων, τον περιορισμό των δυνατοτήτων χρήσης του δρόμου από τους περιοίκους και τη μονότονη και αδιάφορη όψη του οδικού χώρου.

Η ιδέα του εφησυχασμού της κυκλοφορίας επιχειρεί να προσφέρει λύσεις στο πρόβλημα της αρνητικής πολεοδομικής εξέλιξης των τοπικών δρόμων. Επιδιώκει, όχι μόνο τη μείωση της έντασης της κυκλοφορίας των οχημάτων, αλλά και μια ευρύτερη βελτίωση των δυνατοτήτων χρήσης του δρόμου, καθώς επίσης και την αναβάθμιση της μορφής και της εικόνας του. Κύριο δόγμα του Κυκλοφοριακού Εφησυχασμού είναι επομένως, ότι ο τοπικός δρόμος μπορεί και πρέπει να ξανακερδηθεί ως χώρος κίνησης και στάσης για τους πεζούς,

ως χώρος παιχνιδιού για τα παιδιά, καθώς επίσης και ως βασικό συστατικό στοιχείο της πολεοδομικής μορφής και ποιότητας των πόλεων και οικισμών.

28.Αθήνα σε κρίση. Αναζητώντας τις χωροκοινωνικές επιπτώσεις, στο:
Τιμητικός Τόμος προς τιμήν του Καθηγητή Ιωσήφ Στεφάνου, Ινστιτούτο Σύρου, Βιώσιμης Ανάπτυξης, Πολιτισμού και Παράδοσης, Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνοψης ΕΜΠ, υπό έκδοση 2015.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε από κοινού με τους Ε. Ασπρογέρακα, Th.Greve, Δ. Μπαλαμπανίδης και Α. Χανή. Μετά τον ορισμό της, το 1834, ως πρωτεύουσας του σύγχρονου ελληνικού κράτους, η Αθήνα πολλαπλασίασε τον πληθυσμό της, από 800 χιλ. σε 3,1 εκ. κατοίκους στο Λεκανοπέδιο (2011), εκτεινώντας την ανάπτυξή της σε ολόκληρη την Αττική. Πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, καθώς και εσωτερικοί και εξωτερικοί οικονομικοί μετανάστες, διαμόρφωσαν μια ποικίλη αστική κοινωνία βασισμένη στη μικρής κλίμακας οικογενειακή οικονομική δομή με παράλληλη εκτεταμένη ιδιοκτησία ακινήτων. Παράλληλα η οικονομία του κράτους έδωσε έμφαση στην τοπική κατανάλωση και διαμόρφωσε σημαντικές εξαρτήσεις από την εξωτερική χρηματοδότηση.

Η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2009 στην Ελλάδα, ξεκίνησε ως ένα πρόβλημα εκτεταμένου δημοσιονομικού ελλείμματος. Όμως, σε συνδυασμό με τα μέτρα λιτότητας που εφαρμόστηκαν στη συνέχεια, όπως επίσης και με την καθυστέρηση προώθησης αναγκαίων θεσμικών και διαρθρωτικών αλλαγών, κατέληξε τελικά σε μια παρατεταμένη ύφεση με καταστροφικές συνέπειες για ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών ομάδων. Αν και το κύριο πρόβλημα παραμένει εστιασμένο στο μακροοικονομικό επίπεδο, πολλές νέες κριτικές προσεγγίσεις ερμηνεύουν την τρέχουσα κρίση ως ένα πολύπλευρο φαινόμενο με συγκεκριμένες επιπτώσεις στο χώρο και στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Η παρούσα εργασία εστιάζει στις χωρικές επιπτώσεις της κρίσης στην πόλη της Αθήνας, επιδιώκοντας να δώσει μια σφαιρική εικόνα των λιγότερο ή περισσότερο ορατών πτυχών της: τάσεις στην οικονομία ακινήτων, πρόσβαση στη στέγαση, εμπορικές δραστηριότητες, επενδύσεις, αστική ανάπτυξη και πολιτικές, κατάσταση και χρήση του δημόσιου χώρου, των υποδομών και των μεταφορών, καθώς και περιβαλλοντικές μεταβολές. Παράλληλα διερευνάται ο ρόλος του χωρικού σχεδιασμού, με έμφαση στο νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο, στο Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης για το Δήμο της Αθήνας, στις μεγάλες στρατηγικές παρεμβάσεις, στην ανάγκη τοπικών αστικών αναπλάσεων, όπως επίσης και στην ανάγκη τόνωσης των διαφόρων επιμέρους δράσεων ανακούφισης των πολιτών.

29. Οι πρόσφατες ρυθμίσεις για τη μεταρρύθμιση του συστήματος χωρικού σχεδιασμού και το σχεδιασμό των χρήσεων γης, στο: Χρήσεις γης : Ρύθμιση του χώρου για την ανάπτυξη, ΕΜΠ, 2015.

Η περίοδος μετά τη μεταπολίτευση συνδέθηκε, μεταξύ άλλων και με μια συστηματική και διαρκή προσπάθεια για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου για το σχεδιασμό και τη διαχείριση του χώρου, σε χωροταξική και σε πολεοδομική κλίμακα. Αν και η χώρα διέθετε επομένως, στις αρχές του 21ου αιώνα, ένα πλήρες, από πλευράς εργαλείων σχεδιασμού και μεταξύ τους συνδέσεων, και επίσης αρκετά δοκιμασμένο στην πράξη για μια περίπου 15-ετία, σύστημα χωρικού σχεδιασμού, αυτό μάλλον, τελικά, μόνο εν μέρει κατάφερε να επιτελέσει το ρόλο του με αποτελεσματικό τρόπο, μιας και στην πράξη παρουσιάστηκαν αρκετές σημαντικές αδυναμίες.

Μπορεί κανείς επομένως εύκολα να συμπεράνει ότι το υφιστάμενο στην Ελλάδα σύστημα χωρικού σχεδιασμού θα είχε ανάγκη παρέμβασης, με κατεύθυνση τον εξορθολογισμό του, και με τελικό σκοπό, τη μείωση του χρόνου επιπόνησης και του κόστους των μελετών, την καλύτερη αποτελεσματικότητά του κατά τη διαδικασία ρύθμισης του χώρου, όπως επίσης, και τη σαφέστερη δεσμευτικότητά του έναντι των πολιτών, των κατώτερων επιπέδων σχεδιασμού, όπως επίσης και των επιμέρους δράσεων που σχετίζονται με τη διαχείριση της γης, ώστε σε εύλογο χρονικό διάστημα να είναι δυνατόν να συγκροτηθεί ένα σαφές πλαίσιο, ως βασική προϋπόθεση για την πολυπόθητη βιώσιμη οικιστική και παραγωγική ανάπτυξη και την προστασία του αξιόλογου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Η παρούσα εργασία διερευνά το βαθμό που ο πρόσφατος νόμος 4269/2014 «Χωροταξική και Πολεοδομική μεταρρύθμιση – Βιώσιμη ανάπτυξη» θα μπορέσει να εξυπηρετήσει τις παραπάνω επιδιώξεις ώστε να συμβάλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και δυσλειτουργιών του προϋφιστάμενου του συστήματος χωρικού σχεδιασμού.

30. Athens, a capital in crisis: tracing the socio-spatial impacts, στο:

“Cities in Crisis. Reflections on the socio-spatial impacts of the economic crisis and the strategies and approaches applied by Southern European cities”, edited by Jörg Knieling and Frank Othengrafen, Routledge’s book series “Cities and Regions” 2015.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους Τ. Greve, Ε. Ασπρογέρακα, Δ. Μπαλαμπανίδη και Α. Χανή.

Athens experienced during the last nearly two centuries an impressive transformation from a small village around Acropolis into a metropolis with increasing population, sprawling its development all over Attica. Refugees from Asia Minor in the 1920s, rural migrants in the 1960s and immigrants in the 1990s developed a diverse urban society based on a small-scale family-oriented economic structure with a widespread real estate

ownership. In addition, the state's economy focused on the local consumption and shaped significant dependencies on external financing.

In 2009, the economic and financial crisis broke out in Greece as a problem of a massive budget deficit. However, in conjunction with the austerity measures implemented thereafter and the delay of the implementation of the necessary institutional and structural changes, it finally culminated in a prolonged recession with devastating consequences for a wide range of social groups. While the dominant discourse remains focused on the macro-economic level, many new critical approaches highlight the current crisis as a multi-faceted phenomenon with precise effects on the territory and the people's everyday lives.

The paper focuses on the socio-spatial impacts of the crisis in the city of Athens, seeking to give an overview of its reasons as well as its visible aspects and trends in real estate economy, access to housing, commercial activities, investments, urban development and policies, use and condition of public space, infrastructure and transports and environmental changes. At the same time, the role of spatial planning is investigated, with a special emphasis on the new Athens Master Plan, on the Integrated Urban Intervention Plan for the Municipality of Athens, on major strategic urban interventions underway, on the need for local urban regeneration projects as well as on the necessity to enhance relief actions for the citizens.

31.Εκ των κάτω σχεδιασμός και πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών για την αστική ανάπτυξη στην Ελλάδα, στο: ΕΜΠ, ΣΕΝΦΕ, Αλίκη Τζίκα – Χατζοπούλου, Τιμητικός τόμος, Αθήνα, 2017.

Η εργασία αυτή έχει συνταχθεί από κοινού με τον Ε. Ασπρογέρακα.

Ο χωρικός σχεδιασμός στην Ελλάδα έχει επηρεαστεί, ολοένα και περισσότερο τα τελευταία χρόνια, από δύο βασικούς τύπους ενεργειών που περιλαμβάνουν σημαντικά στοιχεία των διαδικασιών λήψης αποφάσεων «από κάτω προς τα πάνω». Το πρώτο αφορά πολιτικές που εφαρμόζονται από τις επίσημες αρχές είτε με στόχο την επέκταση των ευκαιριών συμμετοχής των πολιτών είτε για την ενεργό συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα ενώ το δεύτερο αφορά κυρίως μη τυπικές πρωτοβουλίες αστικού σχεδιασμού που παράγονται άμεσα από τους πολίτες.

Η εργασία αυτή διερευνά τέτοιες μορφές παρέμβασης στη διαδικασία αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και προσπαθεί να τις τυπολογήσει, να τις κατανοήσει και να τις αξιολογήσει. Αρχικά, παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού συστήματος σχεδιασμού με έμφαση στην ύπαρξη διαθέσιμων πρακτικών συμμετοχικότητας. Ακολουθεί μια ανάλυση επιλεγμένων περιπτώσιολογικών μελετών στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας, βασισμένη κυρίως σε εμπειρική έρευνα. Στόχος είναι η δημιουργία μιας

τυπολογίας πρωτοβουλιών από τη βάση προς την κατεύθυνση των κριτηρίων που αφορούν κυρίως τους εμπλεκόμενους παράγοντες, καθώς και τον επίσημο ή ανεπίσημο χαρακτήρα των πρωτοβουλιών. Ταυτόχρονα αναφέρονται πτυχές όπως το επίπεδο ενσωμάτωσης στην κύρια διαδικασία σχεδιασμού, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προτάσεων, τα κυριότερα βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα κ.λπ. Η βασική αναζήτηση της έρευνας σχετίζεται με την αλληλεπίδραση μεταξύ των πρωτοβουλιών της κοινωνίας των πολιτών και τις απαντήσεις των επίσημων αρχών, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Ταυτόχρονα, επιχειρείται μια νύξη των τάσεων και της δυναμικής που διαμορφώνονται στην ευρωπαϊκή και διεθνή σκηνή σε θέματα χωρικής διαχείρισης.

32. Από την ακμή στην κατάρρευση και εκ νέου προς την αστική αναγέννηση. Αντιθετικές εξελίξεις και αστικές μνήμες από το Detroit των άκρων. Μια ενδιαφέρουσα και για την Ευρώπη πολεοδομική αφήγηση, στο: Σ. Τσέτσης (επιμέλεια), «Μνήμη & Αστικό Φαινόμενο. Πολεοδομικές πολιτικές για την προστασία και ανάδειξη ιστορικών ιστών, μνημείων και τόπων. Ευρωπαϊκή εμπειρία και προοπτικές», Μίλητος, 2018.

Το θέμα του παρόντος κειμένου παίρνει αφορμή από την εμπειρία της πρόσφατης ολιγόμηνης παραμονής μου στις βόρειες Πολιτείες των ΗΠΑ, και αφορά την περίπτωση της διαμόρφωσης αλληπάλλων και πλήρως αντιθετικών αστικών συνθηκών και κατ'επίταση και αντιστοίχως ριζικά μεταβαλλόμενων στοιχείων του ιστορικού της πολεοδομικής εξέλιξης στο Detroit, μιας πόλης, που από την απόλυτη ανάπτυξη στις αρχές και στα μέσα του 20ου αιώνα, έφτασε στην πλήρη πολεοδομική κατάρρευση και οικονομική πτώχευση στα τέλη του 20ου αιώνα, για να επιχειρεί στις αρχές του 21ου αιώνα να ανασυντάξει και πάλι τις δυνάμεις της και να επανατοποθετήσει τους στόχους της, αυτή τη φορά με μια ιδιαίτερη έμφαση σε ποικίλες πρακτικές ενός «εκ των κάτω» (bottom up) πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού, καθώς επίσης και σε παραμέτρους που συνδέονται με το περιβάλλον και την αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

Στη συνέχεια επιχειρείται επομένως η αφήγηση μιας ενδιαφέρουσας κατά την εκτίμησή μου πολεοδομικής ιστορίας των άκρων, που διαμορφώνει για το Detroit ένα κράμα, ιστορικών στοιχείων που η πόλη επιθυμεί να διατηρήσει και να αναδείξει, καταστάσεων που συνδέονται με αρνητικές ή / και επώδυνες μνήμες που θα πρέπει όμως να επανεξεταστούν και να ερμηνευτούν ως στοιχεία χρήσιμα για το μέλλον, όπως επίσης τέλος και σύγχρονων απόψεων και πολιτικών που δημιουργούν νέου τύπου και περιεχομένου συνθήκες ανάπτυξης για το απώτερο μέλλον σε συνάρτηση με τα δεδομένα και τις τρέχουσες αξίες γύρω από τις πόλεις, το περιβάλλον και το σχεδιασμό. Η παραπάνω ανάλυση οδηγεί ενδεχομένως και σε συνειρμούς που αφορούν ανάλογες, σε πολλές περιπτώσεις, εξελίξεις, αλλά και διαφορετικές ασκούμενες πολιτικές, στην Ευρώπη, όπως επίσης και στην δική μας μικρή Ελλάδα της οικονομικής κρίσης.

33. Typologies of Bottom-Up Planning in Southern Europe: The Case of Greek Urbanism During the Economic Crisis, στο: Mahyar Arefi & Conrad Kickert (editors), «The Palgrave Handbook of Bottom-up Urbanism», Palgrave Macmillan, 2019.

Η εργασία αυτή έχει συνταχθεί από κοινού με τον Ε. Ασπρογέρακα.

Spatial planning and management in Greece has transformed to embrace two trends that involve essential elements of bottom-up procedures. The first concerns policies generated by official authorities, either aimed at expanding citizens' participation opportunities, or to offer wider opportunities for a more active involvement of the private sector. The second primarily involves non-formal urban planning initiatives produced by the citizens themselves.

This chapter explores the types of bottom-up interventions in the spatial planning process in Greece and attempts to categorize, understand, and evaluate them, while drawing attention to relevant European experience and practice. Initially, the basic characteristics of the Greek planning system are presented, focusing on available governance schemes. It presents a selection of case studies with the aim of creating a typology of bottom-up initiatives in Greece primarily based on the actors involved and the formal or informal character of the initiatives. This chapter also describes their level of integration in the mainstream planning process, their on-the-ground characteristics, and their main short- and long-term results. The basic research for this chapter uncovered the interaction between civic society initiatives and responses by official authorities, especially during times of economic crisis. This chapter also connects these initiatives to trends and dynamics that are being shaped by the European and international scene concerning issues of spatial management and new governance structures.

Δ.4. Παρουσιάσεις – κριτικές βιβλίων - εκδηλώσεων

1. Η πολεοδομία στην Ελλάδα από το 1949 έως το 1974

Παρουσίαση και κριτική του τόμου: Α. Δέφνερ, Φ. Λουκίσσας, Μ. Μαρμαράς, Σ. Τσιλένης, Β. Χαστάογλου (επιμέλεια), 2000, Η πολεοδομία στην Ελλάδα από το 1949 έως το 1974, Πρακτικά του 2^{ου} συνεδρίου Εταιρείας Ιστορίας της Πόλης και της Πολεοδομίας – συνδιοργάνωση: Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Η εργασία δημοσιεύθηκε στο Δελτίο του ΕΚΚΕ, Τα 106Γ, 2001.

2. Die kompakte Stadt

Παρουσίαση και κριτική του τόμου: Martin Wentz (επιμέλεια), 2001, Die Kompakte Stadt, σειρά εκδόσεων: Die Zukunft des Städtischen, Frankfurter Beiträge, τόμος 11, έκδοση του Magistrat der Stadt Frankfurt am Main, Campus Verlag, Frankfurt, New York.

Η εργασία, που δημοσιεύθηκε στο πρώτο τεύχος του περιοδικού του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας «Αειχώρος» (τόμος 1 τεύχος 1, Νοέμβριος 2002), προχωρεί ένα βήμα πέρα από την παρουσίαση και κριτική του βιβλίου, και επιχειρεί να αξιολογήσει τη χρησιμότητα των απόψεων που διατυπώνονται σ' αυτό, με έμφαση την ιδέα της «συμπαγούς πόλης», για τη χώρα μας, στο πλαίσιο των προβλημάτων που δημιουργούνται, λόγω αφενός μεν των μεγάλων πυκνοτήτων στα αστικά κέντρα και αφετέρου δε της εκτεταμένης οικιστικής διασποράς στην ύπαιθρο. Τέλος επιχειρείται και η διατύπωση ορισμένων βασικών σημείων ενός μοντέλου αρχών που θα περιέγραφε την έννοια μιας «συμπαγούς πόλης» στα «ελληνικά μέτρα».

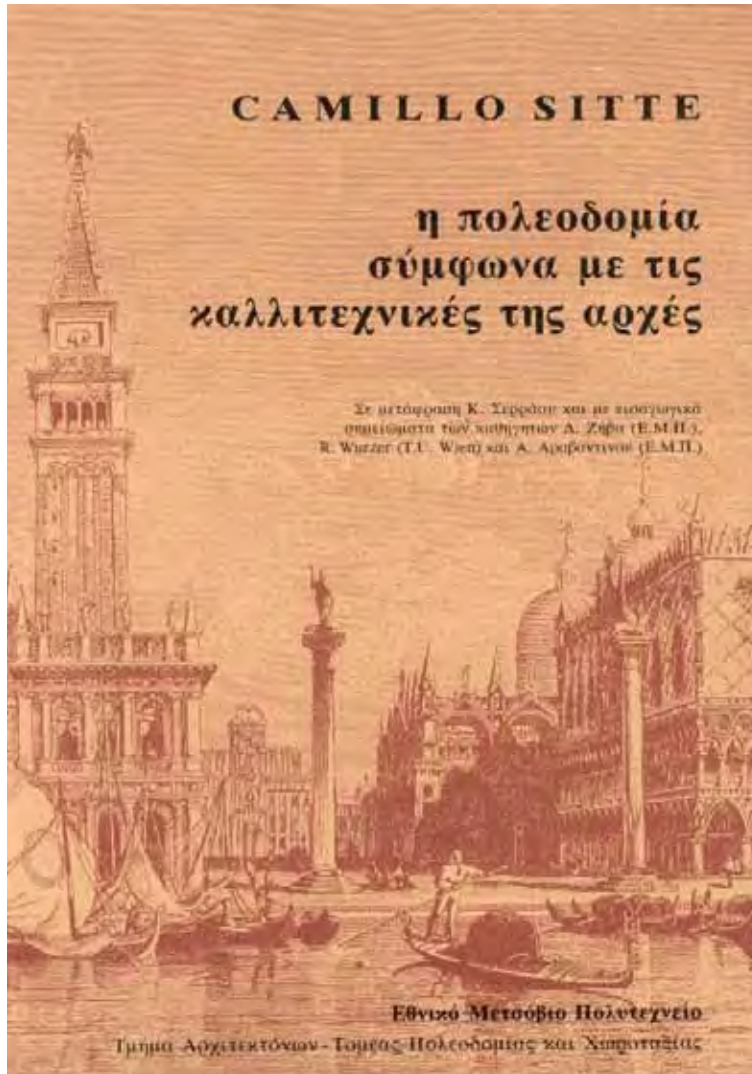
3. Μεσόγεια. SOS για το μέλλον της Αττικής

Παρουσίαση και αξιολόγηση της επιστημονικής ημερίδας με τίτλο «Μεσόγεια. SOS για το μέλλον της Αττικής», που οργανώθηκε στις 3 Ιουλίου 2001 από κοινού από τον ΣΕΠΟΧ και τον ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ, με αφορμή τον γενικότερο πρόσφατο προβληματισμό σχετικά με την ρύθμιση του χώρου στην περιοχή των Μεσογείων, ενόψει της επικείμενης τελικής έγκρισης και θεσμοθέτησης της σχετικής Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου. Έμφαση δίνεται επίσης στην εναρκτήρια τοποθέτηση από πλευράς ΣΕΠΟΧ, με αναφορά στην κακή εμπειρία της έως τώρα πολεοδομικής εξέλιξης της Αθήνας, μέσα από την ανάδειξη της διαδικασίας των διαδοχικών επεκτάσεων και της προαστιοποίησης ως βασικής μορφής πολεοδομικής ανάπτυξης του Λεκανοπεδίου της Αθήνας, στις ολέθριες συνέπειες που αυτή είχε και στα προβλήματα που προκλήθηκαν.

Το κείμενο δημοσιεύεται στο: Τα Νέα του ΣΕΠΟΧ, 03/01, 16 Οκτωβρίου 2001.

Δ.5. Μεταφράσεις επιστημονικών βιβλίων

1. **Camillo Sitte, Η πολεοδομία σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές της αρχές, ελληνική μετάφραση από τα γερμανικά του έργου του Camillo Sitte «Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen», Αθήνα 1993**

Ο αυστριακός αρχιτέκτονας Camillo Sitte, διευθυντής τότε της αυτοκρατορικής επαγγελματικής σχολής, ήταν από τους ανθρώπους που, μαζί με μια σειρά Άγγλων και Γερμανών πολεοδόμων αντέδρασαν, απέναντι στη στροφή του πολεοδομικού ενδιαφέροντος (γύρω στα τέλη του 19^{ου} αιώνα) σχεδόν αποκλειστικά προς τους τεχνικούς τομείς και επιχείρησαν να διατυπώσουν ένα άλλο όραμα για την σύγχρονη τότε βιομηχανική πόλη με επίκεντρο την πολεοδομική και αρχιτεκτονική ποιότητα του αστικού χώρου.

Το βιβλίο «Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen», που πρωτοδημοσιεύθηκε στη

Βιέννη το 1889, ήρθε ως έκφραση αυτής της προσπάθειας και επηρέασε την εξέλιξη της σύγχρονης πολεοδομίας με αποφασιστικό τρόπο. Μέσω μεταφράσεων του έργου αυτού σε έως τώρα οκτώ γλώσσες, μπόρεσαν οι ιδέες του Sitte να τύχουν της ανάλογης προσοχής στις περισσότερες απ' τις ευρωπαϊκές χώρες, όπως επίσης και στην Αμερική. Στη χώρα μας, εξαιτίας της έλλειψης μιας ελληνικής μετάφρασης του βιβλίου, έμεινε το έργο του Camillo Sitte σχεδόν άγνωστο. Αυτό το κενό σκοπεύει να καλύψει η παρούσα ελληνική μετάφραση, την οποία ανέλαβα μετά από προτροπή του καθηγητή μου Rudolf Wurzer (TU Wien). Η έκδοση του βιβλίου έγινε τον Ιανουάριο του 1993, από τον Τομέα Πολεο-

δομίας και Χωροταξίας, με πρωτοβουλία των καθηγητών μου του ΕΜΠ Α. Αραβαντινού και Γ. Σαρηγιάννη. Σημαντική βοήθεια στο όλο εγχείρημα προσέφερε επίσης το Ludwig Boltzmann - Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung του Πολυτεχνείου της Βιέννης.

Το βιβλίο απευθύνεται σε αρχιτέκτονες και πολεοδόμους, σε μηχανικούς, τοπογράφους, συγκοινωνιολόγους, κριτικούς και θεωρητικούς των θεμάτων της πόλης, σπουδαστές και γενικά σε οποιονδήποτε σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα με την παραγωγή του δομημένου χώρου, αλλά και στον απλό μη «ειδικό» αναγνώστη, που ενδιαφέρεται για την εξέλιξη και τη μορφή του περιβάλλοντος στο οποίο ζει και θέλει να διαμορφώσει μια τεκμηριωμένη άποψη. Αποτελεί δε αναμφισβήτητα ένα χρήσιμο εφόδιο, μιας και οι ιδέες, αλλά κυρίως οι **προβληματισμοί του C. Sitte μοιάζουν σήμερα στη χώρα μας να είναι περισσότερο επίκαιροι απ' όσο ποτέ άλλοτε.**

Η έκδοση **προλογίζεται** από τον τότε πρόεδρο του Τμήματος Αρχιτεκτόνων, καθηγητή Δ. Ζήβα και συμπληρώνεται από δύο επιπλέον εισαγωγικά άρθρα των καθηγητών R. Wurzer, για τη ζωή και το γενικότερο έργο του C. Sitte και Α. Αραβαντινού, για τη σημασία του έργου του C. Sitte για τη σύγχρονη πολεοδομία στην Ελλάδα.

2. Ιωάννη Δεσποτόπουλου, Η ιδεολογική δομή των πόλεων, ελληνική μετάφραση από τα γερμανικά του βιβλίου: Jan Despo, «Die Ideologische Struktur der Städte», Αθήνα 1997

Το περιεχόμενο του γνωστού βιβλίου του καθηγητή Γιάννη Δεσποτόπουλου «Die ideologische Struktur der Städte» υπήρξε αρχικά αντικείμενο διάλεξης, που δόθηκε το 1966 στην Akademie der Künste Berlin. Σε βιβλίο πρωτοκυκλοφόρησε στα γερμανικά από την Gebrüder Mann Verlag, Berlin το 1973. Το έργο μεταφράστηκε στα ελληνικά το 1997 από τον Κ. Σερράο και αμέσως μετά

εκδόθηκε από τις «Πανεπιστημιακές Εκδόσεις ΕΜΠ» με εισαγωγικά σημειώματα των Γιώργου Μ. Σαρηγιάννη και Γιώργου Τζιτζιλιάκη και επιμέλεια του Κώστα Θεολόγου.

Δ.6. Άρθρα στον περιοδικό και ημερήσιο τύπο (επιλογή)

1. Κατευθύνσεις για την κυκλοφοριακή ρύθμιση και ανάπλαση της περιοχής Αγ. Παντελεήμονα, Η Φωνή του Αλίμου, αρ. 234, Ιούνιος 1997.

Το άρθρο αυτό αφορά μια συνοπτική παρουσίαση σχετικής μελέτης που εκπόνησα στα πλαίσια ομάδας εργασίας του Δήμου Αλίμου. Κύριος σκοπός ήταν η δημοσιοποίηση του περιεχομένου της μελέτης, ώστε να ενημερωθούν οι ενδιαφερόμενοι δημότες. Το άρθρο ξεκινά εντοπίζοντας το πρόβλημα, που αποτελεί και αιτία για την κινητοποίηση του Δήμου, ο οποίος προκάλεσε τη σύνταξη της μελέτης. Αυτό αφορά συνοπτικά την ανεξέλεγκτη διαμπερή διέλευση οχημάτων μέσα από τη γειτονιά, την ανοργάνωτη έως ασύδοτη στάθμευση αυτοκινήτων και τέλος τη δυσχέρεια στην ασφαλή κίνηση των πεζών. Στη συνέχεια εκτίθενται οι στόχοι της πρότασης και τέλος με διαγραμματικό τρόπο το περιεχόμενό της. Αυτό εντοπίζεται στα εξής σημεία: (α) Ιεράρχηση του οδικού δικτύου της γειτονιάς σε τέσσερις κατηγορίες και επιμέρους προτάσεις για αντίστοιχες διαμορφώσεις του χώρου, (β) περιορισμός της ξένης διαμπερούς κίνησης ΙΧ και φορτηγών με λήψη κυκλοφοριακών μέτρων και κατάλληλες διαμορφώσεις και (γ) διευθέτηση των κινήσεων στο εσωτερικό και στην περίμετρο της περιοχής με κατάλληλη σήμανση.

2. Τα αποτελέσματα της έρευνας και οι απόψεις των Δημοτών για τις κυκλοφοριακές προτάσεις στην περιοχή Αγ. Παντελεήμονα, Η Φωνή του Αλίμου, αρ. 237, Δεκέμβριος 1997

Το άρθρο αυτό εκθέτει τα αποτελέσματα από την επεξεργασία ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από ενδιαφερόμενους δημότες και σχετίζονταν με την αποδοχή ή μη του συνόλου, καθώς και επιμέρους μερών μελέτης που αφορούσε τη σύνταξη «κατευθύνσεων για την κυκλοφοριακή ρύθμιση και ανάπλαση της περιοχής Αγ. Παντελεήμονα», την οποία εκπόνησα στα πλαίσια ομάδας εργασίας του Δήμου Αλίμου. Το άρθρο, αφού εκθέσει το ιστορικό της εκπόνησης της μελέτης και της διενέργειας άτυπων συμμετοχικών διαδικασιών με διοργάνωση ανοικτής συγκέντρωσης και συμπλήρωση ερωτηματολογίων, εντοπίζει το ενδιαφέρον του στο τελευταίο. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζεται μια σειρά συμπερασμάτων που αφορούν μεταξύ άλλων το είδος των διαδρομών που γίνονται με το ΙΧ, το είδος των διαδρομών που γίνονται με τα πόδια, τα σημαντικότερα διαπιστούμενα προβλήματα, τις ενδεδειγμένες λύσεις, καθώς επίσης και τις απόψεις των δημοτών για συγκεκριμένες προτάσεις που διατυπώνονται στα πλαίσια της παραπάνω μελέτης. Από την επεξεργασία αυτή γίνεται φανερό η γενική αποδοχή των εκτιμήσεων και θέσεων της ομάδας εργασίας από τους δημότες, αλλά και ο ενθουσιασμός τους για την πρωτοβουλία της επικοινωνίας μαζί τους με τη χρήση του ερωτηματολογίου που αναφέρθηκε παραπάνω καθώς επίσης και του σχετικού ενημερωτικού εντύπου που το συνόδευε.

3. Το φαινόμενο της οικιστικής διασποράς και η πρόκληση της συμπαγούς και δικτυωμένης πόλης, στο: Τα Νέα του ΣΕΠΟΧ, 02/03

Το κείμενο παρουσιάστηκε στα πλαίσια χαιρετισμού εκ' μέρους του Συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών στην ημερίδα με θέμα «Προαστιακή πρόκληση, ενίσχυση της αστικότητας, οικιστική διαφοροποίηση», που διοργανώθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ και του Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης επ' ευκαιρία της προκήρυξης του διαγωνισμού EUROPAN 7 (Θεσσαλονίκη, 31.3.2003) (βλ. Κεφ. Η1, σημείο 15).

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη δύο αλληλένδετων μεταξύ τους φαινομένων, που καθορίζουν την οικιστική εξέλιξη των ελληνικών πόλεων, δηλαδή απ' τη μια μεριά στην προαστιοποίηση ολόκληρων περιφερειών και απ' την άλλη στη διάλυση των πόλεων. Τα παραπάνω, που εξελίσσονται τα τελευταία χρόνια σε ιδιαίτερα φλέγοντα θέματα, ακριβώς επειδή συνδέονται με κρίσιμα για την μελλοντική εξέλιξη της ποιότητας ζωής στις αστικές περιοχές, ζητήματα, αντιπαρατίθενται με την ιδέα της «συμπαγούς» (compact city) και «δικτυωμένης πόλης» (connected city). Οι απόψεις αυτές προβάλλουν τελευταία ως «αντίδοτο» απέναντι στο πρόβλημα, αλλά και (στο υπό διαμόρφωση αναθεωρημένο κείμενο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πολεοδόμων για τη νέα «Χάρτα της Αθήνας») ως κυρίαρχο όραμα για την πόλη του 21ου αιώνα.

4. Ο ρόλος των υπαίθριων χώρων στο περιβάλλον της πόλης και στην υγεία των κατοίκων, 4^ο πανελλήνιο συνέδριο «προαγωγής και αγωγής υγείας» (περιοδικό «Νέα υγεία»)

Η εργασία αυτή παρουσιάστηκε πανελλήνιο συνέδριο «Προαγωγής και Αγωγής Υγείας», που οργανώθηκε από την Ελληνική Εταιρεία Προαγωγής και Αγωγής Υγείας (Αθήνα, 8 - 10 Δεκεμβρίου 2005). Στο πρώτο μέρος γίνεται αναφορά στο ιστορικό της συζήτησης γύρω από την ανάγκη ενός σχεδιασμού που θα λαμβάνει υπόψη του τις επιπτώσεις της αστικής ανάπτυξης στο περιβάλλον της πόλης και κατ' επέκταση και στην ποιότητα ζωής και στην υγεία των κατοίκων. Εκτίθενται οι προβληματισμοί του τεχνικού και του ιατρικού κόσμου των μέσων του 19^{ου} αιώνα με αναφορά σε κείμενα του αυστριακού αρχιτέκτονα και πολεοδόμου Camillo Sitte, καθώς και του έλληνα γιατρού καθηγητή Γέωργιου Βάφα.

Μετά από μια σύντομη αναφορά στη σημερινή κατάσταση του αστικού χώρου και στα σχετικά προβλήματα που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής και τον κάτοικο, αναλύονται σημαντικά αποτελέσματα της σύγχρονης έρευνας όσον αφορά το ρόλο που μπορούν να παίξουν οι ελεύθεροι χώροι πρασίνου στην υγεία των κατοίκων. Έμφαση δίνεται μεταξύ άλλων σε ζητήματα όπως η ανανέωση του οξυγόνου της ατμόσφαιρας, το φίλτράρισμα της σκόνης, ο περιορισμός του θορύβου, η βελτίωση των συνθηκών μικροκλίματος, η εξασφάλιση οικιασμού, η συμβολή στον καλύτερο αερισμό της πόλης και στην προστασία από την

ανάπτυξη συνθηκών καύσωνα, η προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, η προστασία από πλημμύρες, καθώς επίσης και η συμβολή στον αντισεισμικό πολεοδομικό σχεδιασμό.

5. Δημοσιεύσεις άρθρων- σχολίων για επίκαιρα θέματα αστικού σχεδιασμού, ως «Παρατηρητής», στη στήλη «Πόλις» της εφημερίδας «Ελεύθερος Τύπος»

- › Το μεγάλο στοίχημα, 6.11.2007, σε άρθρο με τίτλο «Από ψηλά η πόλη αποκαλύπτει το πρόσωπό της».
- › Επιβεβλημένες οι αλλαγές, 11.12.2007, σε άρθρο με τίτλο «Ανάπλαση της ανάπλασης στην Ομόνοια».
- › Δημόσιο αγαθό, 7.2.2008. Σχόλιο σε άρθρο με τίτλο «Ασφαλείς μαθητές στην πόλη».
- › Να δούμε ξανά τα κρίσιμα σημεία, 20.5.2008, σε άρθρο με τίτλο «Αιατάλληλη πόλη για έκτακτα περιστατικά».
- › Επανάκτηση του δημόσιου χώρου, 5.6.2008, σε άρθρο με τίτλο «Τεχνητή αναπνοή στην Αθήνα».
- › Διατύπωση απόψεων σε συνέντευξη σε άρθρο της 25.6.2008, με τίτλο «Το δίλημμα για την Τεχνόπολη».
- › Αυθαίρετη και νόμιμη δόμηση εκτός σχεδίου, 17.9.2008, σε άρθρο με τίτλο «Αθήνα δεν είναι μόνο η Αθήνα».
- › Ενεργή και συστηματική συμμετοχή στα κοινά, 7.10.2008, σε άρθρο με τίτλο «Οι Αθηναίοι διεκδικούν τους ελεύθερους χώρους».
- › Κουκουλώνουν» την παρανομία, 2.4.2009, σε άρθρο με τίτλο «15.000.000 τμ. κλεισμένοι ημιυπαίθριοι μόνο στην Αθήνα».
- › Οικιστική ανάπτυξη, 16.5.2009, σε άρθρο με τίτλο «Μεγάλα έργα με ... μαμή την κρίση».

6. Λοιπά δημοσιεύματα. Αναφορές / συνεντεύξεις στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο

- › Η Καθημερινή 6.1.2008. «Τώρα η Αθήνα εισβάλλει στη Β. Αττική». Διατύπωση απόψεων για την «ανεξέλεγκτη και εκτός σχεδίου πολεοδομική ανάπτυξη».
- › Η Καθημερινή 6.3.2010. «Μία όαση για την Αθήνα, πρόκληση για ποιότητα ζωής. Το Πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης στο Ίλιον, ένα στοίχημα για όλη την Αθήνα». Διατύπωση απόψεων στο κείμενο με τίτλο «Ένα όραμα με οφέλη για όλη την πόλη».
- › Α-περιβάλλον, Ειδική έκδοση της Απογευματινής (Ε. Δριβρα), Τεύχος 12, Απρί-

- λιος 2010, «Πάρκο Τρίτση, το «Hyde Park» της Αθήνας». Συνέντευξη με θέμα «Το Όραμα για το Πάρκο».
- › ECOTEC (Μ. Σταθακόπουλος), Φεβρουάριος 2011, «Περιβαλλοντικό καταφύγιο. Πάρκο Τρίτση: Ένα 'στοίχημα' για την Αττική, το περιβάλλον, τον άνθρωπο, την πολιτεία». Συνέντευξη.
 - › Veto, 11.4.2010. «Παρέα με τις φαλαρίδες και τους κορμοράνους μια ανάσα από την Ομόνοια. Το Πάρκο Αντώνης Τρίτσης (έξι φορές μεγαλύτερο από τον Εθνικό Κήπο) στο Ίλιον, ένα από τα μεγαλύτερα καταφύγια άγριας ζωής του Λεκανοπεδίου. Συνέντευξη.
 - › Η Καθημερινή (Ν. Βατόπουλος), 6.3.2010, «Μια όαση στη δυτική Αττική. Το Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης στο Ίλιον είναι στοίχημα για όλη την Αθήνα». Συνέντευξη / αναφορά.
 - › Έθνος της Κυριακής (Δ. Λάγιου) 24.10.2010, «Πάρκο Αντώνης Τρίτσης. Ύστερα από χρόνια εγκατάλειψης ένα σπάνιο οικοσύστημα ξαναζεί στην Αττική». Συνέντευξη / εκτενής αναφορά.
 - › Herald Tribune (Τ. Georgiopolou), 29.3.2011, «Fresh hope for the Antonis Tritsis Park as new management takes the helm». Συνέντευξη/ αναφορά.
 - › Realnews / Realplanet (Α. Σιμιτσιάδη), 8.5.2011, «Ανθίζει ξανά το Πάρκο Τρίτση». Αναφορά.
 - › Έθνος (Μ. Νικολοπούλου) 20.8.2011. «Ξεκινά το Πράσινο Ταμείο. Πορτοφόλι για το περιβάλλον». Συνέντευξη / αναφορά.
 - › Λειφώρος Ανάπτυξη, Τεύχος 47, Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος 2011, «Πάρκο Τρίτση: Κιβωτός, παλαιοί σπόροι για νέες καλλιέργειες». Αναφορά.
 - › Review CSR, 1.11.2011, «Πράσινο Ταμείο. 400 εκατ. Ευρώ σε περιβαλλοντικά έργα μέχρι το 2014». Αναφορά / συνέντευξη.
 - › Λειφώρος Ανάπτυξη, Τεύχος 50, Απρίλιος – Μάιος – Ιούνιος 2012, «Πράσινο Ταμείο, έργα ζωής για το περιβάλλον». Συνέντευξη.
 - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 15.7.2012, «Το Πράσινο Ταμείο διαθέτει πλέον τα λεφτά αλλά οι Δήμοι δεν κάνουν τις απαλλοτριώσεις». Αναφορά.
 - › Realnews / Realplanet (Α. Κόντης), 25.11.2012, «'Πέταξαν' 1,81 δις Ευρώ από το Πράσινο Ταμείο. Στο βωμό του μνημονίου θυσιάζονται οι φόροι που εισπράχθηκαν για αναδασώσεις, πυροπροστασία, αναπλάσεις και προστασία του περιβάλλοντος». Αναφορά / συνέντευξη.
 - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 12.12.2012, «Περιβαλλοντικό ισοζύγιο πλέον μόνο στα χαρτιά». Αναφορά.
 - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 16.2.2013, «Πρώτοι ελεύθεροι χώροι από το Πράσινο Ταμείο. Απαλλοτριώθηκαν 22 εκτάσεις σε όλη τη χώρα με τα χρήματα που

- συγκεντρώνονται από τα αυθαίρετα και τους ημιυπαίθριους». Αναφορά / συνέντευξη.
- › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 10.2.2013, «Με το σταγονόμετρο οι πόροι για πράσινο». Αναφορά / συνέντευξη.
 - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 21.2.2013, «Νέο Πρόεδρο για Πράσινο Ταμείο ζητεί το ΥΠΕΚΑ». Αναφορά.
 - › ECOTEC (Μ. Σταθακόπουλος), Μάρτιος 2013, «Ένα μικρό 'μεγάλο' Πράσινο Ταμείο. Παρά το ψαλίδισμα χρηματοδοτεί την καινοτομία». Συνέντευξη.
 - › Έθνος (Μ. Νικολοπούλου) 15.5.2013. «Τα αυθαίρετα χρηματοδοτούν το ... πράσινο». Αναφορά / συνέντευξη.
 - › Realnews / Realplanet (Λ. Παπαδοπούλου), 16.6.2013, «Μνημόνιο στα οικοσυστήματα της Ελλάδας», «Ακόμα πιο άδειο το Πράσινο Ταμείο». Αναφορά / συνέντευξη.
 - › Η Εφημερίδα των Συντακτών (Χ. Τζαναβάρα) 21.5.2013, «Το παρασκήνιο ενός αποκεφαλισμού». Αναφορά / συνέντευξη.
 - › Η Καθημερινή (Γ. Λιάλιος), 25.5.2013, «Αλλαγή ΔΣ στο Πράσινο Ταμείο με σκοπιμότητες». Αναφορά.
 - › Η Καθημερινή (Π. Μανδραβέλης), 29.5.2013, « 'Πράσινο Ταμείο' του ΠΑΣΟΚ;». Αναφορά.

Δ.7. Επιμέλεια εκδόσεων

Πέρα από την ουσιαστική επιστημονική συμβολή στη συγγραφή βιβλίων και άρθρων, καθώς επίσης και στη μετάφραση κλασικών επιστημονικών βιβλίων πολεοδομίας, που προαναφέρθηκε, είχα επίσης την επιμέλεια των παρακάτω εκδόσεων:

- C. Sitte, «**Η πολεοδομία σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές της αρχές**», έκδοση Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Αθήνα 1993.
- Α. Αραβαντινός, «**Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου**», εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 1997/98, επανέκδοση 2007.
- ΕΜΠ, ΣΠΕ, «**Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο – Επιπτώσεις στον αστικό χώρο**» Σεμινάρια Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης ΕΜΠ 1998 – 1999. Κείμενα εισηγήσεων, έκδοση ΚΣΕ, ΣΠΕ, Αθήνα 2000.
- ΕΜΠ, ΣΠΕ, «**Παρόδιες χρήσεις γης στο Κύριο Οδικό Δίκτυο**», Μέρος Α: Το πρόβλημα και προκαταρκτικές κατευθύνσεις, έκδοση ΣΠΕ, Αθήνα 1997.
- ΕΜΠ, ΣΠΕ, «**Πολεοδομική και κυκλοφοριακή κατάσταση εισόδων πόλεων**». Η περίπτωση της ευρύτερης Αθήνας, έκδοση ΣΠΕ, Αθήνα 2000
- ΕΜΠ, ΣΠΕ, «**Χρήσεις γης στο Κύριο Οδικό Δίκτυο**». Δράσεις για την αντιμετώπιση της γραμμικής παρόδιας δόμησης, έκδοση ΤΕΕ, Αθήνα 2001.
- ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ), «**Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα**», τμητικός τόμος για τον καθηγητή Αθανάσιο Ι. Αραβαντινό, επιμέλεια: Δ. Οικονόμου, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος, Αθήνα, 2004.
- Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ), «**Τα νέα του ΣΕΠΟΧ**», τριμηνιαία έκδοση του ΣΕΠΟΧ. Συντονιστής συντακτικής επιτροπής: Κ. Σερράος (για τα τεύχη υπ. αρ. 1 και 2 / 2004).
- **Metropolitan Interventions Athens 2012. Exchange of European experiences.** Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Σερράος, Thomas Greve, Προπομπός, Αθήνα 2016.
- **Αυθαίρετη Δόμηση. Αναζητώντας την στάθμιση μεταξύ πολιτικής, επιστήμης και συνταγματικών επιταγών.** Σειρά: Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ - Τεύχος 1. Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Σερράος, Δημήτρης Μέλισσας, Σάγκουλας, Αθήνα 2017.
- **Οργάνωση Χρήσεων και Δραστηριοτήτων κατά τη διαδικασία του σχεδιασμού του χώρου.** Σειρά: Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ - Τεύχος 2. Επιμέλεια: Δημήτρης Μέλισσας, Κωνσταντίνος Σερράος, Σάγκουλας Αθήνα 2017.

- **Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός.** Σειρά: Δημοσιεύματα Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ - Τεύχος 3. Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Σερράος, Δημήτρης Μέλισσας, Σάκκουλας Αθήνα 2018.
- **Urban Resilience, Climate Change and Adaptation. Coping with Heat Islands in the Dense Urban Area of Athens,** Greece. Frank Othengrafen, Konstantinos Serraos (eds.). Hannover and Athens, December 2017.

E. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

E.1. Συμμετοχή στην οργάνωση και διεξαγωγή μαθημάτων

1. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων – προπτυχιακές σπουδές

1.1 Πολεοδομία III, (7^ο εξάμηνο 1996/97), ενότητα μαθημάτων: Μετασχηματισμός αστικών λειτουργιών ως συνέπεια γενικότερων εξελίξεων, προγραμμάτων και έργων - γειτνίαση με μνημειακά σύνολα.

Κάλυψη του αντικειμένου: «Λειτουργική - πολεοδομική συνύπαρξη των αρχαιολογικών χώρων και του οικισμού. Η περίπτωση της Αρχαίας Κορίνθου».

1.2 Πολεοδομία III, (7^ο εξάμηνο 1997/98).

Κάλυψη του αντικειμένου: «Εφαρμοζόμενοι τύποι πολεοδομικών μελετών στην Ελλάδα σύμφωνα με τον ισχύοντα οικιστικό νόμο».

1.3 Πολεοδομία II, (6^ο εξάμηνο 1998/99), Πολεοδομική ανάλυση και σχεδιασμός II».

Συμμετοχή στο μάθημα στα πλαίσια του φροντιστηρίου του καθηγητή Α. Αραβαντινού.

1.4 Πολεοδομία I: Αναλυτική προσέγγιση του αστικού χώρου, 5^ο εξάμηνο.

Σύμφωνα με τον οδηγό σπουδών 2003-2004, το περιεχόμενο του μαθήματος προσδιορίζεται ως εξής: «Αναλυτική προσέγγιση του αστικού χώρου. Η συγκρότηση του αστικού χώρου σε συνάρτηση με οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες: Πόλη περιφέρεια, πολεοδομικές ενότητες, πολεοδομικές λειτουργίες, κέντρα πόλης. Αστικός ιστός. Δημόσιος και ιδιωτικός χώρος. Διαδικασίες και τύποι ανάπτυξης του αστικού χώρου. Θέματα ιδιοκτησίας και τιμών γης στην Ελλάδα. Η έννοια του σχεδιασμού. Σχεδιασμός του χώρου στην Ελλάδα. Π. Σ. Πρωτεύουσας. Εισαγωγή στην πολεοδομική ανάλυση».

- 2004/05. Διδακτική ομάδα: Κ. Γεράρδη, Δ. Γεωργουλής, Δ.Ν. Καρύδης, Ν. Μπελαβίλας, Ι. Πολύζος, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, (Κ. Σερράος). Θέμα άσκησης: Η οικιστική ζώνη Μοσχάτου-Καλλιθέας-Παλαιού Φαλήρου και το (αντίστοιχο) παραλιακό μέτωπο του Φαληρικού Όρμου.
- 2005/06. Διδακτική ομάδα: Κ. Γεράρδη, Δ. Γεωργουλής, Δ.Ν. Καρύδης, Ν. Μπελαβίλας, Γ. Πολύζος, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Δραπετσώνα.
- 2006/07. Διδακτική ομάδα: Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Οδός Πειραιώς.
- 2007/08. Διδακτική ομάδα: Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Οι σταθμοί του Μετρό της Αθήνας.

- 2008/09. Διδακτική ομάδα: Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ο Δήμος Δραπετσώνας και η ευρύτερη περιοχή του.
- 2009/10. Διδακτική ομάδα: Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα (διδάσκουσα ΠΔ 407), Μ. Μάρκου (εκλεγμένη λέκτορας) Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Η κεντρική Ελευσίνα.
- 2016/17. Διδακτική ομάδα: Σ. Λυκογιάννη, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος (συντονιστής), Ε. Χανιώτου, Α. Βασιλαρά (ΕΔΙΠ). Θέμα άσκησης: Το Εμπορικό Τρίγωνο της Αθήνας.
- 2017/18. Διδακτική ομάδα: Μ. Μάρκου (συντονίστρια), Κ. Σερράος, Ε. Χανιώτου Κ. Βαλεριάνου (ΕΔΙΠ), Α. Βασιλαρά (ΕΔΙΠ). Θέμα άσκησης: Πειραιάς, το κέντρο της πόλης.
- 2018/19. Διδακτική ομάδα: Ε. Κλαμπατσέα, Σ. Λυκογιάννη, Δ. Μέλισσας, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος (συντονιστής), Ε. Τσίγκας (ΕΔΙΠ), Ε. Χανιώτου. Θέμα άσκησης: Η Πειραιϊκή Χερσόνησος.

1.5 Πολεοδομία II: Επεμβάσεις στον αστικό χώρο, 6^ο εξάμηνο.

Σύμφωνα με τον οδηγό σπουδών 2003-2004, το περιεχόμενο του μαθήματος προσδιορίζεται ως εξής: «Σχεδιαστικές επεμβάσεις στον αστικό χώρο. Πολεοδομικές παρεμβάσεις: αναδρομή, τάσεις, οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες. Πολεοδομικές λειτουργίες, χρήσεις γης, δείκτες και συντελεστές, πρότυπα. Τύποι πολεοδομικών σχεδίων. Επεντάσεις, αναπλάσεις, σημειακές παρεμβάσεις. Στρατηγικός αστικός σχεδιασμός. Παραδείγματα πολεοδομικών παρεμβάσεων: προϋποθέσεις και επιπτώσεις, ωφελούμενοι και θιγόμενοι. Ελληνική πολεοδομική νομοθεσία. Διοικητική υποδομή και πλαισίωση. Κράτος, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς. Κυκλοφορία, κέντρα πόλης, ελεύθεροι κα δημόσιοι χώροι».

- 2004/05. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Κ. Γεράρδη, Δ.Γεωργουλής, Μ. Μαντουβάλου, Μ. Μαυριδίου, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, (Κ. Σερράος). Θέμα άσκησης: Η οικιστική ζώνη Μοσχάτου-Καλλιθέας-Παλαιού Φαλήρου και το (αντίστοιχο) παραλιακό μέτωπο του Φαληρικού Όρμου.
- 2005/06. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Κ. Γεράρδη, Δ. Γεωργουλής, Ε. Κλαμπατσέα, Μ. Μαντουβάλου, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Δραπετσώνα.
- 2006/07. Διδακτική ομάδα: Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Γ. Σαρηγιάννης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Οδός Πειραιώς.
- 2007/08. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Δ. Μέλισσας, Ν. Μπελαβίλας, Α. Σαρηγιάννη, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Οι σταθμοί του Μετρό της Αθήνας.

- 2008/09. Διδακτική ομάδα: Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ο Δήμος Δραπετσώνας και η ευρύτερη περιοχή του.
- 2009/10 (συντονιστής μαθήματος). Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Δ.Ν. Καρύδης, Ε. Κλαμπατσέα (διδάσκουσα ΠΔ 407), Μ. Μάρκου (εκλεγμένη λέκτορας) Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Η κεντρική Ελευσίνα.
- 2010/11. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Π. Θεοδωρά (407/80) Ε. Κλαμπατσέα, Σ. Μαυρομάτη (407/80), Μ. Μάρκου (συντονίστρια μαθήματος), Δ. Μέλισσας, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ο Δήμος Μοσχάτου.
- 2013/14. Διδακτική ομάδα: Ν. Μπελαβίλας (συντονίστρια μαθήματος), Δ.Ν. Καρύδης, Ει. Κλαμπατσέα, Π. Θεοδωρά, Ρ. Λυκογιάννη, Ε. Χανιώτου, Κ. Σερράος.
- 2016/17. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Π. Θεοδωρά, Σ. Λυκογιάννη, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος (συντονιστής), Α. Βασιλαρά (ΕΔΙΠ). Θέμα άσκησης: Το Εμπορικό Τρίγωνο της Αθήνας.
- 2017/18. Διδακτική ομάδα: Μ. Αγγελίδης, Σ. Λυκογιάννη, Μ. Μάρκου (συντονίστρια), Κ. Σερράος, Κ. Βαλεριάνου (ΕΔΙΠ), Α. Βασιλαρά (ΕΔΙΠ). Θέμα άσκησης: Πειραιάς: Το κέντρο της πόλης.
- 2018/19. Διδακτική ομάδα: Ε. Κλαμπατσέα, Σ. Λυκογιάννη, Δ. Μέλισσας, Ν. Μπελαβίλας, Κ. Σερράος (συντονιστής), Ε. Τσίγκας (ΕΔΙΠ), Ε. Χανιώτου. Θέμα άσκησης: Η Πειραιϊκή Χερσόνησος.

1.6 Πολεοδομικός Σχεδιασμός 7Α: Σχεδιασμός αστικού χώρου, 7^ο εξάμηνο.

Το περιεχόμενο του μαθήματος προσδιορίζεται ως εξής: «Εμβάθυνση στις πολεοδομικές λειτουργίες σε συνάρτηση με την οικονομική- κοινωνική δομή και οργάνωση του αστικού χώρου. Αστικές αναπλάσεις, νέες αναπτύξεις: διαδικασίες σχεδιασμού, οργάνωση και διαχείριση προγραμμάτων, πολεοδομική νομοθεσία. Εμβάθυνση σε θέματα ιστού πόλης: στοιχεία και τύποι οργάνωσης, σχέσεις κτισμένο- άκτιστου, ιδιωτικού- δημόσιου χώρου, εξέλιξη και μετασχηματισμοί. Στα πλαίσια των προδιαγραφών και μεθοδολογίας του μαθήματος πραγματοποιείται η ανάλυση, αξιολόγηση και ανάδειξη των ποιοτικών στοιχείων που συγκροτούν τον αστικό ιστό και γενικότερα το αστικό τοπίο. Αναλύονται υπάρχουσες θεωρίες και απόψεις που αφορούν στην δομή, στην εικόνα και στην ανάλυση του φυσικού και δομημένου αστικού χώρου καθώς και οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές επιπτώσεις από επεμβάσεις σ' αυτόν. Προσδιορίζονται ακόμα μέσα από την ανάλυση παραδειγμάτων από τον αστικό χώρο εναλλακτικές αρχές σχεδιασμού που συμβάλλουν στην διαδικασία της πολεοδομικής και αστικής σύνθεσης (urban design)».

- 2004/05. Συμμετοχή στις ασκήσεις του μαθήματος. Διδακτική ομάδα: Ι. Στεφάνου, Ι. Τσουδερός (Κ. Σερράος).

- 2008/09. Διδακτική ομάδα: Β. Καρβουντζή, Π. Κοσμάκη, Κ. Σερράος, Ε. Χανιώτου. Προσκειλημένες ομιλήτριες: Μ. Μαυρίδου, Σ. Λυκογιάννη. Θέμα άσκησης: Διερεύνηση δυνατοτήτων και σχεδιασμός παρεμβάσεων στην κεντρική περιοχή των Σιδηροδρομικών Σταθμών της Αθήνας.
- 2009/10. Φροντιστήριο Β: Αστικός ιστός, καθημερινή ζωή, δημόσιος χώρος. Διδακτική ομάδα: Ν. Βαΐου, Β. Καρβουντζή, Τ. Κοσμάκη, Ρ. Λυκογιάννη, Ε. Μίχα, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Σχεδιασμό αστικού χώρου σε διάφορες κλίμακες, στην πόλη της Χαλκίδας.
- 2014/15. Διδακτική ομάδα: Ν. Βαΐου, Ρ. Λυκογιάννη, Ε. Μίχα, Θ. Παγώνης (συντονιστής), Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ανιχνεύοντας την κρίση με επίκεντρο την οδό Πατησίων. Σενάρια ανασυγκρότησης του αστικού ιστού.
- 2016/17. Διδακτική ομάδα: Ντίνα Βαΐου, Ρούλη Λυκογιάννη, Ειρήνη Μίχα, Θάνος Παγώνης (συντονιστής), Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Παρεμβάσεις αστικού σχεδιασμού σε πυκνοδομημένη κεντρική συνοικία της Αθήνας: Σεπόλια - Κολωνός.
- 2017/18. Διδακτική ομάδα: Ντίνα Βαΐου, Ειρήνη Μίχα, Θάνος Παγώνης (συντονιστής), Μ. Καφρίτσα, Κώστας Σερράος. Θέμα άσκησης: Σενάρια επανακατοίκησης στην περιοχή Κολωνού-Σεπολίων.

1.7. Αστικός Σχεδιασμός: Επεμβάσεις σε αστικό και αγροτικό χώρο, 9ο εξάμηνο (συνεργασία Τομέων I, II και III)

Αστική σύνθεση (Urban Design). Μελέτη και σύνθεση των συστατικών στοιχείων του αστικού ιστού καθαυτών ως λειτουργικών ενότητων, αλλά και ως στοιχείων που δομούν την αισθητική συγκρότηση του αστικού περιβάλλοντος. Κατανόηση της σχέσης μέρους και όλου. Πλήρη και κενά του αστικού ιστού, οικοδομικά τετράγωνα, δημόσιος και ιδιωτικός χώρος, δρόμοι και άξονες επικοινωνίας, αστικό πράσινο. Παρεμβάσεις μικρής ή μεγάλης κλίμακας με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και του αστικού περιβάλλοντος.

- 2010/2011. Διδακτική ομάδα Α: Ντίνα Βαΐου, Μαργαρίτα Γραφάκου, Βαλεντίνη Καρβουντζή (συντονίστρια), Νίκος Μπελαβίλας, Σπύρος Ρογκάν, Κώστας Σερράος (συντονιστής), Θεανώ Φωτίου, Ελένη Χανιώτου. Θέμα άσκησης: Ανάπλαση στο παραλιακό μέτωπο της Χαλκίδας.
- 2011/2012. Διδακτική ομάδα Α: Βαλεντίνη Καρβουντζή, Γιάννης Κίζης, Νίκος Μπελαβίλας (συντονιστής), Σπύρος Ρογκάν, Κώστας Σερράος, Ελένη Χανιώτου. Θέμα άσκησης: Άγιος Διονύσιος Πειραιά.
- 2013/2014. Διδακτική ομάδα Α: Β. Καρβουντζή (συντονίστρια), Δ. Ησαΐας, Κ. Μοραΐτης, Κ. Σερράος. Θέμα άσκησης: Ακαδημία Πλάτωνος.

1.8. Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός 9, «Αστικός Σχεδιασμός». 3η κατεύθυνση «Πολοδομικές & Περιβαλλοντικές Προσεγγίσεις», 9ο εξάμηνο (συνεργασία Τομέων I, II και III)

- 2018/2019. Διδακτική ομάδα Ελένη Μάντζιου, αναπληρώτρια καθηγήτρια, Θάνος Παγώνης, επίκουρος καθηγητής, Κωνσταντίνος Σερράος, καθηγητής. Θέμα άσκησης: ανασχεδιασμός της Μαρίνας Αλιμου.

1.9. Περιβάλλον και Σχεδιασμός του Χώρου, 3^ο εξάμηνο

Διδακτική ομάδα: Ε. Χανιώτου Επίκ. Καθηγήτρια (συντονίστρια), Κ. Σερράος Αναπλ. Καθηγητής, Α. Βασιλαρά ΕΔΙΠ. Προσκεκλημένοι: Γ. Πολύζος Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, Θ. Βλαστός Καθηγητής ΕΜΠ, Γ. Γιουμοπούλου Υ.Δ., Σ. Μαυρομάτη Υ.Δ.

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η εισαγωγή σε θέματα και έννοιες που αφορούν το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον και τις επιπτώσεις του σχεδιασμού σε αυτό. Το μάθημα έχει ως στόχο την κατανόηση: των βασικών εννοιών και μεθόδων προσέγγισης του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων στον αστικό χώρο, των αιτιών υποβάθμισής του και της διατύπωσης αρχών, στόχων και πολιτικών για τη αναβάθμισή του, των προοπτικών παρουσίας ειτεταμένων νησίδων φυσικού περιβάλλοντος και οικοσυστημάτων μέσα στον αστικό και περιαστικό χώρο, των μεθόδων παρέμβασης για τον περιορισμό των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων της έλλειψης πολεοδομικού σχεδιασμού, του φαινομένου της διάχυσης της πόλης, καθώς και επιπτώσεων των μεγάλων αναπτυξιακών έργων.

Το μάθημα περιλαμβάνει τις παρακάτω τέσσερις γνωστικές ενότητες:

α. Γενικές έννοιες και πολιτικές για το περιβάλλον: Σύγχρονη “αστική οικολογία”. Προσέγγιση της αειφόρου ανάπτυξης στον αστικό και χωροταξικό σχεδιασμό. Στόχοι, κατευθύνσεις και πολιτικές για το περιβάλλον.

β. Αστική ανάπτυξη και οικοσυστήματα: Οι επιπτώσεις της αστικής ανάπτυξης στα τοπικά και παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα (φαινόμενο “θερμοκηπίου”, “τρύπα του όζοντος”, μεγάλες κλιματολογικές αλλαγές). Προβλήματα υποβάθμισης του φυσικού τοπίου. Δυνατότητες προστασίας και ανάδειξης του αστικού και περιαστικού χώρου.

γ. Μετακινήσεις στην πόλη: Η έννοια της “βιώσιμης κινητικότητας” στη σύγχρονη πόλη. Η περιβαλλοντική διάσταση των μεγάλων συγκοινωνιακών έργων.

δ. Εφαρμογές του βιοκλιματικού σχεδιασμού στην πόλη: Η συμβολή της “βιοκλιματικής πολεοδομίας” στην προστασία του περιβάλλοντος. Οι δυνατότητες βιοκλιματικού ανασχεδιασμού στον αστικό χώρο. Η αξιοποίηση των ανανεώσιμων εναλλακτικών μορφών ενέργειας στις αστικές αναπλάσεις.

1.10.Ειδικά θέματα πολεοδομίας 8^{ου}, 8^ο εξάμηνο, 2005/06, 2007/08, 2008/09, 2009/10, 2010/11, 2013/14.

Ειδικά θέματα πολεοδομίας 9^{ου}, 9^ο εξάμηνο, 2006/07.

Μετά την εκλογή μου ως μέλος ΔΕΠ προς Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, συμμετοχή στο μάθημα «Ειδικά θέματα πολεοδομίας 8^{ου}. Η ευρωπαϊκή πόλη» (διδασκτική ομάδα: Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Κ. Σερράος).

Το μάθημα στρέφει το ενδιαφέρον του προς την ευρωπαϊκή πόλη, ως σημαντικό φαινόμενο του ευρωπαϊκού πολιτισμού και κύριο επίκεντρο ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο παρόν και στο μέλλον, προς παράλληλα και ως χώρο ανάπτυξης σημαντικών προβλημάτων που απασχολούν τον άνθρωπο και απαιτούν επομένως εύστοχες δράσεις σχεδιασμού και παρεμβάσεων για τον αστικό χώρο. Το μάθημα θίγει μεταξύ άλλων και προς παρακάτω θεματικές ενότητες:

- ✓ Σημασία των αστικών πυρήνων των πόλεων. Τα κέντρα ως ουσιαστικός κοινωνικός χώρος.
- ✓ Νέα αστικά τοπία. Δημιουργική διαχείριση και προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ✓ Αστικός σχεδιασμός για το δημόσιο χώρο.
- ✓ Φυσικό περιβάλλον ως σημαντικό στοιχείο ανάπτυξης του αστικού χώρου. Η διάσταση προς αειφορία.
- ✓ Βιώσιμη κινητικότητα στον αστικό χώρο. Πολιτικές και δράσεις προς την κατεύθυνση εναλλακτικών αστικών μεταφορών.

1.11.Ειδικά θέματα περιβάλλοντος 7^{ου}, 7^ο εξάμηνο, 2007/08, 2014/15.

Μετά την εκλογή μου ως μέλος ΔΕΠ άλλες Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, συμμετοχή στο μάθημα «Ειδικά θέματα περιβάλλοντος 7^{ου}. Υπαιθριοί χώροι και φύση άλλες οικισμούς και στην πόλη» (διδασκτική ομάδα: Π. Κοσμάκη, Κ. Σερράος, Σ. Μαυρομάτη). Μετά το 2014 η διδασκτική ομάδα απαρτίζεται από τους: Κ. Σερράο (συντονιστή), Ε. Χανιώτου, Α. Βασιλαρά. Συμμετέχοντες, προσκεκλημένοι: Σ. Μαυρομάτη, Ν. Πάγκας, Α. Τσολάκη.

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η εξέταση των εννοιών των φυσικών, ημιφυσικών και διαμορφωμένων υπαιθρίων χώρων και τοπίων και άλλες σχέσης άλλες με το περιβάλλον των οικισμών και των πόλεων. Ειδικά κατά τη διάρκεια του ακ. έτους 2007/08 ένα μεγάλο μέρος άλλες άλλες θεωρίας και άλλες άσκησης του μαθήματος επικεντρώθηκε στο θέμα των επιπτώσεων από άλλες φυσικές καταστροφές που συνδέονται με άλλες κλιματικές μεταβολές και ειδικότερα αυτές που προκαλούνται από άλλες πυρκαγιές στο περιβάλλον των οικισμών και των πόλεων.

Τα μαθήματα θεωρίας περιλαμβάνουν άλλες παρακάτω ενότητες:

- ✓ Φυσικές και διαμορφωμένες ενότητες υπαιθρίων χώρων: ο ρόλος και η λειτουργία άλλες στο περιβάλλον των οικισμών και των πόλεων. Οι επιδράσεις των φυσικών καταστροφών στα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος και στο μικροκλίμα άλλες πόλης.

- ✓ Φυσικές καταστροφές – Οικολογικές και κοινωνικές πτυχές και διαχείριση του φαινομένου των πυρκαγιών – Επιπτώσεις από άλλες οικιστικές άλλες και δραστηριότητες
- ✓ Βασικές αρχές και παραδείγματα περιβαλλοντικού σχεδιασμού ενοτήτων και δικτύων υπαιθρίων χώρων στον οικιστικό χώρο από τη Ελλάδα και άλλες χώρες.

1.12. Ειδικά θέματα περιβάλλοντος 8ου, 8^ο εξάμηνο, 2013/14, 2014/15, 2016/17, 2017/18, 2018/19.

Το μάθημα επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στο ζήτημα του περιβαλλοντικού αστικού σχεδιασμού δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση κυρίως σε θέματα που αφορούν τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τις δυνατότητες παρέμβασης στον ιστό των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων. Ειδικότερα, εξετάζει μεθόδους σχεδιασμού, διαθέσιμα εργαλεία, όπως επίσης και εφαρμογές νέων τεχνολογιών, που η αξιοποίησή τους είναι δυνατό να συμβάλει στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών, λαμβάνοντας υπόψη και την ευρύτερη λειτουργική και μορφολογική συγκρότηση του αστικού χώρου.

Στόχος του μαθήματος είναι η κατανόηση από τους σπουδαστές:

- ✓ της σχέσης του φυσικού τοπίου με την αστική ανάπτυξη, διερευνώντας δυνατότητες προστασίας και διατήρησης στοιχείων της φύσης μέσα στον πολεοδομικό ιστό.
 - ✓ των πολυπαραμετρικών σχέσεων που επηρεάζουν το αστικό περιβάλλον (αντιθέσεις και προβλήματα κοινωνικοοικονομικών συνθηκών),
 - ✓ των διαδικασιών σχεδιασμού και διαχείρισης του αστικού χώρου, που καθορίζονται από συγκεκριμένα κάθε φορά μοντέλα ανάπτυξης, όπως επίσης και
 - ✓ των μεθόδων ανάλυσης και της λειτουργίας των εργαλείων σχεδιασμού στην πράξη.
- 2013/2014. Διδάσκων: Κ. Σεργιάς. Επικουρικό διδακτικό έργο: Γ. Γκουμπούλου, Σ. Μαυρομάτη, υπ. δρ. ΕΜΠ. Συμμετέχοντες, προσκεκλημένοι: Ι. Πολύζος, ομ. καθ. ΕΜΠ, Θ. Βλαστός, καθ. ΕΜΠ, Ν. Πάγκας, δρ. ΕΜΠ.
 - 2013/2014. Διδάσκοντες καθηγητές: Κ. Μωραΐτης, Κ. Σεργιάς. ΕΔΙΠ: Α. Βασιλαρά. Συμμετέχοντες, προσκεκλημένοι: Ι. Πολύζος, ομ. καθ. ΕΜΠ, Θ. Βλαστός, καθ. ΕΜΠ, Ν. Πάγκας, δρ. ΕΜΠ, Γ. Γκουμπούλου & Σ. Μαυρομάτη, υπ. δρ. ΕΜΠ.

2. ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών – προπτυχιακές σπουδές

2.1 Ειδικά θέματα πολεοδομίας, 8^ο εξάμηνο 1999/2000

Συμμετοχή στο μάθημα στα πλαίσια του φροντιστηρίου του καθηγητή Α. Αραβαντινού. Ειδικότερα παρακολούθησα και καθοδήγησα ομάδες που επεξεργάστηκαν προτάσεις για την αστική παραλιακή ζώνη του Σαρωνικού.

3. ΕΜΠ Διασχολικά μαθήματα

3.1. Περιβάλλον και ανάπτυξη, 8^ο εξάμηνο 2010/11, 2018/19.

Συμμετοχή στο μάθημα με μια διάλεξη με θέμα: Πολεοδομικός σχεδιασμός, οικιστική ανάπτυξη και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, στο πλαίσιο της ενότητας «Περιβαλλοντική Διάσταση των Πόλεων».

4. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης – προπτυχιακές σπουδές

4.1 Πολεοδομία III – Πολεοδομική πολιτική, 7ο εξάμηνο 2001/02.

Υπεύθυνος αυτόνομου μαθήματος στα πλαίσια εντολής διδασκαλίας σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 407/80 στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή. Συγγραφή και διανομή σημειώσεων με τίτλο «Εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές της πολεοδομικής πολιτικής για το σχεδιασμό μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη».

Στόχος του μαθήματος ήταν η απόκτηση από τους φοιτητές μιας ολοκληρωμένης εικόνας για την πολιτική στον τομέα της πολεοδομίας, με έμφαση κυρίως στον ελλαδικό χώρο κατά τη μεταπολεμική περίοδο, αλλά και με παράλληλες εκτεταμένες αναφορές στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο. Το μάθημα άντλησε παραδείγματα από μαθήματα προηγούμενων εξαμήνων, αλλά ταυτόχρονα είχε σκοπό να εξασφαλίσει και το απαραίτητο πλαίσιο θεωρητικών γνώσεων για μεταγενέστερα πιο σύνθετα μαθήματα πολεοδομικού σχεδιασμού και ρύθμισης του χώρου.

Το μάθημα οργανώθηκε γύρω από δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορούσε μια σειρά διαλέξεων / παραδόσεων, που σκοπό είχαν τη θεωρητική προσέγγιση και λεπτομερή ανάλυση εννοιών, θεσμών, διαδικασιών, παραδειγμάτων, κλπ, που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος. Ο δεύτερος άξονας αφορούσε μια άσκηση, με κύριο αντικείμενο τη συγγραφή (από διμελείς ομάδες σπουδαστών) ενός μικρού δοκιμίου (στην ουσία μιας μικρής επιστημονικής εργασίας), πάνω σε ένα θέμα σχετικό με την πολεοδομική πολιτική και με χρήση βιβλιογραφικών πηγών.

Το συνολικό διδακτικό έργο στα πλαίσια αυτού του μαθήματος αξιολογήθηκε (με βάση ερωτηματολόγιο του ΤΜΧΠΠΑ) από τους (συχνά παρακολουθούντες) φοιτητές με βαθμό 1,95 (άριστα: 1, χαμηλότερος βαθμός: 5).

4.2 Πολεοδομία II – Πολεοδομικός σχεδιασμός, 5ο εξάμηνο 2002/03, 2003/04, 2004/05.

Συνδιδασκαλία (σε συνεργασία με τους Κ. Λαλένη και Χ. Κουσιδώνη) στα πλαίσια εντολής διδασκαλίας σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 407/80 στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή. Συμμετοχή στο θεωρητικό μέρος του μαθήματος (διαλέξεις με θέμα: «Ιστορικά στοιχεία, εξέλιξη των σχεδίων πόλεων, παραδείγματα από τη διεθνή και ελληνική πραγ-

ματικότητα», «Τυπολογία και σχεδιασμός ρυμοτομικών σχεδίων», «Χρήσεις γης στον αστικό χώρο, απεικόνιση στο σχέδιο πόλης» και «Οργανωμένη δόμηση κατοικίας και παραδείγματα από τη διαδρομή της πολεοδομικής τους σύνθεσης») και παρακολούθηση σπουδαστών στο εργαστηριακό μέρος του μαθήματος.

Κύριος σκοπός του μαθήματος είναι η απόκτηση βασικού θεωρητικού υποβάθρου και δεξιοτήτων εφαρμογής (εμπόνηση σχεδίων), στο πεδίο του πολεοδομικού σχεδιασμού (σχέδια πολεοδομικής μελέτης, σχέδια γενικής διάταξης) σε κλιμακία τμήματος πόλης (γειτονιά, συνοικία), ή μικρού οικισμού. Το μάθημα έχει κυρίως εργαστηριακό χαρακτήρα και βασίζεται σε άσκηση που επικονείται από ομάδες σπουδαστών, διατρέχοντας μεγάλο τμήμα του εξαμήνου. Η θεωρία έχει σκοπό να επεξηγήσει βασικές έννοιες που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος, αλλά παράλληλα και να εξασφαλίσει τις γνώσεις εκείνες που είναι απαραίτητες για την απρόσκοπτη εμπόνηση της άσκησης. Η θεωρία παρουσιάζεται επομένως τόσο σε αυτόνομα τμήματα υπό μορφήν σύντομων διαλέξεων – παρουσιάσεων, όσο όμως και σε συνδυασμό με την άσκηση.

Το συνολικό διδακτικό μου έργο στα πλαίσια αυτού του μαθήματος αξιολογήθηκε (με βάση ερωτηματολόγιο του ΤΜΧΠΠΑ) από τους (συχνά παρακολουθούντες) φοιτητές, κατά το ακαδ. έτος 2002-2003, με βαθμό 2,09 (άριστα: 1, χαμηλότερος βαθμός: 5).

4.3 Πολεοδομία III – Πολεοδομική πολιτική, 7ο εξάμηνο 2002/03, 2003/04, 2004/05.

Συνδιδασκαλία (σε συνεργασία με τον καθηγητή Δ. Οικονόμου) στα πλαίσια εντολής διδασκαλίας σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 407/80 στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή. Συγγραφή και διανομή σημειώσεων με τίτλο «Εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές της πολεοδομικής πολιτικής για το σχεδιασμό μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη».

Ο στόχος, το περιεχόμενο και η γενικότερη οργάνωση του μαθήματος ανταποκρίνονται σε γενικές γραμμές προς το αντίστοιχο μάθημα του ακαδ. έτους 2001 –2002 (βλ. παραπάνω σημείο 13)

Το συνολικό διδακτικό μου έργο στα πλαίσια αυτού του μαθήματος αξιολογήθηκε (με βάση ερωτηματολόγιο του ΤΜΧΠΠΑ) από τους (συχνά παρακολουθούντες) φοιτητές, κατά το ακαδ. έτος 2002 - 2003, με βαθμό 1,92 (άριστα: 1, χαμηλότερος βαθμός: 5).

4.4 Πολεοδομία IV – Πολεοδομικός προγραμματισμός, 8ο εξάμηνο, 2003/04, 2004/05.

Συνδιδασκαλία (σε συνεργασία με τους Δ. Οικονόμου, Κ. Λαλένη, Κ. Δασκαλάκη) στα πλαίσια εντολής διδασκαλίας σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 407/80 στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή. Το μάθημα διαρθρώνεται γύρω από έναν θεωρητικό και έναν πρακτικό άξονα. Στα πλαίσια του πρώτου αναπτύσσεται μια σειρά θεωρητικών μαθημάτων γύρω από θέματα σχεδιασμού και πολιτικής σε επίπεδο πολεοδομίας, ενώ στα πλαίσια του

δεύτερου οι σπουδαστές καλούνται να επεξεργασθούν μια πρακτική άσκηση πολεοδομικού σχεδιασμού σε επίπεδο πόλης ή συνόλου οικισμού (Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο).

5. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων – Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ) Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου, κατεύθυνση: Πολεοδομία και Χωροταξία.

5.1 Σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού και δυναμική των χωρικών δομών και των χρήσεων γης, 1998/99, 1999/00, 2000/01, 2001/02, 2002/03, 2003/04, 2004/05, 2005/06, 2006/07.

Συνδιδακτορία με Μ. Αγγελίδη και Α. Αραβαντινό. Αντικείμενο του μαθήματος είναι η παρουσίαση και ο σχολιασμός των σύγχρονων πρακτικών σχεδιασμού, όπως αυτές διαμορφώνονται με βάση τη δυναμική των χωρικών δομών και των χρήσεων γης. Το μάθημα περιλαμβάνει δυο ενότητες: Α. Σχεδιασμός του αστικού χώρου και δυναμική στις χρήσεις γης και Β. Χωροταξικός σχεδιασμός και δυναμική των χωρικών δομών. Το μάθημα οργανώνεται γύρω από δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορά μια σειρά διαλέξεων / παραδόσεων, που έχουν σκοπό τη θεωρητική προσέγγιση και λεπτομερή ανάλυση εννοιών, θεσμών, διαδικασιών, παραδειγμάτων, κλπ, που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος και εντάσσονται ειδικότερα στις θεματικές ενότητες που προαναφέρθηκαν. Ο δεύτερος άξονας αφορά την γραπτή άσκηση. Αυτή αποτελεί στην ουσία μια μικρή επιστημονική εργασία, που συντάσσεται από κάθε σπουδαστή ξεχωριστά.

Στα πλαίσια του μαθήματος, ο Κ. Σεργάος έχει καλύψει με εισηγήσεις (μαθήματα) μεταξύ άλλων και τα παρακάτω θέματα:

- Δομικά και χωρικά στοιχεία της πόλης (κατοικία, εργασία, κοινωνική υποδομή, ελεύθεροι χώροι, κυκλοφορία, τεχνική υποδομή) - Συσχετίσεις χρήσεων γης μεταξύ τους.
- Οργάνωση των θεσμικών και μελετητικών εργαλείων για τη ρύθμιση των χρήσεων γης στο εξωτερικό - Σχετικά παραδείγματα Σχεδίων Χρήσεως Γης.
- Αποβιομηχάνιση. Παραδείγματα σχεδιασμένων αλλαγών χρήσεων σε πόλεις του εξωτερικού.
- Η κυκλοφορία και τα κέντρα στην πόλη. Ανάλυση επιλεγμένων ΓΠΣ. Διατύπωση κατευθυντήριων αρχών.
- Εφησυχασμός κυκλοφορίας: Έννοια, στόχοι, αρχές σχεδιασμού, εργαλεία, μέτρα και σχετικά παραδείγματα.
- Μητροπολιτικές περιοχές στην Ευρώπη. Διάρθρωση και εξελικτικές τάσεις ανάπτυξης. Η περίπτωση της Αθήνας.
- Αλληλοσυσχετίσεις μεταξύ κυκλοφορίας και πολεοδομικής εξέλιξης. Ο ρόλος του σχεδιασμού. Κατευθυντήριες αρχές και σχετικά παραδείγματα σε επίπεδο συνόλου πόλης και επιμέρους τομέων της.

- Νέες εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές για το σχεδιασμό μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη. Σχετικά παραδείγματα εφαρμογών για την οργάνωση και ανάπτυξη του αστικού χώρου.
- Οι πολιτικές για το σχεδιασμό και την οργάνωση των χρήσεων γης στις ελληνικές πόλεις. Αλληλοσυσχετίσεις με την κυκλοφορία. Κατευθυντήριες αρχές και σχετικά παραδείγματα σε επίπεδο πόλης και επιμέρους τομέων της.
- Θεσμικό πλαίσιο του σχεδιασμού και πολεοδομικές μελέτες.
- Ανάπλαση αστικών περιοχών και σχετικό θεσμικό πλαίσιο.
- Πρόσφατες εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές για το σχεδιασμό του αστικού χώρου μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη. Το «δίλημμα» μεταξύ «οργανικής» και «οργανωμένης» ανάπτυξης.

5.2 Προσεγγίσεις του σχεδιασμού στην Ελλάδα, 2006/07, 2007/08, 2008/09, 2009/10, 2010/11, 2011/12, 2013/14, 2014/15, 2016/17, 2017/18, 2018/19..

Υπεύθυνος μαθήματος: Κ. Σερράος (2014/15: Π. Θεοδωρά). Διδάσκοντες: Λ. Βασενχόβεν, Κλ. Γεράρδη (έως 2010/11), Δ. Μέλισσας. Κύριο αντικείμενο του μαθήματος αποτελούν οι πολιτικές, οι σχετικοί θεσμοί, καθώς επίσης και οι πρακτικές της εφαρμογής του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα, σε διάφορα χωρικά επίπεδα. Στο παραπάνω πλαίσιο αναλύονται συνοπτικά και ορισμένες θεωρητικές απόψεις γύρω από τις έννοιες του «σχεδιασμού» του χώρου, καθώς επίσης και της «πολιτικής» σε περιφερειακό, μητροπολιτικό και πολεοδομικό επίπεδο. Παράλληλα, παρουσιάζονται με επιλεκτικό τρόπο και οι αντίστοιχες πολιτικές και πρακτικές εφαρμογής του σχεδιασμού σε άλλες χώρες, με έμφαση στον ευρωπαϊκό χώρο και με χρήση σχετικών χαρακτηριστικών παραδειγμάτων.

Το μάθημα εντοπίζει το ενδιαφέρον του στη σύγχρονη περίοδο, όμως για λόγους καλύτερης κατανόησης της εξέλιξης διαφόρων διαδικασιών στον τομέα της πολιτικής για το χωρικό σχεδιασμό στη χώρα μας, καθώς επίσης και των σχετικών αποτελεσμάτων, η ύλη του μαθήματος συνδέεται συστηματικά και με αναφορές στο ιστορικό του χωρικού σχεδιασμού (θεσμικό πλαίσιο, πολιτικές, εφαρμογή) κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Βασικό συστατικό στοιχείο του μαθήματος, μέσα από το οποίο επιχειρείται η τοποθέτηση του ελληνικού συστήματος χωρικού σχεδιασμού σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, αποτελεί η ανάλυση σχετικών κατευθύνσεων, πολιτικών και σχεδιασμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ειδικότερα δε αυτών που έχουν επιπτώσεις στη χώρα μας.

Το μάθημα οργανώνεται γύρω από δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορά μια σειρά διαλέξεων / παραδόσεων, που έχουν σκοπό τη θεωρητική προσέγγιση και λεπτομερή ανάλυση εννοιών, θεσμών, διαδικασιών, παραδειγμάτων, κλπ, που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος και εντάσσονται ειδικότερα στις θεματικές ενότητες που προαναφέρθηκαν. Ο δεύτερος άξονας αφορά την γραπτή άσκηση. Αυτή αποτελεί στην ουσία μια μικρή επισημονική εργασία, που συντάσσεται από κάθε σπουδαστή ξεχωριστά, με αντικείμενο τη

συγγραφή ενός μικρού δοκιμίου που θα εντοπίζει το ενδιαφέρον του στην κριτική παρουσίαση μιας μελέτης ή άλλης δράσης (π.χ. πολεοδομικού / χωροταξικού σχεδίου, μελέτης περιβαλλοντικής προστασίας, κλπ.), στα πλαίσια του σχεδιασμού για μια ελληνική πόλη.

5.3 Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα, 2008/09, 2009/10, 2010/11, 2011/12, 1013/14, 2014/15, 2017/18, 2018/19.

Διδάσκοντες: Κ. Σεργιάς: Ε. Κλαμπατσέα, σύμβουλοι: Α. Αραβαντινός (χρήσεις γης – κέντρα), Θ. Βλαστός (βιώσιμη κινητικότητα), Α. Βοζάνη, Β. Καρβουντζή, Μ. Παπαβασιλείου (σχεδιασμός δημόσιου χώρου), Δ. Μέλισσας (θεσμικά εργαλεία), Ν. Μπελαβίλας (ιστορικότητα στο αστικό περιβάλλον), Ν. Πάγιας, Κ. Χατζημπίρος (περιβάλλον), Ι. Ψυχάρης (οικονομική του χώρου), Α. Κουδούνη (διοίκηση, θεσμικά εργαλεία). Σκοπός του μαθήματος είναι η κατά το δυνατόν σφαιρική και συστηματική προσέγγιση ζητημάτων πρακτικής εφαρμογής του σχεδιασμού στην Ελλάδα, στην κλίμακα του αστικού χώρου. Το μάθημα εστιάζει το ενδιαφέρον του σε ένα πραγματικό πρόβλημα πολεοδομικού / αστικού σχεδιασμού, για το οποίο οι σπουδαστές καλούνται ενεργώντας ως «μελετητές» / «σχεδιαστές» του χώρου, στη βάση της διεπιστημονικής προσέγγισης των ζητημάτων του χώρου, να διατυπώσουν και να υποστηρίξουν κατάλληλες προτάσεις. Το μάθημα παρέχει επιπλέον επιλεγμένα βασικά στοιχεία μεθοδολογίας και τεχνικών πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού, ενώ επιχειρεί τέλος να εμπλουτίσει το γνωστικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων σπουδαστών, κυρίως όσον αφορά κατευθύνσεις για το σχεδιασμό και υλοποιημένα παραδείγματα / καλές πρακτικές για τους τομείς εκείνους στους οποίους επικεντρώνεται το ενδιαφέρον.

Το μάθημα οργανώνεται γύρω από μια άσκηση σχεδιασμού με βάση συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης πολεοδομικής κλίμακας. Η άσκηση αυτή, επιδιώκει, συνεκτιμώντας όλα τα κρίσιμα ζητήματα που επηρεάζουν την ανάπτυξη του αστικού χώρου, να δώσει έμφαση κυρίως σε έξι επιλεγμένες πτυχές του χωρικού αστικού σχεδιασμού. Αυτές είναι α) ο σχεδιασμός των χρήσεων γης -αλληλένδετων με την κοινωνική και οικονομική δομή της ευρύτερης περιοχής παρέμβασης- και ιδιαίτερος των πολεοδομικών κέντρων, β) ο σχεδιασμός του χώρου μέσα από την οπτική γωνία της ιστορίας του τόπου, γ) ο σχεδιασμός των αστικών μετακινήσεων με βάση τις αρχές της βιώσιμης κινητικότητας, δ) η ανάδειξη των περιβαλλοντικών παραμέτρων, ως προϋπόθεσης για έναν επιτυχή χωρικό σχεδιασμό με όρους αειφορίας ε) η σημασία των οικονομικών των πόλεων και του αστικού χώρου στη διαδικασία του χωρικού σχεδιασμού και στ) το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το σχεδιασμό του δημόσιου χώρου, ως ενός καθοριστικού στοιχείου για την εξασφάλιση αστικής ποιότητας. Επιπλέον των παραπάνω ζητημάτων, που αποτελούν κρίσιμους άξονες του σχεδιασμού, η άσκηση επιδιώκει τον συνυπολογισμό κατά τη διαδικασία επεξεργασίας των σχετικών προτάσεων των διαφόρων διαθέσιμων εργαλείων θεσμικής κατοχύρωσης

του χωρικού σχεδιασμού και την αξιοποίησή τους, μέσα από τη διατύπωση συγκεκριμένων κατευθύνσεων.

Για την υποστήριξη των σπουδαστών στην πορεία της άσκησης, οργανώνεται μια σειρά περιεκτικών παρουσιάσεων με θέματα σχετικά με τις παραπάνω πτυχές του σχεδιασμού και με αντικείμενο, τόσο την ανάλυση κατευθύνσεων, μεθόδων και τεχνικών για το σχεδιασμό, όσο και την παρουσίαση σχετικών καλών πρακτικών / παραδειγμάτων.

Προϋπόθεση για την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος από τους σπουδαστές αποτελεί η ολοκλήρωση, παράδοση (χάρτες, σχέδια, σκίτσα, διαγράμματα και συνοπτικό κείμενο) και παρουσίαση της άσκησης στο πλαίσιο συνεργασίας των επιμέρους σπουδαστικών ομάδων. Για την αξιολόγηση της άσκησης λαμβάνεται υπόψη, η πληρότητα και η επάρκεια τεκμηρίωσης των στόχων, η επιτυχής έκφρασή τους μέσω των προτάσεων σχεδιασμού, η πληρότητα και σαφήνεια των σχεδιαστικών προτάσεων για τα κάθε φορά αντικείμενα, καθώς επίσης και η επάρκεια της έντυπης και προφορικής παρουσίασης.

6. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Χωροταξία, Πολεοδομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη», Κατεύθυνση: Πολεοδομία και Αστική Ανάπτυξη.

6.1 2002/03, 2003/04

Υπεύθυνος αυτόνομου μαθήματος επιλογής με τίτλο «Ειδικά θέματα πολεοδομίας και αστικού σχεδιασμού», στα πλαίσια σχετικής εντολής διδασκαλίας.

Το μάθημα εντοπίζει το ενδιαφέρον του στην έννοια των «διλημάτων», σε επίπεδο πόλης και πολεοδομικού σχεδιασμού, με τα οποία συνδέεται ολοένα και εντονότερα η εξέλιξη και ο σχεδιασμός των πόλεων και γενικότερα του αστικού χώρου, τόσο από τη θεωρητική, όσο και από την πρακτική τους διάσταση. Απέναντι σ' αυτά τα διλήμματα καλούμαστε να τοποθετηθούμε, με βάση τεκμηριωμένα επιχειρήματα, εάν θέλουμε να είμαστε σε θέση να διαμορφώνουμε έγκυρες απόψεις σχετικά με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των πόλεων.

Φυσικά, η διαδικασία αυτή δεν βασίζεται σε μια «μαθηματικού τύπου» αντικειμενικότητα, αλλά αντίθετα συνδέεται με μια διαδικασία αξιολόγησης καταστάσεων και λοιπών παραγόντων, η οποία δεν μπορεί παρά να έχει έντονο υποκειμενικό χαρακτήρα. Ορισμένα κρίσιμα τέτοια «πολεοδομικά διλήμματα», γύρω από τα οποία διαρθρώνεται το μάθημα, είναι και τα ακόλουθα:

- Σχεδιασμός: Εφικτότητα, ή αυθαιρεσία και αλόγιστη πολεοδόμηση;
- Πολεοδομική οργάνωση: Συμπαγής ή διάσπαρτη πόλη; προαστιοποίηση ή συγκεντρωμένη αποκέντρωση;
- Οικιστική ανάπτυξη: Αστική ανάπλαση ή επέκταση σε νέες περιοχές;
- Χρήσεις γης: Διαχωρισμός ή ανάμειξη;

- Πολεοδομικά κέντρα: Γραμμική ή σημειακή ανάπτυξη;
- Αποβιομηχάνιση: Υποβάθμιση ή ευκαιρία αναβάθμισης αστικών περιοχών;
- Κατοικία: Οργανική ή οργανωμένη ανάπτυξη;
- Κυκλοφορία στις πόλεις: Μηχανοκίνητη αυτοκίνηση ή βιώσιμη κινητικότητα;
- Φυσικά φαινόμενα: καταστροφή της πόλης, ή αναγέννηση;
- Ευρωπαϊκή πόλη: Μοντέλο παρακμής, ή βάση για τη μελλοντική οικολογική πόλη;

Το μάθημα έχει σεμιναριακό χαρακτήρα και οργανώνεται γύρω από δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορά μια **σειρά παρουσιάσεων**, από μέρους του διδάσκοντος, που εντοπίζονται κυρίως στα πρώτα 2/3 του εξαμήνου και έχουν σκοπό, αφενός μεν να προσεγγίσουν και να αναλύσουν συγκεκριμένες έννοιες, θεσμούς, διαδικασίες, προβλήματα, κλπ, που σχετίζονται με το αντικείμενο του μαθήματος και αφετέρου δε να προσφέρουν εναύσματα προς τους συμμετέχοντες, για προβληματισμό, έρευνα και συζήτηση. Ειδικότερα, στα πλαίσια αυτού του πρώτου μέρους δίδεται έμφαση σε συγκεκριμένα παραδείγματα από την Ελλάδα και το εξωτερικό, με χρήση τόσο διαφόρων ειδών οπτικού υλικού, όσο και σχετικού έντυπου υλικού (αποσπάσματα από βιβλία, άρθρα, επίκαιρα κείμενα, κλπ).

Ο δεύτερος άξονας αναπτύσσεται κυρίως στο τελευταίο τρίτο του μαθήματος και έχει ως επίκεντρο τους ίδιους τους **συμμετέχοντες**, οι οποίοι και καλούνται, έχοντας αντλήσει ερεθίσματα από το πρώτο μέρος του μαθήματος και σε συνδυασμό με δικούς τους προβληματισμούς, ανταλλαγές απόψεων (εντός και εκτός μαθήματος), βιβλιογραφική έρευνα, κλπ, να αναπτύξουν και να διατυπώσουν απόψεις και θέσεις πάνω σε ζητήματα σχετικά με το αντικείμενο του μαθήματος, οι οποίες θα παρουσιάζονται και θα συζητούνται κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και σταδιακά θα τροφοδοτούν την ατομική τους γραπτή εργασία (δοκίμιο), η οποία και αποτελεί το τελικό παραδοτέο από πλευράς τους.

7. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχ. & Μηχ. Υπολογιστών. Διαπανεπιστημιακό – Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Οργάνωση και διοίκηση τεχνικών συστημάτων».

7.1 2006/07, 2007/08, 2008/09.

Σεμινάριο διάρκειας 6 ωρών, στα πλαίσια του μαθήματος S3 «Θέματα σχεδιασμού της οργάνωσης τεχνικών συστημάτων» του ΔΠΜΣ «Οργάνωση & διοίκηση τεχνικών συστημάτων». Στόχος του σεμιναρίου είναι να ευαισθητοποιήσει τους συμμετέχοντες σε πτυχές της έννοιας της βιωσιμότητας που σχετίζονται με τον αστικό χώρο και παράλληλα να θέσει και να επεξηγήσει τις ειδικότερες παραμέτρους που αφορούν το σχεδιασμό. Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια αυτού του σεμιναρίου θα θιγούν μεταξύ άλλων και οι παρακάτω επιμέρους θεματικές ενότητες:

- Ο αστικός χώρος ως πεδίο «συνάντησης» του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
- Η έννοια της βιωσιμότητας και η σύνδεσή της με τον αστικό χώρο.
- Η έννοια του χωρικού σχεδιασμού στην πολεοδομική κλίμακα και οι επιμέρους πτυχές του. Το σχετικό θεσμικό πλαίσιο.
- Η ευρωπαϊκή «θεώρηση» (ΕΕ, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πολεοδόμων, κλπ.)
- Οι πρόσφατες πολιτικές για το αστικό περιβάλλον. Η ευρωπαϊκή και η ελληνική εμπειρία

Οι παραπάνω παρουσιάσεις έχουν σκοπό να προσεγγίσουν και να αναλύσουν, μέσα από παραδείγματα, συγκεκριμένες έννοιες, θεσμούς, διαδικασίες, προβλήματα, πολιτικές, κλπ., που σχετίζονται με το αντικείμενο του σεμιναρίου, αλλά και να προσφέρουν εναύσματα προς τους συμμετέχοντες σπουδαστές, για προβληματισμό, έρευνα και συζήτηση.

8. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων»

8.1 Θεματική Ενότητα ΠΣΠ 50 «Εισαγωγή στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον», 2001/02, 2002/03, 2003/04, 2004/05, 2005/06.

Διδακτική δραστηριότητα ως μέλος του Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΣΕΠ) της ΘΕ ΠΣΠ50 «Εισαγωγή στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον».

Σκοπός του όλου προγράμματος σπουδών είναι (με βάση τον οδηγό σπουδών) η απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων και η ανάπτυξη δεξιοτήτων από τους ασχολούμενους με το σχεδιασμό, έλεγχο και διαχείριση πόλεων, κτιρίων και τοπίου σχετικά με τα θέματα προστασίας, λειτουργίας και διαχείρισης του περιβάλλοντος. Ειδικότερα η Θ.Ε. ΠΣΠ 50 εντοπίζει το ενδιαφέρον της στην παροχή γνώσεων αναφορικά με τα εξής θέματα: φυσικό περιβάλλον, ανθρωπογενές περιβάλλον, ενέργεια, περιβαλλοντικά προβλήματα, νομικό πλαίσιο και φορείς προστασίας.

Στα πλαίσια της δραστηριότητάς μου ως ΣΕΠ συνέταξα (σε συνεργασία με Δ. Λουκόπουλο, Τ. Μπιρμπίλη, κ.ά) την πρώτη και τη δεύτερη από τις συνολικά τέσσερις γραπτές εργασίες που διανέμονται στους φοιτητές και αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των σπουδών στην Θεματική αυτή Ενότητα, καθώς επίσης και λοιπές ασκήσεις.

Παράλληλα παρακολούθησα σπουδαστών που ειπονούν διπλωματικές εργασίες στο γνωστικό πεδίο «Περιβαλλοντικός Αστικός Σχεδιασμός».

Το συνολικό διδακτικό έργο στα πλαίσια αυτής της Θεματικής Ενότητας αξιολογήθηκε (με βάση το σύστημα αξιολόγησης του ΕΑΠ) κατά το ακαδ. έτος 2001/02 με βαθμό 4,75 και κατά το ακαδ. έτος 2002/03 με βαθμό 4,70 (άριστα: 5, χαμηλότερος βαθμός: 1). Κατά το ακαδ. έτος 2005/06, βοηθός συντονιστού της Θεματικής Ενότητας ΠΣΠ 51 του ΠΣ Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων.

8.2 Θεματική Ενότητα ΠΣΠ 51 «Σχεδιασμός, περιβαλλοντικές επιπτώσεις και μέθοδοι εκτίμησής τους», 2006/07, 2007/08, 2008/09, 2009/10, 2010/11, 2012/13, 2013/14, 2014/15, 2015/16, 2016/17.

Συντονιστής ΘΕ ΠΣΠ 51 «Σχεδιασμός, περιβαλλοντικές επιπτώσεις και μέθοδοι εκτίμησής τους» και μέλος του Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΣΕΠ) στην ίδια ΘΕ, Τμήμα Αθήνας. Η Θ.Ε. περιλαμβάνει τις ακόλουθες υποενότητες (γνωστικά αντικείμενα): α) Σχεδιασμός πόλεων και περιβαλλοντικές επιπτώσεις και β) Εισαγωγή στην περιβαλλοντική αξιολόγηση. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις και μέθοδοι εκτίμησής τους. Σε αυτή τη ΘΕ το ενδιαφέρον επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα θέματα Περιβαλλοντικού σχεδιασμού των πόλεων, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις μεθόδους εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αξιολόγησης του περιβάλλοντος. Έτσι από την κατανόηση των μηχανισμών λειτουργίας του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ο φοιτητής περνάει στη συστηματική αξιολόγηση της αλληλεπίδρασής τους και στη συγκεκριμενοποίηση εναλλακτικών στρατηγικών σχεδιασμού και διαχείρισης του αστικού χώρου. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον οδηγό σπουδών, οι φοιτητές που θα ολοκληρώσουν τη μελέτη αυτή της ΘΕ θα είναι σε θέση να:

- αξιολογούν την πόλη ως οικοσύστημα που χρησιμοποιεί πόρους και παράγει εικροές, και να περιγράφουν διαδικασίες για την αειφόρο διαχείρισή της.
- περιγράφουν τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής ένωσης για το περιβάλλον των πόλεων, και να αναφέρουν τα κύρια χαρακτηριστικά της πολιτικής που ασκήθηκε από την ελληνική πολιτεία για το αστικό περιβάλλον στις διάφορες χρονικές περιόδους καθώς και τους φορείς σχεδιασμού και ελέγχου.
- αναφέρουν τις συνέπειες που προέρχονται από την υφιστάμενη οργάνωση των λειτουργιών και τις ανοργάνωτες επεκτάσεις καθώς και να εντοπίζουν οχλούσες χρήσεις γης.
- αναγνωρίζουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δικτύων μεταφορών και να αναφέρουν κατευθύνσεις ανασχεδιασμού τους.
- περιγράφουν τα περιβαλλοντικά δεδομένα που είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό των χρήσεων γης και των όρων δόμησης και να τα ενσωματώνουν στο σχεδιασμό του αστικού χώρου.
- περιγράφουν κατευθύνσεις περιβαλλοντικού σχεδιασμού των δικτύων συλλογής και διάθεσης απορριμμάτων, ύδρευσης - αποχέτευσης καθώς και των ενεργειακών δικτύων.
- αξιολογούν την κατάσταση του περιβάλλοντος και να εκτιμούν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, από έργα και δραστηριότητες, στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, σε χωροταξική και πολεοδομική κλίμακα.
- προτείνουν λύσεις και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος με βάση τα στοιχεία της αξιολόγησης του περιβάλλοντος και της εκτίμησης των επιπτώσεων σε αυτό από έργα και δραστηριότητες.

9. ΕΜΠ, Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης

9.1 1994, επιδοτούμενο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Κεφάλαια Πολεοδομικού Σχεδιασμού»

Εισηγήση με τίτλο «Θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο Πολεοδομικού Σχεδιασμού στην Ευρώπη. Η περίπτωση της Αυστρίας».

9.2 10ο πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης 1998, 20ο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο κύριο οδικό δίκτυο»

Εισηγήσεις (μαθήματα) με τους εξής τίτλους:

- «Συμβολή στη μετεξέλιξη των παραδοσιακών γεωμετρικών περιγραφών της πόλης σε σύγχρονα μοντέλα κατανομής πολεοδομικών λειτουργιών».
- «Εμπειρία από άλλες χώρες ως προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με τις επιπτώσεις των χρήσεων γης στην κυκλοφορία και αντιστρόφως - η περίπτωση της Αυστρίας».
- «Η έρευνα του ΕΜΠ: Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του κύριου οδικού δικτύου. Πολεοδομικές προτάσεις και οργανωτικές & μικτές πολεοδομικό - κυκλοφοριακές προτάσεις».
- «Συμπεράσματα, ανάγκες δράσεις».

9.3 11ο πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης 1999, 9ο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Πολεοδομική οργάνωση και κυκλοφορία στο κύριο οδικό δίκτυο. Χρήσεις γης και επιπτώσεις στα κέντρα»

Εισηγήσεις (μαθήματα) με τους εξής τίτλους:

- «Διάθροση – μοντέλα κεντρικών λειτουργιών και Κύριου Οδικού Δικτύου».
- «Η συσχέτιση εντατικών χρήσεων γης και κυκλοφορίας σε περιπτώσεις παλαιών και νέων κέντρων. Η εμπειρία από πόλεις της Αυστρίας».
- «Οι προτάσεις του ΣΠΕ για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των παροδίων ζωνών του Κύριου Οδικού Δικτύου».
- «Συμπεράσματα, ανάγκες για άμεσα μέτρα».

9.4 15ο πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης 2001, 15ο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Η Ευρωπαϊκή και Ελληνική Πόλη στον 21ο αιώνα. Αναμενόμενος ρόλος του σχεδιασμού»

Λόγω ιδιαίτερα αυξημένου αριθμού συμμετεχόντων (περίπου 90 άτομα) το σεμινάριο έγινε σε δύο κύκλους από 5 έως 9 Φεβρουαρίου 2001 και από 19 έως 23 Φεβρουαρίου 2001. Η συμμετοχή μου εντοπίστηκε στο **συντονισμό του όλου σεμιναρίου** και στην διεξαγωγή δύο **διαλέξεων / εισηγήσεων** με τους εξής τίτλους:

- «Παραδείγματα σχεδιασμού από την κεντρική Ευρώπη. Τάσεις και προοπτικές για τον 21^ο αιώνα».
- «Σύνοψη σεμιναρίου - συμπεράσματα».

10. Συμβολή σε μαθήματα πολεοδομίας του Πολυτεχνείου Βιέννης (Σχολή Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας)

Συμβολή σε ειδικό μάθημα της Σχολής Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου Βιέννης – Ινστιτούτο Πολεοδομίας και Χωροταξίας (καθ. Κ. Semsroth) με τίτλο «Island life – Milos. Planen für den Tourismus auf Milos» (Σχεδιασμός για τον τουρισμό στη Μήλο» του εαρινού εξαμήνου 2001 – 2002 (υπεύθυνοι μαθήματος: Dr. M Surböck, B. Hromas). Ειδικότερα η συμβολή μου εντοπίστηκε στα παρακάτω σημεία:

- Προετοιμασία της άσκησης. Οργάνωση, προμήθεια και αποστολή του σχετικού υλικού (πληροφοριακό υλικό, χάρτες, υπόβαθρα, κλπ).
- Οργάνωση σεμιναριακής παρουσίασης στους χώρους του ΕΜΠ (9.4.2002) για τους 25 περίπου συμμετέχοντες φοιτητές του Πολυτεχνείου της Βιέννης, για θέματα σχετικά με τον σχεδιασμό στην Ελλάδα και τα προβλήματα που σχετίζονται με τον τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα στην παρουσίαση αυτή συμμετείχαν με σχετικές ομιλίες – παρουσιάσεις οι: Γ. Σαρηγιάννης (υποδοχή συμμετεχόντων), Α. Αραβαντινός (Πολεοδομικά προβλήματα και σχεδιασμός για την Αθήνα), Κ. Σεργιάος (Το σύστημα πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα) και Σ. Αυγερινού (Δομή του τουρισμού στην Ελλάδα και σχετικά προβλήματα σχεδιασμού).
- Συμμετοχή ως «Κριτικός Επισκέπτης» (Gastkritiker) κατά την τελική παρουσίαση των ένδεκα συνολικά σπουδαστικών εργασιών (26.6.2002) στους χώρους του Πολυτεχνείου της Βιέννης. Σχολιασμός, κριτική και παρατηρήσεις στα πλαίσια της προφορικής παρουσίασης των εργασιών.
- Παρουσίαση των βασικών σημείων των σπουδαστικών εργασιών στο Δήμο της Μήλου (Σεπτέμβριος 2002) από κοινού με την Β. Hromas. Συζήτηση σχετικά με τις δυνατότητες υλοποίησης σπουδαστικών ιδεών, καθώς και γύρω από πιθανά θετικά αποτελέσματα στη λειτουργία του νησιού ως τουριστικού προορισμού, αλλά και ως ζωντανού νησιωτικού τόπου μόνιμης κατοικίας και διαβίωσης.

11. Παρακολούθηση και καθοδήγηση σπουδαστών στα πλαίσια των προγραμμάτων IAESTE

Ειδικότερα παρακολούθησα και καθοδήγησα τη σπουδάστρια της αρχιτεκτονικής σχολής του Hochschule für Technik und Wirtschaft Dresden (πολυτεχνείο Δρέσδης), Doris Nitsche, κατά την παραμονή της στο Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, την Άνοιξη του 1997, και κατά τη σύνταξη εργασίας με τίτλο «Gestaltung und rechtlicher Rahmen von Ansiedlungen am Stadtrand».

Επίσης παρακολούθησα και καθοδήγησα από κοινού με τον Λ. Αντωνίου, τη σπουδάστρια της αρχιτεκτονικής σχολής του Πολυτεχνείου του Τορίνο, Ciara Berardi, κατά την παραμονή της στο Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, το Φθινόπωρο του 1998, και κατά τη σύνταξη εργασίας με θέμα τον πολεοδομικό σχεδιασμό, τις διαδικασίες το θεσμικό πλαίσιο και τις νεώτερες σχετικές εξελίξεις στην Ιταλία, στα πλαίσια της οποίας εξετάστηκαν διεξοδικότερα τρεις μελέτες περίπτωσης που αφορούσαν τις πόλεις Aosta, Sassuolo και Novara.

12. Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης

Στα πλαίσια των επιμορφωτικών προγραμμάτων του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης για μηχανικούς του Δημοσίου συμμετέχω από το 2002 και μετά ως εκπαιδευτής σε σειρά σεμιναρίων (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Καβάλα, Κοζάνη, Βόλος) με γενικό τίτλο «Τεχνικές επεμβάσεις έκτακτης ανάγκης μετά από σεισμό». Ειδικότερα ανέλαβα την οργάνωση και διεξαγωγή των παρακάτω δύο εισηγήσεων – μαθημάτων:

- «Διαχείριση ελευθέρων χώρων και αντισεισμική προστασία», με το εξής περιεχόμενο: Διαδικασία εκκένωσης κτιρίων και καταφυγής του πληθυσμού σε ανοικτούς χώρους για κτίρια διαφόρων χρήσεων και λειτουργικών / Προκαταστροφικός εντοπισμός και αξιολόγηση χώρων / Σηματοδότηση και αναγκαία υποδομή / Οργάνωση και διεξαγωγή της επιχείρησης εκκένωσης (μέσα και υλικά, ανθρώπινο δυναμικό) / Πληροφόρηση κοινού.
- «Άμεση και προσωρινή στέγαση σεισμοπλήκτων», με το εξής περιεχόμενο: Σεισμικές επιπτώσεις στην πόλη και στο στεγαστικό απόθεμα / Οργάνωση μετασεισμικής μεταγκατάστασης υπηρεσιών και φορέων / Οργάνωση διαδικασιών άμεσης στέγασης σεισμοπλήκτων / Τρόποι, διαδικασίες, προβλήματα / Διαδικασίες μεταβατικής στέγασης μέχρι την αποκατάσταση του μόνιμου κελύφους: τρόποι, διαδικασίες, προβλήματα / Παραδείγματα και εμπειρίες από την Ελλάδα και διεθνώς.

Επίσης από το 2005 συμμετέχω ως εκπαιδευτής σε σειρά σεμιναρίων (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) με γενικό τίτλο «Περιβαλλοντική πολιτική – πολεοδομικές και χωροταξικές εφαρμο-

γές». Ειδικότερα ανέλαβα την οργάνωση και διεξαγωγή του παρακάτω μαθήματος διάρκειας 7 ωρών:

- Φυσικό – ανθρωπογενές περιβάλλον. Βασικές αρχές διαχείρισης περιβάλλοντος. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός.

13. Εκπαίδευση – Ενημέρωση σε μαθητές και καθηγητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα του ΟΑΣΠ

Στα πλαίσια της δραστηριότητάς μου στον ΟΑΣΠ συμμετείχα, ως μέλος του Τμήματος Εκπαίδευσης – Ενημέρωσης στις παρακάτω εκπαιδευτικές δραστηριότητες:

- Εκπαίδευση – Ενημέρωση σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για θέματα αντισεισμικής προστασίας.
- Συμμετοχή στο πρόγραμμα εκπαίδευσης Εθελοντών Κοινωνικής Πρόνοιας του Περιφερειακού Τμήματος του ΕΕΣ Χαλκίδας, με σχετική ομιλία στις 30.4.2002, στα πλαίσια της εκπαιδευτικής ενότητας «Ειδικές Ανάγκες – σχεδιασμός – αντιμετώπιση».
- Συμμετοχή σε επιμορφωτικό σεμινάριο του ΟΑΣΠ και του ΥΠΕΠΘ για τους υπευθύνους αγωγής υγείας Δ.Ε. και τους υπευθύνους Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων, με γενικό τίτλο «Αντισεισμική προστασία σχολικών μονάδων». Μονεμβασιά, 21 – 23.6.2002. Ειδικότερα στα πλαίσια αυτού του σεμιναρίου συμμετείχα στην προετοιμασία, οργάνωση και διεξαγωγή εργαστηρίου – άσκησης με θέμα «Χώροι καταφυγής και συγκέντρωσης».
- Συμμετοχή σε επιμορφωτικά σεμινάρια του ΟΑΣΠ για τους διευθυντές και υπευθύνους αντισεισμικής προστασίας σχολείων Δ.Ε. με γενικό τίτλο «Αντισεισμική προστασία σχολικών μονάδων» (μεταξύ άλλων: Νομαρχίες Σερρών και Μαγνησίας).
- Συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων και του ΟΑΣΠ με γενικό τίτλο «Προστατεύω τον εαυτό μου και τους άλλους», που αφορά την ενημέρωση και εκπαίδευση ομάδων εθελοντών. Ειδικότερα στα πλαίσια αυτού του προγράμματος συμμετείχα στην προετοιμασία, οργάνωση και διεξαγωγή εργαστηρίου – άσκησης με θέμα «Χώροι καταφυγής και συγκέντρωσης» (μεταξύ άλλων: Δήμοι Πύργου, Κορυδαλλού, Καλυβίων, Χανίων, κλπ).

14. Επίβλεψη διδακτορικών διατριβών

- Χατζηγηρογιού Παύλος: Ανάπτυξη πολυκριτηριακού συστήματος ψηφιακής διαχείρισης αξιολογών κτιρίων και συνόλων με βάση δεδομένων και GIS. Η περίπτωση του ιστορικού τόπου της Ερμούπολης (ολοκλήρωση 2012).
- Ζαχαρή Βασιλική: Κριτική διερεύνηση των αρχών της χωρικής διακυβέρνησης. ΕΜΠ. Σχολή Αρχιτεκτόνων (ολοκλήρωση 2013).

- Αγγελίδου Βασιλική: Μηχανισμοί πολεοδομικής παρέμβασης και σύγχρονη νομοθεσία. Έμφαση στη Μεταφορά Δικαιωμάτων Ανάπτυξης και στη Μεταφορά Συντελεστή Δόμησης. (ολοκλήρωση 2014).
- Βουλέλης Παναγιώτης: Φέρουσα ικανότητα και Μηδενικές Εκπομπές ρύπων. Οφέλη σε Οικονομία, Κοινωνία και Περιβάλλον (σε εξέλιξη).
- Γεωργακόπουλος Νίκος: Παράμετροι Αστικής Ανάπτυξης/Διάχυσης Περιφερειών Μητροπολιτικών Περιοχών. Τυπολογίες και Κεντρικότητες στο Δήμο Αχαρνών (σε εξέλιξη).
- Γράμψας Γεώργιος: Η εμφάνιση, η ανάπτυξη και ο ρόλος του real estate στη συγκρότηση του σύγχρονου αστικού περιβάλλοντος (υπό ολοκλήρωση).
- Κουδούνη Αμαλία: Πολεοδομικός σχεδιασμός 1ου και 2ου επιπέδου και προβλήματα εφαρμογής πολεοδομικών σχεδίων (σε εξέλιξη).
- Noomohammadan Meghdad: Βιοκλιματικός Αστικός Σχεδιασμός και οι Επιπτώσεις του στη Κλίμακα της Γειτονιάς και της Πόλης: Η περίπτωση της πόλης Γιάζντ του Ιράν (σε εξέλιξη).
- Μιχαηλίδης Τριαντάφυλλος: Ανταγωνισμός μητροπόλεων και χωρικός σχεδιασμός. ΕΜΠ. Σχολή Αρχιτεκτόνων (υπό ολοκλήρωση).
- Στουρνάρας Δημήτρης: Περιορισμοί δόμησης και σχεδιασμός του χώρου. ΕΜΠ. Σχολή Αρχιτεκτόνων (σε εξέλιξη).
- Χατζηδάκη Ναυσικά: Τα προγράμματα αισθητικής αποκατάστασης των κτιριακών όψεων για τη βελτίωση της εικόνας της πόλης και η τοπική αυτοδιοίκηση
- Τσολάκη Αναστασία: Συμβολή αστικών χώρων πρασίνου στο μικροκλίμα της πόλης και η επιρροή τους στην υγεία των κατοίκων. Η περίπτωση του Πάρκου Τρίτση στην Αθήνα. Συγκριτικές μεθοδολογίες καταγραφής μικροκλιματικών χαρακτηριστικών (σε εξέλιξη).
- Καραγιάννη Σοφίας: Η γλυπτική στον δημόσιο χώρο και η συμβολή της στην φυσιογνωμία της πόλης (σε εξέλιξη).
- Χαλδέζου Σωτηρία: Πρακτικές σχεδιασμού ελεύθερων χώρων πρασίνου στην πόλη. Η διάσταση της συμμετοχής των πολιτών και των νέων τεχνολογιών (σε εξέλιξη).
- Χάλαρη Ιωάννης: Η αξιοποίηση των αστικών απορριμμάτων ως δημόσιου αγαθού στην Ελλάδα (σε εξέλιξη).
- Ευθυμιάδου Αργυρή: Ανοικτό τεχνολογικό πάρκο' σε πόλεις με κελύφη ιστορικού ενδιαφέροντος. Η περίπτωση της Λάρισας (σε εξέλιξη).
- Σπηλιοπούλου Γεωργία: Ασφάλεια δικαίου στην εφαρμογή της νομοθεσίας και των διοικητικών πράξεων πολεοδομικού σχεδιασμού (σε εξέλιξη).
- Λινάκη Ελένη: Καταγραφή, αξιολόγηση και διαχείριση υλικών και άυλων πόρων ενός τόπου. Η περίπτωση της Άνω Σύρου (σε εξέλιξη).
- Χαραλαμπίδου Βασιλική: Ανάπτυξη πολυκριτηριακής μεθοδολογίας για τη χωροθέτηση επενδύσεων. Τα εργαλεία χωρικού σχεδιασμού (σε εξέλιξη).

- Γρηγοριάδης Σοφοκλής: Μεθοδολογία διερεύνησης και εντοπισμού / καθορισμού κατάλληλων δεικτών για την αξιολόγηση της αστικής κινητικότητας με όρους βιωσιμότητας και ανθεκτικότητας σε πόλεις μεσαίου μεγέθους (σε εξέλιξη).

15. Επίβλεψη διπλωματικών εργασιών

14.1 Προπτυχιακές διπλωματικές εργασίες (ενδεικτικά)

- Βλαχάβα Δήμητρα. Πολεοδομική αναβάθμιση του κέντρου των Τριγιάλων. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2008.
- Βαρελά Σταυρούλα. Δίκτυο υπαίθριων χώρων και κίνησης πεζών – ποδηλάτων στη συνοικία Αγ. Παρασκευής Καρδίτσας. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2008.
- Παπαζάνη Ιωάννα, Ζούρα Πηνελόπη. Πολεοδομική ανάπλαση του παράκτιου μετώπου της Αλεξανδρούπολης (συνεπιβλέπων: Γ. Χαιδόπουλος). ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2009.
- Τριανταφυλλοπούλου Ελένη. Πολεοδομική ανάλυση και κατευθύνσεις ανασχεδιασμού για την ανάπλαση αστικών περιοχών κατοικίας: Η περίπτωση των Άνω Πετραλώνων στην Αθήνα. ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, 2009.
- Χανή Αναστασία. Ναύπακτος: παραδοσιακός οικισμός, σύγχρονη πόλη. Πολεοδομική προσέγγιση της πόλης της Ναυπάκτου, ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, 2010.
- Χανιώτη Μαρία. Η επίδραση της βιώσιμης ανάπτυξης στο ευρύτερο και το αστικό περιβάλλον της ΕΕ. ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, 2010.
- Πλουμίδα Ελένη. Πολεοδομική αναβάθμιση του ιστορικού κέντρου του Ηρακλείου Κρήτης και ανάπλαση του παραλιακού μετώπου (συνεπιβλέπουσα: Β. Καρβουντζή). ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2010.
- Αδάμου Ζάμπια. Βόλος - Επέμβαση στο θαλάσσιο μέτωπο. Σχεδιασμός αστικού πάρκου (συνεπιβλέπουσα: Β. Καρβουντζή). ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2010.
- Νησιτιάκη Ειρήνη. Ανάπλαση στην περιοχή Τρεις Καμάρες Ηρακλείου (συνεπιβλέπων: Μ. Τζιτζιάς) ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2011.
- Βλάχου Ακριβή – Αθηνά. Ανακατανομή του χώρου και βιώσιμη κινητικότητα. Το παράδειγμα της Καισαριανής (συνεπιβλέπων: Δ. Παπαλεξόπουλος) ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2012.
- Χρυσολωρά Ευανθία. Όρμος Λιβιάδι, Σέριφος (συνεπιβλέπων: Ι. Γρηγοριάδης) ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2012.
- Μαραγκού Μόνικα-Νοέλλα. Ανάπλαση παραλιακής ζώνης στο λιμάνι Καλύμνου. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2012.

- Σταυρακάκη Ναταλία. Λόφος Τσάκου: Επανα-ανάγνωση των στοιχείων του χώρου. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2012.
- Κλουβιδάκη Μαριλένα. Καταστασιακές ατμόσφαιρες στο παρόχθιο μέτωπο της Λισσαβώνας. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2014.
- Τζοτζόκου Ευσταθία. Πολεοδομική ανάπλαση του παραθαλάσσιου μετώπου στην περιοχή του λιμανιού της Χαλκίδας. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2014.

14.2 Μεταπτυχιακές διπλωματικές εργασίες (ενδεικτικά)

- Ζωάκη Ελευθερία. Διαχείριση αστικών στερεών αποβλήτων. Μελέτη περίπτωσης: Ηράκλειο Κρήτης. ΕΑΠ 2003.
- Τριανταφυλλίδη Μαρία. Η κοινοτική πρωτοβουλία Urban. Η περίπτωση του Βόλου – Ν. Ιωνίας. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών, 2003.
- Αναστασόπουλος Σπύρος. Διαχείριση αστικών απορριμμάτων στην ελληνική περιφέρεια. Η περίπτωση της ευρύτερης περιοχής Τρίπολης. ΕΑΠ, 2004.
- Γιαβρή Λουκία. Επεμβάσεις περιβαλλοντικού σχεδιασμού σε περιοχές με ιστορικό χαρακτήρα. Η περίπτωση της παλιάς πόλης της Λευκωσίας. ΕΑΠ, 2004.
- Περάνης Γιώργος. Διερεύνηση αρχών βιοκλιματικού σχεδιασμού και του μικροκλίματος στον αστικό ιστό. Η περίπτωση της πολεοδομικής επέκτασης της πόλης της Ρόδου. ΕΑΠ, 2004.
- Χαλάνδρας – Περίσιος Νίκος. Η περιβαλλοντική συμβολή των αστικών υπαίθριων χώρων στον πολεοδομικό ιστό. Η περίπτωση του σχεδιασμού ενός δικτύου υπαίθριων αστικών χώρων στο κέντρο της Λαμίας, ΕΑΠ. 2005.
- Παναγιώτου Αριστείδης. Περιβαλλοντικός αστικός σχεδιασμός σε προαστιακές αραιοδομημένες περιοχές. Η περίπτωση του οιοποιείου «Αθανασιάδη – Χαρλαύτη» στην κοινότητα Σταμάτας, ΕΑΠ. 2005.
- Κιωκάκης Λάζαρος. Διερεύνηση μικροκλιματικών συνθηκών αστικών περιοχών σε σχέση με το ρόλο των διάφορων χρήσεων γης. Η περίπτωση του Δήμου Γλυφάδας και της ευρύτερης περιοχής του, ΕΑΠ. 2005.
- Βιλμέζη Εξαδακτύλου Κυριακή. Η συμβολή των ανοικτών δημόσιων χώρων στο περιβάλλον και στο μικροκλίμα του πυκνοδομημένου αστικού ιστού. Η περίπτωση της πλατείας Συντάγματος, ΕΑΠ. 2005.
- Λαγκουράνη Ελένη. Η πλατεία ως δημόσιος χώρος συγκέντρωσης και συγκράτησης του κέντρου της ευρωπαϊκής πόλης. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ, 2005.
- Πετρίδου Ζωή. Αστικός τουρισμός στην πόλη της Θεσσαλονίκης, ΕΜΠ, ΔΠΜΣ, 2006.
- Ζουροπούλου Κωνσταντίνα. Διερεύνηση δυνατοτήτων ανάπλασης και αναβάθμισης του δημόσιου χώρου με βάση τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό. Μελέτη περίπτωσης: Δήμος Ζωγράφου. ΕΑΠ, 2006.

- Ιωαννίδου Ελένη. Η συμβολή του Βιοκλιματικού - Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού Αστικών Υπαίθριων Χώρων στην ανάπλαση του Αστικού Ιστού. Μελέτη περίπτωσης: Ανάπλαση του δικτύου υπαίθριων χώρων στο κέντρο του Κιάτου. ΕΑΠ, 2006.
- Ζαφείρης Χρήστος. Ενεργειακή αξιοποίηση βιομάζας για τηλεθέρμανση οικισμού. Η περίπτωση του Κ. Δάτου του Δ. Φιλίππων, Ν. Καβάλας. ΕΑΠ, 2006.
- Βλασταράκης Νικόλαος. Η συμβολή των χώρων πρασίνου στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και η ένταξή τους στον αστικό ιστό της πόλης - Μελέτη περίπτωσης: Δασύλλιο Πάτρας. ΕΑΠ, 2006.
- Κρανάς Βασίλης. Η Συμβολή του Βιοκλιματικού Σχεδιασμού των Ανοικτών Χώρων στη Βελτίωση του Περιβάλλοντος του Αστικού Ιστού – Μελέτη Περίπτωσης: Παρεμβάσεις Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλιμακίας στον Δήμο Θεσσαλονίκης. ΕΑΠ, 2006.
- Παυλίδης Αχιλλέας. Μητροπολιτική διακυβέρνηση και σχεδιασμός του χώρου. Από το σχεδιασμό στην υλοποίηση. Η περίπτωση της μητροπολιτικής περιφέρειας της Αθήνας. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2006.
- Δαμανάκης Εμμανουήλ. οι Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ) του άρθρου 2 του ν. 2508/97. Συμβολή του θεσμού στην προώθηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας για πολεοδόμηση περιοχών. Το παράδειγμα εφαρμογής του θεσμού στο Ν. Χανίων της Ν. Κρήτης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2006.
- Κουδούνη Αμαλία. Το σύστημα σχεδιασμού στην Ελλάδα και το ζήτημα της εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδιασμού. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.
- Γεωργούλα Αικατερίνη. Περιβαλλοντικές δράσεις στον αστικό και εξωαστικό χώρο, στα πλαίσια του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού. Η περίπτωση του Δήμου Βριλησίων. ΕΑΠ, 2007.
- Στάθης Εμμανουήλ. Habitat Agenda και Περιβαλλοντικοί Αστικοί Δείκτες – Εφαρμογή στο Δήμο Κυθήρων και διερεύνηση Μοντελοποίησης για μικρά νησιά. ΕΑΠ, 2007.
- Τριανταφυλλίδου Ασπασία. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη νησιωτικών περιοχών. Μελέτη περίπτωσης: Νήσος Σύρος. ΕΑΠ, 2007.
- Τσίγκου Αλεξάνδρα. Περιβαλλοντικές αναπλάσεις παράκτιων αστικών ζωνών. Μελέτη περίπτωσης: Το ανατολικό τμήμα της Παραλίας Ασπροπόργου. ΕΑΠ, 2007.
- Βιδάλη Άρτεμις. Καταγραφή των συστημάτων και εφαρμογών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από θαλάσσια κύματα, σύγκριση και αξιολόγηση αυτών καθώς και διερεύνηση των δυνατοτήτων εφαρμογής τους στην Ελλάδα. Μελέτη περίπτωσης: Μαρίνα Άλιμου. ΕΑΠ, 2007.
- Στουρνάρας Δημήτρης. Ζώνες απαγόρευσης ή περιορισμού της δόμησης στον ελληνικό χώρο, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.
- Πάντου – Κίκου Χριστίνα. Μεγάλες τουριστικές - οικιστικές αναπτύξεις. Μελέτη περίπτωσης: Ατάλαντη. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.

- Μακρράκης Χρυσόστομος. Ολοκληρωμένα Προγράμματα Αστικής Ανάπτυξης: Μια πρώτη αξιολόγηση. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.
- Καραβία Ευαγγελία. Αναπλάσεις υποβαθμισμένων περιοχών και προβλήματα εφαρμογής τους στην Ελλάδα. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2007.
- Κυριακάκη Φωτεινή. Εσωτερική οργάνωση και λειτουργική ένταξη στον αστικό ιστό της εγκαταλελειμμένης περιοχής του πρώην Αεροδρομίου του Ελληνικού, σύμφωνα με τις αρχές του περιβαλλοντικού σχεδιασμού. ΕΑΠ, 2008.
- Μπέτσης Γιώργος. Αναπλάσεις αστικών χώρων. Η περίπτωση της Ν.Α. Πύλης της Θεσσαλονίκης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Δρόσος Γιάννης. Δυνατότητες πολεοδόμησης περιοχών αυθαίρετων υπό το πρίσμα της πολεοδομικής και περιβαλλοντικής συμβατότητας. Η περίπτωση των περιοχών «Δέση» και «Κούφος» στα όρια των Δήμων Γέρακα και Πεντέλης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Καράμπαμπα Ευφροσύνη. Η εξέλιξη των ελληνικών οικοδομικών κανονισμών και τα αποτελέσματα στον ελληνικό χώρο. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Κάτσος Αθανάσιος. Καινοτόμα εργαλεία και πρακτικές σχεδιασμού του χώρου στην Ιταλία, ΕΜΠ, ΔΠΜΣ, 2008.
- Γαλυφιανάκης Βασίλης. Η χρησιμότητα των προσομοιωτών πόλης ως εργαλείου άσκησης πολεοδομικής πολιτικής και ο ρόλος τους στην εκπαίδευση. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Ασημινάκη Άννα. Αυθαίρετη Δόμηση και επιπτώσεις στο σχεδιασμό. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2008.
- Αντωνίου Ηλίας. Μικροί υδροηλεκτρικοί σταθμοί και βιώσιμη ανάπτυξη στο αστικό περιβάλλον. ΕΑΠ, 2008.
- Καραβατάκη Ευτυχία. Τα αστικά κενά στις πόλεις και ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός αυτών με στόχο την αειφορία. Περίπτωση μελέτης είναι η ανάπλαση της κοίτης του ποταμού Πηνειού και των υπαίθριων χώρων στο κέντρο της Λάρισας. ΕΑΠ, 2008.
- Καραγιάννη – Βουτέλη Κλημεντία. Η στρατηγική περιβαλλοντική παράμετρος στα εργαλεία ρύθμισης του αστικού χώρου (ρυθμιστικά σχέδια, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ). Μελέτη περίπτωσης: Ρυθμιστικό σχέδιο Πατρών. ΕΑΠ, 2008.
- Μαλιαγρού Γερασιμίνα. Οργανωμένη δόμηση κατοικίας: Βιοκλιματικά Χαρακτηριστικά και Αρχές Σχεδιασμού - Μελέτη Περίπτωσης στις «Λαϊκές Κατοικίες» στην περιοχή Δεστούνη, στο Αργοστόλι Κεφαλονιάς. ΕΑΠ, 2008.
- Χρήστου Μυρσίνη. Ενεργειακή αξιοποίηση βιομάζας για παραγωγή βιοκαυσίμων. ΕΑΠ, 2008.
- Ζαχαριάδου Κωνσταντίνα. Η περιβαλλοντική συμβολή των αστικών υπαίθριων χώρων στο πολεοδομικό ιστό. Μελέτη σχεδιασμού ενός δικτύου δημόσιων υπαίθριων χώρων στη συνοικία «Λαμπρινή» του δήμου Αθηναίων. ΕΑΠ, 2008.

- Κιντζόγλου Ασημίνα. Η συμβολή του βιοκλιματικού σχεδιασμού στη βελτίωση του αστικού ιστού πυκνοδομημένων περιοχών, με έμφαση στη σχέση δομημένου και ελεύθερου χώρου. Μελέτη περίπτωσης: διερεύνηση δυνατοτήτων παρεμβάσεων σε αστική περιοχή του Δήμου Νέας Σμύρνης. ΕΑΠ, 2009.
- Μηνιάτη Μαριάνθη. Χωροθετικές επεμβάσεις – παρεμβάσεις στον Αστικό Ιστό, οι οποίες διέπονται από τους Περιβαλλοντικούς Κανονισμούς και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η περίπτωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. ΕΑΠ, 2009.
- Διμέλλη Δέσποινα. Η χωροθέτηση των αστικών λειτουργιών κλειδί για την οικολογική συμπεριφορά του αστικού χώρου, Μελέτη περίπτωσης: Λειανοπέδιο Αττικής. ΕΑΠ, 2009.
- Παναγόπουλος Αριστείδης. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός σε αναπλάσεις παράκτιων αστικών ζωνών. Μελέτη περίπτωσης: Η παραλιακή ζώνη του δήμου Γλυφάδας Αττικής. ΕΑΠ, 2009.
- Παπαντωνίου Τρύφων. Λειτουργικότητα και βιοκλιματικός σχεδιασμός ανοιχτών χώρων εντός πυκνοδομημένου αστικού ιστού. Μελέτη Περίπτωσης: Πλατεία, πεζόδρομος και αύλειος σχολικός χώρος στην περιοχή Κάτω Πατησίων Αθηνών. ΕΑΠ, 2009.
- Πουρνάρα Σοφία. Περιβαλλοντική ανάπλαση αστικών υπαίθριων χώρων. Η περίπτωση αφορά τη μετατροπή του βοτανικού κήπου Διομήδους στο Χαϊδάρι σε πάρκο. ΕΑΠ, 2009.
- Τριάντη Αγγελική. Το αίθριο ως βιοκλιματικό στοιχείο αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα. Η περίπτωση των κτιρίων με αίθριο στο έργο του Άρη Κωνσταντινίδη. ΕΑΠ, 2009.
- Τσιάτα Καλλιρρόη. Ο ρόλος των ανοιχτών χώρων στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών του αστικού ιστού: μελέτη περίπτωσης του Δήμου Καισαριανής. ΕΑΠ, 2009.
- Σπανός Στυλιανός. Σύγχρονες Τάσεις στους Παραδοσιακούς Οικισμούς των Κυκλάδων και Προοπτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η περίπτωση της Παροικίας Πάρου. ΕΑΠ, 2009.
- Βουλέλης Παναγιώτης. Η φέρουσα ικανότητα στον αστικό σχεδιασμό και βιώσιμες πόλεις, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.
- Βορδώνη Ευαγγελία. Βελτίωση του αστικού μικροκλίματος μέσω περιβαλλοντικών πολεοδομικών παρεμβάσεων σε μικρή κλίμακα του αστικού ιστού, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.
- Φούντα Αναστασία. Η αλληλεπίδραση των χρήσεων γης και του οδικού δικτύου. Μελέτη περίπτωσης: Λ. Μεσογείων, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.
- Τσουρούλα Ευδοκία. Αστικοί μετασχηματισμοί των μεσογειακών μητροπόλεων: Αθήνα, Βαριαλώνη, Κωνσταντινούπολη, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.
- Φυτά Βασιλική. Πολεοδομική εξέλιξη και ανάπτυξη της περιοχής Ψυρρή, ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2009.

- Ντελησπύρου Βάρβαρα. Περιβαλλοντικός ανασχεδιασμός υφιστάμενων αστικών πάρκων. Η περίπτωση του Άλσους Συγγρού. ΕΑΠ 2010.
- Αμπλιανίτη Παγώνα. Αντιμετώπιση περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη λειτουργία μεγάλων αεροδρομίων. Η περίπτωση του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ). Αξιολόγηση-Προτάσεις. ΕΑΠ 2010.
- Δραπανιώτου Καλλιόπη. Περιβαλλοντική αστική ανάπλαση - μελέτη περίπτωσης: Λ. Αλεξάνδρας - Γήπεδο ΠΑΟ – Προσφυγικά. ΕΑΠ 2010.
- Παπαπαναγιώτου Δήμητρα. Περιβαλλοντική ανάπλαση δημόσιων χώρων: Η περίπτωση του Δήμου Μοσχάτου. ΕΑΠ 2010.
- Σκοτιδά Αικατερίνη. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός αστικών ρεμάτων. Η περίπτωση του ρέματος Πύρνας στη Κηφισιά. ΕΑΠ 2010.
- Μενδωνίδη Αριάδνη. Αναπλάθοντας πόλεις και οικισμούς" Η ευρωπαϊκή και η ελληνική εμπειρία σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον - εστιάζοντας στο μικρό κέντρο της πόλης της Χίου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Κουρκιάκης Κωνσταντίνος. Αντισεισμική πολεοδομική θωράκιση και ανασχεδιασμός των πληγείσων περιοχών: Ο σεισμός της Αθήνας το 1999. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Μπατζίκου Σπυριδούλα. Η Habitat Agenda στα πλαίσια των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων και η ανάλυση μελετών εφαρμογής της στη Β.Α. Αττική. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Noormohammadan Meghdad. Βιοκλιματικός αστικός σχεδιασμός και οι επιπτώσεις του στην κλίμακα της γειτονιάς και της πόλης. Η περίπτωση της πόλης Γιάζντ του Ιράν. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Σκοταρά Χρυσάνθη. Συσχέτιση της θερμικής άνεσης με τις κοινωνικές εμπειρίες των χρηστών του ανοιχτού δημόσιου χώρου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2010.
- Γαλανοπούλου Κωνσταντία. Περιβαλλοντικός ανασχεδιασμός στα όρια του αστικού ιστού. Αλλαγή χρήσης στρατοπέδου Σπυρούδη στην Αγία Παρασκευή. ΕΑΠ 2011.
- Δασκαλαντωνάκης Εμμανουήλ. Σχεδιασμός θεματικών πάρκων και ένταξή τους στον αστικό ιστό στο πλαίσιο του περιβαλλοντικού αστικού σχεδιασμού. Μελέτη περίπτωσης: Τα ενετικά τείχη του Ηρακλείου Κρήτης. ΕΑΠ 2011.
- Κουρκουτσάκη Βασιλική. Τα ρέματα ως εργαλείο οργάνωσης του αστικού χώρου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2011.
- Χατζηδάκη Ναυσικά. Η αισθητική αποκατάσταση των κτιριακών όψεων ως εργαλείο βελτίωσης της εικόνας της πόλης. Η περίπτωση του Αμαρουσίου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2011.
- Μεσσήνη Ελένη. Πολεοδομική εξέλιξη της πόλης της Χαλκίδας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και σύγχρονες προτάσεις ανασχεδιασμού. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2011.
- Μιχαντάς Τάσος. Ανάπτυξη ορεινών περιοχών. Η περίπτωση της λίμνης Ασκουρίδας. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2011.

- Αγκρά Κωνσταντινά. Περιβαλλοντικός ανασχεδιασμός αστικής περιοχής. Η περίπτωση του Πατήματος Χαλανδρίου. ΕΑΠ 2012.
- Στεφοπούλου Αικατερίνη. Περιβαλλοντικός Ανασχεδιασμός Δημόσιων Χώρων. Η περίπτωση των δημόσιων χώρων του ιστορικού και εμπορικού κέντρου της Άμφισσας. ΕΑΠ 2012.
- Βογιατζή Μαριλένα. Χρήσεις γης; ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της πόλης, το παράδειγμα της Καρδίτσας. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Μικράκη Ευαγγελία. Σύνθετες Αστικές Παρεμβάσεις Βιώσιμης Ανάπτυξης. Μελέτη περίπτωσης: Η Παλιά Πόλη του Ηρακλείου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Μαρία Λώλου. Όψεις της κοινωνικής κατοικίας: από την οργανωμένη δόμηση στις αναπλάσεις. Η περίπτωση του Νέου Οικισμού Δωδώνης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Χανή Αναστασία. Δημόσιος χώρος και ψηφιακή εποχή. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Κωσταγιάννη Μαρία. Το ζήτημα της συνύπαρξης αρχαιολογικών χώρων και περιοχών που αναπτύσσονται πάνω σε αρχαίους οικισμούς. Μελέτη περίπτωσης Αρχαία Κόρινθος. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2012.
- Κουτσάκης Ιωάννης. Ενοποίηση υπαίθριων χώρων και χώρων πρασίνου νησιωτικών οικισμών. Μελέτη περίπτωσης η πόλη της Κέρκυρας. ΕΑΠ 2013.
- Καλόξυλος Ανδρέας. Μελέτη μικροκλιματικών συνθηκών και συνθηκών θερμικής αίσθησης μέσα στον αστικό χώρο. Η περίπτωση της Ερμούπολης. ΕΑΠ 2013.
- Χατζηγηγορίου Παύλος. Η συμβολή της ψηφιακής καταγραφής και παρακολούθησης αξιόλογων κτιρίων και μνημείων στην περιβαλλοντική προστασία του χώρου. Το παράδειγμα του ιστορικού κέντρου της Ερμούπολης. ΕΑΠ 2013.
- Δεληγάρη Ζαχαρένια. Το φαινόμενο της αστικής διάχυσης και η ελληνική εκδοχή του. Η περίπτωση της Ανατολικής Θεσσαλονίκης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2013.
- Πασχαλίδου Ευγενία. Η εξοικονόμηση ενέργειας στα ελληνικά νοικοκυριά. Η περίπτωση του Δήμου Νέας Ιωνίας. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2013.
- Χατζηπέτρου Αυγή. Μοντέλο ήπιας πολεοδομικής οργάνωσης: Διερεύνηση των δυνατοτήτων διαχείρισης του φαινομένου της αστικής διάχυσης. Η περίπτωση της Παλαιόπολης Ναυπάκτου. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2014.
- Κοσμίδου Άννα. Greenways: Πράσινες διαδρομές στο ιστορικό κέντρο της Θεσσαλονίκης. ΕΜΠ ΔΠΜΣ, 2014.
- Βλαχοστεργίου Βασιλική. Η επίδραση των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών μιας περιοχής στη διαμόρφωση των αξιών οικιστικών ακινήτων. Δημιουργία μοντέλου παλινδρόμησης για την ανάλυση των επιπτώσεων των σημαντικότερων χαρακτηριστικών στις αξίες κατοικιών της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας. ΕΑΠ 2014.
- Θεοφιλάτος Κυριάκος. Προσδιορισμός μεθοδολογίας μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για υποθαλάσσια έργα. ΕΑΠ 2014.
- Παλαμάρη Αλεξάνδρα. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός (ανάπλαση) πρώην στρατοπέδου Σπυρούδη - Δήμου Αγίας Παρασκευής. ΕΑΠ 2014.

16. Επίβλεψη διαλέξεων (ενδεικτικά)

- Σακελλαρίου Δημήτρης: Ο ρόλος των αστικών μεταφορών στην ανάπτυξη της πόλης, ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2006.
- Τηλεμάχου Λάμπρος. Παράκτια αστικά μέτωπα. Σχεδιασμός – αξιοποίηση - προοπτικές. Το παράδειγμα της Αθήνας. Συγκριτική αναφορά στις περιπτώσεις του Αμβούργου και της Βαρκελώνης. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2008.
- Αδάμου Ζάμπια. Ανακτώντας την ακτογραμμή. Η διεθνής και η ελληνική εμπειρία και μια ματιά στο θαλάσσιο μέτωπο του Βόλου. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2010.
- Ξενάκη Μαρία. Οι υπαίθριοι χώροι στην πόλη. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2010.
- Τζοτζόκου Ευσταθία. Πόλεις – λιμάνια και υδάτινο στοιχείο. Η περίπτωση της Χαλκίδας, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2010.
- Πάνα Ελένη. Ποδήλατο: ένα εναλλακτικό μέσο μετακίνησης, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2011.
- Λιατσοπούλου Ευσταθία, Τσουκαλά Κωνσταντίνα. Αναζητώντας το πράσινο μέσα στο γκριζο της πόλης. Το πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτσης, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2011.
- Μιχαλοπούλου Ιωάννα, Παπαλυμπέρη Νικολέτα. Αεροδρομιακή πόλη. Ένα νέο πολεοδομικό φαινόμενο, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2011.
- Σαμπροβαλάκη Νίκη. Αστικές αναπλάσεις. Η περίπτωση του Βερολίνου μετά την πτώση του τείχους, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Πρατινάκη Μαρία, Αλεξιάδη Σεβαστή. Πόλεις – λιμάνια στο χθες και στο σήμερα. Η περίπτωση της Γένοβας, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Μπουγούλια Ειρήνη. Η έννοια της διαχρονικότητας στον αστικό σχεδιασμό. Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Κουμπέτσος Γιώργος. Χωροταξική ανάλυση της περιοχής των Μεγάρων και εντοπισμός προβλημάτων. Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Μαυράκη Ευγενία. Στουτγάρδη: Πολεοδομική εξέλιξη και σύγχρονες προκλήσεις. Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Κλουβιδάκη Μαριλένα. Διαβά-ζώντας την Λισσαβώνα. Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2012.
- Μανάρη Αφροδίτη. Hanseatis Hamburg – Hafencity Hamburg. Η μετάβαση, Σχολή Αρχιτεκτόνων, 2013.

17. Συμμετοχή στην οργάνωση εκπαιδευτικών εκδρομών

- 2005/06. Βερολίνο. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2006/06. Βαρκελώνη. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων
- 2006/07. Νέα Υόρκη. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων
- 2006/07. Βιέννη. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2007/08. Ιαπωνία (Osaka, Kyoto, Tokyo). ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων

- 2007/08. Κωνσταντινούπολη. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2008/09. Ελσίνκι. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2009/10. Amsterdam. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2012/13. Βουκουρέστι. ΕΜΠ, ΔΠΜΣ.
- 2016/17. Λισαβόνα. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων.
- 2016/17. Αμβούργο, Ανόβερο. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων.
- 2017/18. Düsseldorf, Ruhrgebiet. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων.

18. Υποδοχή ξένων επισκεπτών (ενδεικτικά)

- 2001/02. Σχολή Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου Βιέννης – Ινστιτούτο Πολεοδομίας και Χωροταξίας (Dr. M Surböck, B. Hromas). Οργάνωση σεμιναρίου για θέματα σχετικά με το σχεδιασμό στην Ελλάδα και τα προβλήματα που σχετίζονται με τον τουρισμό. Με συμμετοχή των Γ. Σαρηγιάννη, Α. Αραβαντινού και Σ. Αυγερινού.
- 2006. Hafencity Universität Hamburg (HCU), Ινστιτούτο Πολεοδομικού, Χωροταξικού και Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού. Κοινή εκπαιδευτική εκδήλωση μεταπτυχιακών και διδακτορικών φοιτητών του ΕΜΠ και του HCU με θέμα «Στρατηγικός σχεδιασμός και μεγάλες διοργανώσεις. Επιρροές στην πολεοδομική ανάπτυξη» (συμμετοχή: Ν. Μπελαβίλας, Φ. Βαταβάλη).
- 2007/08. TU Innsbruck, Architekturfakultät, Institut für Architekturtheorie und Baugeschichte.
- 2008/09. TU Darmstadt, Fachbereich Bauingenieurwesen und Geodäsie, Institut WAR (Wasserversorgung und Grundwasserschutz, Abwassertechnik, Abfalltechnik, Industrielle Stoffkreisläufe, Umwelt- und Raumplanung) (συμμετοχή: Α. Αραβαντινός, Π. Λουκάκης).

Ε.2. Σημειώσεις για την υποστήριξη μαθημάτων

1. Πολιτικές για το σχεδιασμό και την οργάνωση χρήσεων γης. Αλληλοσυσχετίσεις με την κυκλοφορία. Κατευθυντήριες αρχές σε επίπεδο πόλης και επιμέρους τομέων της, Αθήνα, 2001.

Σημειώσεις για το μάθημα «Σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού και δυναμική των χωρικών δομών και των χρήσεων γης», ΕΜΠ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ), 2001 - 2002. Ειδικότερα οι σημειώσεις διαρθρώνονται ως εξής:

1. Κυκλοφορία και κέντρα στην πόλη – ανάλυση επιλεγμένων ΓΠΣ και διατύπωση κατευθυντηρίων αρχών
 - Γενικά
 - Συμπεράσματα από τη μελέτη επιλεγμένων ΓΠΣ
 - Συμπεράσματα ως προς τη συσχέτιση πολεοδομικών ζωνών εντατικών λειτουργιών με τις κύριες οδούς. Προσπάθεια μιας τυπολογίας
 - Γενικά συμπεράσματα – αξιολόγηση
 - Σταχυολόγηση κατευθυντηρίων αρχών αναφορικά με τη διάρθρωση χρήσεων γης και κυκλοφορίας στην πόλη
2. Θεσμικό πλαίσιο για τον χωρικό σχεδιασμό και Σχέδια Χρήσεων Γης στη Γερμανία
 - Βασικό θεσμικό πλαίσιο για την χωροταξία και πολεοδομία στη Γερμανία Βασικό θεσμικό πλαίσιο για την χωροταξία και πολεοδομία στη Γερμανία
 - Περιεχόμενο του γερμανικού πολεοδομικού και οικιστικού νόμου
 - Κατηγορίες χρήσεων γης για εφαρμογή κατά τη σύνταξη Σχεδίων Χρήσεων Γης
 - Περιεχόμενο του Σχεδίου Χρήσεων Γης (Flächennutzungsplan)
3. Εφησυχασμός κυκλοφορίας σε τοπικούς δρόμους γειτονιών
 - Λειτουργία και ρόλος των τοπικών δρόμων
 - Έννοια του εφησυχασμού κυκλοφορίας
 - Στόχοι και μέσα του εφησυχασμού κυκλοφορίας
 - Μέτρα για την επίτευξη κυκλοφοριακού εφησυχασμού
 - Βασικές αρχές σχεδιασμού
 - Εργαλεία για την επίτευξη κυκλοφοριακού εφησυχασμού
4. Προς επανάκτηση του αστικού χώρου

2. Εξελίξεις, τάσεις και προοπτικές της πολεοδομικής πολιτικής για το σχεδιασμό μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη, Βόλος, 2001.

Σημειώσεις για το μάθημα «Πολεοδομία ΙΙΙ – Πολεοδομική πολιτική», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2001 - 2002. Ειδικότερα οι σημειώσεις διαρθρώνονται ως εξής:

1. Μητρόπολη – Μητροπολιτική Περιοχή. Εννοιολογική προσέγγιση
2. Υφισταμένη κατάσταση – σημερινές τάσεις
3. Στρατηγικός σχεδιασμός μητροπολιτικών περιοχών
4. Σχέδιο ανάπτυξης κοινοτικού χώρου (ΣΑΚΧ): Στόχοι και πολιτικές για τις πόλεις και τις μητροπόλεις
 - Αρχές, βασικό πλαίσιο πολιτικής
 - Βασικές «επιλογές πολιτικής» με εφαρμογή στις μητροπόλεις
5. Συνεργασία – «Δικτύωση» ευρωπαϊκών μητροπόλεων
6. Παραδείγματα στρατηγικού μητροπολιτικού σχεδιασμού στην Ευρώπη την τελευταία δεκαετία. Στόχοι και παρεμβάσεις
 - Γενικές παρατηρήσεις για τις νέες τάσεις στον σχεδιασμό του αστικού χώρου στη Μ. Βρετανία
 - Όραμα και στρατηγικοί στόχοι για την ανάπτυξη του Λονδίνου
 - Βερολίνο
 - Περιφερειακό σχέδιο Μονάχου. Στόχοι και βασικές αρχές για την οικιστική ανάπτυξη και την εξέλιξη του ελεύθερου χώρου
 - Βιέννη
 - Βιώσιμη ανάπτυξη στην περιφέρεια της Ρώμης
 - Κύριοι στόχοι του Χωρικού Συντονιστικού Σχεδίου του Τορίνο
 - Στρατηγικός σχεδιασμός για τη μητροπολιτική περιφέρεια του Rotterdam
 - Στόχοι στρατηγικού σχεδίου Γλασκόβης
 - Κύριες προτεραιότητες του στρατηγικού σχεδίου της Πράγα
 - Αλλά παραδείγματα σημειακών παρεμβάσεων στρατηγικού χαρακτήρα

3. Μητροπολιτικός Σχεδιασμός στην Ευρώπη, Αθήνα, 2004.

Σημειώσεις για το μάθημα «Προσεγγίσεις του σχεδιασμού στην Ελλάδα», ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Διατμηματικό πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Αρχιτεκτονική – σχεδιασμός του χώρου», κατεύθυνση Πολεοδομία και Χωροταξία (Λ. Βασενχόβεν, Κλ. Γεράρδη, Κ. Σεργιάς). Ειδικότερα οι σημειώσεις διαρθρώνονται ως εξής:

Εισαγωγή

1. Σχεδιασμός και Χωροταξία: Γενικές έννοιες και ορισμοί

2. Στρατηγικός σχεδιασμός του χώρου (με έμφαση στις μητροπολιτικές περιοχές)
 - 2.1. Στρατηγικός σχεδιασμός σε μητροπολιτικό επίπεδο
 - 2.2. Η έννοια του χωρικού σχεδιασμού
3. Σχεδιασμός μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη
 - 3.1. Το αστικό σύστημα στον ευρωπαϊκό χώρο, ως απόρροια της παραγωγικής αναδιάθρωσης
 - 3.2. Νέες προσεγγίσεις στα συστήματα αστικού σχεδιασμού και η ιδιαίτερη προσέγγιση των μητροπόλεων
 - 3.3. Η παράμετρος της κρίσης του αστικού περιβάλλοντος και οι αλληλουχίες επίδρασης της στο σχεδιασμό των μητροπόλεων
 - 3.4. Σχεδιασμός μητροπολιτικών περιοχών: Διεθνής προβληματισμός και εμπειρία
4. Ευρωπαϊκές πολιτικές
 - 4.1. Αειφόρες πόλεις της Ευρώπης
 - 4.1.1. Θέματα-κλειδιά για βιωσιμότητα
 - 4.1.2. Επιλογές πολιτικών για την βιωσιμότητα
 - 4.2. Δίκτυο «European Metropolitan Regions Project»
 - 4.3. Δίκτυο Μητροπολιτικών Περιοχών «Metrex»
 - 4.4. Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου
5. Παραδείγματα στρατηγικού μητροπολιτικού σχεδιασμού στην Ευρώπη στην δεκαετία 1990. Στόχοι και παρεμβάσεις
 - 5.1. Γενικές παρατηρήσεις για τις νέες τάσεις στον σχεδιασμό του αστικού χώρου στη Μ. Βρετανία
 - 5.1.1. Έκθεση «Towards an Urban Renaissance»
 - 5.1.2. Λευκή βίβλος «Our Towns and Cities: The Future – Delivering an Urban Renaissance»
 - 5.2. Λονδίνο
 - 5.2.1. Όραμα και στρατηγικοί στόχοι για την ανάπτυξη του Λονδίνου
 - 5.2.2. Το νέο μητροπολιτικό σχέδιο του Λονδίνου (London Plan)
 - 5.3. Στόχοι Στρατηγικού Σχεδίου Γλασκόβης
 - 5.3.1. Γενικοί στόχοι
 - 5.3.2. Ειδικότεροι στόχοι και προτεραιότητες
 - 5.4. Η ανάπτυξη και επέκταση της Lyon
 - 5.5. Βερολίνο
 - 5.5.1. Αναπτυξιακά σχέδια
 - 5.5.1.1. Γενικά
 - 5.5.1.2. Αναπτυξιακό Σχέδιο για τα κέντρα και το λιανικό εμπόριο
 - 5.5.1.3. Αναπτυξιακό Σχέδιο για τις παραγωγικές δραστηριότητες
 - 5.5.1.4. Αναπτυξιακό Σχέδιο για την κατοικία

- 5.5.1.5. Αναπτυξιακό Σχέδιο για την τεχνική υποδομή
- 5.5.2. Σχέδιο Χρήσεων Γης
- 5.5.3. Σχέδια πολεοδομικών ενοτήτων (Planwerke)
- 5.5.4. Άλλες σημαντικές πολεοδομικές παρεμβάσεις
 - 5.5.4.1. Επανάχρηση της περιοχής Spreestadt Charlottenburg
 - 5.5.4.2. Επανάχρηση του παλαιού αεροδρομίου Tempelhof
- 5.6. Περιφερειακό σχέδιο Μονάχου. Στόχοι και βασικές αρχές για την οικιστική ανάπτυξη και την εξέλιξη του ελεύθερου χώρου
 - 5.6.1. Περιφερειακός Σύνδεσμος Σχεδιασμού (ΠΣΣ) Μονάχου
 - 5.6.2. Περιφερειακό σχέδιο. Γενικές αρχές και στόχοι.
- 5.7. Βιέννη
 - 5.7.1. Στρατηγικό Σχέδιο 2000 (Strategieplan 2000) για τη Βιέννη
 - 5.7.2. Το Αναπτυξιακό Σχέδιο (Stadtentwicklungsplan) 1994
 - 5.7.3. Δομικές παρεμβάσεις στην πόλη. Η περίπτωση του Donaucity
 - 5.7.4. Σημαντικές παρεμβάσεις ανάπλασης της πόλης. Η περίπτωση του ανασχεδιασμού της ζώνης του μεσαιού δακτυλίου (Gürtel)
 - 5.7.5. Πολιτική αποθάρρυνσης της χρήσης του ΙΧ
 - 5.7.6. Πρόσφατα παραδείγματα οργανωμένης ανάπτυξης συγκροτημάτων κατοικιών
- 5.8. Στρατηγικός Σχεδιασμός για τη Μητροπολιτική Περιφέρεια του Rotterdam
 - 5.8.1. Βασικές αρχές
 - 5.8.2. Πολιτικές για την ανάπτυξη του λιμανιού
 - 5.8.3. Πολιτικέ για τον αστικό χώρο
 - 5.8.4. Τρέχοντα στρατηγικής σημασίας ζητήματα
 - 5.8.5. Στόχοι πολιτικής
- 5.9. Κοπεγχάγη: Μητροπολιτική επέκταση στο Örestad
- 5.10. Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Περιφέρεια της Ρώμης
 - 5.10.1. Βασικά δεδομένα και ευκαιρίες ανάπτυξης
 - 5.10.2. Προτεραιότητες παρέμβασης
 - 5.10.3. Στρατηγικοί στόχοι της νέας περιβαλλοντικής πολιτικής
- 5.11. Λάτσιο
- 5.12. Κύριοι στόχοι του Χωρικού Συντονιστικού Σχεδίου του Τορίνο
- 5.13. Βαρκελώνη
- 5.14. Μαδρίτη: Μητροπολιτική περιφέρεια και το έργο του Gran Sur
- 5.15. Σεβίλλη
- 5.16. Σαραγόσα
- 5.17. Λισσαβόνα
- 5.18. Κύριες προτεραιότητες του Στρατηγικού Σχεδίου της Πράγας
 - 5.18.1. Γενικά για το Στρατηγικό Σχέδιο

- 5.18.2. Στρατηγικές προτεραιότητες
 - 5.19. Αλλά παραδείγματα σημειακών παρεμβάσεων στρατηγικού χαρακτήρα
 - 5.19.1. Stuttgart: Περιοχή σιδηροδρομικού σταθμού
 - 5.19.2. Frankfurt am Main: Αναμόρφωση των κεντρικών σιδηροδρομικών σταθμών
 - 5.19.3. Amsterdam: Κατοικία στο Borneo - Sporenburg
 - 5.19.4. Αμβούργο: Αναμόρφωση παλιών λιμενικών εγκαταστάσεων.
 - 6. Ορισμένα συμπεράσματα από το Στρατηγικό Σχεδιασμό μητροπόλεων του ευρωπαϊκού και μεσογειακού χώρου
- Βιβλιογραφία
- Πηγές στο διαδίκτυο

4. Ζητήματα σχεδιασμού στη Γερμανία. Η περίπτωση του Βερολίνου, Αθήνα, 2005.

Σημειώσεις για την εκπαιδευτική εκδρομή του Διατμηματικού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών «Αρχιτεκτονική – σχεδιασμός του χώρου», κατεύθυνση Πολεοδομία και Χωροταξία της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ, στο Βερολίνο (ακαδ. έτος: 2004 -05). Κ. Σερράος, Α. Καλαντίδης. Ειδικότερα οι σημειώσεις διαρθρώνονται ως εξής:

1. Το σύστημα διοίκησης και σχεδιασμού στη Γερμανία (Κ. Σερράος)
 - 1.1. Γερμανία
 - 1.2. Διάρθρωση του κράτους και της διοίκησης
 - 1.2.1. Βασικές αρχές της οργάνωσης του κράτους
 - 1.2.2. Ανώτατα ομοσπονδιακά όργανα και υπηρεσίες
 - 1.2.3. Ομόσπονδα Κράτη
 - 1.2.4. Δημοτική (τοπική) αυτοδιοίκηση
 - 1.3. Το σύστημα του χωρικού σχεδιασμού στην ΟΔΓ
 - 1.3.1. Ομοσπονδιακή Χωροταξία (Bundesraumordnung)
 - 1.3.2. Ομόσπονδη Χωροταξία (Landesplanung)
 - 1.3.3. Περιφερειακός σχεδιασμός (Regionalplanung)
 - 1.3.4. Πολεοδομικός Σχεδιασμός (Bauleitplanung)
 - 1.3.5. Τομεακός σχεδιασμός (Fachplanung)
 - 1.4. Τάσεις
 - 1.4.1. Κεντρική – τοπική εξουσία
 - 1.4.2. Ευελιξία - σταθερότητα
 - 1.4.3. Κυβερνητική δομή
 - 1.4.4. Πολιτική

2. Μητροπολιτικός πολεοδομικός σχεδιασμός στο Βερολίνο.

Στόχοι και παρεμβάσεις (Κ. Σερράος)

2.1. Αναπτυξιακά σχέδια

2.1.1. Γενικά

2.1.2. Αναπτυξιακό Σχέδιο για τα κέντρα και το λιανικό εμπόριο

2.1.3. Αναπτυξιακό Σχέδιο για τις παραγωγικές δραστηριότητες

2.1.4. Αναπτυξιακό Σχέδιο για την κατοικία

2.1.5. Αναπτυξιακό Σχέδιο για την τεχνική υποδομή

2.2. Σχέδιο Χρήσεων Γης

2.3. Σχέδια πολεοδομικών ενοτήτων (Planwerke)

2.4. Άλλες επιλεγμένες σημαντικές πολεοδομικές παρεμβάσεις

2.4.1. Επανάχρηση της περιοχής Spreestadt Charlottenburg

2.4.2. Επανάχρηση του παλαιού αεροδρομίου Tempelhof

3. Πολεοδομικός σχεδιασμός και συμμετοχικές διαδικασίες. Το παράδειγμα του Βερολίνου. Παρεμβάσεις (Α. Καλαντίδης)

Εισαγωγή

3.1. Σχεδιασμός χώρου και θεσμοθετημένες μορφές συμμετοχικών διαδικασιών

3.1.1. Επίπεδα σχεδιασμού

3.1.1.1. Flächennutzungsplanung (FNP) και Bebauungsplanung (B-Plan)

3.1.1.2. Sektorale Entwicklungsplanung (StEP) Bereichsentwicklungsplanung (BEP)

3.1.1.3. Landschaftsprogramm

3.1.2. Συλλογικές διαδικασίες στις λήψεις αποφάσεων

3.1.3. Συνοπτικός πίνακας των επιπέδων σχεδιασμού

3.2. Μη θεσμοθετημένες μορφές συμμετοχής στον πολεοδομικό σχεδιασμό

3.2.1. Stadtforum Berlin

3.2.1.1. Θέματα του Stadtforum Berlin

3.2.2. E-Participation

3.2.2.1. Προκαταρκτικά

3.2.2.2. Συμμετοχή πολιτών στην Alexanderplatz

3.2.2.3. Κριτική προσέγγιση της ηλεκτρονικής συμμετοχής

3.2.3. Το Ταμείο Γειτονιάς (Quartiersfonds).

3.2.3.1. Προκαταρκτικά

3.2.3.2. Το Πρόβλημα

3.2.3.3. Η Απάντηση

3.2.3.4. Η Χρηματοδότηση

3.2.3.5. Η Διαδικασία

3.2.3.6. Οι Παρατηρήσεις

3.2.3.7. Τα Προγράμματα

- 3.2.3.8. Τα παραδείγματα
- 3.2.3.9. Συμπεράσματα πάνω στο ταμείο γειτονιάς
- 3.3. Επικοινωνία
 - 3.3.1. Προβολή πόλης
- 3.4. Συμπεράσματα και προτάσεις
- 4. Αστικά μεταφορικά συστήματα στο Βερολίνο: η σχέση του ΙΧ και των μαζικών μέσων μεταφοράς (Α. Καλαντίδης)
 - Εισαγωγή
 - 4.1. Προκαταρκτικά στοιχεία για το Βερολίνο
 - 4.1.1. Μια σύντομη ιστορική ματιά στα μαζικά μέσα κυκλοφορίας
 - 4.1.2. Δημογραφικά στοιχεία
 - 4.2. Μαζί με μεσα μεταφοράς
 - 4.2.1. Κοστολόγηση
 - 4.2.2. Το δίκτυο S-Bahn
 - 4.2.3. Το δίκτυο U-Bahn
 - 4.2.4. Το δίκτυο Τραμ
 - 4.2.5. Το δίκτυο λεωφορείων
 - 4.3. Το αυτοκίνητο
 - 4.3.1. Οδικό δίκτυο
 - 4.3.2. Χώροι ελεγχόμενης στάθμευσης
 - 4.4. Σχέση αυτοκινήτου και μαζικών μέσων μεταφοράς
 - 4.4.1. Κατανομή επιβατών
 - 4.4.2. Park & Ride
 - 4.5. Μελλοντική εξέλιξη

5. Πολεοδομικές επεμβάσεις στον αστικό χώρο, Αθήνα, 2006.

Συλλογικός τόμος - σημειώσεις για το μάθημα Πολεοδομία II «Πολεοδομικές επεμβάσεις στον αστικό χώρο», στα πλαίσια του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ. Ειδικότερα ο Κ. Σεργιάος έχει συντάξει τα εξής κείμενα:

- Εφησυχασμός κυκλοφορίας στο τοπικό οδικό δίκτυο. Κατευθυντήριες αρχές για το σχεδιασμό.
- Τα πολλά «πρόσωπα» της ελληνικής πόλης.

E.3. Workshops

1. Αχαρνές 26.3 έως 1.4.2014

Συμμετοχή στο Διαπανεπιστημιακό Εργαστήριο (workshop) του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου / Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και του Πανεπιστημίου «La Sapienza – Roma» με τίτλο: «Πολιτιστικά Τοπία: Περιβάλλον, Φύση, Ιστορική Μνήμη» με συμμετοχή 15 μεταπτυχιακών και διδακτορικών ιταλών σπουδαστών και 15 μεταπτυχιακών σπουδαστών του ΕΜΠ / ΔΠΜΣ «Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του Χώρου». Σκοπό αποτέλεσε η εμβάθυνση της ακαδημαϊκής διδασκαλίας σε θέματα αρχιτεκτονικού, αστικού, περιαστικού και περιβαλλοντικού-τοπιακού σχεδιασμού.

Συμμετέχοντες καθηγητές: Καθηγητής Κωνσταντίνος Μωραΐτης (συντονιστής), αναπλ. καθηγητής Κωνσταντίνος Σερράος, Λέκτορας Μαρία Μαρολάντη, Prof. Achille Ippolito, Prof. Luca Salvati, Prof. Sergio Camiz, Prof. Franco Zagari, Prof.ssa Donatella Scatena και Prof.ssa Laura Bertoni.

Εισήγηση με θέμα «Studio course: ‘Approaches of the applied urban planning in Greece’». <http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-10606>

2. Mersin / Τουρκία, 1 έως 9.11.2014.

Συμμετοχή στο International Workshop on Urban Design των Ecole Nationale Supérieure d’Architecture de Paris-La Villette, Mersin Üniversitesi Mimarlık Fakültesi και Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, που διοργανώθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος ανταλλαγής Erasmus + με συμμετοχή 15 Ελλήνων, 15 Γάλλων και 30 Τούρκων προπτυχιακών φοιτητών.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα βασικά στοιχεία του workshop, όπως αυτά αναφέρονται στο έντυπο του προγράμματος «Staff mobility for teaching. Mobility agreement»

Overall objectives of the mobility: To establish a network of architecture faculties on “urban project” among three Mediterranean countries (France, Greece, Turkey) and initiate long-term exchanges between students, teachers and professionals. To offer the possibility for the students to understand through field work the relationships from the building to the territorial scale involving spatial and social (economic, cultural, etc) aspects in “changing cities”, putting together international models and local priorities.

Content of the teaching programme: Part 1: Field work from. Intensive international course gathering teachers and students from Athens, Mersin and Paris. The work takes place in mixed groups composed of French, Greek and Turkish students. The theme concerns main urban issues on the coastal area of the city of Mersin. Part 2: Presentation of the first outcome to the local authorities and professionals. Part 3: Preparation of the next intensive course in 2015.

Expected outcomes and impact: For the students a better understanding of urban project/design/planning through bottom-up approaches. For the involved professors, exploring and testing pedagogical issues focused on field work and mainly in situ observation and proposals for a better understanding of contemporary urban changings.

Συμμετέχοντες καθηγητές / διδάσκοντες: Ε. Χανιώτου επικουρη καθηγήτρια (συντονίστρια ελληνικής ομάδας), Κ. Σερράος αναπληρωτής καθηγητής, Π. Πρέντου & Γ. Γκουμπούλου υπ. δρ. ΕΜΠ, P. Bouché, Maître Assistant, C. Secci, Maître Assistant, C. Bilsel, Καθηγήτρια και κοσμήτορας της Αρχιτεκτονικής Σχολής Mersin και Dr. Nida Nayci, διδάσκουσα στην Αρχιτεκτονική Σχολή Mersin.

<http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-10607>

3. Αθήνα, 11 έως 16 Μαΐου 2015

Διοργάνωση και συντονισμός κοινού workshop, διάρκειας μιας εβδομάδας, της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ και του Michigan State University / School of Planning Design and Construction (συντονίστρια: Zenia Kotval, Ph.D., AICP Professor and Program Leader, Urban and Regional Planning Director, Urban Collaborators) με γενικό θέμα: «Urban Redevelopment projects. Urban agriculture to technology incubators». Στο workshop θα συμμετέχουν έως 15 φοιτητές του Michigan State University και έως 20 μεταπτυχιακοί φοιτητές του μαθήματος «Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα» / ΔΠΜΣ «Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του Χώρου», κατεύθυνση «Πολεοδομία και Χωροταξία». Από ελληνικής πλευράς θα συμμετέχουν μέλη ΔΕΠ και υπ. διδάκτορες της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ.

Στη συνέχεια παρατίθενται μια σύντομη περιγραφή του περιεχομένου και των στόχων του προγράμματος.

The workshop is designed for students with an interest in cities, design and sustainability, to experience planning and design practices in collaboration with international students. The program will examine the challenges and development issues of planning and urban redevelopment in Athens. Overall, the goal of the program is to gain an understanding of how planning and redevelopment reflects and influences the character of the built environment in cities. Students will learn how to evaluate planning and design solutions for redevelopment sites, and the transferability of solutions across differ-

ent countries and societies. The workshop utilizes collaborative field study, research and development of planning proposals as a way to explore the links between culture, society and the nature of urban redevelopment in Athens.

Students will be expected to participate in all aspects of the workshop in order to further personal engagement, critical thinking, and intercultural interactions among students from the partner university. At the end of the workshop, students will be able to: a) recognize the connections between a society and the cities it creates, b) articulate differences in planning and design practice in Europe and the United States, c) evaluate the value of planning practices, emerging through the collaborative work and d) discuss the planning and design issues associated with Urban Redevelopment projects.

<http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-10609>

4. Πύργος Τυλληρίας, Κύπρος, 5 έως 7 Μαΐου 2017: PYRGOS FRAGILE & UNSPOILED. Πράσινες ακτές πριν την «ανάπτυξη»

Το εργαστήριο «Πύργος – Πράσινες ακτές λίγο πριν την ανάπτυξη» οργανώνεται από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Frederick, το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών και το Εργαστήριο Αρχιτεκτονικού Χώρου και Επικοινωνίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, σε συνεργασία με την Κοινότητα Κάτω Πύργου και την Ιερά Μητρόπολη Κύκκου και Τηλλυρίας.

Το θέμα το εργαστηρίου αφορά το δίλημμα «ανάπτυξη» και περιβαλλοντική προστασία με αφορμή τον σχεδιασμό της παράκτιας ζώνης της Κοινότητας Πύργου Τυλληρίας στη βορειοδυτική Κύπρο.

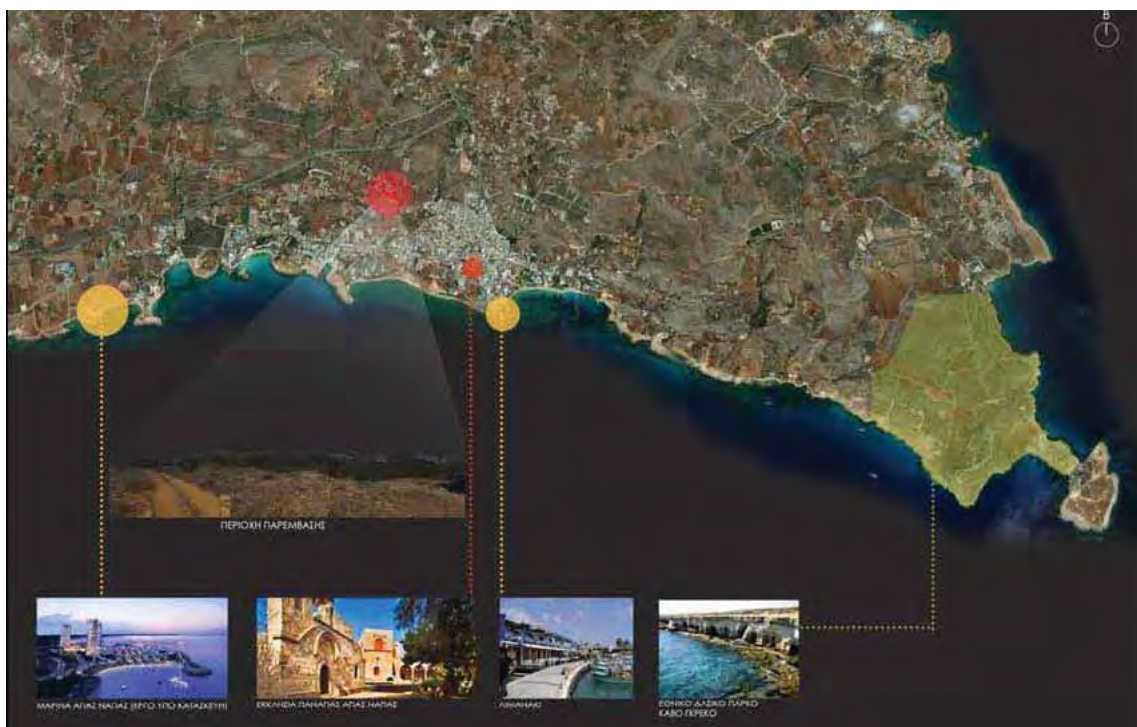
Οι φοιτητές καλούνται να διαχειριστούν μια γραμμική παράκτια ζώνη με σημαντικές περιβαλλοντικές και τοπιακές αξίες που στην ουσία έχει ενταχθεί σε ένα καθεστώς πλήρους πολεοδόμησης και οικιστικής ανάπτυξης. Το εργαστήριο κινείται σε δύο επίπεδα.

Σε πρώτο επίπεδο θα πρέπει να επιλέξουν ένα κρίσιμο σημείο τμήμα της ακτογραμμής εντοπίζοντας συγκεκριμένες τοπιακές και περιβαλλοντικές ποιότητες αλλά και τις απειλές. Ο σχεδιασμός μέσα από το δίπτυχο επέμβαση και προστασία θα διερευνήσει εναλλακτικές εικόνες της ακτής.

Σε δεύτερο επίπεδο, ατομικά και μέσα από το εργαστήριο, οι φοιτητές θα πρέπει να αναγνωρίσουν και να κατανοήσουν τις τοπιακές, πολεοδομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους που προδιαγράφουν την ανάπτυξη της περιοχής και να προτείνουν καινοτόμα αλλά και ρεαλιστικά σενάρια οργάνωσης στην κατεύθυνση της αιφύρου ανάπτυξης.

<http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-12215>

5. Αγία Νάπα, Κύπρος, 16 έως 19 Νοεμβρίου 2017: Κατασκευάζοντας τον Δημόσιο Χώρο. COConstructing PUBlic Space- COPUS 2017

Οι φοιτητές θα διερευνήσουν ένα πραγματικό πρόβλημα που αφορά τον σχεδιασμό δημόσιων χώρων πρασίνου σε οικιστικές περιοχές του Δήμου Αγίας Νάπας. Πρόκειται για αδόμητα τεμάχια γης που με βάση το Τοπικό Σχέδιο Αγίας Νάπας χαρακτηρίζονται ως ζώνες Δ (προστασίας) και έχουν διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό τα φυσικά τους χαρακτηριστικά, παρά την διάσπαρτη ανάπτυξη που τις έχει κυκλώσει. Με την συνεχή κατάληψη γης

για την οικοδόμηση νέων κατοικιών και την ανάπτυξη άλλων χρήσεων και υποδομών, οι περιοχές πρασίνου και οι δημόσιοι χώροι καθίστανται εξαιρετικά πολύτιμοι. Το αίτημα του Δήμου είναι τα δοσμένα τεμάχια να μετασχηματιστούν από αδρανείς φυσικές εκτάσεις σε πράσινους δημόσιους χώρους με υποδομές και δυνατότητες εξυπηρέτησης της τοπικής κοινότητας.

Το εργαστήριο κινείται σε τρία επίπεδα.

Σε πρώτο επίπεδο οι φοιτητές θα πρέπει να διατυπώσουν μια στρατηγική και ένα πρόγραμμα ανάπλασης των συγκεκριμένων τεμαχίων που επισημαίνονται από τον Δήμο και θα διατεθούν ως δημόσιοι χώροι πρασίνου. Η στρατηγική θα αφορά τόσο την θέση και την σχέση των πάρκων με το ευρύτερο πολεοδομικό πλαίσιο, όσο και τις χρήσεις, δραστηριότητες και υποδομές που απαιτούνται.

Σε δεύτερο επίπεδο, θα πρέπει να μορφοποιηθεί ένα όραμα σχεδιάζοντας το Σχέδιο Γενικής Χωροθέτησης (master plan) του κάθε πάρκου, επικεντρωνόμενοι στις εισόδους και συνδέσεις, κινήσεις, στάσεις, δυνητικές δράσεις και δραστηριότητες, φυτεύσεις και υποδομές, με μία ήπια κοινωνική και περιβαλλοντικά φιλική προσέγγιση.

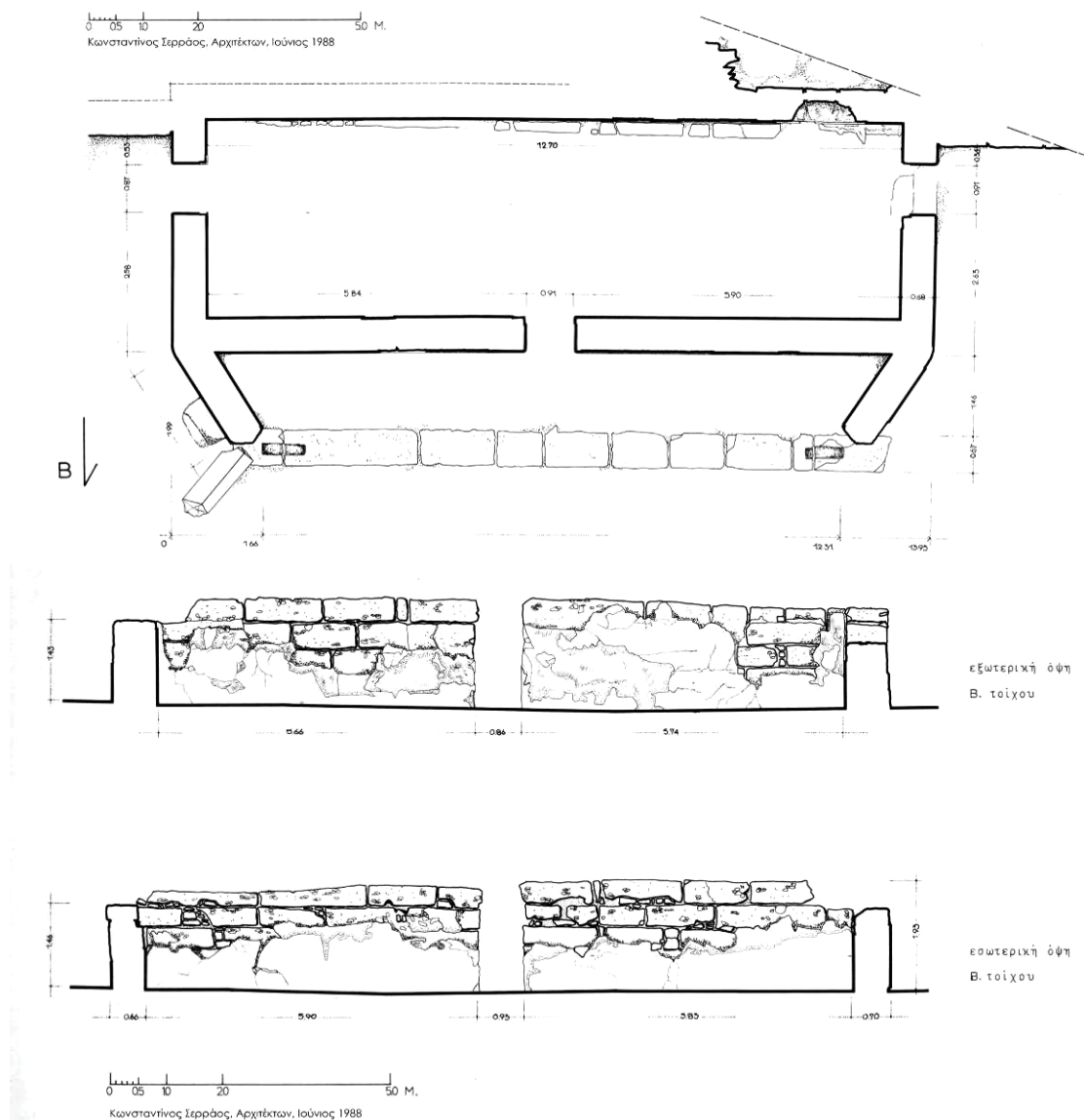
Στο τρίτο επίπεδο θα πρέπει να δοθούν εργαλεία, ιδέες και κατασκευαστικές λογικές, ώστε οι προτάσεις να υλοποιηθούν, αφ'ενός μέσα στα δεδομένα φυσικά, κοινωνικά, τεχνικά και οικονομικά πλαίσια και αφ'ετέρου επιτυγχάνοντας τους στόχους της εύρυθμης λειτουργίας, της εργονομίας και άνεσης, της φιλικής υλικότητας, της ασφάλειας, της οικείας αισθητικής και του επιτυχούς βιοκλιματικού σχεδιασμού.

<http://www.arch.ntua.gr/node-resources/854#resource-12216>

Ζ. ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ - ΛΟΙΠΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

1. Μελέτη αρχιτεκτονικής τεκμηρίωσης του Αρχαίου Θεάτρου του Ευωνύμου, Τράχωνες / Άλιμος Αττικής

Μελέτη που ανατέθηκε από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας (1988) με αντικείμενο την αρχιτεκτονική τεκμηρίωση του σωζόμενου σκηνικού κτιρίου του Αρχαίου Θεάτρου του Ευωνύμου στους Τράχωνες / Άλιμος Αττικής (4ος αι. π.Χ.) Το θέατρο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, μεταξύ άλλων και λόγω του ορθογώνιου σχήματος της ορχήστρας του, διαστάσεων 7.50 x 15.30μ., κάτι το οποίο είναι σπάνιο για τα αρχαία ελληνικά θέατρα. Αντικείμενο της παρούσας μελέτης αποτελεί το κτίσμα της σκηνής. Πρόκειται και για την αρχαιότερη και καλύτερα διατηρημένη σκηνή που είναι ορατή σε αριετά μεγάλο ύψος, παρέχοντας έτσι σημαντικές πληροφορίες για την αρχιτεκτονική της δομή.

2. Τεχνική έκθεση για την ανάδειξη της κλασικής Μαραθώνιας Διαδρομής

Μελέτη η οποία ανατέθηκε από την Επιτροπή Διεκδίκησης Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004» και ειπονήθηκε στο διάστημα μεταξύ Ιουνίου – Ιουλίου **1997** από τους Α. Γιώτη, Α. Αραβαντινό, Ι. Φραντζεσκάκη και Θ. Μαράτου, με σύμβουλο τον Π. Συναδινό και συνεργάτες τους Κ. Σερράο, Λ. Αντωνίου και Μ. Ζήφου. Η μελέτη ενσωματώθηκε στο φάκελο υποψηφιότητας της Αθήνας για του Ολυμπιακούς Αγώνες 2004.

Η όλη μελέτη αφορά την κατ' αρχήν **διερεύνηση των δυνατοτήτων αναβάθμισης της κλασικής Μαραθώνιας Διαδρομής**, ώστε αυτή να μπορέσει στο μέλλον:

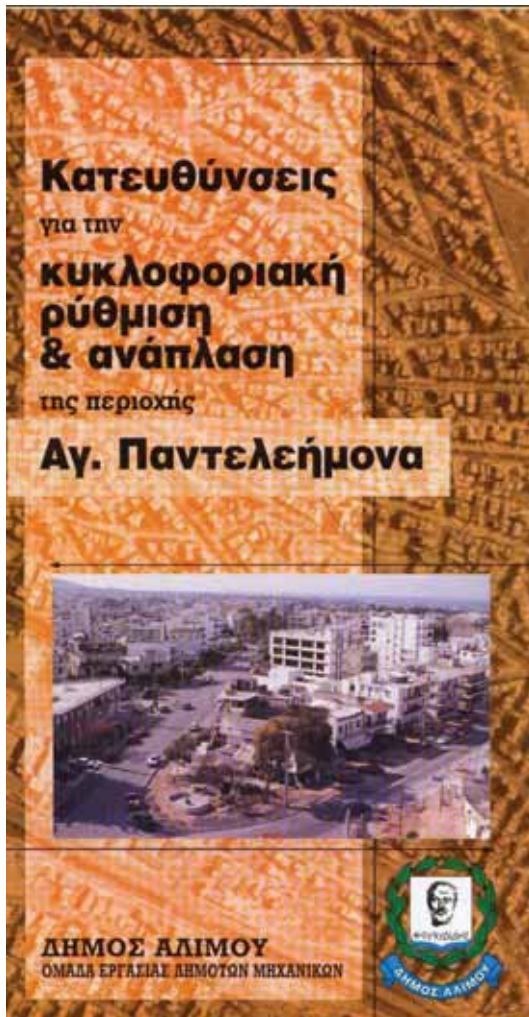
- ο να εξασφαλίσει την παράλληλη εξυπηρέτηση του αθλήματος με την οδική λειτουργία του άξονα, την ανάδειξη της ιστορικής συμβολικότητάς της και τη βελτίωση της εικόνας του χώρου της,
- ο να προσφέρει ιστορική και πολιτιστική ενημέρωση στους επισκέπτες του χώρου κατά μήκος της διαδρομής της και
- ο να συμπεριλάβει ποδηλατόδρομο και πεζόδρομο «κορμού», ο οποίος, όπου είναι δυνατόν, θα συνδυάζεται με τα συστήματα πεζοδρομών, ποδηλατοδρόμων και μονοπατιών που συνδέουν βουνά, δάση ακτές δομημένες περιοχές και αρχαιολογικούς τόπους μεταξύ τους, καθώς επίσης και με κεντρικούς εμπορικούς δρόμους των γύρω οικισμών.

Μετά από μια προκαταρκτική απογραφή – αναγνώριση των χαρακτηριστικών της περιοχής, η μελέτη προσδιορίζει τις παρακάτω **πέντε περιπτώσεις τμημάτων** της Μαραθώνιας Διαδρομής, κάθε μια από τις οποίες έχει τις ιδιαιτερότητές της και θα απαιτήσει επομένως και διαφορετικές αντιμετώπισεις.

- ο Τμήματα που διασχίζουν άκτιστες περιοχές με προέχουσες χρήσεις αγροτικές κι δασικές.
- ο Τμήματα διαδρομής κατά μήκος των οποίων υφίσταται μερική παρόδια δόμηση, ενώ παράλληλα ορισμένα μέτωπά τους είναι ακάλυπτα.
- ο Τμήματα, στα οποία η παρόδια δόμηση είναι πυκνή, με δυνατότητες όμως δημιουργίας παρακαμπτήριου δρόμου για τις διαμπερείς κινήσεις τροχοφόρων.
- ο Τμήματα, στα οποία η παρόδια δόμηση είναι πυκνή, με δυνατότητες όμως μετατόπισης της Μαραθώνιας Διαδρομής σε παράλληλη οδό ή σε νέα χάραξη.
- ο Τμήματα με πυκνή παρόδια δόμηση, όπου όμως η μετάθεση της τροχιακής κίνησης ή της Μαραθώνιας Διαδρομής είναι αδύνατη.

Η συμβολή μου εντοπίζεται κυρίως στην απογραφή – αναγνώριση και φωτογραφική τεκμηρίωση των χαρακτηριστικών των επιμέρους τμημάτων της Μαραθώνιας Διαδρομής.

3. Κατευθύνσεις για την κυκλοφοριακή ρύθμιση και ανάπτυξη της περιοχής Αγ. Παντελεήμονα Αλίμου

Μελέτη την οποία επιπονήθηκε στα πλαίσια ειδικής σχετικής ομάδας εργασίας του Δήμου Αλίμου (με Μ. Σκορτσή, Σ. Πρέντζα κ.α.) κατά το διάστημα μεταξύ Σεπτεμβρίου **1996** – Ιουνίου **1997**, με αντικείμενο την διευθέτηση των διαφόρων ειδών κινήσεων (βαρέων οχημάτων, λοιπών τροχοφόρων, πεζών, κλπ), την οργάνωση της στάθμευσης και την ευρύτερη πολεοδομική, λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση του δημόσιου χώρου (π.χ. με κατασκευή Wonerf) στη γειτονιά του Αγ. Παντελεήμονα του Δήμου Αλίμου. Στα πλαίσια της παραπάνω μελέτης έγινε επιπλέον:

- Σύνταξη σχετικού εντύπου για την ενημέρωση και πληροφόρηση των δημοτών
- Σύνταξη ερωτηματολογίου, το οποίο απευθύνθηκε προς όλους τους κατοίκους της περιοχής με σκοπό την καταγραφή των απόψεων των δημοτών
- Δημόσια συγκέντρωση κατοίκων και λοιπών ενδιαφερομένων δημοτών στις 18.6.1997.

○ Επεξεργασία και αξιολόγηση των απαντημένων ερωτηματολογίων και των απόψεων που εκφράστηκαν στη δημόσια συγκέντρωση με σκοπό την διαμόρφωση εισήγησης προς το δημοτικό συμβούλιο για την προώθηση της εφαρμογής της μελέτης.

- Επεξήγηση των προτάσεων στο δημοτικό συμβούλιο και ψήφισή τους από αυτό στις 18.12.1997.

4. Τακτικό μέλος της «Πολεοδομικής Επιτροπής» του Δήμου Αλίμου

Με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Αλίμου ορίστηκε τακτικό μέλος της Πολεοδομικής Επιτροπής για τη διετία **1996 - 1998**, καθώς επίσης πρόσφατα και για το διάστημα **2002 - 2004**. Η πολεοδομική επιτροπή αποτελεί επίσημο υπερχομματικό όργανο του δήμου, το οποίο εξετάζει ερωτήματα και λοιπά θέματα πολεοδομικού ενδιαφέροντος και εισηγείται σχετικά προς το Δημοτικό Συμβούλιο, το οποίο και αποφασίζει. Στα

πλαίσια της δραστηριότητας μου εκεί εξετάσθηκε πληθώρα θεμάτων που αφορούσε κυρίως τροποποιήσεις του εγκεκριμένου Ρυμοτομικού Σχεδίου του Δήμου, οργάνωση χρήσεων γης και εξασφάλιση κοινόχρηστων χώρων πρασίνου, κυκλοφορία αυτοκινήτων, ποδηλάτων και πεζών, θαλάσσιο μέτωπο του Δήμου, επιπτώσεις από τα μεγάλα έργα στα πλαίσια της Ολυμπιάδας 2004, επιπτώσεις από την αναμόρφωση του πρώην αεροδρομίου του Ελληνικού, κλπ.

5. Πρόγραμμα εφαρμογών καταπολέμησης θορύβου σε τουριστικές περιοχές

Ειδική μελέτη με αντικείμενο τις «Χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις - παρεμβάσεις», που ειπνήθηκε στα πλαίσια μελέτης του Τομέα Μεταφορών και Συγκοινωνιακής Υποδομής του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ με τίτλο «Πρόγραμμα εφαρμογών καταπολέμησης θορύβου σε τουριστικές περιοχές» (ανάθεση από το ΥΠΕΧΩΔΕ, Γ.Δ. Περιβάλλοντος, Δ/ση ΕΑΡΘ, Τμήμα Καταπολέμησης Θορύβου. Συγχρηματοδότηση από το Β' ΚΠΣ), Οκτώβριος 1999.

Κύριος στόχος του συνολικού προγράμματος ήταν η **διερεύνηση των αιτιών επιβάρυνσης του ακουστικού περιβάλλοντος** στις τουριστικές περιοχές και η **διαμόρφωση των κατευθυντήριων γραμμών για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση** προγράμματος εφαρμογής δέσμης βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων μέτρων, έργων και επεμβάσεων αντιθορυβικής προστασίας. Το ειδικότερο αντικείμενο της μελέτης στην οποία συμμετείχα, εντοπίστηκε στη διερεύνηση των συσχετίσεων μεταξύ θορύβου σε τουριστικές περιοχές και **πολεοδομικών παραμέτρων με έμφαση στις χρήσεις γης**. Πιο συγκεκριμένα αναζητήθηκαν **εργαλεία και μέτρα πολεοδομικής παρέμβασης** και διατυπώθηκαν συγκεκριμένες προτάσεις χωροθέτησης ηχητικά οχλουσών λειτουργιών στην πόλη της Ρόδου, η οποία αποτέλεσε και την κύρια μελέτη περίπτωσης.

Επιστημονικός υπεύθυνος του όλου έργου ήταν ο καθηγητής Ι. Φραντζεσκάκης, ενώ την ομάδα της ειδικής μελέτης πολεοδομικού αντικείμενου αποτέλεσαν Α. Αραβαντινός (συντονιστής), Θ. Μαράτου, Κ. Σερράος και Λ. Αντωνίου.

Η συμμετοχή μου στη μελέτη εντοπίζεται κυρίως στην επεξεργασία και σύνταξη της Ενότητας 4.2. «Η πολεοδομική διάσταση και οι σχετικές μελέτες». Πιο συγκεκριμένα συνέταξα τα εδάφια 4.2.1.3. «Περιπτώσεις στις οποίες είναι δυνατόν να απαιτείται παρέμβαση για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από τον θόρυβο σε τουριστικές περιοχές» και 4.2.2.2. «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) και Σχέδιο Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ)». Στο τελευταίο αυτό εδάφιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στο περιεχόμενο των δύο αυτών συγγενών σχεδίων και διατυπώνονται προτάσεις για συμπληρώσεις των σχετικών προδιαγραφών τους, ώστε κατά την εκπόνησή τους να λαμβάνεται κατά το δυνατόν υπόψη η παράμετρος της αντιθορυβικής προστασίας.

6. Προκαταρκτικό πρόγραμμα δράσης σε παρόδιες ζώνες βασικών οδικών αξόνων

Μελέτη κατ' ανάθεση της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ που εκπονήθηκε στο διάστημα μεταξύ Μαΐου και Σεπτεμβρίου **1999**, από ομάδα, η οποία απαρτίζεται από τους: Ι. Κομνηνό (εκπρόσωπο της ομάδας), Θ. Μαράτου, Κ. Σεργάο, Λ. Αντωνίου και Α. Αραβαντινό (σύμβουλο).

Η μελέτη έχει ως κύριο αντικείμενο την αντιμετώπιση της **υποβάθμισης του πολεοδομικού περιβάλλοντος**, της **επιδείνωσης των κυκλοφοριακών συνθηκών**, καθώς επίσης και της **έντασης των περιβαλλοντικών και λοιπών προβλημάτων**, που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της εγκατάστασης «εντατικών» χρήσεων γης στον παρόδιο χώρο βασικών οδικών αξόνων και που δύσκολα μπορούν να αντιμετωπισθούν

από τον ισχύοντα εγκεκριμένο σχεδιασμό (πολεοδομικό, κυκλοφοριακό, περιβαλλοντικό κλπ). Χωρικά, η μελέτη εκτείνεται σε περιοχές γύρω από πόλεις και οικισμούς ολόκληρης της χώρας, με εξαίρεση τους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Ειδικότερα το παρόν έργο σκοπεύει, αφού εξετάσει και αξιολογήσει τους διάφορους άξονες που απαρτίζουν το βασικό οδικό δίκτυο της χώρας, **να επιλέξει τα οδικά εκείνα τμήματα**, στα οποία η **παρέμβαση θα κριθεί άμεσης αναγκαιότητας**. Για τα οδικά αυτά τμήματα θα προταθούν συγκεκριμένα προς λήψη μέτρα (κανονιστικά και επεμβατικά), ένα σχήμα οργάνωσης του όλου εγχειρήματος, καθώς επίσης και ένα χρονοδιάγραμμα χρηματοδότησης (απορρόφησης κονδυλίων).

Η **πρώτη έκθεση της μελέτης**, απαρτίζεται από τα παρακάτω επτά κεφάλαια: Στην εισαγωγή γίνεται με συντομία η διατύπωση του προβλήματος και ο προσδιορισμός του ειδικού αντικειμένου της μελέτης. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσονται τα βασικά προβλήματα που ανακύπτουν σε πολεοδομικό και κυκλοφοριακό επίπεδο, ενώ στο επόμενο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εφαρμοσμένη σήμερα πρακτική σχεδιασμού στην Ελλάδα. Ακολούθως επιχειρείται η διατύπωση μιας σειράς προκαταρκτικών προτάσεων αντιμετώπισης του

προβλήματος και εξηγείται η αναγκαιότητα θέσπισης μιας νέου τύπου Ενιαίας Πολεοδομικό – Κυκλοφοριακής Μελέτης. Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά σε έναν νέο προτεινόμενο Φορέα Παρακαλούθησης - Ελέγχου – Παρέμβασης, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται τα επιλεγμένα οδικά τμήματα, για τα οποία θα εκπονηθούν σχετικές μελέτες και θα υλοποιηθούν έργα κατά το διάστημα 2000 – 2006. Ειδικότερα, τα οδικά αυτά τμήματα εντάσσονται στις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες:

- ο Συνδέσεις πόλεων με τους τρεις υπό κατασκευή κλειστούς αυτοκινητοδρόμους (ΠΑΘΕ, Εγνατία, Ιόνια Οδό),
- ο Είσοδοι – έξοδοι πόλεων που δεν εξυπηρετούνται από κλειστούς αυτοκινητοδρόμους,
- ο Περιφερειακές οδοί πόλεων και
- ο Τμήματα παλαιών εθνικών οδών που διέρχονται από παραθεριστικές περιοχές, αρχαιολογικούς τόπους, παραδοσιακούς οικισμούς, κλπ.

Το τελευταίο κεφάλαιο έβδομο είναι αφιερωμένο στην ανάλυση του κόστους των προτεινόμενων μελετών και έργων, καθώς επίσης και στο σχετικό χρονοδιάγραμμα ενεργειών και απορρόφησης κονδυλίων.

Η **δεύτερη έκθεση της μελέτης**, περιλαμβάνει σε ένα πρώτο κεφάλαιο συμπληρωματικά στοιχεία που αφορούν τις προτάσεις που δατυπώθηκαν στην Α' Φάση καθώς επίσης και τον οριστικό συγκεντρωτικό πίνακα των ιεραρχιμένων οδικών τμημάτων του Κύριου Οδικού Δικτύου για τα οποία προτείνεται ανάθεση μελετών στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ. Το κύριο ενδιαφέρον της έκθεσης αυτής επικεντρώνεται στη διατύπωση προτάσεων δράσης και έργων για τις παρόδιες ζώνες των παραπάνω επιλεγμένων οδικών τμημάτων με ιδιαίτερη έμφαση στη σύνταξη μικτών πολεοδομικών – κυκλοφοριακών μελετών και μελετών αισθητικής αναβάθμισης του οδικού χώρου.

Επιπλέον, στα πλαίσια της μελέτης συντάχθηκαν δύο **ειδικές εκθέσεις** με τους εξής τίτλους:

- ο «**Περιοχές Αθήνας - Θεσσαλονίκης**». Περιλαμβάνει την επιλογή των προβληματικών οδών και την αξιολόγηση - ιεράρχιση και σύνταξη πίνακα με τα προτεινόμενα οδικά τμήματα που θα μελετηθούν στη φάση προγραμματισμού του Γ' ΚΠΣ.
- ο «**Οδηγίες και προδιαγραφές μικτών πολεοδομικών – κυκλοφοριακών μελετών**». Η έκθεση αυτή περιλαμβάνει επίσης πρόταση για οδηγίες και προδιαγραφές για την εκπόνηση ειδικών μελετών αισθητικής αναβάθμισης του οδικού χώρου.

7. Πολεοδομική κατάσταση και κατευθύνσεις μετασεισμικής ανασυγκρότησης του Δήμου Άνω Λιοσίων

Μελέτη η οποία συντάχθηκε στο διάστημα μεταξύ Νοεμβρίου 1999 και Ιανουαρίου 2000, με εντολή και υπό την εποπτεία επιστημονικής επιτροπής, που συνέστησε ο Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας του τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (αποτελούμενης από τους Α. Αραβαντινό, Μ. Μαντουβάλο, Α. Μπαχαροπούλου, Μ. Μαυρίδου και Α. Σαρη-

γιάννη), στα πλαίσια της κινητοποίησης του ΕΜΠ, και ειδικότερα των τμημάτων Αρχιτεκτόνων και Πολιτικών Μηχανικών, μετά τον καταστροφικό σεισμό της 7^{ης} Σεπτεμβρίου 1999, που έπληξε τη βορειοδυτική περιοχή του Λεκανοπέδιου της Αθήνας.

Η μελέτη συντάχθηκε από τους Α. Ζωνόρου και Κ. Σεργάο, ενώ τα θέματα κοινωνιολογικών θεωρήσεων επεξεργάστηκε η Α. Μπαχαροπούλου. Κύριος στόχος ήταν η κατ' αρχήν συνολική **καταγραφή και θεώρηση πολεοδομικών δεδομένων και λοιπών σχετικών παραμέτρων**, που αφορούν το δήμο Άνω Λιοσίων και την ευρύτερη περιοχή του και η **διατύπωση απόψεων, θέσεων και κατευθύνσεων** για την πολεοδομική και οικοδομική ανασυγκρότηση του δήμου, καθώς και για τον μελλοντικό πολεοδο-

μικό σχεδιασμό. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο γεγονός, ότι ο δήμος Άνω Λιοσίων βρίσκεται απ' την μια μεριά σε μια ζώνη πρόσφατης σεισμικής δράσης, ενώ παράλληλα απ' την άλλη σε μια περιοχή που είναι **υποδοχέας πολλών και σημαντικών κυκλοφοριακών έργων** με επιρροή σ' ολόκληρο το Λεκανοπέδιο της Αθήνας. Ειδικότερα, η μελέτη διαρθρώνεται ως εξής:

1. Εισαγωγή
2. Προσεισμική κατάσταση του Δήμου Α. Λιοσίων και της ευρύτερης περιοχής του
 - 2.1. Θέση και μετασηματισμοί της περιοχής του Δήμου Άνω Λιοσίων στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας
 - 2.2. Πολεοδομική οργάνωση σε σχέση με την ευρύτερη οικιστική διάρθρωση της ΒΔ Αθήνας
 - 2.3. Οδικό δίκτυο - κυκλοφοριακά έργα
 - 2.4. Διάρθρωση χρήσεων γης
3. Διερεύνηση του σχεδιασμού με επιρροή στο δήμο Άνω Λιοσίων
 - 3.1. Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας (ΡΣΑ)
 - 3.2. Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Άνω Λιοσίων
 - 3.3. Πολεοδομικές Μελέτες
 - 3.4. Μελέτη Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ)

- 3.5. Σχεδιασμός και διαδικασίες υλοποίησης του ΒΙΟΠΑ
- 3.6. Σχεδιασμός σημαντικών υπερτοπικών οδικών αξόνων – Αττική Οδός
- 3.7. Προτάσεις και προγράμματα κυκλοφοριακού σχεδιασμού της Αττικό Μετρό Α.Ε.
- 3.8. Συσχετισμοί βασικών ρυθμίσεων του πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού στην περιοχή Άνω Λιοσίων. Συμπεράσματα
- 4. Μετασεισμική κατάσταση - οι επιπτώσεις του σεισμού στο πολεοδομικό επίπεδο και οι βασικές ενέργειες του δήμου
 - 4.1. Συνέπειες στον οικοδομικό πλούτο και στον πολεοδομικό ιστό
 - 4.2. Ενέργειες του Δήμου στον τομέα της προσωρινής και ημιμόνιμης στέγασης των σεισμοπλήκτων
 - 4.3. Ενέργειες του Δήμου στον τομέα της αποκατάστασης των καταστροφών
 - 4.4. Ενέργειες του Δήμου στον τομέα του πολεοδομικού σχεδιασμού
 - 4.5. Σχετικά τρέχοντα προγράμματα, δράσεις και απόψεις τρίτων φορέων
- 5. Κοινωνικές διαστάσεις της μετασεισμικής ανασυγκρότησης των Α. Λιοσίων
 - 5.1. Από την καταστροφή σε μια νέα κοινωνική δυναμική
 - 5.2. Η κοινωνική φυσιογνωμία της περιοχής μετά το σεισμό
 - 5.3. Η ανάπλαση του κέντρου
- 6. Σκέψεις για τη διαμόρφωση πολιτικών σε σχέση με το χωρικό σχεδιασμό
 - 6.1. Βασικές αρχές για την αναθεώρηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου
 - 6.2. Η σημασία του αντισεισμικού πολεοδομικού σχεδιασμού και του σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης σε περίπτωση σεισμού
 - 6.3. Κατευθύνσεις στα πλαίσια σύνταξης Πολεοδομικής Μελέτης Αναθεώρησης της περιοχής του κέντρου του Δήμου Άνω Λιοσίων
- 7. Παράρτημα
 - 7.1. Η κοινωνική συγκρότηση του δήμου Άνω Λιοσίων
 - 7.1. Ενημερωτικό έντυπο για τον σχεδιασμό του ΒΙΟΠΑ
 - 7.2. ΦΕΚ εγκεκριμένων πολεοδομικών σχεδίων που αφορούν το Δήμο Ά. Λιοσίων

8. Διατύπωση πρότασης «Πολιτικής προτεραιοτήτων για αντισεισμικές ενισχύσεις». Μέρος Β: Η πολεοδομική διάσταση του προβλήματος

Η μελέτη εκπονήθηκε (2000 – 2001) στα πλαίσια σχετικής ομάδας εργασίας του ΤΕΕ και σε συνεργασία με τον καθηγητή Α. Αραβαντινό.

Ξεκινώντας από τη διαπίστωση, ότι μεταξύ των μεγεθών των **σεισμικών καταστροφών** και των **πολεοδομικών χαρακτηριστικών** συγκεκριμένων αστικών συγκεντρώσεων εμφανίζονται πολλές συσχετίσεις, υποστηρίζεται η άποψη, ότι δεν θα πρέπει να αρκούμαστε μόνο στην επίλυση γεωτεχνικών και στατικών προβλημάτων των κατασκευών, για να επιτύχουμε την καλύτερη «συμπεριφορά» της πόλης σε περίπτωση ενός σεισμού.

Στη μελέτη επιδιώκεται επομένως η διεύρυνση στη θεώρηση ενός μέρους του πολεοδομικού τομέα και σε κάποιο βαθμό και του αρχιτεκτονικού. Παράλληλα υποστηρίζεται ότι μεταξύ των ποικίλων εναλλακτικών λύσεων ενίσχυσης του υφισταμένου οικοδομικού όγκου, θα πρέπει να προτιμώνται αυτές που προσφέρουν ταυτόχρονα κάποιο χειροπιαστό κέρδος στην πόλη, το περιβάλλον της και στο κοινωνικό σύνολο.

Έτσι στο όλο αντικείμενο εμπλέκονται ως «παράμετροι» μια σειρά από βασικές πολεοδομικές συνιστώσες, όπως οι **λειτουργίες** που εμφανίζονται στην πόλη, διάφοροι **δείκτες** που καθορίζουν ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία οργάνωσης κτιρίων και χώρων και φυσικά η ίδια η διαμορφωμένη κατάσταση, από το επίπεδο του κτιρίου, μέχρι αυτό του οικοδομικού τετραγώνου, της γειτονιάς, και πόλης. Το σκεπτικό αυτό οδηγεί στην ανάγκη αξιολόγησης εναλλακτικών λύσεων «ενίσχυσης» του δομημένου περιβάλλοντος, με την ευρεία όμως έννοια του όρου, που καλύπτει και λύσεις που θα επιτυγχάνουν ποιοτική βελτίωση όρων διαβίωσης και αναβάθμιση του χώρου.

Τέτοιες παράμετροι, σχετικές με την πολεοδομία, είναι οι **χρήσεις γης** ως μονάδες συγκεκριμένων εγκαταστάσεων, ο **οικοδομικός όγκος**, που εκφράζεται με τον Συντελεστή Δόμησης (Σ.Δ.), το **ποσοστό κάλυψης**, το **ύψος των κτηρίων**, οι **υπαίθριοι ελεύθεροι χώροι**, το **οδικό δίκτυο** και το **σύστημα μεταφορών της πόλης** και τέλος τα **δίκτυα και οι εγκαταστάσεις τεχνικής υποδομής**.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διερεύνηση μιας **μεθοδολογίας ποσοτικής αξιολόγησης επικινδυνότητας κτιρίων ή τμημάτων τους από πολεοδομική άποψη σε περίπτωση σεισμού**, που βασίζεται στην ποσοτική αξιολόγηση των παραπάνω παραμέτρων. Οι διάφορες προσεγγίσεις για τον προσδιορισμό αυτό είναι δυνατόν (α) να δώσουν έμφαση σε μια από τις παραπάνω παραμέτρους (π.χ. στη χρήση γης), αντιμετωπίζοντάς την ως προέχουσα και να θεωρήσουν τις λοιπές παραμέτρους ως δευτερεύουσες, ή (β) να αντιμετωπίσουν όλες τις παραπάνω παραμέτρους καταρχήν ως «ισάξίες» και στη συνέχεια να λάβουν υπόψη τους πιθανές διαφοροποιήσεις που υφίστανται λόγω των ειδικών δεδομένων κάθε συγκεκριμένης πόλης.

9. Αποτύπωση των χαρακτηριστικών για τον εντοπισμό των ειδικών αναγκών για στήριξη, εκπαίδευση και κατάρτιση στο νομό Πέλλας

Η μελέτη εκπονήθηκε το **1998** για λογαριασμό της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Πέλλας, στα πλαίσια του άξονα **Youthstart**, της κοινοτικής πρωτοβουλίας «**Απασχόληση**», που αφορά τη βελτίωση της κατάρτισης και την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης των νέων, καθώς επίσης και την ανάπτυξη του επαγγελματικού προσανατολισμού, της συμβουλευτικής και των συστημάτων απασχόλησης. Εντάσσεται στο εθνικό έργο **Impresa**, το οποίο στοχεύει στη βελτίωση του επιπέδου κατάρτισης των νέων γεωγραφικά απομακρυ-

σμένων περιοχών με δυσκολία πρόσβασης στη αγορά εργασίας, σε γνωστικά αντικείμενα που άπτονται άμεσα των αναγκών της καθημερινής λειτουργίας μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Η μελέτη, που συντάχθηκε με επιστημονική ευθύνη του Κ. Σερράου και τεχνικές συμβουλές σε θέματα στατιστικής επεξεργασίας και απόδοσης δεδομένων ειδικών συνεργατών, αφορά τη διερεύνηση, αξιολόγηση και μεταξύ τους συσχέτιση των χωροταξικών, περιβαλλοντικών, διοικητικών, δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών και οικιστικών δεδομένων του νομού Πέλλας. Ειδικότερα το περιεχόμενο της μελέτης διαρθρώνεται ως εξής:

1. Εισαγωγή
 - 1.1. Γενικά στοιχεία για το πρόγραμμα
 - 1.2. Σύνοψη γενικών στοιχείων για τον νομό Πέλλας
2. Διοικητική διαίρεση του νομού Πέλλας
3. Φυσικό περιβάλλον, φυσικοί πόροι και περιβαλλοντικά δεδομένα. Η σημασία τους για το νομό Πέλλας
 - 3.1. Έδαφος
 - 3.2. Υδρολογικά στοιχεία
 - 3.3. Κλιματολογικά στοιχεία
4. Δημογραφικά στοιχεία και τάσεις εξέλιξης
 - 4.1. Απόλυτο πληθυσμιακό μέγεθος και η εξέλιξή του τις τελευταίες δεκαετίες
 - 4.2. Κατανομή του πληθυσμού στον νομό - βαθμός αστικοποίησης
 - 4.3. Κατανομή του πληθυσμού στον νομό ανάλογα με την μορφολογία του εδάφους
 - 4.4. Φυσική κίνηση του πληθυσμού του νομού
 - 4.5. Οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού του νομού
 - 4.6. Πληθυσμιακή δομή, ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης
 - 4.7. Ειδικά χαρακτηριστικά του γυναικείου πληθυσμού
5. Μετανάστευση
 - 5.1. Μετακινήθοντα μέλη νοικοκυριών
 - 5.2. Αναχωρήσαντες από τον νομό Πέλλας και εγκατασταθέντες κατά περιοχή εγκατάστασης
6. Γενικά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού του νομού Πέλλας, ανάγκες, προβλήματα και ο ρόλος των κοινωνικών υπηρεσιών στην πράξη
 - 6.1. Γενικά
 - 6.2. Αξιολόγηση πληροφοριών που προκύπτουν από τα ερωτηματολόγια των νοικοκυριών
 - 6.3. Αξιολόγηση πληροφοριών που προκύπτουν από τα ερωτηματολόγια των φορέων
 - 6.4. Διασταυρώσεις μεταβλητών
 - 6.5. Συμπεράσματα
7. Υφιστάμενη υποδομή, εξοπλισμός και ανάγκες της εκπαίδευσης στον νομό Πέλλας, σε σύγκριση με τους υπόλοιπους νομούς της χώρας
 - 7.1. Γενικά
 - 7.2. Προκαταρκτικά στοιχεία για την κατανομή μαθητών και σχολικών μονάδων στους νομούς της χώρας και στον νομό Πέλλας

- 7.3. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (νηπιαγωγεία)
- 7.4. Πρωτοβάθμια δημοτική εκπαίδευση
- 7.5. Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση - γυμνάσια
- 7.6. Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση - λύκεια
- 8. Υγεία
 - 8.1. Υποδομή του γεωγραφικού διαμερισματος της Μακεδονίας σε θεραπευτήρια
 - 8.2. Ιατροί κατά ειδικότητα
- 9. Οικονομικά στοιχεία
 - 9.1. Γενικά
 - 9.2. Πρωτογενής τομέας παραγωγής
 - 9.3. Δευτερογενής τομέας παραγωγής
 - 9.4. Τριτογενής τομέας παραγωγής
- 10. Οικιστικό δίκτυο του νομού Πέλλας
 - 10.1. Γενικά
 - 10.2. Βασικά χαρακτηριστικά και προβλήματα του οικιστικού δικτύου του νομού
 - 10.3. Η σημασία των ημιαστικών και αστικών κέντρων του νομού Πέλλας
 - 10.4. Η χωροταξική και πολεοδομική πολιτική της περιόδου 1981 - 1991
 - 10.5. Δυνατότητες και προοπτικές - προτεινόμενα μέτρα και ενέργειες

10.Αποτύπωση των χαρακτηριστικών για τον εντοπισμό των ειδικών αναγκών για στήριξη, εκπαίδευση και κατάρτιση στο νομό Πιερίας

Η μελέτη εκπονήθηκε το **1998** για λογαριασμό της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Πιερίας, στα πλαίσια του εθνικού έργου **Impresa**, του άξονα **Youthstart**, της κοινοτικής πρωτοβουλίας «**Απασχόληση**». Συντάχθηκε με επιστημονική ευθύνη του Κ. Σεργράου και ειδικές συνεργασίες τρίτων σε θέματα στατιστικής επεξεργασίας και απόδοσης δεδομένων. Αφορά τη διερεύνηση, αξιολόγηση και μεταξύ τους συσχέτιση των χωροταξικών, περιβαλλοντικών, διοικητικών, δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών και οικιστικών δεδομένων του νομού Πιερίας. Το ειδικότερο περιεχόμενο της μελέτης διαρθρώνεται αναλόγως όπως και στην παραπάνω μελέτη υπ' αρ 7.

11.Αποτύπωση των χαρακτηριστικών για τον εντοπισμό των ειδικών αναγκών για στήριξη, εκπαίδευση και κατάρτιση στο νομό Φωκίδας

Η μελέτη εκπονήθηκε το **1998** για λογαριασμό της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Φωκίδας, στα πλαίσια του εθνικού έργου **Impresa**, του άξονα **Youthstart**, της κοινοτικής πρωτοβουλίας «**Απασχόληση**». Συντάχθηκε με επιστημονική ευθύνη του Κ. Σεργράου και ειδικές συνεργασίες τρίτων σε θέματα στατιστικής επεξεργασίας και απόδοσης δεδομένων. Αφορά τη διερεύνηση, αξιολόγηση και μεταξύ τους συσχέτιση των χωροταξικών, περιβαλλοντικών, διοικητικών, δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών και οικιστικών δεδομένων

του νομού Φωκίδας. Το ειδικότερο περιεχόμενο της μελέτης διαρθρώνεται αναλόγως ό-
πως και στην παραπάνω μελέτη υπ' αρ 7.

12.Συνεργασία με το Σπουδαστήριο Ιστορίας Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ (καθ. Χ. Μπούρας)

Το **1989** ανέλαβα και ολοκλήρωσα (σε συνεργασία με την Γ. Αναγνωστοπούλου) μελέτη σχεδιαστικής και φωτογραφικής τεκμηρίωσης των αρχοντικών Γρ. Βούρκα και Γ. Λασσά-
νη στην Κοζάνη. Το υλικό αυτής της εργασίας, το οποίο κατατέθηκε στο αρχείο του Σπουδαστηρίου Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ, τροφοδότησε άρθρο της Σ. Αυ-
γερινού – Κολώνιας με τίτλο «Κοζάνη», που σχετιζόταν με την πολεοδομική και αρχιτε-
κτονική εξέλιξη της Κοζάνης και που δημοσιεύθηκε στον τόμο «Ελληνική Παραδοσιακή
Αρχιτεκτονική, Μακεδονία Ι», του εκδοτικού οίκου «Μέλισσα».

13.Μόνιμος υπάλληλος του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ)

Το **1996** επιλέγηκα σύμφωνα με τις διαδικασίες του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής
Προσωπικού (ΑΣΕΠ) για την κατάληψη οργανικής θέσης Αρχιτέκτονα / Πολεοδόμου
στον Οργανισμό Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ). Τον Νοέμβριο
του 1997 διορίστηκα σ' αυτή τη θέση. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων μου ασχολήθηκα
με την διερεύνηση προδιαγραφών για έναν αντισεισμικό πολεοδομικό σχεδιασμό, καθώς
επίσης και με την επεξεργασία και σύνταξη σχεδίων έκτακτης ανάγκης ελληνικών πόλεων
και περιφερειών. Από τον Μάρτιο του 1999 ζήτησα και πήρα άδεια άνευ αποδοχών και
παρέμεινα εκτός υπηρεσίας, μέχρι τον Ιούνιο του 2001, δραστηριοποιούμενος κυρίως στο
Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ.

Από τον Ιούλιο του 2001 επανήλθα στην υπηρεσία και δραστηριοποιήθηκα μέχρι το τέλος
του 2002, στο πλαίσιο του Τμήματος Εκπαίδευσης – Ενημέρωσης, συμμετέχοντας στην
οργάνωση και διεξαγωγή εκπαιδευτικών – επιμορφωτικών σεμιναρίων σε θέματα αντισει-
σμικού σχεδιασμού και προστασίας (βλ. κεφ. Ε, σημείο 14).

14.Ειδικός Επιστήμονας στην «Επιστημονική Γραμματεία Εθνικού Συμ- βουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης»

Από τον Ιανουάριο του 2003 μετακινήθηκα με 5-ετή απόσπαση (σύμφωνα με το νόμο για
τη Χωροταξία) σε θέση Ειδικού Επιστήμονα, στην Επιστημονική Γραμματεία του «Εθνι-
κού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΥΠΕΧΩΔΕ), ό-
που και δραστηριοποιούμαι μέχρι σήμερα.

Κύριο τομέα δραστηριότητάς μου μέχρι σήμερα αποτέλεσε η προώθηση των διαδικασιών ολοκλήρωσης του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (γνωμοδότηση, διατύπωση τελικού κειμένου με βάση τις αποφάσεις του Συμβουλίου, υποβολή στην «Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης»), καθώς επίσης και του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο (προώθηση στην «Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης» για έγκριση). Τέλος συνέβαλα στην προώθηση για συζήτηση στο Εθνικό Συμβούλιο του «Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Ορεινό Χώρο».

15.Συνεργασία με την εταιρεία FPD Savills - International property consultants

Ως συνεργάτης του γραφείου Ελλάδος της εταιρείας FPD Savills - International property consultants (υπεύθυνος γραφείου: Δ. Μανουσάκης) συνεργάστηκα κατά το διάστημα **1999 – 2000** στην εκπόνηση προτάσεων για εκπόνηση μελετών, οι οποίες υποβλήθηκαν σε διάφορους φορείς σύμφωνα με σχετικές διακηρύξεις τους. Μεταξύ άλλων συνέβαλα στις παρακάτω περιπτώσεις:

- ο Εκπόνηση πρότασης στα πλαίσια του διαγωνισμού για την επιλογή συμβούλου για την **ανάπτυξη του νέου κεντρικού Σιδηροδρομικού Σταθμού Αθηνών (ΣΣΑ)**. Ειδικότερα συνεργάστηκα στη σύνταξη της μεθοδολογίας υλοποίησης του έργου στα πλαίσια των εργασιών του συμβούλου αξιοποίησης και εκμετάλλευσης ακινήτων (real estate). Η μεθοδολογία αυτή βασίζεται στα παρακάτω βήματα, τα οποία πλαισιώνονται από ένα πλέγμα απαιτούμενων «εισροών» (δεδομένα ΟΣΕ, υφιστάμενο αναλυτικό υλικό, σχεδιασμοί τρίτων φορέων, εμπειρία εξωτερικού, κλπ) και προβλεπόμενων «εκροών» (προς τον ΟΣΕ και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους φορείς, προς άλλες υποομάδες του «συμβούλου», κλπ):
 - ✓ Διατύπωση γενικού στόχου
 - ✓ Εξειδίκευση γενικού στόχου
 - ✓ Μακροοικονομική διερεύνηση υφιστάμενης κατάστασης
 - ✓ Τάσεις που διαμορφώνονται από το υφιστάμενο μοντέλο εξέλιξης α) πολεοδομία, β) αξίες γης
 - ✓ Σύνταξη εναλλακτικών μοντέλων ανάπτυξης του ΣΣΑ (χρήσεις γης, θέση, επιφάνεια, κλπ)
 - ✓ Αξιολόγηση προτεινόμενων εναλλακτικών μοντέλων ανάπτυξης ως προς την οικονομική τους εφικτότητα
 - ✓ Έλεγχος & αξιολόγηση προτεινόμενων εναλλακτικών μοντέλων ανάπτυξης ως προς τις ιεραρχημένες παραμέτρους του στόχου τους

- ✓ Προβλέψεις τάσεων που θα αναπτυχθούν από την προτεινόμενη επέμβαση α) πολεοδομία, β) χρήσεις γης
- ✓ Διαμόρφωση στρατηγικής προώθησης του ΣΣΑ στην Ελλάδα και στο εξωτερικό
- ✓ Διαμόρφωση κοινά αποδεκτής στρατηγικής ανάπτυξης μεταξύ ΟΣΕ και φορέα ανάπτυξης

Η πρόταση υποβλήθηκε υπό τον γενικό συντονισμό της εταιρείας PriceWaterhouse Coupers στον ΟΣΕ, σύμφωνα με σχετική διακήρυξή του.

ο Εκπόνηση πρότασης στα πλαίσια του διαγωνισμού για την πρόληψη χρηματοοικονομικού συμβούλου και εξειδικευμένων συμβούλων για την **αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του ΕΟΤ**. Ειδικότερα συνεργάσθηκα στη σύνταξη της μεθοδολογίας υλοποίησης του έργου στα πλαίσια των εργασιών του συμβούλου αξιοποίησης και εκμετάλλευσης ακινήτων (real estate), με έμφαση στη χωροταξική διάσταση του θέματος. Η μεθοδολογία αυτή διαρθρώνεται διαγραμματικά ως εξής:

- ✓ Περιουσιακά στοιχεία του ΕΟΤ (ΠΣτΕΟΤ) σε σχέση με τη χώρα
 - * Αναγνώριση της θέσης των ΠΣτΕΟΤ στην Ελλάδα
 - * Κατάταξη των ΠΣτΕΟΤ σε κατηγορίες, ανάλογα με το είδος τους
 - * Οριοθέτηση χωρικών ενοτήτων (η κατηγοριών χωρικών ενοτήτων) της χώρας, στις οποίες διαπιστώνεται πύκνωση ΠΣτΕΟΤ
- ✓ Αποδελτίωση υφιστάμενου πλαισίου των παραπάνω οριοθετημένων «ζωνών ενδιαφέροντος» (ΖΕ)
 - * Εγκεκριμένες χωροταξικές μελέτες
 - * Εγκεκριμένες πολεοδομικές μελέτες και λοιπές σχετικές ρυθμίσεις
 - * ΠΕΠ Περιφερειών
 - * Προγράμματα νομών
 - * Οικονομικού περιεχομένου θεσμοθετημένες ρυθμίσεις
 - * Υπολοιούμενα και προγραμματισμένα μεγάλα έργα
 - * Λοιπά τομεακού ή ειδικού τύπου προγράμματα
- ✓ Απογραφή κατάστασης των ΠΣτΕΟΤ και προεκτίμηση δυνατοτήτων αξιοποίησης
 - * Εργασία πεδίου, συλλογή πληροφοριών για τις εγκαταστάσεις, φωτογραφική τεκμηρίωση
 - * Κατάταξη των ΠΣτΕΟΤ σύμφωνα συγκεκριμένα κριτήρια
- ✓ Επανελέγχος οριοθέτησης χωρικών ενοτήτων ΠΣτΕΟΤ
- ✓ Ανάπτυξη εναλλακτικών σεναρίων στόχων και στρατηγικών δράσης για την αξιοποίηση των ΠΣτΕΟΤ ανά χωρική ενότητα ή υποσύνολά τους.

Η πρόταση υποβλήθηκε υπό τον γενικό συντονισμό της εταιρείας PriceWaterhouse Coupers στον ΕΟΤ, σύμφωνα με σχετική διακήρυξή του.

- Εκπόνηση πρότασης στα πλαίσια προκήρυξης διαγωνισμού (της Κτηματικής Εταιρείας του Δημοσίου) για πρόσληψη συμβούλου κατάρτισης φακέλου για την επιλογή στρατηγικού επενδυτή **ανάπτυξης και αξιοποίησης του χιονοδρομικού κέντρου Βόρας**.

Στο πρώτο μέρος της τεχνικής προσφοράς αναλύονται οι προτάσεις της ομάδας μελέτης για την έκταση και το περιεχόμενο του έργου. Ειδικότερα περιέχονται τα εξής τμήματα:

- ✓ Ανάλυση και παρουσίαση των μακροσκοπικών στοιχείων σε εθνική, περιφερειακή και τοπική κλίμακα. Ανάλυση ειδικών στοιχείων του εν λόγω ακινήτου και παραμέτρων που δύνανται να επηρεάσουν τη λειτουργία και αξιοποίησή του.
- ✓ Λεπτομερής παρουσίαση των δυνατοτήτων αξιοποίησης του κέντρου. Ανάλυση εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης με ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια. Επιλογή του βέλτιστου σεναρίου.
- ✓ Συνοπτική παρουσίαση του τρόπου εκπόνησης των τευχών διαγωνισμού επιλογής του επενδυτή ανάπτυξης και εκμετάλλευσης του ακινήτου.

Στο δεύτερο μέρος της τεχνικής προσφοράς παρουσιάζεται το χρονοδιάγραμμα με τα περιεχόμενα του έργου.

- Εκπόνηση πρότασης στα πλαίσια προκήρυξης διαγωνισμού (της ΓΑΙΑΟΣΕ Α.Ε.) για την ανάδειξη Συμβούλου ο οποίος θα προχωρήσει αφενός στην εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για την αξιοποίηση **ακινήτου ΟΣΕ – Ξενοδοχείου ΣΠΑΠ στην Αρχαιά Ολυμπία** και αφετέρου στη διερεύνηση των δυνατοτήτων εξεύρεσης ενδιαφερόμενου επενδυτή ο οποίος θα αναλάβει την σε μακροπρόθεσμη βάση εκμετάλλευσή του.
- Εκπόνηση πρότασης και σχετικής μελέτης στα πλαίσια προκήρυξης διαγωνισμού (της ΓΑΙΑΟΣΕ Α.Ε.) για την ανάδειξη Συμβούλου ο οποίος θα προχωρήσει αφενός στην εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για την αξιοποίηση των **εγκαταστάσεων του Σιδηροδρομικού Σταθμού Πειραιά** (Αγ. Διονυσίου) και αφετέρου στη διερεύνηση των δυνατοτήτων εξεύρεσης ενδιαφερόμενου επενδυτή ο οποίος θα αναλάβει την σε μακροπρόθεσμη βάση εκμετάλλευσή του.
- Μελέτη Διερεύνησης Δυνατοτήτων αξιοποίησης ακινήτων ιδιοκτησίας «Nalico Anstalt» και ΕΟΤ στη θέση «Αζάπικο – Σιθωνία». Η μελέτη περιλαμβάνει τα παρακάτω σημεία:
 - ✓ Γενική πολιτική και στόχοι.
 - ✓ Γενικά χαρακτηριστικά του ακινήτου, θέση, ένταξη στον ευρύτερο χώρο.
 - ✓ Συστηματική καταγραφή χαρακτηριστικών και δεδομένων της ευρύτερης περιοχής (καθεστώς γης, ιδιοκτησιακό καθεστώς, υφιστάμενη και επιτρεπόμενη χρήση γης, ανθρωπογενής δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του έτους, μεταφορική σύνδεση με τη λοιπή Ελλάδα και με το εξωτερικό, φυσικά χαρακτηριστικά, κλίμα, περιβάλλον, περιβαλλοντικά προβλήματα, ανάγλυφα εδάφους, βλάστηση, κλπ.)
 - ✓ Συστηματική διερεύνηση και καταγραφή χαρακτηριστικών του ακινήτων.

- ✓ Ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο (τουρισμός, αναψυχή, παραθεριστικές επενδύσεις) (σημερινές τάσεις στη χώρα μας και διεθνώς, θεσμικό πλαίσιο για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης, αναπτυξιακοί νόμοι, κίνητρα, αντικίνητρα, επίσημος χωροταξικός σχεδιασμός που αφορά την περιοχή του ακινήτου, προγράμματα πάσης φύσεως από πλευράς διαφόρων φορέων που αφορούν την περιοχή, απόψεις σχετιζόμενων με την περιοχή του ακινήτου φορέων)
 - ✓ Έρευνα καταλληλότητας του συγκεκριμένου ακινήτου, καθώς επίσης και των επιμέρους θέσεων του για τουριστικού τύπου ανάπτυξη από πλευράς: φυσικού υποδοχέα, περιορισμών κανονιστικού τύπου (π.χ. απαγορεύσεων), κινήτρων – αντικινήτρων που σχετίζονται και επηρεάζουν την ανάπτυξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, συσχέτισης με χαρακτηριστικά φυσικού χώρου και ανθρωπογενών δραστηριοτήτων, γειτονικών περιοχών (αλληλεπιδράσεις, εξαρτήσεις, συμπληρωματικότητα, αντιθέσεις, κλπ.).
 - ✓ Ανάλυση πλεονεκτημάτων – δυνατοτήτων και μειονεκτημάτων – κινδύνων (SWOT) που συνδέονται με μια πιθανή αξιοποίηση του συγκεκριμένου ακινήτου για τουριστική / παραθεριστική χρήση (εκτίμηση ανταγωνισμού από την ευρύτερη περιοχή).
 - ✓ Συστηματική διερεύνηση και αξιολόγηση αντίστοιχων περιπτώσεων αξιοποίησης ακινήτων από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Απολογισμός αποτελεσμάτων / συσχέτιση με τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές και τους φορείς αξιοποίησης.
 - ✓ Προκαταρκτική διαμόρφωση εναλλακτικών σεναρίων ανάπτυξης του συγκεκριμένης περιοχής. Προκαταρκτική αξιολόγηση βάσει κριτηρίων, διατύπωση επιχειρηματικής ιδέας.
- Μελέτη Αξιοποίησης ακινήτου ιδιοκτησίας ταμείου αλληλοβοήθειας και περιθάλψεως υπαλλήλων της Τραπέζης της Ελλάδος, οδός Τσόχα, αρ. 25, περιοχή Αμπελοκήπων, Δήμος Αθηναίων, Οκτώβριος 2004. Ειδικότερα:
 - ✓ Διερεύνηση πολεοδομικών δεδομένων ευρύτερης περιοχής του ακινήτου και προκαταρκτικές κατευθύνσεις για την ένταξη νέων βιώσιμων χρήσεων σ' αυτά, σύμφωνα με τα δεδομένα, τις ανάγκες και τους περιορισμούς της περιοχής.
 - Μελέτη Αξιοποίησης ακινήτου ιδιοκτησίας ταμείου αλληλοβοήθειας και περιθάλψεως υπαλλήλων της Τραπέζης της Ελλάδος, Λ. Κηφισίας και οδός Φθιώτιδος, περιοχή Αμπελοκήπων, Δήμος Αθηναίων, Οκτώβριος 2004. Ειδικότερα:
 - ✓ Διερεύνηση πολεοδομικών δεδομένων ευρύτερης περιοχής του ακινήτου και προκαταρκτικές κατευθύνσεις για την ένταξη νέων βιώσιμων χρήσεων σ' αυτά, σύμφωνα με τα δεδομένα, τις ανάγκες και τους περιορισμούς της περιοχής.

16. Συνεργασία στο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «European Green Building Forum» (EGBF) υπό τον συντονισμό της εταιρείας Sigma Consultants (Sophia Antipolis – Γαλλία)

Μετά από σχετική πρόσκληση των φορέων που συμμετέχουν στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα «European Green Building Forum» εντάχθηκα και αποτέλεσα μέλος σχετικής **ομάδας συμβούλων** (Advisory Panel), το οποίο έχει σκοπό την τροφοδοσία της ομάδας μελέτης με σχετικό υλικό από τις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, καθώς επίσης και με απόψεις και θέσεις, με βάση τα διαμορφωμένα ήδη σχετικά κείμενα.

Στα πλαίσια αυτής της συνεργασίας συμμετείχα τον Απρίλιο του 2001 σε συνάντηση εργασίας των μελών του Advisory Panel με τους φορείς εκπόνησης του προγράμματος, καθώς επίσης και σε σχετικό με το αντικείμενο του προγράμματος συνέδριο που διοργανώθηκε στις Βρυξέλλες. Επίσης παρουσίασα εισήγηση σχετικά με τις δυνατότητες εφαρμογής συστημάτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα, καθώς και σχετικά υλοποιημένα παραδείγματα, διαπιστώνοντας συγχρόνως και το έλλειμμα που υπάρχει στον τομέα αυτόν, τόσο από πλευράς έρευνας όσο και από πλευράς εφαρμογής, στο επίπεδο της γειτονιάς, του πολεοδομικού τομέα, και ολοκλήρωσης της πόλης.

17. Μητροπολιτικό πάρκο και πολεοδομική ανάπτυξη του Ελληνικού, διεθνής αρχιτεκτονικός διαγωνισμός ιδεών, Μάρτιος 2004.

Η μελέτη για το μητροπολιτικό πάρκο και πολεοδομική ανάπτυξη του παλιού αεροδρομίου του Ελληνικού εκπονήθηκε το Μάρτιο του 2004. Την ομάδα αποτέλεσαν οι Β. Ιωάννου, Π. Μάντσιου, Δ. Πολυχρονόπουλος και Κ. Σεργιάς.

Ο χώρος του παλιού αεροδρομίου του Ελληνικού αποτελεί μια μοναδική ίσως περίπτωση συνεκτικού αξιοποιήσιμου ελεύθερου χώρου μέσα στον πυκνοδομημένο αστικό ιστό και παρουσιάζει για τον λόγο αυτό σήμερα, ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον στον ελληνικό χώρο. Μεταξύ άλλων διακρίνεται για τα παρακάτω **ιδιαίτερος σημαντικά στοιχεία**: α) τη μεγάλη έκτασή του, β) το ισορροπημένο σχήμα του, γ) τα έντονα γραμμικά στοιχεία του, λόγω της ύπαρξης των παλαιών διαδρόμων κίνησης αεροπλάνων και δ) την ύπαρξη ενός χαρακτηριστικού μοτίβου ευθύγραμμων, λοξών και καμπυλωμένων χαράξεων, που διαχωρίζει ασφαλτοστρωμένες και χωμάτινες επιφάνειες.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά αποτελούν βασικό έναυσμα και αφετηρία για την οργάνωση του χώρου αυτού σε μητροπολιτικό πάρκο. Η παρούσα πρόταση βασίζεται επομένως κατ' αρχήν, στην ιδέα της επεξεργασμένης αναπαράγωγής του παραπάνω μοτίβου, με βάση όμως πλέον έναν νέο κάναβο, κάθετων μεταξύ τους και λοξών χαράξεων, ο οποίος, υιοθετώντας και ενσωματώνοντας βασικά μέτρα (διαστάσεις, αποστάσεις, μήκη) που συναντώνται σήμερα στο χώρο, **προτείνει ένα ευέλικτο οργανωτικό «pattem»**, που καθορίζει γραμμικά και επιφα-

νειικά στοιχεία, ικανοποιώντας μια σειρά σημαντικών συνθετικών και λειτουργικών παραμέτρων, μεταξύ των οποίων αναφέρονται και οι εξής:

- Διατήρηση και επεξεργασία υπαρχόντων στοιχείων, εξαιρετικά χαρακτηριστικών για την περιοχή, με στόχο την εξασφάλιση μιας **συνέχειας**, τόσο με την **ιστορική μνήμη**, όσο και με τη **φυσιογνωμία του χώρου**.
- Οργάνωση της **σύνδεσης του πάρκου με τη γύρω περιοχή**, καθώς επίσης και με σημαντικά σημεία πρόσβασης σ' αυτήν με Μαζικά Μέσα Μεταφοράς (μετρό, τραμ, λεωφορείο), μέσα από πληθώρα ιεραρχημένων δυνατοτήτων πρόσβασης.
- Οργάνωση των **δυνατοτήτων μετακίνησης μέσα στο μητροπολιτικό πάρκο**, για όλες τις πιθανές κατηγορίες κινήσεων (με τα πόδια, με ποδήλατο, με μέσο εσωτερικής μαζικής μετακίνησης, κλπ.), με παράλληλη εξασφάλιση απεριόριστων σχεδόν δυνατοτήτων ευέλικτης προσαρμογής τους σε ενδεχόμενες μελλοντικές ανάγκες.
- Ένταξη, με αβίαστο τρόπο των **υφιστάμενων κτιριακών εγκαταστάσεων**, που απαιτείται να διατηρηθούν, στη δομή του νέου πάρκου (τόσο από άποψη λειτουργική, όσο και σύνδεσής τους με το πάρκο και την πόλη), και παράλληλα παροχή εξαιρετικά ευέλικτων δυνατοτήτων, τόσο απορρόφησης πιθανών μελλοντικών κάθε είδους μεταβολών στα υπάρχοντα κτίρια, όσο και ένταξης στο πάρκο νέων υπαίθριων, ημιυπαίθριων ή ενδεχομένου και στεγασμένων εγκαταστάσεων.
- Εξασφάλιση **κλίμακας** στο χώρο του μητροπολιτικού πάρκου, μέσα από την ανάπτυξη ενός συστήματος, που επιμερίζει μια αχανή έκταση σε μικρότερες ενότητες, αντιληπτές, κατανοητές και ελκυστικές για τον περιπατητή.
- Δημιουργία ενός βασικού υποδοχέα για την **οργάνωση των διαφόρων λειτουργιών και δραστηριοτήτων** στο χώρο, με τρόπο ώστε αφενός μεν να εξασφαλίζεται η ανάγκη για διασύνδεση και συμπληρωματικότητά τους, αλλά και αφετέρου δε η δυνατότητα για ελεγχόμενη και ασφαλή χρήση τους, όπου και όταν αυτή απαιτείται.
- Ανάπτυξη ενός βασικού μηχανισμού για την **οργάνωση του χώρου σε επιφάνειες με πράσινο, νερό και σταθερή επικάλυψη** (χώμα, χαλί, πλακόστρωτο, κλπ.). Ειδικότερα όσον αφορά τους χώρους πρασίνου, παρέχεται τη δυνατότητα, τόσο για εξασφάλιση εκτεταμένων, ενιαίων και αδιατάρακτων τέτοιων χώρων, όσο όμως και για την οργάνωσή τους σε επιμέρους υποενότητες που δίνουν τη δυνατότητα για εναλλαγή των τύπων πρασίνου (π.χ. χαμηλό, ψηλό, κλπ.), αλλά και για ασφαλή χρήση και αποδοτική συντήρηση.
- Τέλος εξασφάλιση της δυνατότητας για **κατά φάσεις ευέλικτη υλοποίηση** (ανάλογα με τα διαθέσιμα οικονομικά μέσα και την ταχύτητα προώθησης των διαφόρων σχετικών διαδικασιών) με τρόπο ώστε, από την πρώτη κιόλας φάση οι ολοκληρωμένες ενότητες του πάρκου να μπορούν να αποδοθούν σε πλήρη χρήση.

18.Μελέτη συστημάτων και επιπέδων σχεδιασμού σε χώρες της Ευρώπης. Ανάθεση ΤΕΕ, Φεβρουάριος 2005.

Ανάθεση μελέτης μετά από απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής του ΤΕΕ (13/Σ23/2004) στους: Α. Μπαϊμπά, Κ. Σεργάο, Ε. Τσακίροπούλου, Β. Χατζοπούλου – Τσαλαβούτα). Το γενικό αντικείμενο της μελέτης περιγράφεται ως εξής:

- ο Διερεύνηση και συνοπτική παρουσίαση των επιπέδων σχεδιασμού ανά χώρα (επιλογή ορισμένων χωρών) με τρόπο ώστε να είναι εμφανής η σύγκριση με το αντίστοιχο ελληνικό σύστημα,
- ο Ανάδειξη του ρόλου κάθε επιπέδου πολιτικο-διοικητικής βαθμίδας (κράτος, περιφέρεια, ΟΤΑ),
- ο Ανάδειξη σύγχρονων τάσεων, κυρίως μετά τη σύνταξη της σχετικής εργασίας από την ΕΕ (The EU compendium of spatial planning systems and policies) και βάσει των κατευθύνσεων του ΕΣΧΑ, περί στρατηγικού σχεδιασμού.

Ειδικότερα, στη μελέτη αναγνωρίζεται το γεγονός, ότι παρά τις διαφορές που παρουσιάζονται στα συστήματα σχεδιασμού της Ευρώπης, παρατηρείται η ύπαρξη μίας κοινής συνιστώσας που αφορά τη διαχείριση της οργάνωσης δραστηριοτήτων στο χώρο. Με τον όρο «διαχείριση» εννοείται η άσκηση ελέγχου μέσω κανονισμών, αλλά και η προώθηση χωρικών στόχων μέσω στρατηγικών ή άλλων μηχανισμών εφαρμογής.

Αν και η αναγκαιότητα του χωρικού σχεδιασμού αναγνωρίζεται σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπιστώνεται μία πληθώρα διαφορετικών παραγόντων που καθορίζουν την έννοια του σχεδιασμού σε κάθε χώρα. Τέτοιοι παράγοντες είναι οι ιστορικές και πολιτιστικές συνθήκες, οι γεωγραφικές ιδιομορφίες και οι μορφές χρήσεων γης, το συνταγματικό, διοικητικό και θεσμικό πλαίσιο, τα επίπεδα αστικής και οικονομικής ανάπτυξης καθώς και οι πολιτικές και ιδεολογικές προσδοκίες. Ειδικότερα, με τη βοήθεια μιας σειράς παραγόντων που καθορίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά των συστημάτων σχεδιασμού κάθε χώρας (μεταξύ άλλων: ευρύτητα του συστήματος, έκταση και τύπος του σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, δράση της εξουσίας, ρόλος του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, φύση του θεσμικού συστήματος, ωριμότητα ή βαθμός ολοκλήρωσης του συστήματος, απόσταση μεταξύ εκφρασμένων στόχων και αποτελεσμάτων), οδηγούμαστε στη συστηματοποίηση των παρακάτω τεσσάρων βασικών «σχολών» (κατηγοριών) σχεδιασμού:

- ο **Περιφερειακής ανάπτυξης**, με κύριο εκπρόσωπο τη Γαλλία και σε μικρότερο βαθμό την Πορτογαλία.
- ο **Ολοκληρωμένου Σχεδιασμού**, που χαρακτηρίζεται από μία συστηματική και επίσημη ιεράρχηση σχεδίων από το εθνικό στο τοπικό επίπεδο με κύριους εκπροσώπους τη Δανία, την Ολλανδία, τη Σουηδία, τη Φινλανδία, την Αυστρία και τη Γερμανία.

- **Διαχείρισης Χρήσεων Γης**, με κύριους εκπροσώπους τη Βρετανία, την Ιρλανδία και το Βέλγιο (αν και οι δύο τελευταίες χώρες τείνουν να υιοθετήσουν το ολοκληρωμένο μοντέλο).
- **Πολυεδομικής ανάπτυξης**, που χαρακτηρίζεται από έντονη αρχιτεκτονική επιρροή και ενδιαφέρον για τον αστικό σχεδιασμό, το τοπίο και τον έλεγχο της δόμησης. Εκπροσωπείται κυρίως από τις Μεσογειακές χώρες, Ισπανία, Ιταλία και Ελλάδα.

Από τη σύγκριση των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού, οι ευρωπαϊκές χώρες μπορούν να καταταγούν στις κατηγορίες που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα. Γενικό συμπέρασμα αποτελεί η διαπίστωση, ότι η σχέση μεταξύ του σχεδιασμού, των κανονιστικών μηχανισμών και της ανάπτυξης είναι σύνθετη και ότι το είδος οργάνωσης του συστήματος χωρικού σχεδιασμού δεν προδικάζει την αποτελεσματικότητα εφαρμογής των γενικών στόχων πολιτικής. Σημασία όμως έχει το σύστημα χωρικού σχεδιασμού να είναι το κατάλληλο για τις συνθήκες της συγκεκριμένης χώρας ή περιφέρειας. Καθοριστικό δε ρόλο παίζουν για την χρησιμότητά του οι ιστορικές, πολιτιστικές, πολιτικές και άλλες συνθήκες στις οποίες λειτουργεί το σύστημα.

		ανάλογα με τον βαθμό υλοποίησης των στόχων		
		ασύμβατο (<i>distant</i>)	ενδιάμεσο (<i>moderate</i>)	συναφές (<i>close</i>)
ανάλογα με το σύστημα λήψης αποφάσεων	αυστηρό (<i>committed</i>)	Ελλάς, Ιταλία	Πορτογαλία, Ισπανία	Αυστρία, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Σουηδία
	ενδιάμεσο (<i>moderate</i>)		Βέλγιο	Φινλανδία, Ιρλανδία, Ολλανδία
	ελαστικό (<i>discretionary</i>)			Βρετανία

Από την ανάλυση της κατάστασης της κρατικής δομής, της διάρθρωσης των συστημάτων σχεδιασμού και της εφικτότητας του χωρικού σχεδιασμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε συνδυασμό και με τις αδυναμίες και ελλείψεις που διαπιστώνονται στη χώρα μας, θα καταλήγαμε σε μια σειρά κατευθύνσεων για αναγκαίες δράσεις, στις οποίες θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση κατά τη διαμόρφωση των μελλοντικών πολιτικών σε θέματα χωρικού σχεδιασμού. Οι κατευθύνσεις αυτές, που για την πλειοψηφία των Ευρωπαϊκών χωρών αποτελούν και τάσεις, υλοποιημένες ήδη σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, είναι οι εξής:

- Ανάγκη περισσότερο ενεργούς συμμετοχής της χώρας μας στις **διαδικασίες και στα όργανα διαμόρφωσης της Ευρωπαϊκής πολιτικής** στον τομέα της χωροταξίας και του χωρικού σχεδιασμού.
- Ανάγκη συστηματικότερης **συμμετοχής της χώρας μας σε διακρατικά και διαπεριφερειακά δίκτυα χωροταξικού ενδιαφέροντος** με γειτονικές χώρες, ή χώρες της ευρύτερης περιφέρειάς μας (π.χ. Βαλκάνια) που βρίσκονται εντός ή και εκτός ΕΕ. Την ευθύνη αυτής της δράσης θα πρέπει να αναλάβουν οι καθ' ύλην αρμόδιοι φορείς, δηλ.

για το μεν εθνικό επίπεδο το ΥΠΕΧΩΔΕ, για το δε περιφερειακό επίπεδο οι Δ/νσεις Χωροταξίας των Περιφερειών. Η πολιτεία θα πρέπει να κινηθεί προς την κατεύθυνση εκπαίδευσης, στελέχωσης και εξασφάλισης της κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής αυτών των φορέων.

- ο Δράσεις προς την κατεύθυνση ανάπτυξης **διασυνοριακών / διακρατικών συνεργασιών**, σε κατά περίπτωση τομείς κοινού ενδιαφέροντος.
- ο Δράσεις προς την κατεύθυνση της αύξησης της εξουσίας και των αρμοδιοτήτων των περιφερειακών διαχειριστικών αρχών, σε σχέση με το χωρικό σχεδιασμό. Ειδικότερα **μεταβίβαση αρμοδιοτήτων χωρικού σχεδιασμού στην περιφερειακή ή τοπική εξουσία**, με παράλληλη διατήρηση της ελεγκτικής δράσης στην κεντρική εξουσία. Παράλληλα στήριξη του ανθρώπινου παράγοντα, της υλικοτεχνικής υποδομής και της ποιότητας ζωής των τοπικών περιφερειακών κοινωνιών.
- ο Δράσεις που θα στοχεύουν στην κατά το δυνατόν βελτίωση της **εφικτότητας του σχεδιασμού**. Ειδικότερα αυτές θα πρέπει να κινηθούν προς την κατεύθυνση ενός συστήματος αυστηρού σχεδιασμού, σε συνδυασμό με την εξασφάλιση ευέλικτων μηχανισμών εφαρμογής.
- ο Δράσεις **πολιτικής** σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο προς τις εξής κατευθύνσεις:
 - * Ενεργή διαχείριση υφιστάμενων **προστατευόμενων ζωνών** και προσδιορισμός νέων περιοχών για ειδική περιβαλλοντική προστασία, συμπεριλαμβανομένων και των περιοχών στις οποίες το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον υφίσταται πιέσεις οικιστικής ανάπτυξης (π.χ. ακτές, παραποτάμια και παραλίμνια ζώνες, περιοχές αρχαιολογικών χώρων, περιοχές φυσικού κάλλους, κλπ.).
 - * Ανάπτυξη, μείωση παραγωγής **αποβλήτων** και διαχείριση αποβλήτων. Συνδυασμός φορολογικών, ρυθμιστικών και χωρικών μέτρων.
 - * Σχεδιασμός προς την κατεύθυνση της **βιώσιμης ανάπτυξης**. Συντονισμένη χωρική προσέγγιση με έμφαση το τοπικό επίπεδο. Ειδική έμφαση στον τομέα της χρήσης του εδάφους.
 - * **Ισόρροπη χωρική ανάπτυξη**, με έμφαση στις υποβαθμισμένες βιομηχανικές και τουριστικές περιοχές, καθώς επίσης και στις απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές. Προσπάθεια ενίσχυσης των αδύνατων οικονομιών, ιδιαιτέρως δε στις ορεινές, νησιωτικές και παραμεθόριες περιοχές.
 - * **Αστική ανανέωση** υποβαθμισμένων αστικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των κέντρων πόλης και των εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών ζωνών. Προώθηση της επαναξιοποίησης του εγκαταλελειμμένου και κενού αστικού εδάφους.

- * **Place marketing:** Ενεργής προώθηση των προτερημάτων και της ελκυστικότητάς των αστικών περιοχών απέναντι σε πιθανούς επενδυτές.
- * Έλεγχος και **σταθεροποίηση της αστικής ανάπτυξης**. Ειδικότερα έλεγχος της προαστιοποίησης και της εκτός κέντρων εμπορικής ανάπτυξης. Έλεγχος της εκτός σχεδίου δόμησης.
- * Προώθηση **ολοκληρωμένων πολιτικών**. Παραγωγή περισσότερο περιεκτικών «πακέτων» πολιτικής. Ειδικότερα συσχέτιση τομέων όπως: χρήση εδάφους / μεταφορές / περιβάλλον, ή πολιτιστική κληρονομιά / τουρισμός / οικονομική ανάπτυξη.
- * **Συνεργασίες** για την προώθηση στόχων χωρικής ανάπτυξης. Ειδικότερα σύνδεση των ιδιωτικών, δημόσιων και εθελοντικών πόρων.
- * **Συμμετοχή** των πολιτών
- * **Συνεργασία** μεταξύ **κεντρικών πόλεων** και γύρω δήμων για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων, ή τη χωροθέτηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων.
- * Προώθηση **πολυκεντρικότητας** σε συνδυασμό με τη δημιουργία ιεραρχημένων αστικών δικτύων. Ενίσχυση, πέρα από τα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας, και των μεσαίων και μικρών πόλεων.
- * Υποστήριξη των **αστικών κέντρων**, ως ατμομηχανών ανάπτυξης και παράλληλα προώθηση μέτρων για την επίλυση των κυκλοφοριακών, στεγαστικών και περιβαλλοντικών τους προβλημάτων.
- * Αντιμετώπιση των ελλείψεων στο **στεγαστικό τομέα**, μέσω προώθησης της οργανωμένης κατασκευής νέων κατοικιών. Προώθηση και στήριξη των σχετικών φορέων. Παράλληλα στάθμιση της ανάγκης παροχής νέων κατοικιών και περιοχών παραγωγικών δραστηριοτήτων με γνώμονα τους περιβαλλοντικούς στόχους.
- * Ανακούφιση των προβλημάτων που συνδέονται με τον τομέα της **κυκλοφορίας**, μέσω μεταξύ άλλων βελτίωσης της αλληλεξάρτησης των περιοχών κατοικίας και των θέσεων εργασίας, προώθησης της χρήσης των ΜΜΜ στον αστικό και περιφερειακό χώρο και μετατόπισης των υπεραστικών μεταφορών σε μέσα σταθερής τροχιάς και σε θαλάσσιες οδούς.
- * Προώθηση **διαχειριστικών μέτρων** στον τομέα της υλοποίησης του χωρικού σχεδιασμού (π.χ. εφαρμογή συμπράξεων δημοσίου – ιδιωτικού τομέα, κλπ.).

19.Η περιοχή της Αθηναϊκής Τριλογίας και η νέα Πλατεία του Πανεπιστημίου και του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου

Προκαταρκτική προμελέτη που συντάχθηκε από κοινού με τους Αθ. Αραβαντινό, Δ. Κονταργύρη και Θ. Βλαστό (ειδικό συνεργάτη) και υποβλήθηκε στην εταιρεία Αττικό Μετρό

ΑΕ και στο Δήμο Αθηναίων. Επιπλέον δημοσιεύτηκε α) στο βιβλίο Α. Αραβαντινός (2007), Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, σελ. 593 – 596, β) στην εφημερίδα «Η Καθημερινή», 8.10.2006, γ) στην αγγλική έκδοση της εφημερίδας «Kathimerini», 11.10.2006, δ) στην περιοδική έκδοση του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών «Το Καποδιστριακό», 15.10.2006 και δ) στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», 21.5.2007.

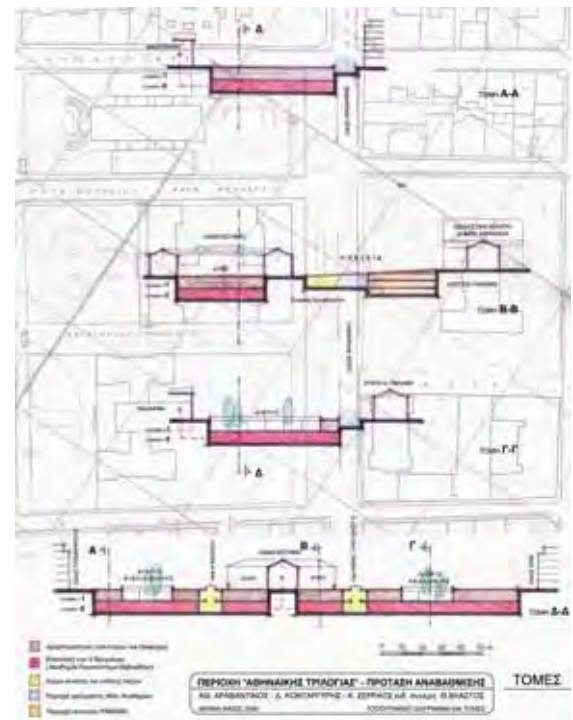
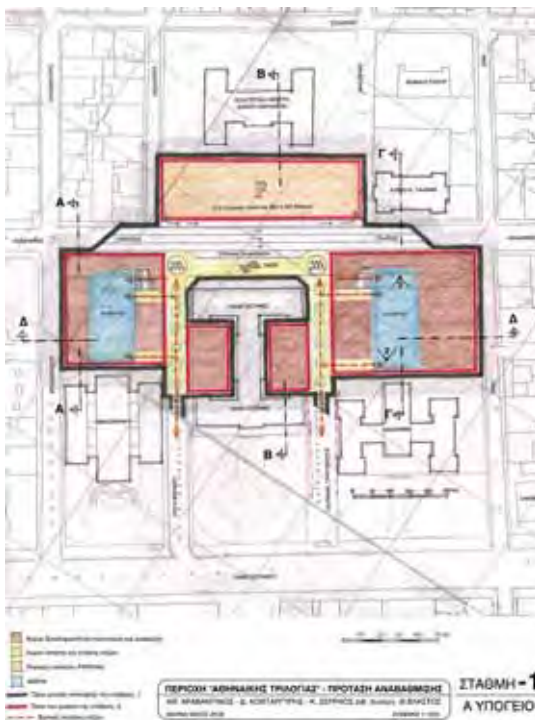
Ο προβληματισμός ξεκινά από την ανάγκη τόνωσης του πυρήνα σύγχρονου πολιτισμού της Αθήνας, με επίκεντρο την περιοχή γύρω από την «Αθηναϊκή Τριλογία» (Ακαδημία, Πανεπιστήμιο, Βιβλιοθήκη), ο οποίος, θα ήταν επιθυμητό, να μπορέσει να αποτελέσει μια ουσιαστικότερη πολεοδομική οντότητα. Η περιοχή αυτή αντιμετωπίζει σήμερα μια σειρά προβλημάτων, που συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με την παρουσία εκεί κύριων οδικών αξόνων του κέντρου (Πανεπιστημίου, Ακαδημίας, Σταδίου, Ιπποκράτους, κλπ.), οι οποίοι εξυπηρετούν διαμπερείς κινήσεις και παραλαμβάνουν σημαντικούς κυκλοφοριακούς φόρτους, με όσα αρνητικά στοιχεία αυτό συμπαρασύρει (ατμοσφαιρική, ηχητική, αισθητική, κλπ. ρύπανση, αδυναμία κίνησης πεζών, αδυναμία ανάπτυξης λειτουργιών υπαίθριου χώρου, κίνδυνος ατυχημάτων, κλπ.). Η παραπάνω αρνητική κατάσταση επιτείνεται και από άλλα δυσμενή πολεοδομικά δεδομένα της περιοχής, όπως είναι η μεγάλη πυκνότητα του οικοδομικού όγκου, η ύπαρξη λειτουργιών εντατικής εκμετάλλευσης, αλλά και η ανάμειξη αντιμαχόμενων χρήσεων.

Σημαντική πρόκληση για πολεοδομική παρέμβαση στην περιοχή, με έμφαση σε μια ριζική αναδιάρθρωση του δημόσιου χώρου και με στόχο τη δημιουργία ενός ενιαίου, ελεύθερης προσπέλασης υπαίθριου κοινωνικού χώρου, αποτελεί η δρομολόγηση της κατασκευής της νέας γραμμής 4 του Μετρό (Γαλάτσι, κέντρο Αθήνας, Παγκράτι, Ζωγράφου, Μαρούσι), η οποία προβλέπεται να συνδεθεί με το κέντρο της Αθήνας ακριβώς στην περιοχή που μας απασχολεί, ώστε να έχει ανταπόκριση με τη γραμμή 2 στην ήδη υφιστάμενη στάση «Πανεπιστήμιο».

Η συγκυρία αυτή προσφέρει μοναδικές δυνατότητες για την αναδιαμόρφωση της επιφανειακής στάθμης του εδάφους και τη μετεξέλιξη της περιοχής σε έναν «χώρο αναφοράς» για τον σύγχρονο αθηναϊκό πολιτισμό, μιας και μεγάλο μέρος της θα ανασταφεί μέσα στα επόμενα χρόνια, ούτως ή άλλως για της ανάγκες της κατασκευής του Μετρό. Το παραπάνω εγχείρημα θα μπορούσε μεταξύ άλλων να περιλαμβάνει τις εξής ειδικότερες δράσεις:

- Υπογειοποίηση της οδού Ακαδημίας από την Ασκληπιού μέχρι τη Μασσαλίας.
- Αισθητική ανάπλαση της περιοχής στο επίπεδο του πεζού (στάθμη 0), με την κατασκευή ενιαίου δικτύου πεζοδρόμων, χώρων χαμηλού και ψηλού πρασίνου, καθιστικών κλπ., που θα δίνουν τη δυνατότητα για ενιαίο χειρισμό του χώρου μπροστά από τα κτίρια της «Αθηναϊκής Τριλογίας» και παράλληλα θα πλαισιώνουν μία δεύτερη ευρύχωρη «Κεντρική Πλατεία» (μεταξύ των κτιρίων του Πανεπιστημίου και του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων).

- ο Εξασφάλιση ενός νέου ημιπαιθριου δημόσιου χώρου στο επίπεδο -1, στη ζώνη πίσω από τα τρία νεοκλασικά κτίρια και μεταξύ των οδών Ιπποκράτους, Ακαδημίας και Σίνα, ο οποίος θα μπορεί να έχει άπλετο φυσικό φωτισμό και αερισμό, μέσω δύο τουλάχιστον αιθριών, που θα τον συνδέουν, οπτικά και λειτουργικά με τη στάθμη 0.

- ο Δημιουργία νέων κλειστών ωφέλιμων χώρων στο επίπεδο -1 για στέγαση πρόσθετων δραστηριοτήτων με πολιτιστικό χαρακτήρα (π.χ. γκαλερί, καφέ-βιβλιοπωλεία, μικρές αίθουσες προβολών, διαλέξεων, θεατρικών παραστάσεων, γραφεία φοιτητικών ή πολιτιστικών συλλόγων κλπ.) και προσέλκυση κοινού, κατά το δυνατόν για μεγάλο μέρος του 24-ώρου.
- ο Οι παρεμβάσεις αυτές θα επιτύγχαναν τη δημιουργία (στη στάθμη 0) ενός μεγάλου ενιαίου χώρου κίνησης και στάσης πεζών από τη Σόλωνος μέχρι την Πανεπιστημίου και από την Ιπποκράτους μέχρι τη Σίνα, στο μέσον του οποίου θα μπορούσε να διαμορφωθεί μία ευρύχωρη «Κεντρική Πλατεία». Παράλληλα η δυνατότητα εγκατάστασης νέων δραστηριοτήτων πολιτισμού και αναψυχής (στη στάθμη -1), θα έδιναν νέα ζωή και κίνηση στην περιοχή, τόσο την ημέρα όσο και τη νύχτα, με τελικό στόχο τη μετεξέλιξή της σε έναν δυναμικό, ενεργό πολιτιστικό πυρήνα, ιδιαιτέρου «πολεοδομικού» βάρους, αλλά και ιδιαιτέρου αρχιτεκτονικού χαρακτήρα, χάρις στα ενδιαφέροντα νεοκλασικά μνημεία που την πλαισιώνουν.

20.Μελέτη τροποποίησης Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Δήμου Βριλησίων. Α' στάδιο. (2005/2009).

Κύρια μελετήτρια: Αικατερίνη Γεωργούλα. Ειδικοί Σύμβουλοι: Κωνσταντίνος Σερράος, Πολεοδόμος, Αναστάσιος Τίλλης, Συγκοινωνιολόγος, Μιχάλης Αντωνιάδης, Τοπογράφος.

Η μελέτη ΓΠΣ στα όρια του Δήμου Βριλησίων έχει ως σκοπό να καθορίσει και να προτείνει για θεσμοθέτηση ένα χωροταξικό σχέδιο τοπικής σημασίας στα διοικητικά όρια του Δήμου, το οποίο να εντάσσεται τόσο στο χωροταξικό σχεδιασμό για το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας και της Αττικής, όσο και σε αυτόν της χώρας.

Το χωροταξικό αυτό σχέδιο έχει ως στόχο να καθορίσει τις χρήσεις γης του συνόλου της εδαφικής έκτασης του Δήμου Βριλησίων και τα όρια και τις κατευθύνσεις που θα διέπουν όλες τις πολεοδομικές ρυθμίσεις για τον ορίζοντα σχεδιασμού που είναι το έτος 2026. Αν και η θεσμοθέτησή του δεν προβαίνει σε ρυθμίσεις πολεοδομικής φύσεως, δηλαδή ρυθμίσεις που επεμβαίνουν στο ιδιοκτησιακό καθεστώς, το σχέδιο, μετά την θεσμοθέτησή του, θα καθορίζει δεσμευτικά τους γενικούς όρους, τα μεγέθη και τις θέσεις που θα γίνουν οι ρυθμίσεις αυτές. Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) συντάσσεται σύμφωνα με τον νόμο 2508/97 για τη βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη, όπως συμπληρώθηκε με τον χωροταξικό νόμο 2742/99 και επιδιώκει :

- › Την εισαγωγή στοιχείων της αναπτυξιακής διαδικασίας του Δήμου με αναφορά στην εμπειρία όλων των προηγούμενων προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης.
- › Τη διατύπωση ενός τοπικού χωροταξικού πλαισίου στο επίπεδο του Δήμου που θα εντάσσεται στο ισχύον θεσμοθετημένο χωροταξικό πλαίσιο.

- › Τη συμμετοχή θεσμικών και άλλων φορέων στην διατύπωση των στόχων για τις ρυθμίσεις χωροταξικού και πολεοδομικού ενδιαφέροντος.
- › Τη διαδικασία καθορισμού χρήσεων γης και όρων ανάπτυξης δραστηριοτήτων σε όλη την έκταση των διοικητικών ορίων του Δήμου.
- › Τον προσδιορισμό των όρων που εξασφαλίζουν βιώσιμη ανάπτυξη στην συγκεκριμένη χωρική ενότητα.
- › Την εξισορρόπηση των πιέσεων τις οποίες δέχεται η περιοχή σχετικά με τις αντοχές και τις αναπτυξιακές προοπτικές, καθώς και τις δεσμεύσεις προορισμών του χώρου.

Σκοπός της μελέτης είναι η διατύπωση εναλλακτικών προβλέψεων και προτάσεων χωρικής ανάπτυξης της περιοχής του Δήμου, και η επιλογή του πλέον εφικτού και επιθυμητού προτύπου ανάπτυξης, στο πλαίσιο των κατευθύνσεων του σχεδιασμού της Περιφέρειας και της Χώρας. Τελικός σκοπός της όλης διαδικασίας είναι η αποδοχή του σχεδίου από τον Δήμο με συναίνεση των δημοτών και η θέσπισή του από τους αρμόδιους φορείς της Πολιτείας.

Σε αυτήν τη διαδικασία η μελετητική ομάδα έχει ρόλο του συμβούλου του Δήμου ο οποίος τελικά γνωμοδοτεί στα ανώτερα διοικητικά επίπεδα παρουσιάζοντας ένα σχέδιο που εκπληρώνει τις ανάγκες των κατοίκων και προσαρμόζεται και ακολουθεί τη γενικότερη χωροταξική πολιτική της Περιφέρειας.

21.Πρόεδρος του ΔΣ του Οργανισμού Διοίκησης και Διαχείρισης του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης» (2010 - 2011).

Κύριες επιδιώξεις του Οργανισμού Διοίκησης και Διαχείρισης του Πάρκου είναι μεταξύ άλλων, η εισαγωγή νέων πρωτότυπων περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων στο Πάρκο που θα προσελκύσουν περισσότερους επισκέπτες από ολόκληρη την Αττική, με τελικό σκοπό την κατά το δυνατόν ευρεία περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση μικρών και μεγάλων, η προσέλκυση, ενεργοποίηση και αξιοποίηση για την υλοποίηση των σκοπών του Πάρκου ενός κατά το δυνατόν ευρέως φάσματος περιβαλλοντικών οργανώσεων, καθώς επίσης τέλος και η συνειδητή προώθηση του εθελοντισμού, ως μέσου ανάπτυξης περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών και προστασίας του περιβάλλοντος. Το Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης», ως μοναδικός μεγάλης εμβέλειας πόλος πρασίνου και αναψυχής της Δυτικής Αθήνας, μπορεί επιπλέον και πρέπει να παίζει το ρόλο ενός σημαντικού κόμβου σε ένα δίκτυο μικρότερων και μεγαλύτερων χώρων, ακόμη και νησίδων, πρασίνου της ευρύτερης περιοχής, που με κατάλληλες δράσεις μπορούν να ενώσουν τις δυνάμεις τους και να επιτύχουν πολλαπλά οφέλη για το αστικό περιβάλλον.

Σε αυτό το πλαίσιο και παράλληλα με την αντιμετώπιση σειράς άμεσων και πιεστικών προβλημάτων και αναγκών, επιχειρείται και η διαμόρφωση ενός «οράματος» για το μέλλον του Πάρκου. Η τόνωση του κοινόχρηστου χαρακτήρα του με εξασφάλιση ισότητας στη

χρήση του από όλους τους πολίτες, εμπλουτισμό των δραστηριοτήτων που εκτυλίσσονται σε αυτό και ταυτόχρονη ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας των υποδομών του, αποτελεί ένα κυρίαρχο ζήτημα. Η διασφάλιση των αναγκαίων οικονομικών πόρων από όλες τις δυνατές πηγές χρηματοδότησης, καθώς όμως επίσης και από δικές του δυνάμεις, στο βαθμό που αυτό είναι συμβατό με το ρόλο και τους σκοπούς του, αποτελεί ένα δεύτερο ουσιαστικό στοιχείο. Τέλος ιδιαίτερη σημασία έχει η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό του, που πρέπει να ισχυροποιηθεί περαιτέρω, ποσοτικά και ποιοτικά. Άμεσες και βραχυπρόθεσμες δράσεις, πολλές από τις οποίες βρίσκονται ήδη σε στάδιο υλοποίησης, είναι μεταξύ άλλων και οι εξής:

- Προώθηση έργου που αφορά την αποκατάσταση της ανακύνκωσης των νερών των λιμνών του Πάρκου, την αποκατάσταση του αυτόματου αρδευτικού συστήματος, καθώς επίσης και του συστήματος πυρόσβεσης. Το έργο, η μελέτη του οποίου ολοκληρώθηκε και παραλήφθηκε πρόσφατα, κρίνεται εξαιρετικά σημαντικό για τη βιωσιμότητα του Πάρκου και έχει εξασφαλισμένη χρηματοδότηση (Κοινοφελές Ίδρυμα Λάτση, ΕΤΕΡΠΣ).
- Αποκατάσταση δυσλειτουργιών που αφορούν τις κτιριακές εγκαταστάσεις του Πάρκου, καθώς επίσης και το καθεστώς ενοικίασής και παραχώρησής τους.
- Δημιουργία και έναρξη λειτουργίας στους χώρους του Πάρκου, Δανειστικής Βιβλιοθήκης, σε αντικείμενα περιβάλλοντος, πρασίνου και αρχιτεκτονικής τοπίου.
- Διοργάνωση κατά το διάστημα 15-30 Ιουλίου 2010 Διαβαλκανικού Συμποσίου Γλυπτικής στο χώρο του Πάρκου με συμμετοχή πέντε καλλιτεχνών, οι οποίοι στη διάρκεια των 15 ημερών θα δημιουργήσουν γλυπτά ή κατασκευές από ξύλο ή άλλα υλικά, που θα τοποθετηθούν και θα παραμείνουν στο Πάρκο σε κατάλληλα σημεία μιας προεπιλεγμένης περιοχής -διαδρομής.
- Δημιουργία ενός μόνιμου «Δικτύου Εθελοντισμού Πάρκου Τρίτση», ως βάσης για μια πρωτοποριακή για τα ελληνικά δεδομένα πρωτοβουλία, με στόχο την παροχή υπηρεσιών περιβαλλοντικής ενημέρωσης, οικολογικής ξενάγησης, ψυχαγωγικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και υποστήριξης πρώτων βοηθειών για τους επισκέπτες του Πάρκου. Χρηματοδότηση στο πλαίσιο του «Προγράμματος Υποστήριξης Πρωτοβουλιών για Νέους της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς 2010». Συμμετέχουσες μη κυβερνητικές - μη κερδοσκοπικές οργανώσεις: Κύτταρο Εναλλακτικών Αναζητήσεων Νέων, Οργάνωση Γη, Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη και Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.
- Λειτουργία του πρώτου διαδικτυακού τόπου του Πάρκου στη διεύθυνση www.parkotritsi.gr.
- Προγραμματισμός λειτουργίας οικο-βιβλιοπωλείου σε διαθέσιμο κενό κτίριο μέσα στο χώρο του Πάρκου.

- ο Προγραμματισμός λειτουργίας οικο-αναψυκτηρίου σε διαθέσιμο κενό κτίριο μέσα στο χώρο του Πάρκου.
- ο Προγραμματισμός λειτουργίας πρότυπου Κέντρου Ποδηλάτου, με στόχο την ενεργό προώθηση του ποδηλάτου ως περιβαλλοντικού μέσου μετακίνησης, καθώς και ως τρόπου διαβίωσης και αναψυχής. Το Κέντρο θα παρέχει ποικίλες υπηρεσίες και δραστηριότητες οι οποίες πέρα από την ενοικίαση ποδηλάτων προς το κοινό, θα εκτείνονται και σε δράσεις, όπως συγκρότηση ποδηλατικής κοινότητας, διοργάνωση εκδηλώσεων σε σχέση με το ποδήλατο, κλπ.
- ο Προγραμματισμός ενεργοποίησης της υπάρχουσας γραμμής που κατασκευάστηκε αρχικά για την κυκλοφορία μικρού τραίνου στο χώρο του Πάρκου και ποτέ δε λειτούργησε μέχρι σήμερα. Εισαγωγή ποδηλατοδρεζίνων, ως μέσου κίνησης και άσκησης, φιλικού προς το περιβάλλον.

22. «Αθήνα – Αττική 2014, Πρόγραμμα Δράσης του Υπουργείου Ενέργειας, Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, Ιούνιος 2010.

Συνεργασία και σύνταξη κειμένων στους τομείς: α) Μεγάλες Μητροπολιτικές Παρεμβάσεις: Αναβάθμιση και προβολή του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνη Τρίτση» στη θέση Πύργος Βασιλίσσης Αττικής, β) Περιορισμός και έλεγχος της αστικής διάχυσης στις εκτός σχεδίου περιοχές της Αττικής και γ) Βιώσιμη διαχείριση της παράκτιας ζώνης της Αττικής.

Σκοπός και στόχοι του προγράμματος «Αθήνα 2014» είναι η διατύπωση άμεσων και μεσοπρόθεσμων, δράσεων και παρεμβάσεων στον αστικό ιστό της Αθήνας, οι οποίες θα μπορέσουν να ανακόψουν την υποβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος, να προστατεύσουν και να διατηρήσουν το πολύτιμο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον που απειλείται από φυσικές καταστροφές και απρογραμματίστες, και συχνά αυθαίρετες, ανθρώπινες δραστηριότητες και να παράσχουν καλύτερες συνθήκες για ζωή και δημιουργία στο σύνολο των κατοίκων της πρωτεύουσας.

Το πρόγραμμα αποσκοπεί στην ανάληψη (άμεσων και μεσοπρόθεσμων) πρωτοβουλιών και δράσεων από το ΥΠΕΚΑ (σε συνεργασία με άλλους φορείς, όπου αυτό απαιτείται) για την αναζωογόνηση του μητροπολιτικού συγκροτήματος της Αθήνας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του.

23. Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΔΔ «Πράσινο Ταμείο» (2011 - 2013).

Το Πράσινο Ταμείο (ΠΤ) αποτελεί ΝΠΔΔ, εποπτευόμενο από το ΥΠΕΚΑ, συστήθηκε με τον ν. 3889/2010 ΦΕΚ 182 Α' και διαδέχθηκε το «Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων» (ΕΤΕΡΠΣ), αναλαμβάνοντας την εισπραξη και δια-

χείριση όλων των σχετικών πόρων. Επιπλέον το ΠΤ ενσωματώνει και όλους τους πόρους του «Ταμείου Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου» (ν. 3843/2010, 4014/2011 και 4178/2013), του «Γαλάζιου Ταμείου» και του «Ειδικού Φορέα Δασών».

Κύριος σκοπός του ΠΤ είναι α) καθιέρωση ενός ολοκληρωμένου αποτελεσματικού και διαφανούς συστήματος χρηματοδότησης περιβαλλοντικών παρεμβάσεων, β) η στήριξη της περιβαλλοντικής πολιτικής της χώρας και γ) η εξυπηρέτηση του δημόσιου και κοινωνικού συμφέροντος μέσω της διοίκησης, διαχείρισης και αξιοποίησης των «Πράσινων» Πόρων.

Μεταξύ των ειδικότερων στόχων του ΠΤ ιδιαίτερη σημασία έχουν οι παρακάτω: α) Καταγραφή των Πράσινων Πόρων, συστηματοποίηση και ταξινόμησή τους ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο έχουν προβλεφθεί, προγραμματικός και λογιστικός διαχωρισμός τους, β) στοχευμένη αξιοποίηση και διάθεση των Πράσινων Πόρων, δηλαδή σύνδεση του σκοπού για τον οποίο εισπράττεται ο κάθε πόρος με τον προορισμό των αντίστοιχων χρηματοδοτήσεων, γ) σχεδιασμός και υλοποίηση Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων (ΧΠ) για δράσεις υπέρ του περιβάλλοντος, καθιέρωση κανόνων διαχείρισης με βάση κριτήρια αξιολόγησης, διαδικασίες παρακολούθησης και ελέγχου εφαρμογής, με όρους πλήρους διαφάνειας και αξιοκρατίας, καθώς και τήρησης κανόνων δημοσιότητας και ε) αξιοποίηση σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων (π.χ. συμπληρωματικές πηγές από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, ανακύκλωση / μόχλευση πόρων, κλπ).

Στις αρμοδιότητες του ΠΤ ανήκουν μεταξύ άλλων: α) Η παρακολούθηση της εισπραχής, ο έλεγχος και η διασφάλιση της απόδοσης των Πράσινων Πόρων, β) η διαμόρφωση ΧΠ για τη χρηματοδότηση μέτρων και δράσεων προστασίας, αναβάθμισης και αποκατάστασης του περιβάλλοντος, γ) η εξειδίκευση της δομής και των προδιαγραφών τους, των κριτηρίων αξιολόγησης και επιλογής δικαιούχων, καθώς και των διαδικασιών διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης και ελέγχου της εφαρμογής τους, δ) η αξιολόγηση και επιλογή προτάσεων προς χρηματοδότηση, καθώς και η παρακολούθηση και διασφάλιση της υλοποίησής τους, ε) η διενέργεια των απαραίτητων διαδικασιών για την επιλογή των φορέων υλοποίησης των παραπάνω δράσεων και η συμφωνία με αυτούς για τους όρους και τις προϋποθέσεις χρηματοδότησής τους και στ) η τήρηση δημόσιας βάσης δεδομένων, η σύνταξη ετήσιων εκθέσεων για την εκτέλεσή των ΧΠ και η κατάρτιση και δημοσίευση ετήσιου οικονομικού απολογισμού

Κατά το 2012 τα έσοδα του Ταμείου ανήλθαν σε 640 εκ. €, τα έξοδα για τη χρηματοδότηση ΧΠ σε 51 εκ. € (5% διαθεσίμων του ΠΤ στη λήξη του 2011), ενώ το ταμειακό υπόλοιπο στις 31.12.2012 ήταν 1,9 δις €.

Ο σχεδιασμός των ΧΠ του ΠΤ του έτους 2012 περιελάμβανε ένα αριετά ευρύ φάσμα ειδικότερων τομέων προς χρηματοδότηση, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί, σύμφωνα με τον ετήσιο απολογισμό του ΠΤ του 2012. Τα ΧΠ συνοδεύτηκαν από εξειδικευμένους «Οδηγούς Διαχείρισης Προγράμματος», στους οποίους περιγράφηκε η δομή του κάθε ΧΠ, οι διαδικασίες υποβολής και αξιολόγησης προτάσεων, τα κριτήρια αξιολόγησης,

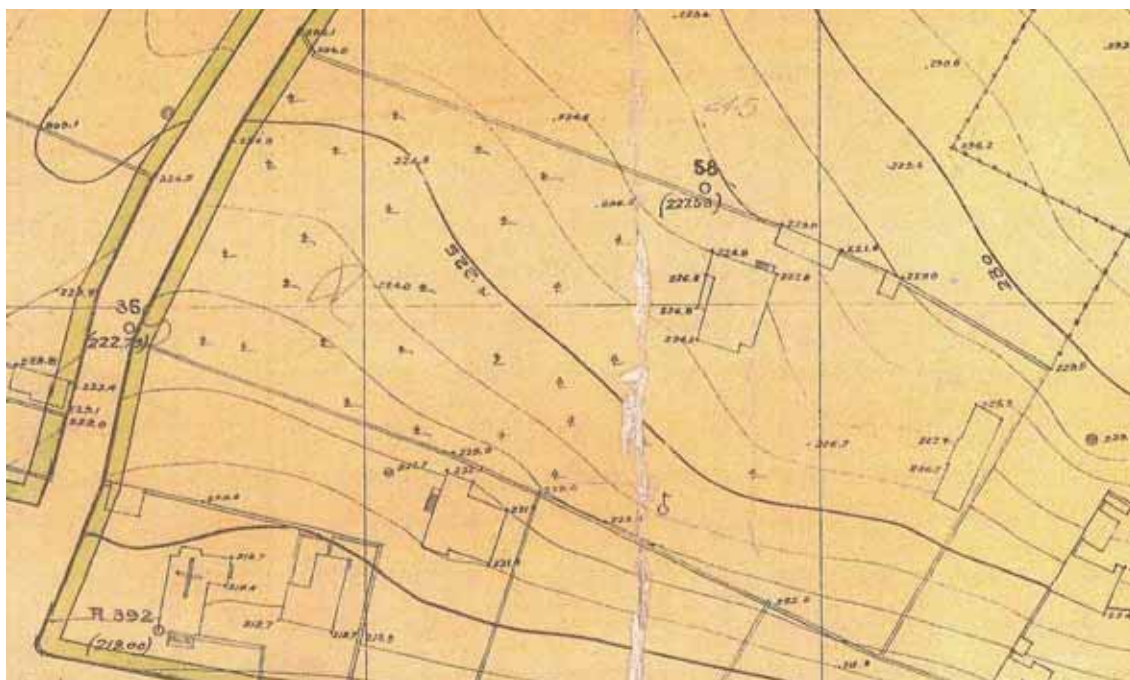
καθώς επίσης και κάθε άλλο ειδικότερο θέμα που αφορούσε το ΧΠ. Όλο το παραπάνω υλικό, όπως επίσης και οι επιμέρους προσκλήσεις για υποβολή προτάσεων, αλλά και τα ενταγμένα έργα με τους επιμέρους προϋπολογισμούς τους, δημοσιοποιήθηκαν ευρέως μέσω της ιστοσελίδας του Πράσινου Ταμείου. Η συνολική απορροφητικότητα των διαθέσιμων πόρων ανήλθε κατά το 2012 σε περίπου 75 %, ενώ σε συγκεκριμένα ΧΠ ξεπέρασε ακόμα και το 90%.

Χρηματοδοτικά Προγράμματα Πράσινου Ταμείου έτους 2012			
Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα 2012	Προϋπολογισμός (εκ €)	Προϋπολογισμός ενταγμένων έργων (εκ €)	Πληρωμές (εκ €)
Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος και πρόληψη και αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης	2,25	2,25	0,26 → 11,58 %
Προστασία και αναβάθμιση δασών	10,00	8,02	5,72 → 57,17 %
Αστική αναζωογόνηση	24,20	29,15	16,50 → 68,16 %
Ολοκλήρωση πολεοδομικού σχεδιασμού	6,80	7,38	6,14 → 90,24 %
Απόκτηση και διαμόρφωση ελεύθερων χώρων στις πόλεις	13,15	12,55	12,55 → 95,47 %
Περιβαλλοντική έρευνα, καινοτομία, επιδεικτικές δράσεις, διεθνής συνεργασία	1,25	1,44	1,16 → 92,90 %
Συγχρηματοδότηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων life+	0,62	0,62	0,61 → 99,36 %
Στήριξη Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών	1,00	0,99	0,87 → 87,27 %
Μεταβατικό πρόγραμμα ΕΤΕΡΠΣ	9,66	9,70	7,66 → 79,28 %
ΣΥΝΟΛΟ	68,93	72,10	51,47 → 74,67 %

24.Διερεύνηση προσδιορισμού περιβάλλοντος χώρου διατηρητέου κτιρίου. Η περίπτωση του «κτήματος ΦΙΞ» στο Ηράκλειο Αττικής

Η μελέτη ανατέθηκε και εκπονήθηκε τον Μάιο του 2014. Η διερεύνηση αφορά την εξέταση παραμέτρων για τον προσδιορισμό του εύρους του περιβάλλοντος χώρου ενός ιστορικού διατηρητέου μνημείου, προς όφελος της προστασίας και ανάδειξής του, με ιδιαίτερη έμφαση κυρίως στις παραμέτρους λειτουργικής και πολεοδομικής υφής, που αφορούν τη συσχέτιση του ιστορικού διατηρητέου μνημείου με τον περιβάλλοντα χώρο του. Σε αυτό το πλαίσιο προκύπτει και η ανάγκη εξέτασης στοιχείων της ευρύτερης πολεοδομικής εξέλιξης της περιοχής στην οποία εντάσσεται το ιστορικό διατηρητέο μνημείο, με σκοπό να φωτιστεί κατά το δυνατόν ο τρόπος και η διαδικασία διαμόρφωσης της σημερινής κατά-

στασης του κτιρίου και του ευρύτερου χώρου του. Η διερεύνηση δεν ασχολείται με παραμέτρους αμιγούς αξιολόγησης ιστορικών, αρχιτεκτονικών, καλλιτεχνικών και λοιπών δεδομένων που αφορούν τα κτίρια, μιας και αυτές συνδέονται κυρίως με την απόφαση χαρακτηρισμού τους ή μη ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων, ζήτημα που δεν ανήκει στους σκοπούς και στο αντικείμενο της παρούσας εξέτασης. Ως μελέτη περίπτωσης για τις ανάγκες αυτής τη διερεύνησης χρησιμοποιείται το ακίνητο που βρίσκεται στο Οικοδομικό Τετράγωνο 245, στο Ηράκλειο Αττικής, γνωστό σήμερα στην περιοχή ως «κτήμα Φιζ».

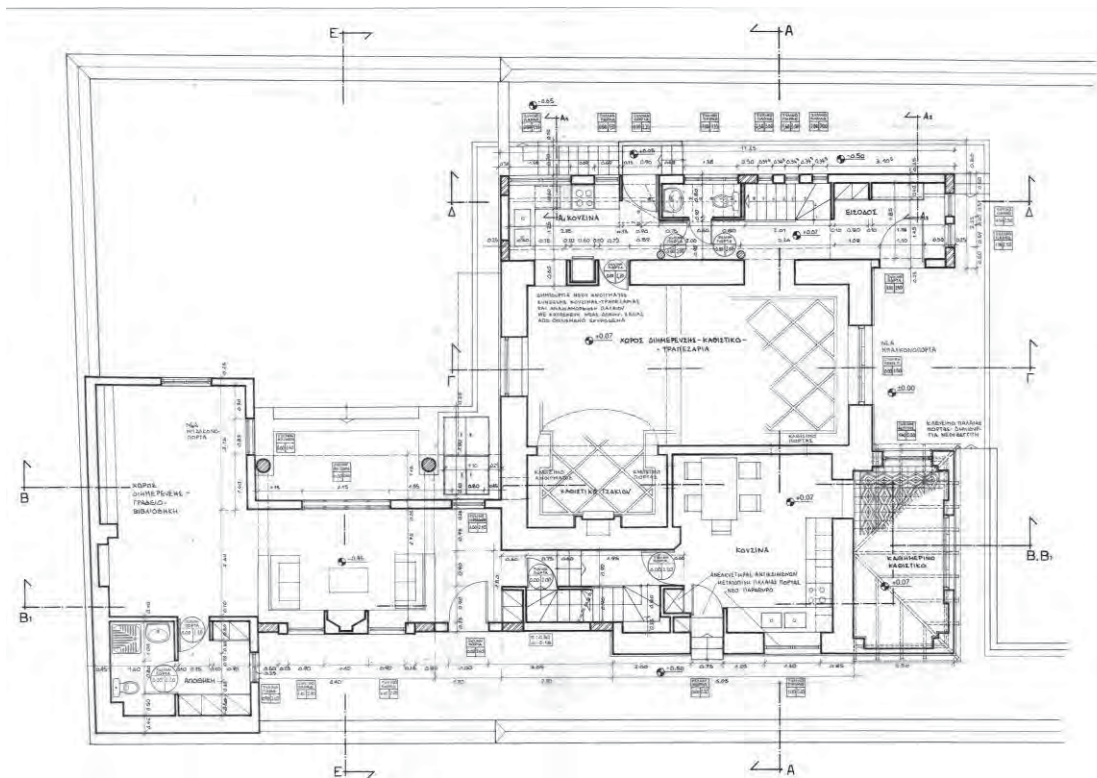

Απόσπασμα του πρώτου Ρυμοτομικού Σχεδίου του Ηρακλείου Αττικής (ΦΕΚ 549Α/21.12.1936). Διακρίνεται η αρχική οικοπεδική έκταση Φιζ, η θέση και η διάταξη της εξοχικής έπαυλης και των βοηθητικών κτιρίων, η έκταση και κατανομή του περιβάλλοντος χώρου και η οργάνωση της κύριας φύτευσης. Πηγή: ΥΠΕΚΑ.

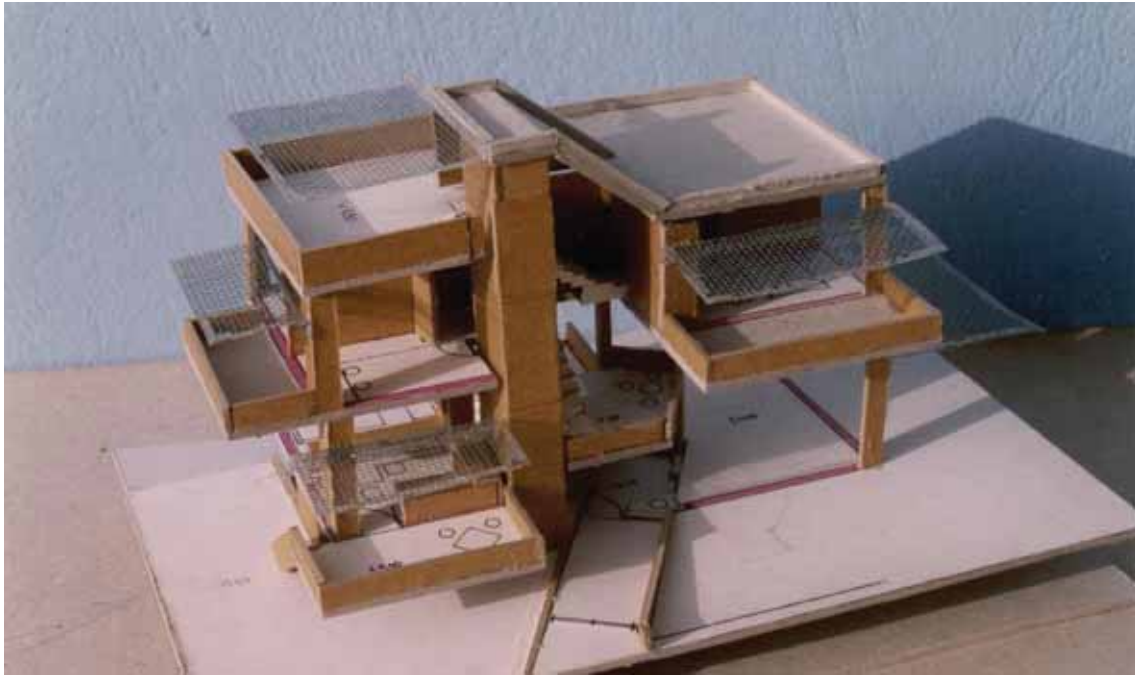
25. Αρχιτεκτονική δραστηριότητα (ενδεικτική επιλογή)

Στα πλαίσια της επαγγελματικής μου δραστηριότητας ανέλαβα και ειπόνθησα τις παρακάτω αρχιτεκτονικές μελέτες:

- **1989:** Συνεργασία με το αρχιτεκτονικό γραφείο των Δ & Λ Ποτηρόπουλου κατά το διάστημα μεταξύ Μαρτίου και Σεπτεμβρίου 1989 στη μελέτη εφαρμογής ενός ξενοδοχειακού συγκροτήματος στην Ρόδο, καθώς επίσης και σε άλλες μελέτες.
- **1994:** Ανάπλαση συγκροτήματος κατοικιών αξιωματικών (ΣΟΑ) στην Έδεσσα. Κατά την διάρκεια της στρατιωτικής μου θητείας, μου ανατέθηκε από τη 2^η ΜΚ Μεραρχία της Έδεσσας η επίβλεψη της ανάπλασης των ΣΟΑ Έδεσσας. Το έργο αφορούσε ανακατασκευή των όψεων των κτιρίων και επισκευή των εσωτερικών κοινόχρηστων χώρων τους.
- **1996:** Μελέτη και επίβλεψη προσθήκης καθ' ύψος και κατ' επέκταση σε υφιστάμενο κτίριο στην περιοχή του τοπικού εμπορικού κέντρου «Αβάνα» - Χαλάνδρι (ιδιοκτήτης: Π. Αναγνωστόπουλος).
- **1996 - 1997:** Μελέτη και επίβλεψη αναδιαρρύθμισης και προσθήκης καθ' ύψος και κατ' επέκταση σε παλιό σπίτι (1937) στο Ψυχικό (ιδιοκτήτες: Α.Μ. και Τ. Κυριακοπούλου).

- ο **1999**: Προμελέτη για μια διώροφη μονοκατοικία με μικρό γραφείο στον Άλιμο (ιδιοκτήτης: Ε. Λιαρούτσος).

- ο **2003**: Μελέτη και επίβλεψη νέας διώροφης κατοικίας στην Άνδρο.

ο **2006**: Μελέτη και επίβλεψη νέας διώροφης διπλοκατοικίας στο Διόνυσο Αττικής.

Η. ΛΟΙΠΑ

Η.1. Ομιλίες σε επιστημονικές διοργανώσεις – εισηγήσεις σε συνέδρια (ενδεικτικά)

1. Die „Grands Projets“ in Paris (Τα «μεγάλα έργα» στο Παρίσι)

Διάλεξη στην έδρα Πολεοδομίας και Περιφερειακού Σχεδιασμού (καθηγητής Fer. Stracke) του Πολυτεχνείου του Μονάχου, στα πλαίσια των μεταπτυχιακών σπουδών πολεοδομίας (1990).

2. Planungsversuche für den Verdichtungsraum Athen (Απόπειρες σχεδιασμού στη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας)

Διάλεξη στην έδρα Χωροταξίας και Χωροταξικών Ερευνών (καθηγητής Bruno Dietrichs) του Πολυτεχνείου του Μονάχου στα πλαίσια των μεταπτυχιακών σπουδών πολεοδομίας (1990).

3. Herder und die Erfahrung des Städtebaustudiums im Ausland (Ο Herder και η εμπειρία των σπουδών πολεοδομίας στο εξωτερικό)

Εισήγηση στο συμπόσιο που διοργάνωσε το ίδρυμα Alfred Toepfer - F.V.S. με θέμα «Herder heute» και συμμετοχή παλαιών υποτρόφων. Το συμπόσιο πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης από 10 έως 13 Απριλίου 1997

4. Αρχές κυκλοφοριακής και πολεοδομικής ανάπτυξης και σχετικές εφαρμογές από την Ελλάδα και το εξωτερικό

Εισήγηση σε εκδήλωση του Δήμου Αλίμου, που διοργανώθηκε στα πλαίσια ενημέρωσης των δημοτών σχετικά με παρεμβάσεις κυκλοφοριακού εφησυχασμού γειτονιών και πολεοδομικής ανάπτυξης δημοσίου χώρου. Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αλίμου, 18.6.1997.

5. Γενικές αρχές χωρικής οργάνωσης των λειτουργιών στην πόλη

Σύντομη εισήγηση σε ημερίδα με θέμα «Ερευνητικά προγράμματα στα πλαίσια του αστικού σχεδιασμού και της βιώσιμης ανάπτυξης» που διοργάνωσε η Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ στο Ζάππειο, στις 25.5.1998.

6. Εμπειρία και δραστηριότητες του ΕΜΠ - ΣΠΕ σχετικά με τα προβλήματα των παροδίων ζωνών κυρίων οδών

Παρέμβαση ως εκπρόσωπος του Σπουδαστηρίου Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ, σε ημερίδα με θέμα «Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός - διαχείριση της φύσης», που διοργάνωσε η Περιφέρεια Πελοποννήσου στην Κόρινθο, στις 22.3.1999.

7. Εφαρμογές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και σχετικά παραδείγματα από ελληνικές πόλεις

Εισήγηση σε συνέδριο που διοργανώθηκε στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος «European Green Building Forum» (EGBF), στις 6 Απριλίου 2001 στις Βρυξέλλες. (βλ. Κεφ. Ζ, σημείο 15).

8. Μεσόγεια. S.O.S. για το μέλλον της Αττικής

Εισήγηση ως εκπρόσωπος του Συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ) στην επιστημονική ημερίδα με θέμα «Μεσόγεια. S.O.S. για το μέλλον της Αττικής», που διοργανώθηκε από κοινού από τους ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ και ΣΕΠΟΧ στις 3 Ιουλίου 2001. Επιπλέον αποτέλεσα μέλος της οργανωτικής επιτροπής της όλης ημερίδας.

9. Πολιτική προτεραιοτήτων για αντισεισμικές ενισχύσεις. Η πολεοδομική διάσταση του προβλήματος

Εισήγηση με Α. Αραβαντινό στο 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αντισεισμικής Μηχανικής και Τεχνικής Σεισμολογίας, στα πλαίσια της συμμετοχής σ' αυτό του ΤΕΕ – Επιτελική Επιτροπή για την Αντισεισμική Θωράκιση Υφιστάμενων Κτιρίων, Θεσσαλονίκη, 28 – 30.11.2001.

10. Τουριστική ανάπτυξη και πολεοδομική εξέλιξη

Ανοικτή διάλεξη στη Σχολή Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου Βιέννης – Ινστιτούτο Πολεοδομίας και Χωροταξίας (ιαθ. Κ. Semsroth), 24 Ιουνίου 2002.

11. Το φαινόμενο της οικιστικής διασποράς και η πρόκληση της συμπαγούς και δικτυωμένης πόλης

Εισήγηση - χαιρετισμός εκ' μέρους του Συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών στην ημερίδα με θέμα «Προαστιακή πρόκληση, ενίσχυση της αστικότητας, οικιστική διαφοροποίηση», που διοργανώθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ και του Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης επ' ευκαιρία της προκήρυξης του διαγωνισμού EUROPAN 7, Θεσσαλονίκη, 31.3.2003.

12. Οι πολεοδομικές παρεμβάσεις στη Ν. Φιλαδέλφεια, επ' ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων, σε σχέση με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης

Εισήγηση στην ημερίδα του Δήμου Νέας Φιλαδέλφειας με θέμα «Αθλητικό – εμπορικό συγκρότημα ΑΕΚ. Πολεοδομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές, νομικές και αυτοδιοικητικές διαστάσεις», Ν. Φιλαδέλφεια, 9 Ιουνίου 2003.

13. Περιβαλλοντικός αστικός σχεδιασμός και δράσεις στον ελληνικό χώρο

Εισήγηση στην ημερίδα της ΠΟΜΗΤΕΔΥ, Δελφοί, 26 Ιουνίου 2007.

14. Προβλήματα διαχείρισης αμπελοοινικών τοπίων. Η αναγκαιότητα και ο ρόλος του χωρικού σχεδιασμού

Εισήγηση στο workshop με θέμα «Οινοτουρισμός – τοπίο / περιβάλλον» που διοργανώθηκε από την Εθνική Διεπαγγελματική Οργάνωση Αμπέλου και Οίνου, Αθήνα, 3 Απριλίου 2008.

15. Η ανάπλαση των πόλεων. Ένα μεγάλο στοίχημα του πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα

Δημόσια διάλεξη προς δημότες και εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών φορέων. Μυτιλήνη 30.11.2008.

16. Ο ρόλος του «Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτση» στην προώθηση της «πράσινης ανάπτυξης» στη Δυτική Αθήνα.

Εισήγηση, ως Πρόεδρος του ΔΣ του «Οργανισμού Διοίκησης και Διαχείρισης του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνη Τρίτση», στην ημερίδα του ΑΣΔΑ, 1.6.2010, με θέμα «Δυτική Αθήνα: Η ώρα της πράσινης ανάπτυξης».

17. Το Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνη Τρίτση ως μοχλός αναβάθμισης της Δυτικής Αθήνας

Ανοικτή διάλεξη στο πλαίσιο του προγράμματος των μεταπτυχιακών σεμιναρίων του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Βόλος 20 Οκτωβρίου 2010.

18. Εκτός σχεδίου δόμηση στην Ελλάδα. Ένα εργαλείο περιφερειακής ανάπτυξης;

Εισήγηση στο 9ο εθνικό συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (ERSA-GR) με θέμα: «Περιφερειακή ανάπτυξη και οικονομική κρίση. Διεθνής εμπειρία και Ελλάδα», μετά από διαδικασία κρίσης περιλήψεων. Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης,, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 6 - 7 Μαΐου 2011.

19. Πράσινο Ταμείο: Δυνατότητες χρηματοδότησης δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη του χώρου.

Εισήγηση ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΔΔ «Πράσινο Ταμείο» στην ημερίδα του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ) με θέμα «Διδάγματα από την εφαρμογή του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και μαθήματα για το μέλλον». 25.11.2011.

20. Τα περιβαλλοντικά χρηματοδοτικά εργαλεία του Πράσινου Ταμείου

Εισήγηση ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΔΔ «Πράσινο Ταμείο» στην ημερίδα του ΕΠΕΡΑΑ με θέμα «Από τον σχεδιασμό στην υλοποίηση. Έργα σε Δήμους και Περιφέρειες με την υποστήριξη του ΕΠΕΡΑΑ. 20.3.2012.

21. Ένα όραμα χωρικού σχεδιασμού για το Ηράκλειο

Δημόσια διάλεξη - παρουσίαση προς δημότες και εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών φορέων, στο πλαίσιο της διοργάνωσης «Imagine the City». Ηράκλειο 25.5.2012.

22. Πολιτισμός και Πολεοδομία

Εισήγηση στο 2ο Διαπανεπιστημιακό Σεμινάριο Βιώσιμης Ανάπτυξης Πολιτισμού Και Παράδοσης. Κέντρο Ιστορικών Μελετών Καθολικής Επισκοπής Σύρου (ΚΙΜΚΕΣ) και Ινστιτούτο Έρευνας Βιώσιμης Ανάπτυξης Πολιτισμού και Παράδοσης. Άνω Σύρος, Ιστορική Μονή Ιησουιτών, 22–28.7.2012.

23. Η ανάγκη προώθησης καινοτόμων περιβαλλοντικών δράσεων και τα χρηματοδοτικά εργαλεία του Πράσινου Ταμείου

Εισήγηση στην ημερίδα με τίτλο «Επίδραση των φυτεμένων δωματίων στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών στο Δήμο Θεσσαλονίκης», που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του έργου «δωμάTHESS» (χρηματοδότηση από το Πράσινο Ταμείο στο πλαίσιο του Χρηματοδοτικού Προγράμματος «Περιβαλλοντική έρευνα – καινοτομία – επιδεικτικές δράσεις – διεθνής συνεργασία 2012»). Θεσσαλονίκη 13/11/2012.

24. Η αντιμετώπιση της «πολεοδομικής αυθαιρεσίας» και η ιδέα του «περιβαλλοντικού ισοζυγίου»

Εισήγηση στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ΤΜΧΠΠΑ, Βόλος 27-30.9.2012

25. Πράσινο Ταμείο. Απολογισμός 2012. Χρηματοδοτικά Προγράμματα 2013.

Εισήγηση ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΔΔ «Πράσινο Ταμείο» στην ημερίδα του Πράσινου Ταμείου με θέμα «Ερευνητικά και καινοτόμα έργα με τη χρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου». 21.2.2013.

26. Πράσινο Ταμείο. Συμβολή στη διατήρηση και αναβάθμιση μητροπολιτικών αστικών και περαστικών φυσικών περιοχών

Εισήγηση ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΔΔ «Πράσινο Ταμείο» στην ημερίδα της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Μητροπολιτικών Περιαστικών Φυσικών και Αγροτικών Περιοχών (European Federation of Metropolitan and Periurban Natural and Rural Areas – FEDENATUR) και του Συνδέσμου Προστασία και Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ) με θέμα «Η αλληλεπίδραση με την κοινωνία. Πρόκληση και ευκαιρία για τις περιαστικές φυσικές περιοχές», Αθήνα, 6.6.2013.

27. Παλιά Πόλη – Νέα Πόλη

Συμμετοχή σε δημόσια συζήτηση (εκδήλωση «Round Table») που διοργάνωσε η «Εταιρεία Πολιτισμού Σύνθεση», στο πλαίσιο του δικτύου Athens Fringe Live 2013 με θέμα «Παλιά Πόλη – Νέα Πόλη» και συμμετοχή εκπροσώπων από ομάδες, συλλογικότητες, εταιρίες και οργανισμούς. Αθήνα / Πλάκα, 19.6.2013.

28. Τα τοπία της Άνδρου και η εξέλιξή τους: Από τη ματιά του Εμπειρικού στην εποχή του παραθερισμού

Εισήγηση στο 3ο Διαπανεπιστημιακό Σεμινάριο Βιώσιμης Ανάπτυξης, Πολιτισμού και Παράδοσης με θέμα «Παιδεία, Παράδοση, Πολιτισμός, Περιβάλλον». Κέντρο Ιστορικών Μελετών Καθολικής Επισκοπής Σύρου (ΚΙΜΚΕΣ) και Ινστιτούτο Έρευνας Βιώσιμης Ανάπτυξης Πολιτισμού και Παράδοσης, Άνω Σύρος, Ιστορική Μονή Ιησουιτών, 2–8.9.2013.

29. Η πολεοδομική ανασυγκρότηση της Κοζάνης. Μια αποτίμηση με προορισμό το μέλλον Ένα όραμα χωρικού σχεδιασμού.

Δημόσια διάλεξη - παρουσίαση προς δημότες και εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών φορέων, στο πλαίσιο της διοργάνωσης «Imagine the City». Κοζάνη 12.10.2013.

30. Η αντιμετώπιση της αστικής «πολεοδομικής αυθαιρεσίας» και η ιδέα του «περιβαλλοντικού ισοζυγίου»

Εισήγηση στην ημερίδα που οργάνωσε ο Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ με θέμα: «Αυθαιρετα σήμερα;», ΕΜΠ 2.4.2014.

31. Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες. Μια κριτική τοποθέτηση.

Εισήγηση στην επιστημονική εκδήλωση που διοργάνωσε η Επιστημονική Εταιρεία Δικαίου Πολεοδομίας και Χωροταξίας, με θέμα «Ο Ειδικός Χωροταξικός Σχεδιασμός», 18.6.2014.

32. Οι πρόσφατες ρυθμίσεις για τη μεταρρύθμιση του συστήματος χωρικού σχεδιασμού και το σχεδιασμό των χρήσεων γης.

Εισήγηση στην ημερίδα του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ με θέμα: «Χρήσεις γης: Ρύθμιση του χώρου για την ανάπτυξη», ΕΜΠ, 26.6.2014.

33. 2ο Πολιτικό Εργαστήρι Vouliwatch.gr.

Συμμετοχή σε δημόσια συζήτηση με θέμα «Σχέδιο Νόμου για τον Αιγιαλό και την Παραλία: Ανάπτυξη ή Περιβαλλοντική υποβάθμιση;» Δημοτικός Πολυχώρος Πολιτισμού Γαλαξίας, Ν. Σμύρνη, 30.6.2014.

34. Οι πρόσφατες ρυθμίσεις για τη μεταρρύθμιση του συστήματος χωρικού σχεδιασμού και το σχεδιασμό των χρήσεων γης

Συμμετοχή ως Δ/ντης το Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ, σε «Ανοικτή Συζήτηση» που διοργάνωσε ο Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ) με θέμα «Η αποδόμηση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, ως απόρροια της μεταρρύθμισης και των επικείμενων θεσμικών ρυθμίσεων – Επιπτώσεις στο χωρο-αναπτυξιακό γίνεσθαι και το περιβάλλον». 30.6.2014.

35. Επιπτώσεις της κρίσης στην πόλη και το περιβάλλον. Η περίπτωση της Αθήνας.

Εισήγηση στο 4ο Διαπανεπιστημιακό σεμινάριο βιώσιμης ανάπτυξης, πολιτισμού και παράδοσης με θέμα «Οι πολιτιστικοί πόροι ενός τόπου», πάλαια Μόνη Ιησουϊτών, Άνω Σύρος, 1-6.9.2014.

36. Στρατηγικές χωρικού σχεδιασμού σήμερα. Καθολικός ή σημειακός σχεδιασμός; Αστική διάχυση ή τόνωση της κεντρικότητας;

Εισήγηση στον Κύκλο Συζητήσεων που διοργάνωσε το Εργαστήριο Αστικού Περιβάλλοντος / Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας ΕΜΠ, με γενικό θέμα «Σχεδιασμός του χώρου και αστική κρίση». ΕΜΠ, 20.10.2014.

37. Η διαχείριση της βιομηχανίας στο Θριάσιο Πεδίο και οι περιβαλλοντικές παράμετροι

Εισήγηση στο διήμερο σεμινάριο με θέμα «Πόλη και Βιομηχανία: όροι βιωσιμότητας» του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευσίνας, 12.12.2014.

38. Forms of bottom up spatial procedures in Greece

Κεντρικός ομιλητής στο 3 International Conference on “Changing Cities” Spatial, Design, Landscape & Socio-economic Dimensions, Syros, 2017.

Η.2. Παρακολούθηση λοιπών επιστημονικών συνεδρίων (ενδεικτικά)

Πέραν των συνεδρίων και λοιπών επιστημονικών εκδηλώσεων, στις οποίες συμμετείχα ως ομιλητής, είχα την ευκαιρία να παρακολουθήσω και μια σειρά άλλων επιστημονικών συνεδρίων, μεταξύ των οποίων αναφέρονται και τα εξής:

- ✓ Θ' Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό συνέδριο. **Η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας στην ανάπτυξη του τόπου.** Διοργάνωση: ΣΑΔΑΣ, 1988.
- ✓ Αθήνα – Αττική. **Στρατηγικός σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη.** Διοργάνωση: Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, 1996.
- ✓ **The new charter of Athens. The principles of ECTP for the planning of cities.** Διοργάνωση: Δήμος Αθηναίων, 1998.
- ✓ **Η κοινωνική κατοικία στην Ελλάδα και οι προοπτικές της.** Διοργάνωση: Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας, 1998.
- ✓ Ένα όραμα για την Αθήνα. **Η συνέχεια. Ο καταστατικός χάρτης.** Διοργάνωση: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Δήμος Αθηναίων.
- ✓ **Metropolis 2000.** Συνέδριο με θέμα την Ενέργεια και την αιφόρο ανάπτυξη στις Ευρωπαϊκές πόλεις. Διοργάνωση: Ευρωπαϊκή Ένωση, Γενική Δ/ση Ενέργειας, ΓΔ XVII, 1999.
- ✓ **Βιώσιμη ανάπτυξη και χωροταξική οργάνωση του ευρωπαϊκού χώρου. Προοπτικές για τον 21^ο αιώνα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη μέλη και τις βαλκανικές και παρευξείνιες χώρες.** Διοργάνωση: Εργαστήριο χωροταξίας και οικιστικής ανάπτυξης (ΕΜΠ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας), 1999.
- ✓ **Η αρχιτεκτονική κληρονομιά και η εφαρμογή της Συνθήκης της Γρανάδας στην Ελλάδα.** Διήμερο συμπόσιο που διοργανώθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ στις 19 & 20 Ιουνίου 2001.
- ✓ **Νέα πολυκεντρικότητα και χωρική ανάπτυξη. Οι αστικές περιοχές, οι μικρές και μεσαίες πόλεις και η ύπαιθρος. Προοπτικές, σχεδιασμός, διακυβέρνηση.** Διοργάνωση: ΥΠΕΧΩΔΕ, ΕΜΠ – Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Université de Paris X – Nanterre – Laboratoire de Géographie Urbaine, 2001.
- ✓ **Urban Planning and the Pulsar Effect: Coping with peaks, troughs and repeats in the demand cycle.** Διοργάνωση: ISOCARP (38th International Planning Congress), Αθήνα 21 – 26 Σεπτεμβρίου 2002.

- ✓ **Μετασχηματισμοί της ελληνικής πόλης. Σοσιαλιστική θεωρία, προοπτικές και καθημερινή πράξη.** Αίθουσα Τελετών Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ, Αθήνα, 9 – 11 Μαΐου 2003.
- ✓ **Έργα ανάπλασης.** Ημερίδα που διοργανώθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ στις 18 Φεβρουαρίου 2003, με θέμα τις αστικές αναπλάσεις στα πλαίσια της προετοιμασίας για τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων 2004.
- ✓ **Πολιτική αειφόρου ανάπτυξης των πόλεων στην Ελλάδα.** Συνέδριο που διοργανώθηκε από το ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας και το ΥΠΕΧΩΔΕ, στις 10 Σεπτεμβρίου 2004. Σκοπός του συνεδρίου ήταν η παρουσίαση και αξιολόγηση των πολιτικών και παρεμβάσεων για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης των πόλεων στην Ελλάδα. Επιδιώχθηκε να συζητηθεί το όλο πλέγμα παρεμβάσεων, με άξονα την παρουσίαση και αξιολόγηση των αστικών πιλοτικών σχεδίων που έχουν υλοποιηθεί (κυρίως πρωτοβουλία URBAN). Δόθηκε έμφαση στην αποτίμηση των θετικών επιπτώσεων όπως και των προβλημάτων εφαρμογής και στη διατύπωση προτάσεων βελτίωσης της περαιτέρω δραστηριοποίησης σε αυτό τον τομέα.
Συντονιστής συνεδρίου: Μ. Αγγελίδης. Οργανωτική Επιτροπή: Μ. Δαμανάκης, Β. Ιωάννου, Ε. Λαγγουράνη, Κ. Σαντιμπαντάκης, Κ. Σεργάος.

Η.3. Λοιπές παρουσιάσεις / συνεντεύξεις σε ΜΜΕ (ενδεικτικά)

- › Παρουσίαση / συνέντευξη ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΙΔ «Οργανισμός διοίκησης και διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης ‘Αντώνης Τρίτσης’» του 1ου Διεθνούς Συμποσίου Γλυπτικής με συμμετοχή έξι γλυπτών από τον ελληνικό και ευρωπαϊκό χώρο και αντικείμενο τη δημιουργία γλυπτών από ξύλο που προέρχεται από καμένους κορμούς δένδρων της Πάρνηθας / 2007, Πάρκο Τρίτση 15 έως 30 Ιουλίου 2010. Σκάϊ (δημοσιογράφοι: Κ. Χριστοφυλλίδου, Π. Ζαφειρόπουλος), 30.7.2010.
- › Παρουσίαση εργαστηρίου/σεμιναρίου για τη φυσική δόμηση και το cob στο πλαίσιο του προγράμματος «Free and Real: Φυσικές Καλλιέργειες, Bio-Κλιματική Αρχιτεκτονική και Φυσική Δόμηση για Νέους» και σε συνεργασία με το Cob.gr. Σκάϊ (δημοσιογράφοι: Κ. Χριστοφυλλίδου, Π. Ζαφειρόπουλος), 27.8.2010.
- › Παρουσίαση / συνέντευξη ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΙΔ «Οργανισμός διοίκησης και διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης ‘Αντώνης Τρίτσης’» της 17ης Πανελλαδικής Γιορτής Οικολογικής Γεωργίας και Χειροτεχνίας με τίτλο «Ένας άλλος κόσμος είναι εδώ», Πάρκο Τρίτση 30.9 – 3.10.2010. Σκάϊ (δημοσιογράφος Π. Ζαφειρόπουλος), 1.10.2010.
- › Συμμετοχή σε τηλεοπτική συζήτηση σχετικά με δράσεις για τον περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης σε προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000, με αφορμή σχέδιο νόμου με τίτλο «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις». Σκάϊ / «Πρώτη γραμμή» (δημοσιογράφοι Β. Λυριτζής, Δ. Οικονόμου), 20.1.2011
- › Συνέντευξη / παρουσίαση ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΙΔ «Οργανισμός διοίκησης και διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης ‘Αντώνης Τρίτσης’» στην τηλεοπτική εκπομπή / documentaire της ΕΤ1 Φωτόσφαιρα (δημοσιογράφος Χαρά Φράγκου), 26.3.2011.
- › Συνέντευξη ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΙΔΔ «Πράσινο Ταμείο» σε ραδιοφωνική εκπομπή του Σκάϊ, 31.10.2011.
- › Συνέντευξη ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΙΔΔ «Πράσινο Ταμείο» σε ραδιοφωνική εκπομπή του Nova ΣΠΟΡ FM 94.6 / «Ρόδα, τσάντα και κοπάνα» (δημοσιογράφος Δ. Μπαλής), 5.11.2011.
- › Συνέντευξη ως Πρόεδρος του ΔΣ του ΝΠΙΔΔ «Πράσινο Ταμείο» σε ραδιοφωνική εκπομπή του Nova ΣΠΟΡ FM 94.6 / «Ρόδα, τσάντα και κοπάνα» (δημοσιογράφος Δ. Μπαλής), 23.2.2013.

- › Ακρόαση από την «Επιτροπή Δημοσίων Επιχειρήσεων, Τραπεζών, Οργανισμών Κοινής Ωφελείας και Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης» της Βουλής, σύμφωνα με το άρθρο 49Α του κανονισμού της Βουλής για τη διατύπωση γνώμης σχετικά με το διορισμό μου στη θέση του ΝΠΔΔ με την επωνυμία «Πράσινο Ταμείο», 16.3.2011
- › Ενημέρωση της «Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος» της Βουλής σχετικά με τη λειτουργία του Πράσινου Ταμείου και τις δράσεις χρηματοδότηση έργων για το περιβάλλον, στο πλαίσιο συνεδρίασης με θέμα «Οικονομικά εργαλεία για το περιβάλλον», 21.11.2012
- › Ενημέρωση της «Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος» της Βουλής σχετικά με τις δράσεις του Πράσινου Ταμείου για την αντιμετώπιση του προβλήματος της λαθροϋλοτομίας, στο πλαίσιο συνεδρίασης με θέμα «Αντιμετώπιση της Παράνομης Υλοτομίας», 19.12.2012.
- › Συμμετοχή σε τηλεοπτική συζήτηση σχετικά με δράσεις για την περιβαλλοντική διαχείριση των ρεμάτων της Αττικής. Αναφορά στο διεθνές workshop αστικού σχεδιασμού που έγινε στην Mersin της Τουρκίας 1-9.11.2014 με συμμετοχή των Ecole Nationale Supérieure d'Architecture de Paris-La Villette, Mersin Üniversitesi Mimarlık Fakültesi και Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ. Star / LiveU (δημοσιογράφος Π. Τσαπανίδου), 10.11.2014.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΡΙΤΩΝ

Π.1. Γενικές κρίσεις καθηγητών

1. Α. Αραβαντινός, καθηγητής Πολεοδομίας του ΕΜΠ, συστατική επιστολή, Ιούλιος 1999

«Εγνώρισα τον κ. Κων. Σερράο ως φοιτητή της Αρχιτεκτονικής Σχολής του ΕΜΠ, όταν παρακολούθησε τα μαθήματα πολεοδομίας που δίδασκα και πραγματοποιούσε με απόλυτη επιτυχία τις σχετικές ασκήσεις. Ειδικότερα στα μαθήματα «Πολεοδομία ΙΙΙ» και «Πολεοδομία ΙV» του τέταρτου έτους σπουδών, στα οποία εργάσθηκε με την επίβλεψή μου, πήρε βαθμό 9 και 10 αντίστοιχα. Το 1998 ο κ. Σερράος εκπόνησε, ομοίως με την επίβλεψή μου, διπλωματική εργασία με θέμα «Αρχαία Κόρινθος: Μελέτη και ανάπλαση του οικισμού και των αρχαιολογικών χώρων» Η εργασία αυτή βαθμολογήθηκε ομόφωνα από την εξεταστική επιτροπή με τον βαθμό 10 (άριστα).

Ακόμα, ως σπουδαστής (1987), εργάσθηκε σε απογραφές στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος του τότε Τομέα «Πόλη και Κοινωνικές Πρακτικές» του ΕΜΠ, που αφορούσε την αναμόρφωση αστικών βιοτεχνικών περιοχών (μελέτη περίπτωσης: Περιστέρι - επιστημονική υπεύθυνη: καθηγήτρια κ. Ελίζα Παναγιωτάτου).

Αμέσως μετά την κτήση του διπλώματός του συνεργάσθηκε μαζί μου στη συγκέντρωση στοιχείων στα πλαίσια δύο ερευνητικών προγραμμάτων (1989). Το πρώτο αφορούσε την διερεύνηση ίδρυσης ενός νέου Πανεπιστημίου και Τεχνικών Σχολών στην περιφέρεια Πελοποννήσου. Η εργασία αυτή ανατέθηκε από τον Γεν. Γραμματέα της περιφέρειας Πελοποννήσου στο Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης της ΠΑΣΠΕ (επιστημονικός υπεύθυνος: Νικ. Κόνσολας). Το δεύτερο πρόγραμμα αφορούσε την πολεοδομική οργάνωση του Εμπορικού Τριγώνου της Αθήνας. Η έρευνα διεξήχθη στο Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών του ΕΜΠ με επιχορήγηση του Δήμου Αθηναίων.

Η εξασφάλιση υποτροφίας και θέσης στο μεταπτυχιακό κύκλο Πολεοδομίας (Städtebauliches Aufbaustudium) του Πανεπιστημίου του Μονάχου (1989-1990), του οποίου τότε προϊστάτο ο γνωστός καθηγητής G. Albers, επέτρεψε στον κ. Σερράο να εμβαθύνει με επιτυχία στις τεχνικές του πολεοδομικού σχεδιασμού και στις συνθετικές και κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις του.

Στη συνέχεια (1990), η επιλογή του από τον αείμνηστο αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη -τότε βραβευθέντα από το ίδρυμα F.V.S. του Αμβούργου με το βραβείο Gottfried von Herder- ως υποτρόφου του υπόψη ιδρύματος, έδωσε την ευκαιρία στον κ. Σερράο να ακολουθήσει ένα επόμενο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών με σύνταξη διδακτορικής διατριβής στη Σχολή Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου της Βιέννης (καθηγητής R. Wurzer). Η διατριβή του με τίτλο «Kommunalplanung in Griechenland und Österreich, gezeigt an den Beispielen Kozani und Krems - Ein Vergleich» (Δημοτικός

σχεδιασμός στην Ελλάδα και στην Αυστρία εμφανιζόμενος στα παραδείγματα Κοζάνης και Krems – Μία σύγκριση) βαθμολογήθηκε με τον βαθμό «Άριστα με έπαινο» (Mit Auszeichnung).

Από το 1994 ο κ. Σερράος συνεργάστηκε μαζί μου στο Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών (ΣΠΕ) στα παρακάτω ερευνητικά προγράμματα:

- Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου (ανέλαβε το συντονισμό της δεύτερης, τρίτης και τέταρτης φάσης του ερευνητικού προγράμματος και είναι ο συντάκτης πολλών ενοτήτων του) (ανάθεση: ΥΠΕΧΩΔΕ, 1995 – 1996).
- Πολεοδομική οργάνωση παρόδιων χρήσεων και σύνδεση με κυκλοφοριακές ρυθμίσεις στο Κύριο Οδικό Δίκτυο (υπήρξε συντονιστής του ερευνητικού προγράμματος και συντάκτης πολλών ενοτήτων του) (ανάθεση: ΥΠΕΧΩΔΕ, 1997 – 1998).
- Παρόδια πολεοδομική ανάπτυξη κατά μήκος αρτηριών σε εκτός σχεδίου περιοχές της ευρύτερης Αθήνας (ανάθεση: ΓΓΕΤ, 1997 – 1998).

Συνεργαστήκαμε επίσης σε ένα ακόμα ερευνητικό πρόγραμμα του Τομέα Μεταφορών και Συγκοινωνιακής Υποδομής του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ, με τίτλο «Πρόγραμμα εφαρμογών καταπολέμησης θορύβου σε τουριστικές περιοχές» (συνεχίζεται) (ανάθεση: ΥΠΕΧΩΔΕ, ΠΕΡΠΛΑ, επιστημονικός υπεύθυνος καθηγητής κ. Ι. Φραντζεσκάκης).

Είχα ακόμα ιδιωτικές επαγγελματικές συνεργασίες μαζί του, όπως μεταξύ άλλων και στις εξής εργασίες:

- Τεχνική έκθεση για την ανάδειξη της κλασικής Μαραθώνιας Διαδρομής (υπεύθυνος: καθηγητής κ. Α. Γιώτης), που συμπεριελήφθη στο φάκελο υποψηφιότητας της Αθήνας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.
- Προκαταρκτικό πρόγραμμα δράσης σε παρόδιες ζώνες βασικών οδικών αξόνων (σε εξέλιξη) (Ανάθεση: ΥΠΕΧΩΔΕ, εκπρόσωπος ομάδας μελέτης: Ι. Κοινηρός).

Ο κ. Σερράος διαθέτει ομοίως εκπαιδευτική εμπειρία. Ειδικότερα συνεργάστηκε μαζί μου στα παρακάτω:

- Διδασκαλία σε σεμινάρια του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης του ΕΜΠ και ειδικότερα στο επιδοτούμενο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Κεφάλαια Πολεοδομικού Σχεδιασμού» (1994), στο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο κύριο οδικό δίκτυο» του 10ου προγράμματος Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης (1998), και στο σεμινάριο με γενικό τίτλο «Πολεοδομική οργάνωση και κυκλοφορία στο κύριο οδικό δίκτυο. Χρήσεις γης και επιπτώσεις στα κέντρα» του 11ου προγράμματος Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης (1999).
- Συνδρομή στη διενέργεια ασκήσεων πολεοδομίας των σπουδαστών των Τμημάτων Αρχιτεκτόνων και Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ (1998-99).
- Διδασκαλία στον μεταπτυχιακό κύκλο σπουδών Πολεοδομίας και Χωροταξίας του Τμήματος Αρχιτεκτόνων. Ειδικότερα συμμετοχή στο μάθημα «Σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού και δυναμική των χωρικών δομών και των χρήσεων γης» (υπεύθυνος μαθήματος Μ. Αγγελίδης).

Όσον αφορά το συγγραφικό του έργο, ο κ. Σερράος συνέβαλε στη σύνταξη του συγγράμματός μου «Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου» (1997). Συγκεκριμένα έχει συντάξει το κεφάλαιο 11, το σχετικό με τις μελέτες που έχουν θεσπισθεί πρόσφατα στην Ελλά-

δα. Παράλληλα έχει συνεργασθεί στη σύνταξη του κεφαλαίου 15, που εξετάζει την οργανωμένη δόμηση, του κεφαλαίου 16, που αναφέρεται στις αναπλάσεις και του επίλογου (κεφ. 24), που σχετίζεται με νέες εξελίξεις. Ο ίδιος με συνέδραμε και σε εργασίες επιμέλειας της έκδοσης αυτής, καθώς και της αναθεώρησής της (1998).

Θεωρώ τον κ. Σερράο έναν των αρίστων και πολλά υποσχόμενων νέων συναδέλφων. Οι εκτεταμένες και επιτυχείς σπουδές του και οι αντίστοιχοι τίτλοι που του απονεμήθηκαν σε διάφορα πανεπιστήμια, το συγγραφικό του έργο και η εμπειρία του σε μελετητικά και ερευνητικά προγράμματα και μάλιστα για μερικά απ' αυτά από τη θέση του συντονιστού, είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικά. Παράλληλα η διδακτική του δραστηριότητα, παρά το ότι περιορίζεται στα τελευταία χρόνια λόγω του νεαρού της ηλικίας του, πιστοποιείται από τον υπογράφο, αλλά και από τους έχοντες παρακολουθήσει διαλέξεις του, ότι είναι απολύτως επιτυχής. Οι γνώσεις τις οποίες διαθέτει, αλλά και η μεθοδικότητα που ακολουθεί για να τις επανξήσει, συνεπικουρούμενες από την κριτική σκέψη, την οξυδέρκεια, την επιμονή και αντοχή για επιστημονική εργασία που τον χαρακτηρίζουν, μαζί με την σεμνότητα και το άριστο ήθος του, συγκροτούν μια σπάνια περίπτωση επιστήμονα ιδιαίτερα υψηλών απαιτήσεων».

2. X. Μπούρας, καθηγητής Ιστορίας Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ, απόσπασμα συστατικής επιστολής, Σεπτέμβριος 1989

«... Mr. Serraios was for three years a student of mine in the National Technical University of Athens (Polytechnion) and therefore I can assure you that he was one of the best students of his class, distinguished for his excellent character and his intention for hard work. His research work on shelters over archaeological remains was a very good one. ...»

«... Ο κύριος Σερράος ήταν σπουδαστής μου για τρία χρόνια στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και επομένως μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι ήταν ένας από τους καλύτερους σπουδαστές της τάξης του, διακρινόμενος για τον εξαιρετικό του χαρακτήρα και την αφοσίωσή του στη σκληρή δουλειά. Η ερευνητική του εργασία σχετικά με οικισμούς πάνω από αρχαιολογικά ευρήματα ήταν πολύ καλή. ...»

3. R. Wurzer, ομ. καθηγητής Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου της Βιέννης, συστατική επιστολή, Φεβρουάριος 1994

«Herr Dipl.-Ing. Konstantin Serraios hat vom November 1990 bis November 1993 sein Doktoratsstudium an der Technischen Universität Wien, Fakultät für Raumplanung und Architektur, im Rahmen des L.B.-Instituts zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung, durchgeführt.

Seine Dissertation „Kommunalplanung in Griechenland und Österreich“ und sein Rigorosum wurden mit „sehr gut“ bewertet. Die Promotion zum „Doktor der technischen Wissenschaften“ erfolgte am 18.12.1993. Der Literas – Universitätsverlag und das o.a. L.B.-Institut werden die Veröffentlichung der Dissertation durchführen.

Neben dem Doktoratstudium hat Herr Serraios für das L.B.-Institut wichtige Forschungsvorhaben abgeschlossen. Sie betrafen u.a. die Neuordnung der Institutsbibliothek, die Erfassung raumwirksamer wichtiger Veröffentlichungen, Planungen und Projekte der Bundesländer und des Bundes, sowie die Dokumentation wichtiger städtebaulicher Beiträge in der Allgemeinen Bauzeitung, der Deutschen Bauzeitung und der Wiener Bauindustrie – Zeitung jeweils bis 1918.

Herr Dipl.-Ing. Dr.techn Konstantin Serraios hat sich durch besondere Fachkenntnisse, Ernsthaftigkeit, Fleiß und Kollegialität ausgezeichnet und allgemeine Wertschätzung erworben. Wir bedauern sein Ausscheiden aus unserem Institut. »

«Ο διπλωματούχος μηχανικός Κωνσταντίνος Σερράος διεξήγαγε τις διδακτορικές του σπουδές στο Πολυτεχνείο της Βιέννης, Τμήμα Πολεοδομίας και Αρχιτεκτονικής, στα πλαίσια του L.B. Ινστιτούτου έρευνας των μεθόδων και επιπτώσεων της πολεοδομίας, από τον Νοέμβριο 1990 έως τον Νοέμβριο 1993.

Η διατριβή του „Δημοτικός σχεδιασμός στην Ελλάδα και στην Αυστρία“ και η διδακτορικές του εξετάσεις αξιολογήθηκαν με „άριστα“. Η αναγόρευση σε „Διδάκτορα των Τεχνικών Επιστημών“ έγινε στις 18.12.1993. Οι πανεπιστημιακές εκδόσεις Literas και το παραπάνω L.B. Ινστιτούτο θα προχωρήσουν στη δημοσίευση της διατριβής του.

Παράλληλα με τις διδακτορικές σπουδές, ο κος Σερράος ολοκλήρωσε και σημαντικές ερευνητικές εργασίες για το L.B. Ινστιτούτο. Αυτές σχετιζόνταν με την αναδιοργάνωση της βιβλιοθήκης του Ινστιτούτου, την αποδελτίωση πολεοδομικά κρίσιμων δημοσιεύσεων, σχεδιασμών και μελετών των ομόσπονδων κρατών και της ομοσπονδίας, καθώς επίσης και την τεκμηρίωση σημαντικών πολεοδομικών άρθρων από τα περιοδικά Allgemeine Bauzeitung, Deutsche Bauzeitung και Wiener Bauindustrie – Zeitung έως το 1918.

Ο κος Διπλ. μηχανικός, Δρ. Κωνσταντίνος Σερράος διακρίθηκε για τις εξαιρετικές τεχνικές του γνώσεις, την σοβαρότητα, την εργατικότητα και την συναδελφικότητά του και κέρδισε την γενική εκτίμηση. Λυπούμαστε για την αποχώρησή του από το Ινστιτούτο μας!».

4. F. Stracke, καθηγητής Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου του Μονάχου, συστατική επιστολή, Ιούλιος 2000.

«Herr Konstantinos Serraios ist mir als hochbegabter und überdurchschnittlich erfolgreicher ehemaliger Student des Städtebaulichen Aufbaustudiums der Technischen Universität München (SAS) an meinem Lehrstuhl sehr gut bekannt.

Ich empfehle Herrn Serraios ohne Einschränkung und nachdrücklich für die von Ihnen ausgeschriebene Dozentenstelle für das Lehrgebiet Städtebau. Meine Empfehlung begründe ich wie folgt:

Ich sehe in Herrn Serraios nach seiner ausgezeichneten Dissertation bei meinem Kollegen Wurzer an der TU Wien einen vielseitig interessierten, begabten Architekten und Stadtplaner, der über eine kom-

plexe Berufsausbildung und –Erfahrung verfügt und der sich insbesondere der städtebaulichen Qualität in seiner Arbeit verpflichtet fühlt.

Seine menschlichen Eigenschaften schätze ich sehr hoch ein und billige ihm Ernsthaftigkeit und Glaubwürdigkeit zu. In seinen Äußerungen sehr zurückhaltend vermag er in seiner Argumentation nachhaltig zu überzeugen. In der Zusammenarbeit mit Kollegen hört er zu und motiviert durch ausgewogene Urteilsfähigkeit.

In den von mir geleiteten Colloquien, Seminaren und Diskussionen konnte ich mich davon überzeugen, dass Herr Serraos bereits damals alle Voraussetzungen dafür besaß, eine Dozentenstelle erfolgreich auszufüllen. Er verfügt heute über präsent fundiertes Fachwissen, gute Rhetorik, klare Argumentation und das notwendige Maß an Geduld, Disziplin und Motivation, deren es zu einer fruchtbaren Arbeit mit Studenten bedarf.

Das alles macht ihn mit Sicherheit zu einem wertvollen Kollegen und Mitglied Ihres Lehrkörpers.»

«Ο κύριος Κωνσταντίνος Σερράος μου είναι πολύ γνωστός ως ένας ικανότατος και ιδιαίτερα επιτυχημένος παλαιός σπουδαστής του μεταπτυχιακού προγράμματος πολεοδομίας του Πολυτεχνείου του Μονάχου, που διοργανώνεται από την έδρα μου.

Συνιστώ τον κύριο Σερράο ανεπιφύλακτα και ιδιαίτερα για την προκηρυσσόμενη από εσάς θέση Λέκτορα στο γνωστικό αντικείμενο της πολεοδομίας. Την σύστασή μου θεμελιώνω ως ακολούθως:

Μετά την εξαιρετική διδακτορική του διατριβή στον συνάδελφό μου Wurzer στο Πολυτεχνείο της Βιέννης, διαβλέπω στον κύριο Σερράο έναν ικανό αρχιτέκτονα και πολεοδόμο με πολύπλευρα ενδιαφέροντα, ο οποίος διαθέτει σύνθετη επαγγελματική εκπαίδευση και εμπειρία και ο οποίος προπαντός διακατέχεται από αίσθημα ευθύνης για την πολεοδομική ποιότητα στην εργασία του.

Εκτιμώ επίσης ιδιαίτερα τις προσωπικές του ικανότητες και του αποδίδω σοβαρότητα και αξιοπιστία. Πολύ επιφυλακτικός στις εκφράσεις του, δύναται διαρκώς να πείθει με την επιχειρηματολογία του. Στην συνεργασία με συναδέλφους ακούει με προσοχή και αιτιολογεί τις απόψεις του μέσω εξισορροπημένης κριτικής ικανότητας.

Κατά τα σεμινάρια και στις συζητήσεις που έγιναν υπό τον συντονισμό μου είχα την δυνατότητα να πεισθώ, ότι ο κύριος Σερράος διέθετε ήδη από τότε όλες τις προϋποθέσεις για να καταλάβει με επιτυχία μιας θέσης Λέκτορα. Σήμερα διαθέτει αποδεδειγμένες επιστημονικές γνώσεις, καλή ρητορική ικανότητα, διαυγή επιχειρηματολογία και την απαιτούμενη υπομονή, πειθαρχία και δυνατότητα αιτιολόγησης, προσόντα που είναι αναγκαία για μια γόνιμη εργασία με σπουδαστές.

Όλα αυτά τον καθιστούν με βεβαιότητα ένα πολύτιμο συνάδελφο και μέλος του διδακτικού σας σώματος.»

Π.2. Κρίση της διδακτορικής διατριβής¹ «**Kommunalplanung in Griechenland und Österreich**»

1. **Rudolf Wurzer**, ομ. καθηγητής Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου της Βιέννης, επιβλέπων της διδακτορικής μου διατριβής και 1^{ος} αξιολογητής.

«**1. Zielsetzungen des Dissertanten.** Als Stipendiat der Stiftung F. V. S. zu Hamburg und des Bundesministeriums für Wissenschaft und Forschung, Wien, hat sich Dipl. Ing. Konstantin Serrao für einen Vergleich der Raumplanungssysteme Griechenlands und Österreichs, mit dem Schwerpunkt der kommunalen Raumplanung, entschieden. Als Fallbeispiele wählte er die Mittelstädte Kozani in Griechenland und Krems in Österreich, da sie eine große Umlandbedeutung besitzen und über rechtswirksame Raumpläne verfügen. Ein solcher Vergleich ist bisher noch nicht durchgeführt worden. Deshalb hat das L.B. Institut zur Erforschung der Methoden und Auswirkungen der Raumplanung eine entsprechende Hilfestellung geleistet.

2. Inhalt der Dissertation. Die Dissertation ist in fünf Kapitel gegliedert. Das erste Kapitel vergleicht die natürlichen Gegebenheiten, die wirtschaftliche Entwicklung und die Umweltprobleme in beiden Städten. Im zweiten Kapitel erfolgt ein fundierter Vergleich der Aufgaben, Organisation und Rechtsgrundlagen der Raumplanung und Raumordnung, der offensichtlich ein langwieriges Quellen- und Grundlagenstudium erforderte. Die räumliche Entwicklung der Städte Kozani und Krems wird im dritten Kapitel einprägsam dargelegt. Umfassend und aufschlußreich ist der Bericht über ausgewählte überörtliche Planungen und raumwirksame kommunale Planungen im vierten Kapitel, das den Schwerpunkt der Dissertation bildet.

Sowohl die Grundlagenbeschaffung - die mehrere Besuche und ausführliche Gespräche in Kozani und Athen erforderten - als auch die kartografische Darstellung, waren zeitaufwendig und kostenintensiv. Sie waren jedoch unerlässlich für einen **vollständigen** Überblick und eine genaue Beurteilung der Lösungsvorschläge und Planungen. Sehr aufschlußreich sind weiters die Organigramme, die einen direkten Vergleich des Ablaufes der Erstellung kommunaler Raumpläne ermöglichen. Die ausgewählten Beispiele realisierter Planungen in Kozani und Krems erhellen die Rahmenbedingungen, unter denen, Planung zur gestalteten Wirklichkeit wird.

Wichtige Schlußfolgerungen werden im fünften Kapitel dargeboten. Denn die Organigramme über die Methoden der Kommunalplanung in Griechenland und in Österreich - unter Hervorhebung gesetzlicher Vorgaben - sind von großem Informationswert und ermöglichen einen genauen Vergleich. Dadurch wurde die in einem Staat mit straffer Zentralisierung der Raumplanung, aber noch entwicklungsbedürftiger Planungspraxis auf kommunaler und regionaler Ebene, ebenso deutlich sichtbar, wie die Auswirkungen einer fehlenden Raumplanungskompetenz auf Bundesebene bei rechtlich und methodisch perfekt ausgebildeter kommunaler Planung.

1. Πρβλ. Κεφ. Β.1, σημείο 3.

Die Hinweise für eine effektivere Kommunalplanung in Griechenland und Österreich sind konkret und ausgewogen. Auch der generelle Vergleich der Raumplanerausbildung in Griechenland und Österreich ist aufschlußreich.

*Umfassend und penibel ist das Abkürzungs-, Abbildungs-, Literatur- und Interviewverzeichnis. Eine genaue Durchsicht des Literaturverzeichnisses betreffend Österreich und Krems läßt die **nahezu vollständige Erfassung** aller erreichbarer Quellen und Grundlagen erkennen.*

3. Bewertung des Inhalts. *Das Ziel der Dissertation, einen Vergleich der Raumplanungssysteme Griechenlands und Österreichs aufgrund der kommunalen Planungen von zwei Mittelstädten (Kozani, Krems), wurde n. E. des Gutachters beispielhaft erreicht. Diese Auffassung vertritt auch Prof. Dr. Aravantinos (N. Univ. Athen), der den Griechenland betreffenden Teil der Dissertation in dankenswerter Weise mitbetreut hat. Durch die Erfassung, Zuordnung und Auswertung verstreuter und nicht publizierter Unterlagen, bietet die vorliegende Dissertation eine wertvolle Hilfe für die Planungspraxis und einen Anreiz für eine noch weitergehende wissenschaftliche Befassung mit den Planungsmethoden in Griechenland und Österreich.*

Beachtenswert ist auch, daß Deutsch nicht die Muttersprache von Dipl.Ing. Konstantin Serraios ist, und daß er aus eigenem Entschluß zwei Jahre harter Arbeit - trotz beschränkter materieller Gegebenheiten - für die vorliegende Dissertation aufgewendet hat. Vor allem die letzten Monate haben gezeigt, daß er nahezu unbegrenzt belastbar ist.

*Wie groß das wissenschaftliche Engagement von Dipl. Ing Serraios ist, beweist seine Übersetzung des Hauptwerkes von Camillo Sitte „Der Städte-Bau nach seinen künstlerischen Grundsätzen“ in die griechische Sprache **ohne materielle Gegenleistung**. Die Veröffentlichung durch die Nationale Universität Athen ist Beweis für die Qualität seiner Übersetzung.*

Auf Grund dieser Ausführungen bewerte ich die Dissertation „Kommunalplanung in Griechenland und Österreich“ von Dipl.Ing. Konstantin Serraios mit der Note „sehr gut“. Eine Veröffentlichung der Dissertation wird vom Gutachter dringend empfohlen.».

1. Στόχοι του υποψήφιου διδάκτορα. Ως υπότροφος του ιδρύματος F.V.S. – Αμβούργο και του ομοσπονδιακού Υπουργείου Έρευνας και Επιστημών - Βιέννη, αποφάσισε ο Διπλ. Μηχανικός Κωνσταντίνος Σερράος να προχωρήσει σε μια σύγκριση των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού της Ελλάδας και της Αυστρίας, με επίκεντρο τον δημοτικό πολεοδομικό σχεδιασμό. Ως μελέτες περίπτωσης επέλεξε τις μέσες πόλεις Κοζάνη στην Ελλάδα και Krems στην Αυστρία, διότι και οι δύο κατέχουν μεγάλη περιφερειακή σημασία και διαθέτουν εγκεκριμένα πολεοδομικά σχέδια. Μια τέτοια σύγκριση δεν έχει ξαναγίνει έως τώρα. Γι αυτό και το ινστιτούτο Ludwig Boltzmann, που ερευνά μεθόδους και επιπτώσεις της πολεοδομίας, προσέφερε σχετική βοήθεια.

2. Περιεχόμενο της διδακτορικής διατριβής. Η διδακτορική διατριβή χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο συγκρίνει τα φυσικά χαρακτηριστικά, την πληθυσμιακή δομή, την οικονομική εξέλιξη και τα περιβαλλοντικά προβλήματα στις δύο πόλεις. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια θεμελιωμένη σύγκριση των στόχων, της οργάνωσης και του

θεσμικού πλαισίου της πολεοδομίας και χωροταξίας, η οποία ολοφάνερα απαίτησε μια μακροχρόνια μελέτη πηγών και δεδομένων. Η χωρική εξέλιξη των πόλεων Κοζάνης και Krems παρουσιάζεται χαρακτηριστικά στο τρίτο κεφάλαιο. Περιεκτική και διαφωτιστική είναι η αναφορά σε επιλεγμένους υπερτοπικούς σχεδιασμούς και σε χωρικής σημασίας δημοτικούς σχεδιασμούς στο τέταρτο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί και επίκεντρο της διατριβής.

Τόσο η συγκέντρωση του απαραίτητου υλικού – η οποία απαίτησε πολυάριθμες επισκέψεις και διεξοδικές συζητήσεις στην Κοζάνη και στην Αθήνα – όσο και οι χαρτογραφικές παραστάσεις ήταν χρονοβόρες και πολυέξοδες. Ήταν όμως απαραίτητες για να επιτευχθεί μια **πλήρης** εικόνα και μια ακριβής αξιολόγηση των προτεινομένων λύσεων και σχεδιασμών. Ιδιαίτερα διαφωτιστικά είναι επιπλέον τα οργανογράμματα, τα οποία κάνουν δυνατή μια απευθείας σύγκριση της διαδικασίας σύνταξης δημοτικών – πολεοδομικών σχεδίων. Τα επιλεγμένα παραδείγματα υλοποιημένων σχεδιασμών στην Κοζάνη και στην Krems φωτίζουν τους όρους, κάτω από τους οποίους διαμορφώνεται η υλοποιημένη πραγματικότητα.

Σημαντικά συμπεράσματα προσφέρονται στο πέμπτο κεφάλαιο. Διότι τα οργανογράμματα σχετικά με τις μεθόδους του δημοτικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και στην Αυστρία – με έμφαση και στα θεσμικά δεδομένα – έχουν μεγάλη πληροφοριακή αξία και κάνουν δυνατή μια ακριβή σύγκριση. Μέσω αυτών, η ανάγκη εξέλιξης της πρακτικής του σχεδιασμού σε μια χώρα με αυστηρή κεντρικότητα στον χωρικό σχεδιασμό δημοτικού και περιφερειακού επιπέδου, γίνεται το ίδιο ξεκάθαρα ορατή, όσο και οι επιπτώσεις της έλλειψης της αρμοδιότητας χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού στο ομοσπονδιακό επίπεδο, σε μια χώρα με έναν θεσμικά και μεθοδολογικά τέλεια διαμορφωμένο δημοτικό σχεδιασμό.

Οι **υποδείξεις** για έναν αποδοτικότερο δημοτικό σχεδιασμό στην Ελλάδα και στην Αυστρία είναι ορθές και εξισορροπημένες. Ομοίως και η γενική σύγκριση της εκπαίδευσης των πολεοδόμων στην Ελλάδα και στην Αυστρία είναι διαφωτιστική.

Περιεκτικοί και ακριβείς είναι οι κατάλογοι συντομογραφιών, εικόνων βιβλιογραφίας και συνεντεύξεων. Μια ακριβέστερη εξέταση του βιβλιογραφικού καταλόγου, σχετικά με την Αυστρία και την Krems, αποδεικνύει την **εξέταση σχεδόν όλων** των διαθέσιμων πηγών και δεδομένων.

3. Αξιολόγηση του περιεχομένου. Ο στόχος της διατριβής, η σύγκριση των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού της Ελλάδας και της Αυστρίας, με βάση τον δημοτικό – πολεοδομικό σχεδιασμό σε δύο μέσες πόλεις (Κοζάνη, Krems) επιτεύχθηκε κατά τη γνώμη του κριτού υποδειγματικά. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται και από τον καθηγητή Α. Αραβαντινό, ο οποίος συμπαρακολούθησε το τμήμα της διατριβής που αφορούσε την Ελλάδα. Μέσω της καταγραφής, κατάταξης και αξιολόγησης διασκορπισμένων και μη δημοσιευμένων δεδομένων, προσφέρει η παρούσα διδακτορική διατριβή μια πολύτιμη βοήθεια για την πρακτική του σχεδιασμού και μια παρότρυνση για μια περαιτέρω επιστημονική ενασχόληση με τις μεθόδους σχεδιασμού στην Ελλάδα και στην Αυστρία.

Αξιοπρόσεκτο είναι επίσης, ότι τα γερμανικά δεν είναι μητρική γλώσσα του Διπλ. Μηχανικού Κωνσταντίνου Σεργάου και ότι αυτός – παρά τις όποιες δυσκολίες – αφιέρωσε δύο

χρόνια σκληρής δουλειάς για την παρούσα διατριβή. Προπάντων οι τελευταίοι μήνες κατέδειξαν ότι δύναται να αντέξει σχεδόν απεριόριστες φορτίσεις.

Πόσο μεγάλη είναι η επιστημονική ευαισθησία του Διπλ. Μηχανικού Σεργιάου, αποδεικνύει και η μετάφραση του κύριου έργου του Camillo Sitte “Der Städte-Bau nach seinen künstlerischen Grundsätzen” στην ελληνική γλώσσα **δίχως οικονομική αποζημίωση**. Η δημοσίευση από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο είναι απόδειξη για την ποιότητα της μετάφρασής του.

Με βάση τα παραπάνω αξιολογώ την διδακτορική εργασία «Kommunalplanung in Griechenland und Österreich» του Διπλ. Μηχανικού Κωνσταντίνου Σεργιάου με τον βαθμό «άριστα».

Ο κριτής συνιστά θερμά τη δημοσίευση της διατριβής.»

2. Klaus Semsroth, καθηγητής Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου της Βιέννης, 2^{ος} αξιολογητής της διδακτορικής μου διατριβής. Απόσπασμα αξιολόγησης.

«... **Zusammenfassung:** Dem Verfasser der vorliegenden Arbeit ist es gelungen, das selbst gesetzte Ziel seiner Dissertation zu erreichen. Der Text der Dissertation ist sprachlich einwandfrei und flüssig zu lesen. Die systematische und methodische Arbeitsweise verdient Anerkennung, ebenso der große Fleiß, mit dem die Dissertation erarbeitet wurde. Der Text ist ausreichend mit Anmerkungen versehen, bzw. werden zahlreichen Interviews und Feststellungen zielführend in die Ausführungen eingebaut. ... Herr Dipl.-Ing Konstantin Serraios hat mit der vorliegenden Dissertation den Nachweis gebracht, daß er zur selbständigen wissenschaftlichen Arbeit befähigt ist. ...»

«... **Σύνοψη:** Ο συγγραφέας της παρούσης εργασίας κατόρθωσε να πετύχει τον στόχο της διατριβής του. Το κείμενο της διατριβής είναι γλωσσικά άψογο και ρέει κατά την ανάγνωση. Άξιος επαίνου είναι ο συστηματικός και μεθοδικός τρόπος εργασίας, ομοίως και η μεγάλη εργατικότητα, με την οποία συνετάγη η διατριβή. Το κείμενο συνοδεύεται επαρκώς από παραπομπές, καθώς επίσης και από συνεντεύξεις και διαπιστώσεις, οι οποίες είναι ενσωματωμένες σ' αυτό. ... Ο κύριος Διπλ. Μηχανικός Κωνσταντίνος Σεργιάος απέδειξε με την παρούσα διατριβή, ότι είναι ικανός για αυτόνομη επιστημονική εργασία. ...»

Π.3. Κρίσεις σχετικά με τη μετάφρασή του βιβλίου του Camillo Sitte «Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen»²

1. Klaus Semsroth, καθηγητής Πολεοδομίας στο Πολυτεχνείο της Βιέννης, Ιούνιος 1993, απόσπασμα επιστολής.

«Das Institut für Städtebau, Raumplanung und Raumordnung dankt Ihnen für Ihren großen Einsatz bei der Übersetzung des Hauptwerkes von Camillo Sitte in die griechische Sprache. Damit haben Sie einen ganz wesentlichen Beitrag des so wichtigen Gedankengutes über die Gestaltung unserer Städte geleistet. ...».

«Το Ινστιτούτο Πολεοδομίας και Χωροταξίας (του Πολυτεχνείου της Βιέννης) σας ευχαριστεί για τη σημαντική συμβολή σας στη μετάφραση του κύριου έργου του Camillo Sitte στην ελληνική γλώσσα. Με αυτόν τον τρόπο επιτύχατε μια ιδιαίτερα σημαντική συμβολή στη διάδοση των ιδεών σχετικά με την διαμόρφωση των πόλεων μας. ...».

2. Egon Matzner, καθηγητής Πολεοδομίας στο Πολυτεχνείο της Βιέννης, Πρόεδρος του τμήματος Πολεοδομίας και Αρχιτεκτονικής, Αύγουστος 1993, επιστολή.

«Für das Buch mit der Übersetzung von Camillo Sittes Hauptwerk in die griechische Sprache möchte ich mich nochmals bedanken. Sie haben damit einen sehr wichtigen Beitrag zur Verbreitung von Sittes Vorstellungen über den modernen Städtebau geleistet und so sein Werk insbesondere griechischen Kolleginnen und Kollegen zugänglich gemacht.

Daß Sie diese verantwortungsvolle und umfassende Arbeit –von der Übersetzung bis zur Veröffentlichung- ohne Entgelt und neben der Bearbeitung der Dissertation geleistet haben, ist besonders zu würdigen. Deshalb möchte ich Ihnen auch namens der Fakultät für Raumplanung und Architektur unserer Universität sehr herzlich für diese besondere wissenschaftliche Leistung danken und Ihnen für den Abschluß Ihres Doktoratsstudiums an unserer Fakultät viel Erfolg wünschen».

«Για άλλη μια φορά επιθυμώ να σας ευχαριστήσω για το βιβλίο με τη μετάφραση του κύριου έργου του Camillo Sitte στην ελληνική γλώσσα. Επιτύχατε έτσι μια πολύ σημαντική συμβολή στη διάδοση των απόψεων του Sitte γύρω από τη σύγχρονη πολεοδομία και προπαντός κάνατε το έργο του προσιτό σε έλληνες συναδέλφους.

Το ότι προσφέρατε αυτή την πλήρη υπευθυνότητας και περιεκτική εργασία -από τη μετάφραση έως και τη δημοσίευση- χωρίς αμοιβή και παράλληλα με την επεξεργασία της διδακτορικής σας διατριβής είναι αξιόπαινο. Για αυτό επιθυμώ και εκ μέρους του Τμήματος

2. Πρβλ. κεφ. Δ.3. σημείο 1.

Πολεοδομίας και Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου μας να σας ευχαριστήσω θερμά για αυτό το ιδιαίτερης επιστημονικής σημασίας εγχείρημά σας και να σας ευχηθώ καλή επιτυχία για την ολοκλήρωση της διδακτορικής σας διατριβής στη σχολή μας».

3. Gerd Albers, ομ. καθηγητής Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου του Μονάχου, Μάιος 1993, απόσπασμα επιστολής.

«... Ich finde es höchst verdienstvoll, daß Sie sich dieser gewiß nicht einfachen Übersetzungsaufgabe angenommen haben, denn die Diktion des 19. Jahrhunderts war doch in vieler Hinsicht anders als unsere heutige. Mit Freude habe ich auch bemerkt, daß außer Herrn Wurzer auch der mir seit langem wohlbekannte Athener Kollege Aravantinos zur Einführung beigetragen hat. ...».

«... Θεωρώ ιδιαίτερα αξιέπαινο, ότι αναλάβατε αυτό το, σίγουρα όχι εύκολο, μεταφραστικό έργο, διότι το συγγραφικό ύφος του 19^{ου} αιώνα ήταν, από πολλές απόψεις, διαφορετικό απ' ό τι το δικό μας σημερινό. Διαπίστωσα επίσης με χαρά, ότι εκτός από τον κύριο Wurzer το βιβλίο προλογίζεται και από τον από μακρού γνωστό μου αθηναίο συνάδελφο Αραβαντινό...».

4. Rudolf Hillebrecht, ομ. καθηγητής Πολεοδομίας του Πολυτεχνείου του Ανοβέρου, Ιούνιος 1993, απόσπασμα επιστολής.

«... Ich bin aber überzeugt, daß die Geleitworte der drei Herren die Gewähr dafür leisten, daß es sich bei Ihrer Übersetzung des Werkes wirklich um eine ganz vorzügliche Arbeit und eine großartige Leistung handelt. Sie ist sehr verdienstvoll und findet meine uneingeschränkte Anerkennung. Ich beglückwünsche Sie gern und wünsche Ihnen auch, daß diese Publikation in Griechenland alle Aufmerksamkeit finden möge! ...».

«... Είμαι όμως πεπεισμένος, ότι τα εισαγωγικά σημειώματα των τριών κυριών (Δ. Ζήβα, R. Wurzer και Α. Αραβαντινού) παρέχουν την εγγύηση, ότι όσον αφορά τη μετάφρασή σας του έργου, πρόκειται για μια πραγματικά εξαιρετική εργασία και ένα σπουδαίο επίτευγμα. Είναι ιδιαίτερα αξιέπαινη και βρίσκει την απεριόριστη αναγνώρισή μου. Σας συγχαίρω ιδιαίτερα και εύχομαι, στην Ελλάδα, η δημοσίευση αυτή να τύχει ιδιαίτερης προσοχής. ...».

5. Thomas Sieverts, καθηγητής Πολεοδομίας στο Πολυτεχνείο του Darmstadt, Μάιος 1993, επιστολή.

«Vielen Dank für die griechische Übersetzung von Camillo Sittes Klassiker! Sowohl mein Schul-Altgriechisch wie auch mein radebrechendes Neugriechisch reichen natürlich nicht aus, um Ihre Leistung würdigen zu können, aber ich finde es großartig, daß Sie auf diese Weise einen Beitrag zur europäischen, kulturellen Verständigung geleistet haben!».

«Σας ευχαριστώ για την ελληνική μετάφραση του κλασσικού έργου του Camillo Sitte. Τόσο τα σχολικά αρχαία ελληνικά μου, όσο και τα σπασμένα νεοελληνικά μου δεν επαρκούν φυσικά για να μπορώ να αξιολογήσω το έργο σας, όμως βρίσκω ότι είναι σπουδαίο, ότι με αυτόν τον τρόπο προσφέρατε μια συμβολή σε μια ευρωπαϊκή πολιτιστική συνεννόηση».

6. Dr. Alfred Toepfer, ομ. καθηγητής, ιδρυτής του F.V.S. – Stiftung και δωρητής των βραβείων Herder, Μάιος 1993, απόσπασμα επιστολής.

«... Ihre Ausführungen waren mir sehr interessant. Durch Ihre Übersetzung des obigen Werkes in die griechische Sprache und seine Veröffentlichung wird das Hauptwerk von Camillo Sitte nunmehr auch in Griechenland bekannt werden. Ich danke Ihnen nochmals für Ihre Mitteilungen, die meine volle Zustimmung finden ...».

«... Οι επεξηγήσεις σας ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες για μένα. Μέσω της μετάφρασής σας του παραπάνω έργου στην ελληνική γλώσσα και της δημοσίευσής του θα γίνει πλέον γνωστό το έργο του Camillo Sitte και στην Ελλάδα. Σας ευχαριστώ για άλλη μια φορά για τις πληροφορίες σας, οι οποίες με βρίσκουν απόλυτα σύμφωνο ...».

7. Christiane Crasemann Collins, καθηγήτρια, μελετήτρια και μεταφράστρια του έργου του Camillo Sitte στα Αγγλικά, Ιούνιος 1993, απόσπασμα επιστολής.

«... Ihr freundlicher Brief und auch die Buchsendung erreichten mich mit einiger Verspätung Ich danke Ihnen sehr für Ihre Aufmerksamkeit. ... Ich gratuliere Ihnen zu Ihrer Arbeit, die einen würdigen Platz in meiner Camillo Sitte Reihe finden wird. ...».

«... Το φιλικό σας γράμμα και η αποστολή του βιβλίου έφθασαν με κάποια καθυστέρηση Σας ευχαριστώ για την προθυμία σας. ... Σας συγχαίρω για την εργασία σας, η οποία θα βρει τη θέση που της αξίζει στη σειρά των βιβλίων μου για τον Camillo Sitte. ...».

8. Guido Zucconi, καθηγητής Ιστορίας Αρχιτεκτονικής στο Πανεπιστήμιο της Βενετίας, Μάιος 1993, επιστολή.

«I have been really happy to receive the last-born one among the Sitte' daughters, that is the neo-greek version of "Der Städtebau". My greek colleague Heleni Porfyriou explained in detail how careful looks the translation. I wish I have chances to meet you and the greek group of Sittesque scholars. In the meanwhile, best regards.»

«Είμαι ευτυχής που έλαβα το τελευταίο από τα παιδιά του Sitte, το οποίο είναι η νεοελληνική έκδοση του "Der Städtebau". Η συνάδελφός μου Ελένη Πορφυρίου μου εξήγησε λεπτομερώς πόσο προσεκτική είναι η μετάφραση. Ελπίζω να έχω ευκαιρίες να συναντήσω εσάς και την ελληνική ομάδα των μελετητών του Sitte. Στο μεταξύ σας στέλνω πολλούς χαιρετισμούς».

9. Françoise Choay, καθηγήτρια Πολεοδομίας του Πανεπιστημίου Paris VIII, Μάιος 1993, απόσπασμα επιστολής.

«I have received the copy of your translation. It is a beautiful book and I congratulate you for realising this work, especially knowing how difficult a task it is, to convey the subtlety of Sitte's approach and thinking. ...».

«Έλαβα το αντίτυπο της μετάφρασής σας. Πρόκειται για ένα ωραίο βιβλίο και σας συγχαίρω για την πραγματοποίηση αυτής της δουλειάς, ειδικότερα γνωρίζοντας πόσο δύσκολο εγχείρημα είναι, να αποδοθεί η λεπτότητα της προσέγγισης και των ιδεών του Sitte. ...».

10. Παναγιώτης Α. Τσουνής, Πρέσβης της Ελλάδος στην Αυστρία, Μάιος 1993, επιστολή.

«Θα ήθελα κατ' αρχάς να σας ευχαριστήσω για τα δύο αντίτυπα του βιβλίου του Camillo Sitte "Η πολεοδομία σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές της αρχές" το οποίο μου αποστείλατε. Πρόκειται ασφαλώς για σημαντικό έργο, το οποίο αν και γραμμένο σε παρωχημένη εποχή, είναι ωστόσο επίκαιρο και κυρίως για τη χώρα μας.

Η προσέγγιση της πολεοδομίας όπως γίνεται μέσω του βιβλίου αυτού, νομίζω ότι αναδεικνύει το ρόλο του αστικού χώρου στις σχέσεις των πολιτών και στην ίδια τους τη ζωή.

Θα ήθελα ακόμη να σας συγχαρώ για την ποιότητα της μεταφράσεως του έργου του Sitte. Η εκφραστική απλότητα και καλλιπέεια που διακρίνει το ελληνικό κείμενο καθιστά το έργο του Camillo Sitte προσιτό, όχι μόνον στους πολεοδόμους και στους αρμόδιους για το σχεδιασμό και τη λειτουργία των πόλεων, αλλά και στους πολίτες».

Π.4. Κρίσεις και αναφορές σχετικά με τη μετάφρασή του βιβλίου του Jean Despo «Die ideologische Struktur der Städte»³

1. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 16.7.1997, απόσπασμα βιβλιοκρισίας

Στην ημερήσια εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» δημοσιεύθηκε εκτενές άρθρο του δημοσιογράφου Νίκου Βατόπουλου σχετικά με τον αρχιτέκτονα πολεοδόμο, καθηγητή Ιωάννη Δεσποτόπουλο και με αφορμή την έκδοση της ελληνικής μετάφρασης του βιβλίου του «Η ιδεολογική δομή των πόλεων». Σ' αυτό το άρθρο γίνεται η εξής αναφορά:

«... έκδοση ενός σημαντικού έργου, που αν και συμπυκνώνει τον στοχασμό ενός Έλληνα αρχιτέκτονα, του Ι. Δεσποτόπουλου (1909-1992), κυκλοφορεί για πρώτη φορά στην ελληνική γλώσσα. Πρόκειται για την "Ιδεολογική δομή των πόλεων", που βασίζεται στη διάλεξη που είχε δώσει ο Δεσποτόπουλος στην Ακαδημία Τεχνών του Βερολίνου το 1966. Είχε εκδοθεί σε μορφή βιβλίου για πρώτη φορά στη Γερμανία το 1973. Την ελληνική έκδοση προλογίζουν ο καθηγητής ΕΜΠ Γιώργος Σαρηγιάννης και ο αρχιτέκτων Γιώργος Τζιτζιλάκης.

Βιβλίο με θεωρητική αφετηρία και στοχαστικό πνεύμα εμπλουτισμένο με φωτογραφικό υλικό, η "Ιδεολογική δομή των πόλεων", μεταφρασμένη από τον Κωνσταντίνο Σερράο, ο οποίος έχει επίσης επαξίως μεταφράσει το κλασικό βιβλίο του Camillo Sitte για τις αρχές της πολεοδομίας, συμπυκνώνει τον προβληματισμό εκπροσώπων του Μοντέρνου Κινήματος απέναντι στη διαμόρφωση των μητροπόλεων ... ».

2. ΤΕΕ, Ενημερωτικό Δελτίο, 15.12.1997, απόσπασμα βιβλιοπαρουσίασης

«Κυκλοφόρησε σε άρτια ελληνική μετάφραση το γνωστό βιβλίο του καθηγητή Γιάννη Δεσποτόπουλου "Η ιδεολογική δομή των πόλεων" (Die ideologische Struktur der Städte). Το περιεχόμενό του υπήρξε αντικείμενο διάλεξης, που δόθηκε το 1966 στην Akademie der Künste Berlin και πρωτοκυκλοφόρησε στα γερμανικά από την Gebrüder Mann Verlag, Berlin το 1973. Το παρόν βιβλίο εκδίδεται από τις «Πανεπιστημιακές Εκδόσεις ΕΜΠ» σε μετάφραση Κωνσταντίνου Σερράου, με εισαγωγικά σημειώματα των Γιώργου Μ. Σαρηγιάννη και Γιώργου Τζιτζιλάκη και επιμέλεια του Κ. Θεολόγου. ...». Ακολουθεί λεπτομερής και εκτεταμένη παρουσίαση του περιεχομένου του βιβλίου.

3. ΠΥΡΦΟΡΟΣ, Μάρτιος-Απρίλιος 1997, απόσπασμα βιβλιοπαρουσίασης

«... Πρωτότυπη έκδοση στη γερμανική γλώσσα από την Gebr. Mann Verlag το 1973, που αποτελούσε διάλεξη του Καθηγητή Αρχιτεκτονικής Ιωάννη Δεσποτόπουλου στην Ακαδημία Τέχνης του Βερολίνου, που μας παραχωρεί και τα δικαιώματα για την ελληνική έκδοση. Εκδίδεται με πρόταση του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας (Γμήμα Αρχιτεκτόνων) σε μετάφραση Κώστα Σερράου με εισαγωγικά σημειώματα του Γιώργου Σαρηγιάννη και του Γιώργου Τζιτζιλάκη. ...»

3. Πρβλ. κεφ. Δ.3. σημείο 2.

Π.5. Λοιπές αναφορές (ενδεικτικά)

1. Geschäftsbericht 1992, Ludwig Boltzmann-Gesellschaft, Österreichische Vereinigung zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung. Ο τόμος αυτός αποτελεί ετήσιο απολογισμό δραστηριοτήτων των επιμέρους ερευνητικών ινστιτούτων που υπάρχουν και χρηματοδοτούνται από την Ludwig Boltzmann-Gesellschaft. Στο κεφάλαιο που αφορά τις δραστηριότητες του ινστιτούτου πολεοδομικών ερευνών (Ludwig Boltzmann-Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung) γίνεται η παρακάτω αναφορά στις εργασίες με τις οποίες ασχολήθηκαν εκείνη την περίοδο.

«Da die Unterstützung wissenschaftlicher Untersuchungen über Städtebau, Raumplanung und Raumordnung als wichtige Aufgabe des Instituts gilt, wurde Dipl.- Ing. K. Serraios (Athen), Stipendiat der Herder Preis-Stiftung und des BfWuF, eine Arbeitsmöglichkeit in den Institutsräumen geboten. Der Stipendiat arbeitet an einer vergleichenden Bewertung der Planungsziele und Planungsmethoden von Mittelstädten in Griechenland und Österreich. Als Fallbeispiele wurden Krems und Kozani gewählt. Die Betreuung erfolgt durch den Institutsleiter. Weiters hat Dipl.-Ing. Serraios 1992 die Übersetzung von Camillo Sittes Hauptwerk in die griechische Sprache durchgeführt. Die Veröffentlichung erfolgte durch die Nationale Technische Universität Athen.»

«Επειδή η υποστήριξη ερευνητικών εργασιών πολεοδομικού και χωροταξικού αντικειμένου αποτελεί σημαντικό σκοπό του ινστιτούτου, παραχωρήθηκε στον Διπλ. Μηχανικό Κ. Σερράο (Αθήνα), υπότροφο του Ιδρύματος Herder και του Υπουργείου Επιστήμης και Έρευνας, μια θέση εργασίας στους χώρους του ινστιτούτου. Ο υπότροφος εργάζεται σε μια συγκριτική αξιολόγηση των στόχων και μεθόδων του σχεδιασμού σε μέσες πόλεις της Ελλάδας και της Αυστρίας. Ως μελέτες περίπτωσης επελέγησαν οι πόλεις Κοζάνη και Krems. Η παρακολούθηση της εργασίας αυτής γίνεται από τον διευθυντή του ινστιτούτου. Επιπλέον ο Διπλ. Μηχανικός Σερράος ολοκλήρωσε το 1992 τη μετάφραση του κύριου έργου του Camillo Sitte. Η δημοσίευση έγινε από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο».

2. ΤΑ ΝΕΑ, Ζω στα Βόρεια προάστια, εβδομαδιαία έκδοση ,29.5.1999. Μετά από εκτενή συνεργασία με το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών (ΣΠΕ), σχετικά με τη δυσμενή πολεοδομική και κυκλοφορική εξέλιξη στην περιοχή της λεωφόρου Κηφισίας, και με βάση το υλικό ερευνητικού προγράμματος που έχει εκπονηθεί από το ΣΠΕ, προετοιμάστηκε από δημοσιογράφους της εφημερίδας «ΤΑ ΝΕΑ» και δημοσιεύθηκε στο εβδομαδιαίο ένθετο «Ζω στα βόρεια προάστια», άρθρο με τίτλο «Αγκάθι η έλλειψη πάρκινγκ στη Λεωφόρο Κηφισίας». Στο άρθρο αυτό γίνονται οι εξής αναφορές:

«Το φαινόμενο παρατηρείται καθώς ένας μεγάλος αριθμός κτιρίων έχει κατασκευασθεί πριν από την ισχύ του νόμου περί γκαράζ, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις εταιρείες έδωσαν χρήματα αντί της δημιουργίας ιδιωτικού χώρου στάθμευσης”, εξηγεί ο κ. Κωνσταντίνος Σερράος, αρχιτέκτων δρ. πολεοδομίας και ερευνητής στο σπουδαστήριο.»

«Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ περισσότεροὶ μετακινούνται με ΙΧ καὶ αὐτὸ αφενὸς εἶναι θέμα συνείδησης ποὺ ἔχει σχηματιστεῖ καὶ αφετέρου μπορεῖ νὰ οφείλεται στὴν ανεπαρκῆ συχνότητα τῶν μαζικῶν μέσων μεταφορᾶς καὶ κυρίως ὅσον ἀφορᾶ τὰ λεωφορεῖα στὴν Κηφισιάς», λέει ὁ κ. Σερράος.»

3. Στὴν εφημερίδα «ΑΜΑΡΥΣΙΑ» (30 8 1999) δημοσιεύθηκε ἀρθρο τῆς δημοσιογράφου Μαρίας Χαζάπη με τίτλο «Αναβάθμιση ἢ στρέβλωση τῆς πόλης; Επιπτώσεις ἀπὸ τὴ σημερινή αστικὴ ἀνάπτυξη στὴ Λ. Κηφισιάς». Τὸ ἀρθρο ἀντλεῖ τὸ υλικὸ τοῦ ἀπὸ εἰσήγησή μου με τίτλο «Επιπτώσεις ἀπὸ τὴ σημερινή αστικὴ ἀνάπτυξη στὴ Λ. Κηφισιάς. Αναβάθμιση ἢ στρέβλωση τῆς πόλης;» ποὺ ἀνέπτυξα στὸ 8^ο Συμπόσιο Ἱστορίας καὶ Λαογραφίας Ἀττικῆς. Μετὰ ἀπὸ ἀναφορὰ στὴν υφιστάμενη κατάσταση, στὶς τάσεις ἐξέλιξης καὶ στοὺς κινδύνους ποὺ αὐτοὶ ἐγκυμονοῦν γιὰ τὴν περιοχὴ τὸ ἀρθρο καταλήγει στὸ ἐξῆς «ἐπιμύθιο»:

«Τὸ 2004 δὲν εἶναι ὅσο μακριὰ φαίνεται. Ἦδη στὴν Ἡμερίδα ποὺ ὀργάνωσε ὁ Δῆμος Ἀμαρουσίου γιὰ τὶς ἐπιπτώσεις καὶ τὶς προοπτικὲς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων στὴν πόλη, τονίσθηκε ἡ ἀναγκαῖότητα διαφύλαξης τοῦ προαστιακοῦ χαρακτῆρα τοῦ Μαρουσιῦ - καὶ ἔχει προ πολλοῦ ἐνωθεῖ οἰκιστικά με τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας.

Ἐνὼ πρόσφατη ἀπόφαση τοῦ ΣτΕ ἀπαγορεύει τὴ δημιουργία ἐμπορικοῦ – ἐπαγγελματικοῦ κέντρου ἐπὶ τῆς Λ. Κηφισιάς, γιὰτὶ αὐτὴ θα ὀδηγούσε σὲ ἐπιδείνωση τῶν συνθηκῶν διαβίωσης τῶν κατοίκων. Σὲ διαφορετικὴ περίπτωση, ὅλες οἱ ἐπισημάνσεις στὴν εἰσήγησή μου τοῦ κ. Σερράου ποὺ ἀναφέρθηκαν ὡς ζοφερὴ προοπτικὴ, θα ἐπαληθευθοῦν.»

4. Ἀναφορὰ σὲ ἀπόψεις τοῦ Κ. Σερράου σχετικὰ με τὴν οἰκιστικὴ ἀνάπτυξη στὴ βόρεια Ἀθήνας στὴν εφημερίδα «Ἡ Καθημερινή», 6.1.2008, στὸ ἀρθρο τοῦ Γ. Λιάλιου «Τώρα, ἡ Ἀθῆνα ‘εἰσβάλει’ στὴ Β. Ἀττικὴ».
5. Ἀναφορὰ σὲ ἀπόψεις τοῦ Κ. Σερράου σχετικὰ με τὴν τροποποίηση τοῦ Γενικοῦ Πολεοδομικοῦ Σχεδίου τοῦ Δήμου Ἀθηναίων στὴν περιοχὴ τῆς Τεχνόπολης στὸ Γιάζι, στὴν εφημερίδα «Ἐλεύθερος Τύπος», 25.6.2008, στὸ ἀρθρο τῆς Χ. Βασιλάκη «Τὸ δίλημμα γιὰ τὴν Τεχνόπολη».
6. Ἀναφορὰ στὴν ἐργασία «Σερράος Κ. (2000), **Ἡ διάρθρωση ἐντατικῶν χρήσεων γῆς μέσα ἀπὸ τὴν πρακτικὴ τοῦ Γενικοῦ Πολεοδομικοῦ Σχεδιασμοῦ στὴν Ἑλλάδα – Σχετικὲς κατευθυντήριες ἀρχές**» (στο: ΕΜΠ - ΣΠΕ, 2000, Χρήσεις γῆς καὶ κυκλοφορία στὸ Κύριο Ὁδικὸ Δίκτυο. Ἐπιπτώσεις στὸν αστικὸ χῶρο, Ἀθήνα, σελ. 27 – 35) στα:
- ο Ἀραβαντινὸς Α. (2002) «Δυναμικὲς καὶ σχεδιασμὸς κέντρων στὴν πόλη τῶν ἐπομένων δεκαετιῶν – πρὸς συγκεντρωτικὰ ἢ ἀποκεντρωτικὰ σχήματα;» στο: περιοδικὸ Ἀειχόρος, τόμος 1, τεύχος 1, Βόλος (σελ. 13, 28).
 - ο Μέλισσας Δ. (2007) «Οἱ χρήσεις γῆς καὶ τὸ Γενικὸ Πολεοδομικὸ Σχέδιο», ἐκδόσεις Σάκκουλα, Ἀθήνα (σελ. 8).

7. Αναφορά στην εργασία «Σερράος Κ. (2000), **Γενικές αρχές – μοντέλα διάρθρωσης των λειτουργιών στην πόλη**» (στο: ΕΜΠ - ΣΠΕ, 2000, Χρήσεις γης και κυκλοφορία στο Κύριο Οδικό Δίκτυο. Επιπτώσεις στον αστικό χώρο, Αθήνα, σελ. 17 – 26) στο:
- ο Μέλισσας Δ. (2007) «Οι χρήσεις γης και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (σελ. 250).
8. Αναφορά στην εργασία «Σερράος Κ. (1996), **Το σύστημα του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού στην Αυστρία. Αρχές οργάνωσης**» στο:
- ο Αραβαντινός Α. (1997/1998/2007), «Πολεοδομικός σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», Αθήνα 1997 (συγκεντρωτικός βιβλιογραφικός κατάλογος, σελ 560, 561, και λοιπά σημεία του βιβλίου).
9. Αναφορά στην εργασία «Αραβαντινός Α., Σερράος Κ. (1997/1998), **Νέα προβλήματα αλλά και νέες προοπτικές**» από την Π. Κοσμάκη στο κείμενο «Περιβαλλοντικοί παράγοντες και σχεδιασμός χρήσεων γης και όρων δόμησης» στο: ΕΑΠ, Σχεδιασμός, περιβαλλοντικές επιπτώσεις και μέθοδοι εκτίμησής τους, Τόμος Α, Σχεδιασμός Πόλεων και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, Πάτρα 1999 (σελ. 303).
10. Αναφορά στην εργασία «Σερράος Κ. (1997/1998/2007), **Οι πολεοδομικές μελέτες σύμφωνα με τις πρόσφατες ρυθμίσεις στην Ελλάδα**» στα:
- ο Αραβαντινός Α. (1999), «Χρήσεις γης – χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση – τα επίπεδα σχεδιασμού» στο: ΕΑΠ, Εισαγωγή στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, Τόμος Β1, Πάτρα 1999 (σελ. 156).
 - ο Αραβαντινός Α., «Αναμενόμενες μετεξελίξεις στις χρήσεις γης και στον οικοδομικό πλούτο του αστικού χώρου», στο: τιμητικός τόμος για τον ομ. καθ. Ν. Κόνσολα, Αθήνα 2003.
 - ο Αραβαντινός Α., «Ευθύνες για την υποβάθμιση της ελληνικής πόλης – Η ηθική διάσταση μιας πολεοδομικής πραγματικότητας», στο: τιμητικός τόμος για τον ομ. καθ. Δ. Νιάνια, ΕΜΠ, Αθήνα 2003.
 - ο Μέλισσας Δ. (2007) «Οι χρήσεις γης και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (σελ. 103).
11. Αναφορά της εργασίας «Serraos Κ. (1996), **Kommunalplanung in Griechenland und Österreich**, εκδότης: Institut zur Erforschung von Methoden und Auswirkungen der Raumplanung, Wien», στα:
- ο Αραβαντινός Α. (1997/1998/2007), «Πολεοδομικός σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», Αθήνα 1997 (συγκεντρωτικός βιβλιογραφικός κατάλογος, σελ 560, 561, και λοιπά σημεία του βιβλίου).

- ο Institut für örtliche Raumplanung TU Wien, IFOER Materialien 2003.
 - ο Ιστοσελίδα της Ludwig Boltzmann Gesellschaft (www. Ludwigboltzmanngesellschaft.at).
 - ο Δ. Οικονόμου, «Πολεοδομία III, Σημειώσεις», Βόλος 1999 (Βιβλιογραφία Β' μέρους, σελ. 77).
- 12.** Αναφορά της εργασίας «Δ. Πολυχρονόπουλος, Κ. Σερράος, **Πολεοδομικοί μετασχηματισμοί και αλλοιώσεις του φυσικού χώρου από το νέο αεροδρόμιο της Αθήνας. Τάσεις και ευκαιρίες**», στο: Αρχιτέκτονες, περιοδικό του ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ, τεύχος 27, Μάρτιος / Απρίλιος 2001, στο:
- ο Georgopoulou S. και Sophronis G., «Urban sprawl and illegal construction: An odd development coincidence in Greece – The case of Keratea, Attica (<http://www.paradigmata.gr/talkers.php?ID=38>).
- 13.** Αναφορά της εργασίας «Α. Αραβαντινός, Κ. Σερράος, **Ο σύγχρονος πολιτιστικός πυρήνας στην καρδιά της Αθήνας και η ανάγκη ανάδειξής του**», στο: Σ. Τσέτσης (επιμέλεια) Ένα μέλλον για την Αθήνα. Σε αναζήτηση πολιτικών επανοργάνωσης του αστικού συγκροτήματος της Αθήνας, εκδ. Παπαζήση, στα:
- ο Τσέτσης Σ. «Ένα μέλλον για την ολυμπιακή Αθήνα, στο: Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ, τεύχος 2316, 25.10.2004.
 - ο Αραβαντινός Α., «Ευθύνες για την υποβάθμιση της ελληνικής πόλης – Η ηθική διάσταση μιας πολεοδομικής πραγματικότητας» στο: τιμητικός τόμος για τον ομ. καθ. Δ. Νιάνια, ΕΜΠ, Αθήνα 2003.
 - ο Μέλισσας Δ. (2007) «Οι χρήσεις γης και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (σελ. 225).
- 14.** Αναφορά της εργασίας «Σερράος Κ. (1999), **Συσχετίσεις θεσμοθετημένων αστικών χρήσεων και η επιρροή τους στη μορφή της πόλης** (στο: ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ, 10ο πανελλήνιο αρχιτεκτονικό συνέδριο, ΤΕΕ, Αθήνα) στο:
- ο Μέλισσας Δ. (2007) «Οι χρήσεις γης και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (σελ. 128, 252).
- 15.** Αναφορά της εργασίας «Ιωάννου Β., Σερράος Κ. (2006), **Μετασχηματισμοί της ελληνικής πόλης. Επιπτώσεις στην εικόνα του αστικού τοπίου** (στο: Γοσποδίνη, Μπεριάτος, επιμ. Τα νέα αστικά τοπία και η ελληνική πόλη, εκδ. Κριτική, Αθήνα) στο:
- ο Μέλισσας Δ. (2007) «Οι χρήσεις γης και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (σελ. 208, 222, 223, 234, 240, 254).

16. Αναφορά της εργασίας «Σερράος Κ. (2004), **Ορισμένοι προβληματισμοί γύρω από τα ζητήματα της ‘χρήσης’ του εδάφους, στα πλαίσια ενός περιβαλλοντικού αστικού σχεδιασμού** (στο: Οικονόμου, Σαρηγιάννης, Σερράος, επιμ. Πόλη και χώρος από τον 20ο στον 21ο αιώνα, Αθήνα) στο:
- ο Μέλισσας Δ. (2007) «Οι χρήσεις γης και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (σελ. 214, 216, 217).
17. Αναφορά της μελέτης «**Ανάπλαση της αλάνας της Τούμπας**» (μελετητές: Μ. Λεφαντζής, Δ. Πολυχρονόπουλος, Κ. Σερράος, Ν.Μ. Φιντικάκη, ειδικός συνεργάτης: Κ. Παπαχατζάκης) στην ιστοσελίδα του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ (www.Sadas-pe.gr/diagon2aexag.htm).
18. Αναφορά της ερευνητικής εργασίας «**Χρήσεις γης στο κύριο οδικό δίκτυο. Δράσεις για την αντιμετώπιση της γραμμικής παρόδιας δόμησης**» (Α. Αραβαντινός / επ. υπεύθυνος, Μ. Αγγελίδης, Θ. Μαράτου, Κ. Σερράος, κ.α.), Αθήνα 2001, στο:
- ο Αγγελίδης Μ., «The 2004 Olympic Games in Athens and the sustainable development of the city of Marousi», στο: ISoCaRP, The pulsar effect in urban planning, Proceedings of the 38th International ISoCaRP Congress, Athens 2002 (σελ. 77).
 - ο Μέλισσας Δ. (2007) «Οι χρήσεις γης και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (σελ. 225, 258, 259).
19. Αναφορά της ερευνητικής εργασίας «**Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του κύριου οδικού δικτύου**» (δημοσιεύτηκε ως: ΕΜΠ, ΣΠΕ, 1997, **Παρόδιες χρήσεις γης στο κύριο οδικό δίκτυο. Το πρόβλημα και προκαταρκτικές κατευθύνσεις**) (Α. Αραβαντινός / επ. υπεύθυνος, Μ. Αγγελίδης, Α. Γιώτης, Β. Ψαριανό, Κ. Σερράος, κ.α.), Αθήνα 1997 στα:
- ο Σ. Κουκούλας, διδακτοική διατριβή με τίτλο «Monitoring and modelling gap dynamics in semi-natural woodlands using airborne remote sensing and GIS» (supervisors: Dr. Alan Blackburn/Dr Nick Drake).
 - ο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Οδηγός πολλαπλής βιβλιογραφίας, Βόλος 1999 (σελ. 34).
 - ο Αραβαντινός Α. «Χρήσεις γης – χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση – τα επίπεδα σχεδιασμού» στο: ΕΑΠ, Εισαγωγή στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, Τόμος Β1, Πάτρα 1999 (σελ. 155).
20. Αναφορά της ερευνητικής εργασίας «ΕΜΠ, ΣΠΕ, 2000, **Πολεοδομική και κυκλοφοριακή κατάσταση εισόδων πόλεων**» (Α. Αραβαντινός / επ. υπεύθυνος, Θ. Μαράτου, Κ. Σερράος, Λ. Αντωνίου, Μ. Θέμου, Α. Λουκαΐτου - Σιδέρη), Αθήνα στο:
- ο Μέλισσας Δ. (2007) «Οι χρήσεις γης και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (σελ. 9).

- 21.** Αναφορά της ερευνητικής εργασίας «Ένα πολυθεματικό πρόγραμμα για σχεδιασμό έκτακτων αναγκών πόλεων σε σεισμικές περιοχές. Κατευθύνσεις για την αναβάθμιση του αντισεισμικού σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης στην πόλη της Πάτρας: Οργανωτική και πολεοδομική διάσταση», Αθήνα 1998 (Δ. Παπανικολάου / επιστ. Υπεύθυνος, Ν. Αγγελόπουλος, Μ. Δανδουλάκη, Κ. Ιωαννίδης, Ν. Μελής, Π. Παπαδάκης, Ι. Παρχαρίδης, Μ. Πανουτσοπούλου, Κ. Σερράος, Χ. Φρίγκας), στα:
- ο Παπαδάκης Π. «Η πόλη μετά το σεισμό», στο: Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ΕΚΚΔ, ΙΝ.ΕΠ, Τομέας οικονομικού, χωρικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού, σεμινάριο επιμόρφωσης με θέμα «Τεχνικές επεμβάσεις έκτακτης ανάγκης μετά από σεισμό», Αθήνα, 2004.
 - ο ΟΑΣΠ, ΕΚΠΠΣ, 2002 «Εικένωση κτηρίων και καταφυγή πληθυσμού σε ασφαλείς χώρους (Κ. Σαπουντζάκη), Αθήνα (σελ. 17, 36, 84).
- 22.** Αναφορά της μετάφρασης από τον Κ. Σερράο στα ελληνικά του βιβλίου «**C. Sitte, Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen**» (C. Sitte, Η πολεοδομία σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές της αρχές, Αθήνα, 1992), στα:
- ο ΕΜΠ, «Σχεδιασμός Αστικού χώρου», 7^ο εξάμηνο (επιλογή κειμένων: Ντίνα Βαίου), Αθήνα 1999 (σελ 123 – 147).
 - ο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Οδηγός πολλαπλής βιβλιογραφίας, Βόλος 1999 (σελ. 22 και 61).
 - ο Τουρνικιώτης Π. «Η αρχαία και η μοντέρνα πόλη στο έργο του Κ. Δοξιάδη» (υποσ. 10, σελ 88), στο: Η πολεοδομία στην Ελλάδα από το 1949 έως το 1974, Πρακτικά 2ου συνεδρίου ιστορίας της πόλης και της πολεοδομίας, Βόλος 2000.
 - ο Μέλισσας Δ. Νομολογικές και νομοθετικές εξελίξεις στο δίκαιο του περιβάλλοντος, στο: Αρμενόπουλος, μηνιαία νομική επιθεώρηση, Δεκέμβριος 2004.
- 23.** Αναφορά της μετάφρασης από τον Κ. Σερράο στα ελληνικά του βιβλίου «**J. Despo, Die ideologische Struktur der Städte**» (Γιάννης Δεσποτόπουλος, Η ιδεολογική δομή των πόλεων, Αθήνα, 1997), στα:
- ο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Οδηγός πολλαπλής βιβλιογραφίας, Βόλος 1999 (σελ. 21 και 60).
 - ο Ιστοσελίδα του ΕΜΠ ([www. ntua.gr/ntuapress/book3.htm](http://www.ntua.gr/ntuapress/book3.htm)).